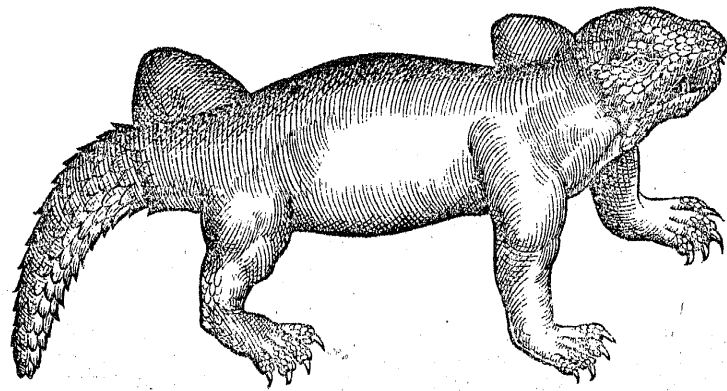

CONR. GESNERI *auctoris
damnati*
TIGVRINI, MEDICINÆ
ET PHILOSOPHIAE PROFESSORIS
in Schola Tigurina, Historiæ Animalium Liber II.
qui est de Quadrupedibus Ouiparis.

*NUNC DENVO RECOGNITVS AC PLVRIBVS IN
locis ab ipso authore ante obitum emendatus & auctus, atq; aliquot nouis Iconibus
& descriptionibus locupletatus, ac denique breuib; in margine
Annotationibus illustratus. cum expurgatione permissus*

ADIECTI SVNT INDICES ALPHABETICI VNDECIM
super nominibus Ouiparorum quadrupedum in totidem linguis diuersis: & ante
illos Enumeratio eo ordine quo in hoc volumine continentur.

FRANCOVRDI

Ex officina Typographica Ioannis Wecheli,
Impensu Roberti Cambieri.

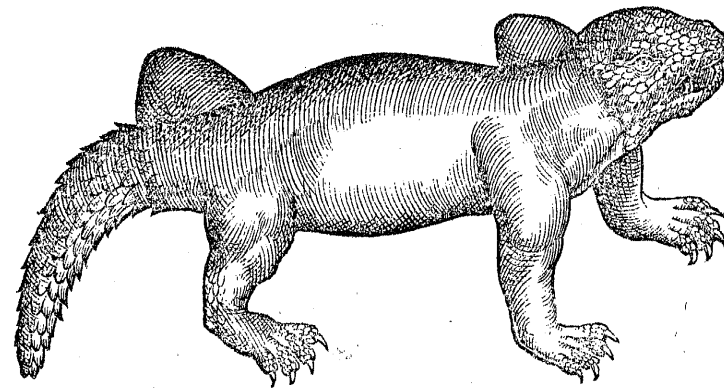
MDLXXXVI.

Cum gratia & priuilegio S. Cæsareæ Maiestatis ad decennium.

CONR. GESNERI *auctoris
damnati*
TIGVRINI, MEDICINÆ
ET PHILOSOPHIAE PROFESSORIS
in Schola Tigurina, Historiæ Animalium Liber II.
qui est de Quadrupedibus Ouiparis.

*NUNC DENVO RECOGNITVS AC PLVRIBVS IN
locis ab ipso authore ante obitum emendatus & auctus, atq; aliquot nouis Iconibus
& descriptionibus locupletatus, ac denique breuib; in margine
Annotationibus illustratus. cum expurgatione permissus*

ADIECTI SVNT INDICES ALPHABETICI VNDECIM
super nominibus Ouiparorum quadrupedum in totidem linguis diuersis: & ante
illos Enumeratio eo ordine quo in hoc volumine continentur.

FRANCOFVRDI

Ex officina Typographica Ioannis Wecheli,
Impensis Roberti Cambieri.

MDLXXXVI.

Cum gratia & priuilegio S. Cæsareæ Maiestatis ad decennium.

CLARISSIMO VIRO D.
VALENTINO GRAVIO DECIMARIO
ET SENATORI FRIBERGENSI, CON-
radus Gesnerus S. P. D.

CONDENDAM Animalium historiam, clarissime GRAVI,
cum animum appulisset, videremq; minimam esse cognitionem
in me eorum animalium quorum naturas scribere aggressus eram:
neque veterum duntaxat scripta coagere liberet, sed mea quo-
que industria aliquid addendum statuissem, inops ab initio ferè
consilij eram. Nam peregrinationem longius, res varias plenius ex-
plorandi gratia aut indagandi nouas, quod maximè cupiebã, propter sumptus quàm
pro meis fortunis maiores, suscipere mihi non licebat. Reliquum erat, vt ab amicis &
viris eruditis, quos vel de facie vel fama per diuersa Europæ loca noueram, varias ani-
mantium formas historiasq; ad me mitti peterè: sed hoc quoq; ne facerem, quoniam
hæc sine sumptu curari non possunt, verecundia retrahebat. Interim dum ista medi-
tor, & omnem ferè spem de peregrinis animalium figuris, marinis aliisq; acquirendis
abiicio, & in veterũ huius argumèti scriptis legedis inq; suos locos & ordines describē-
dis pergo, paulatim factũ est vt egregij quidam viri & ad literas illustrandas literatosq;
iuuandos nati, alij spòte, alij à me pudore posito rogati, liberaliter multa cõmunica-
rint. Aliorum igitur beneficentiæ aliàs, si vixero, omnè grati (vt par est) animi signifi-
cationem declarabo. In præsentia verò tuæ, vir ornatissime, hoc secũdo Historiæ nostræ
libro in nomen tuum inscripto, eximie in me liberalitati gratias agere volui. Multas
enim & raras animantium volucrum, nantium & terrestrium figuras, tuo beneficio,
cum descriptionibus & historiis etiam plerorũq; ~~per te~~ GEORGIVS FABRICIYS, ~~per te~~
~~per te~~ aliquoties ad me misit. Porro præter gratitudinis officiũ, quod omnino præ-
stare debebam, hoc etiam obiter lucrari me video gaudeoq; quòd inelyti nominis tui
patrocinio & autoritate, splendoris & dignitatis non mediocre ornamentum Ope-
ri nostro sit accessurum. Id enim mihi certo polliceor, qui vt eruditum in optimis lite-
ris te virum esse, ~~per te~~ Georg. Fabricij testimonio, ita & humanissimum ac stu-
dioforum hominum Mæcenatem singularem, eodem & ipsa in me beneficentia tua
adductus, facile & libenter agnoscam. Postremo hanc veluti coronidè & corollarium
lucri mei mihi fore aliquando persuadeo, vt tua cura, industria & liberalitate, Oceani
Germanici Balthiciq; aliquot piscium & belluarum, præter illas quas iam prius misisti,
icones ac corporis natureq; ipsorum descriptiones accipiam. Hanc equidè spem quasi
vigilans somnio (vt suos quisque amores solet) & opto hoc mihi somnium ratum ali-
quando & hypar, vt Græcè dicã, euenire. Nec dubito quin ad hoc conandum Georg.
Fabricius noster tum excitare te, tum ad perficiendum viam ostendere & velit & pos-
sit. Verum tu mihi ignosces humanissime GRAVI, quòd plura etiã quàm hæctenus
contulisti in ignotum ac nihil de te bene meritum hominem, beneficia postulare vi-
dear. Siquidem illa non vni mihi, sed vniuersæ Reipub. literariæ, Philologiæ præcipuè
& Physiologiæ peto: quibus ego excolèdis hac præsertim in parte Naturæ, iadudum
me (vt vides) totum astrinxi. Partim verò etiam tibi & nomini tuo. Quid enim hone-
stius inter omnia maximi illius Alexãdri facta legitur, legeturq; perpetuò quàm quòd
Aristotelem vt omnem animalium naturã quàm plenissimè traderet, & omnia in hac
pulcherrima nature parte miracula, vel terris remota, vel in aquis & mari toto abdita,
in apertum educeret, proponeretq; spectanda, liberalissimè iuuit? Cætera eius, vt ple-

Epistola Nuncup.

rorumq; principū virorum gesta, bellis, sanguine, cadibus, iniuriis, ambitione, libidine, aliisque malis & vitiis referta, ita literis prodita sunt, vt magna cum ignominia apud omnes bonos & cordatos homines hæc eorum fama perennet. Sed hæc ego frustra tibi, nec omnino commemorassem, nisi alios etiã hæc fortè lecturos sperassem. Optãrim enim quàm plurimos penitus intelligere, rem longè honestissimam esse, circa optima & pulcherrima mortalium studia bene merendo, famam & gloriam sibi immortalem comparare. Quippe hoc nobilissimum gloriæ præmium viros bonos & vilitatem doctrinamq; publicam promouentes, etiam sponte sua, veluti vmbra corpus, consequitur. Verum hæc omnia tanquam extra propositum à me dicta existimare te velim. Vnum enim hoc huiusce dedicationis institutum mihi fuit, vt pro illis quorum hæcenus mihi author fuisti beneficiis, non essem planè ingratus. Quòd si in posterum etiam (vt viri boni semper sui similes sunt) eodem me meosq; lucubrandi in quibus consensco labores animo fouere, ac promouere perrexeris, per abundantiam quidem bonitatis ac liberalitatis tuæ id fieri interpretabor. Vale & viue vir amplissime animo & corpore beatus in Domino nostro Iesu Christo, vt eius in primis gloriam deinde bonas literas omnes ornare & colere, vt cœpisti, pergas. Tiguri anno Salutis M. D. LIII. tertio Idus Februarij.

ENVMERATIO QVADRVPELV M OVIPARORVM EO ORDINE QVO IN HOC volumine describuntur.

Table listing animal species and their page numbers, including Chalcis, Chamæleon, Crocodilus, Scincus, Phattage, Lacertus, Rana, Salamandra, Testudines, etc.

FINIS.

EORVN-

EORVNDEM ANIMALIVM INDEX ALPHABETICVS, ET COPIOSIOR.

Table listing animal species and their page numbers, including Dare, Ballecola, Ramunculus, Rimatrix, Rubeta, Salamandra, Scincoides, Scincus, Seps, Stellio, Chamæleon, Cordula, Crassa, Crocodilus, Lacertus, Testudo, etc.

Table listing animal species and their page numbers, including Limax, pro limace, Germanica, Vocabula Persica, Græca, etc.

Index.

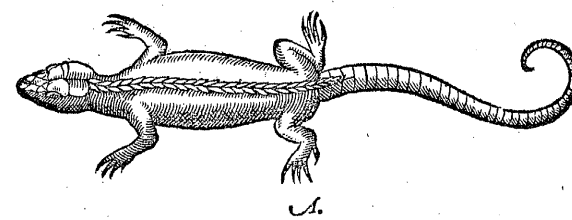
<p>Σηφ 1 Τοιχελάτης 91 Φρύσιος 65 Φρύσιος ἢ Βάβαρος ἑλειος ibid. Πυελόφριος 79 Χαλκίς ἢ χαλκιδικὴ σαύ- εα 1 Χάμφαι 9 Χελών 97 Χελών λιμναία 110 Χελών χερσαία ἢ ὄρεα 107 Χλωροσαύεα 40 Ωμάς 110, 118 Διαλόνι vocabulum recentioris Græciæ 45, 92</p>	<p>Rana 47 Ranauoto 61 Ranocchio ibid. Ranonchia de rubetto ibid. Rospo 66 Salamandra 81 Tarantula 90 Tartocha 98 Tartuca ibid. Tartugella ibid. Testudine ibid. Testugine ibid. Testunia ibid. Tatto 66</p>	<p>Lysarde 33 Lysarde verde 40 Muron Normannis 81 Renogle 61 Sourd 81 Stinco 24 Tartue 98 Tassot 31 That Neocomi 81 Tortue 98 Tortue des boys 107 Tortue de mer 112 Verdier 61</p>	<p>Zallerfrott 98 Laubfrösch 61 Maal 81 Puntermaal ibid. Mönle 65 Molch 81 Moldwurm ibid. Moll ibid. Wassermoll 31 Dim 81 Padde Flandris 66 Püüt Flandris 47 Quapp Saxonice 66 Quattertersch 81 Reinfrosche 61 Schiltfrote 98 Schiltfrot im süßen wasser 111 Im meer 112 Schiltpadde Flandris 98 Zallerfrott. 98 Vorsch Flandris 47 Wasserader 31 Wassermoll ibid.</p>	
<p>ITALICA.</p> <p>Bisca scutellaria 98 Boffa 66 Botta ibid. Boug circa Neocomum buffo ibid. Buffo, buffa, buffone ibid. Chiatto ibid. Chart Rhætis buffo ibid. Coforona 98 Cufuruma ibid. Gaiandre de aqua 111 Gallana 98 Gez 40 Leguro 33 Liguro ibid. Lucerta ibid. Lucertula ibid. Marafandola 31 Racanella 66 Racano 33 Racula 61 Ramarro 33</p>		<p>HISPANICA.</p> <p>Cagado 110 Gagado 98, 111 Galapago 98, 111 Lagardixa 33 Lagartifa ibid. Lagarto ibid. Rana 47 Salamantegua 81 Sapo escuenco 66 Tartaruga 112 Tartuga 98</p>	<p>GERMANICA.</p> <p>Aber 33 Wasserader 31 Akerisse Flandris 33 Crocodill 7 Egles 33 Egochs ibid. Eydersch ibid. Frösch/frosch 47 Gartenfrösch 63 Grassfrösch ibid. Laubfrösch 61 Reinfroschlin 60 Fürtfrott 79 Gartenfrösch 63 Gartenfrot / rubeta ter- restris 66 Grassfrösch 47 Gschertzenfider 98 gruner Heydoy 40 Gällenfrotte 65 Hoytzger 47 Krott 65 Fürtfrott 79 Gartenfrott 66 Gällenfrotte 65 Schiltfrott / Säch im S.</p>	<p>ANGLICA.</p> <p>Frogg 47 Lufard 34 Lysard ibid. Schelcrabb 98 Tode 64 Torreyse 98</p>
<p>GALICA.</p> <p>Alebrenne 81 Arrassade ibid. Boug coupe circa Neo- comum 98 Blande 81 Chamelyon 2 Crapault 66 Crocodile 7 Croisset 61 Graisset ibid. Grenouille 47</p>		<p>ILLYRICA.</p> <p>Gesscierka 34 Gesslier ibid. Zaba 47 Zabatravna 61</p>		

F I N I S.

CONRA-

CONRADI GESNERI *aut Sij Dammari*
 TIGVRINI HISTORIAE ANI-
 MALIVM LIBER II, DE QVADRV-
 PEDIBVS OVIPARIS. *opus permissu eius expurgat.*
 DE CHALCIDE SEV CHALCIDICA LACER-
 TA, QVAM ET SEPA NOMINANT.

LACERTA quam hi sepa, alii chalcidem vocant, in vino pota mor- *Nomina*
 sus suos sanat, Plinius. & similiter Dioscorides & Galenus, qui non *diversa.*
 chalcidem, sed chalcidicam lacertam (σαῦρα χαλκιδικὴν) vocant:
 Aristoteles, Nicandri Scholiastes, vt Dioscorides, χαλκίδα. Her-
 molaus Barbarus aliam chalcidem, aliam chalcidicam lacertam esse
 putat in Castigationibus Plinij lib. 32. cap. 3. & 4. non alio argu-
 mento impulsus, quàm quòd apud Plinium 32. 4. legitur, Salsamen-
 torum (piscium salforum) cibus prodest à serpente percussis, &c. pe-
 culiatiè à chalcide, ceraste, aut quas sepas vocant, aut clope dipla-
 déve percussis. Ego sepas hoc in loco non lacertorum, sed serpenti-
 um generis accipio, de quibus in serpentium historia plura dicam.
 Idem serpentis genus Nicander non sepe, vt Aetius & Lucanus, *Cur seps*

10

sed sepe dona nominat. Apparet autem tum lacerto sepi, tum serpenti hoc nomen à vi venenosa factum, *dicta sit.*
 quod vim habeant sepicam, hoc est exedendi, & tabem atq; putredinem quendam corporibus mor-
 su suo inferendi. Nam & Nicandri Scholiastes de sepe lacerto scribit, sic vocari παρα τὸ σήπειν τὸς
 πληγύτας. Chalcidis vocabulum inde natum est, quòd virgis quibusdam ærei coloris distingua- *Cur chal-*
 tur hæc lacerta: vide in B. Lacertam hanc vero & antiquo nomine chalcidem à colore dictam fuisse *cus dicta.*
 credimus, & ex eo deinde nomine, cuius rationem non nouissent omnes ad adiectiuum gentis & lo-
 ci nomen translata eius appellationem fuisse, dictamq; chalcidicam, quasi in Chalcide Eubœæ
 plurima inueniretur, quod falsum est: cum in Libya & Cypro nasci præcipuè dicatur. Factum ob id
 etiam est, vt in antiquis scriptoribus modò chalcis, modò chalcidica lacerta inueniatur, eorumq; au-
 thoritate diuersum (notat Hermolaus) non idem creditum hoc animal fuerit, Marcellus Vergilius
 in Diosc. Chalcis, alij ζυγνίδα (Gaza dygnidam vertit) suo morfu aut interimat aut vehementè dolorem
 mouet, Aristot. Ζίγνις, (in vtraq; syllaba per iota,) ἡ χαλκίη σαῦρα, Hefych. & Varinus: qui Ζίγλας *Cur Ζί-*
 etiam καὶ λα interpretantur, qua voce Græci artus, hoc est manus & pedes intelligunt, vnde Itellio *γνιδία.*
 dictus καλῶτις: & forsitan Ζίγνις etiam παρὰ τοὺς Ζίγλας, & apud Latinos lacertus ab iisdem partibus.
 Πιπαλὶς, ἢ παρὰ τοὺς χαλκίς, παρὰ δὲ εἰσὶν σαῦρα, Hefych. Varin. Sed quaerendum an πιπαλὶς vox,
 forte à Ζίγνις corrupta sit. Πίγγαλος, σαῦρος ὁ κελεύμενος χαλκίς, lidem. ¶ Lacerti alij maiores sunt,
 qui virides cognominantur, minores alij qui & chalcides, Io. Rauisus & Fr. Alunus. Atqui ego
 vulgarem lacertam minorem, quæ passim apud nos ruri inter fruteta & saxes & per parietes repit,
 simpliciter lacertam vocandam affirmarim, non etiam chalcidem: quæ quidem peregrina & alte-

rius orbis videtur, nobis ignota. Georgius Agricola Græcam vocem chalcis ab ære factam imitando Germanicum nomen fingit fupferader, id est, ærea lacerta.

B. Chalcis seu zygnis, similis paruis lacertis est: sed colore serpentis quam cæciliam nominant, Aristot. Σηπά γε μὴν πεδαινοῖσι δομῆν σαύροισιν ἀλύξεις, Nicander in Theriacis, hoc est, Vitabis etiam sepem corpore similem humilibus lacertis. Scholiastes δὲ μὴν corpus interpretatur. λέπει δὲ τὸ ὁμοίαν. Seps ideo etiam chalcis appellatur, quod quibusdam lineis (virgis) æris speciem gerentibus, eius dorsum distinguatur. ad octo palmorum (παραπῶν) longitudinem accedit. nascitur in Syria, Libya & Cypro, Nicandri Scholiastes. ¶ Ge. Agricola lacertam chalcidicam à viridi non corporis figura differre scribit, sed colore tantum. Ego communi & parua lacertæ potius, vt Aristoteles, quam viridi, quæ maior est eam compararim.

Figura corporis.

Saxa incolit, Nicandri Scholia.

C. Suis moribus aut interimit, aut vehementem dolorem infert, Aristot. In vino pota morsus suos sanat, Dioscorid. & Plinius. Lacertam chalcidicam (dissectam) proprio morsui imponunt, & ex vino propinant, Galenus lib. 11. de simplic. Qui à lacerta chalcide appellata percussus sunt, eorum pellucidus consequitur, veluti nigrore in ambitu plagæ relucente. consequitur autem & putrefactio. Curatio verò eadem illis accommodata est, quæ ad muris aranei morsum referetur, Actius 13. 13. Sunt & seruatis piscibus medicinæ, salsamentorum quæ cibus prodest à serpente percussis, & contra bestiarum ictus, meto subinde hausto, ita vt ad vesperam cibus vomitione reddatur. peculiariter à chalcide, ceraste, aut quas sepe vocant, percussis, Plin. Et alibi, Castorea aduersus phalangia & araneos ex mullo bibuntur, ita vt vomitione reddantur: aut vt retineantur, cum ruta: aduersus chalcidas (aliàs chalcidicas) cum myrrite (vino.)

Remedia aduersus eius morsus.

Ομόνομα.

Millepedes vermis.

H. a. Est & tuberculi maioris ac pestilentis nomen seps apud Hippocratem, ab erodendo impositum, Hermolaus. Meminit Hippocrates libro 3. Epidemiorum sectione 3. circa principium: Αἱ θραυες πολλοὶ καὶ θέρως, καὶ ἄλλα ἐστὶν καλέεται, ἐκθύματα μεγάλα. Et rursus lib. 6. (secundum diuisionem Græci codicis) sect. 8. Lumbos dolenti (inquit) recursus ad latus, & pustulæ quæ seps vocantur. ¶ Κατὰ δὲ τὴν αὐτῆς τῆς ἀρίστης φύσιν (locus obscurus, quod ex abrupto citetur) ὁ καλέμενος σήψ, καὶ τὸ τῆς σαφωλῆος ἀρίστης, Phantias, vt citat Athenæus libro 9. vnde hoc saltem apparet quòd seps plantæ cuiusdam nomen sit. ¶ Chalcidicam Ælianus, si quis inquit habeat in tritico, fore vt incorruptum seruetur: de serpente (imò lacerto) intelligat, an de pisce chalcidico, qui & chalcis dicitur, non constat, Hermolaus. Atqui Varro lib. 1. de re rustica idem hoc scribens, terræ aut cretæ genus Chalcidicam intelligere videtur, vbi de tritico condendo agit, his verbis: Quidam ipsum triticum conspergunt quum addant in circiter mille modium quadrantal amurcæ: item alius aliud affriat aut aspergit, vt Chalcidicam, aut Caricam cretam, aut absinthium. Chalcidica herba & amygdala optime faciunt ad mellificium. Plurimum enim foetum (γόνοι) ex eis fieri aiunt, Aristot. in Mirabilibus. Est & chalcis accipitrum generis. Millepedam siue scolopendram, insectum siue vermem oblongum, pilosis pedibus, pecori præcipue nocuum, millepedam Latini. Græci scolopendram & σέπα vocant, Plinio teste (duobus locis) nec immeritò, quoniam morsum, vt idem scribit, tumor insequitur & putrescit locus. quare non placet vetus lectio, quæ ipa pro sepa habet. ips enim aliud genus vermis est.

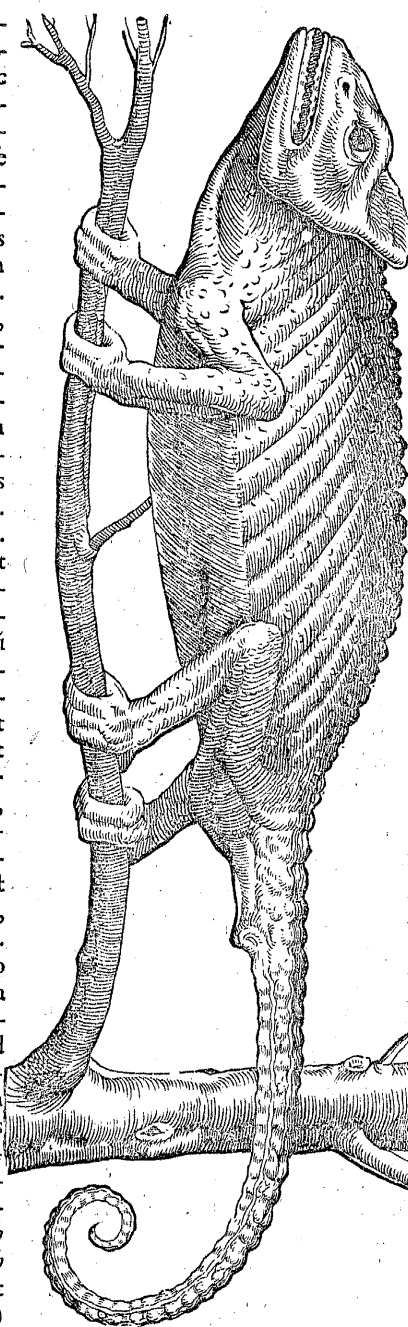
CIRCA Cairum Ægypti, vesperi apparere solet parui lacerti genus muros perreptans, & muscas deuorans, quod à Græcis vulgo Samiamitos appellatur, ab Italico TARENTOLA, vel terraninula potius à terra, à veteribus CHALCIDICA LACERTA. Bellonius.

DE CHAMÆLEONTE.

Nomina diuersa. Cur chamæleon sit dicta. Harbe vel albarbe. CHAMÆLEONEM Latino an chamæleontem Græco more proferas, parum interest: (ego tamen Græcorum more, quoniam dictio Græca est, chamæleontem potius dixerim:) & in recto similiter chamæleo, vt Gaza dixit, vel chamæleon. Nomen à Græcis ei datum videtur, quod aliqua ex parte leonem, grandem & ferocem bestiam, suo corpore repræsentat: sonat enim chamæleon humilem & veluti per terram repentem leonem. Simili ratione plurimas herbas ab aliqua maiorum arborum similitudine dixerunt, vt chamæcerasum, chamæcyparissum, chamædryn, chamæpityn. Cauda sanè huius animantis, leonis alcæam quodammodo repræsentat. Harbe vel albarbe, animal est quadrupes, quod Plinius chamæleontem vocat, cuius meminit Auic. 2. can. cap. harbe, Andreas Bellunen. Idem alarbian animal aquaticum de genere scinci (id est, crocodili terrestri) declinans ad colorem citrinum, nonnullos interpretari scribit. Auicenna lib. 2. cap. 350. de re medica, harbe

vel

vel harba nominat hoc animal. In historia verò animalium, Aristotelis locum de chamæleonte transfrens, Credo (inquit) quod sit halarce vel harcon (sic enim habent codices impressi.) Et paulò post, Sed reuera non est ardon, sed similis ei, Hæc ille. Docent autem peritiores Hebræi hardon vel hardun, speciem esse alzarab, id est crocodili. Dioscoridis etiam lonchitis herba ab Auicenna harbe vocatur, lonchitides duas in vnam confundente. Vetus Auicennæ glossographus harbe bubonem interpretatur, alharba lanceam, quam Græci lonchen appellat. Serapioni in libro de simplic. cap. 421. harbe αἰλαρον, id est, felem, aut σίλαρον, id est, filurum piscem significat: nam quæ adfert Galeni verba, apud illum de felium carne leguntur lib. 11. Simplicium: quæ verò Dioscoridis, de filuro, lib. 2. & sanè facilis erat error, præsertim in Græcis dictionibus: nam si pro α legas σ, aut contra, αἰλαρος & σίλαρος, in se commutabuntur: quin & hodie excusi quidam codices Dioscoridis Græci pro Σίλαρος inepte habent αἰλαρος. Ego apud Galenum etiam errorem esse conijcio lib. 11. Simplic. & σίλαρον non αἰλαρον legendum: (apparet enim hæc verba à Dioscoride eum mutuata,) & Serapionem apud vtrumq; malè ælurum legisse, & vna vocem transtulisse harbe: quasi æluros & chamæleon vnū esset animal, quales multi Arabum medicorum errores sunt. ברה, koah, vel koach, Leuitici 11. R. Kimhi docet genus esse hazab, id est crocodili. Rabi Iona dicit Arabice vocari חרדון, hardun. (Auicenna hardun facit speciem aldab: vide infra hoc in capite in verbis Alberti, & in Lacerto A. de voce hardun) R. Salomò חרדון, id est, lacertam interpretatur, Sanctus rubetam. Chaldaeus reddit koaha. Arabs hardun, Perfa סרגאן an sangā (an articulus est, sangā vox ad scincum alludit, qui est crocodilus terrestris.) Septuaginta & Hieronymus, chamæleon. Eadem vox koah repetitur Numeri 14. Iudæus quidam testudinem mihi interpretabatur: ego planè scincum significari crediderim. Huic finitima vox est חרדון oah vel oach: Hieronymus draconem vertit, Iudæi cercopithecum exponunt: R. Isaac koph, id est, simiam, vel chuldah, id est, mustelam. Kimhi Hispanicè vocat furon, id est, viuerram. Syluaticus vocem oac salamandram interpretatur. חרדון, kaath, in sacris literis alij aliter transferunt, cuculum Iudæi: Hieronymus mergulum, pelicanum, onocrotalum, Septuaginta pelecæna, & catarrhacten alibi, & Sophoniæ 2. chamæleontes, nimirū vocis affinitate decepti: nam coach quoq; Leuit. 11. chamæleontem interpretantur. Liliti Hebraicam vocem alij aliud significare docent, (vt pluribus dixi in Onocentauro post Asini historiam.) sunt qui auem magnam interpretentur vento victitantem, quam vocant, גמליון, gamalion, quæ quidem ridicula est interpretatio: chamæleon enim quem nonnulli aere victitare falso putant, non auis, sed quadrupes ouipara est. ¶ Χαμαλέων, ζῷον ὡτόειον καὶ πεζόν, id est, Chamæleon animal ouiparum & gressile. Pro chamæleon recentiores quidam barbari corruptè scribunt gamaleon, zamelon, aamelon, hamaleon, meleon. Isidorus, Albertus & huius farinae authores, chamæleontem cum salamandra & stellione ineptissime confundunt. Hamaleon est animal quod nos stellionem vocamus maiorem: hoc enim est simile corporis sui figura lacertulo magno, cui etiam similis est ille crocodilus qui hardon Græcè vocatur, Latine autem hamaleon, Albertus de animal. 2. 1. 5. Et circa finem eius capituli, cum chamæleontem Aristotelis verbis copiosè descripsisset, subiicit: Hoc autem animal certò est de genere stellionis, illud scilicet quòd vulgò draconem vocant, nostrates sindurum / hoc est vermem tilia: aut vermem syluæ. Sed hæc omnia magnam Alberti incitiam arguunt. Peregrinum est

animal, quam obrem nullum ex alijs linguis nomen suppetit, quod Latinis etiam deest. Germanicam fingo eum rattader! ex ratto mure quem magnitudine & cauda refert, & crurium altitudine (altior tamen eo) & lacerto, quem reliqua specie bona ex parte repræsentat, composito nomine, ac si murilacertum dicas.

B.

Quibus in regionibus reperitur. De figura corporis. Chamæleontem & Africa gignit, quanquam frequentiore India, Plinius. Per omnem Asiam chamæleon plurimus, Solin. Indiæ animal esse Ælianus scribit. ¶ Similis & magnitudine est (lego figura & magnitudine) supradicto (terrestri scilicet) crocodilo chamæleon, spinæ tantum acutiore curuatur, & caudæ amplitudine distans, Plinius. Figura totius corporis lacertam planè repræsentat: latera deorsum ducta ventri iunguntur, ut piscibus: & spina (dorsi) modo piscium eminet, Aristot. Figura & magnitudo erat lacerti (stellionis, Arnoldus) nisi crura essent recta & excelsiora: latera ventri iunguntur ut piscibus, & spina simili modo, Plinius. Animal est quadrupes, facie qua lacertæ, nisi crura recta & longiora ventri iungerentur, Solinus: apparet autem locum mutilum esse, ex Plinio & Aristot. restituendum: non enim crura in eo ventri iunguntur, sed latera. Elatior à terra est quam lacerta, Aristot. Ipse celsus, hianti semper ore, Plinius. Corpus asperum totum, ut crocodilo, Aristot. & Plin. Asperum cute, qualem in crocodilis deprehendimus, Solinus. Squamosum, Arnoldus de Villanova. Longitudo à summo rostro ad initium caudæ, digiti septem vel octo. Proceritas siue altitudo, digiti ferè quinq;: crurum per se, tres cum dimidio. Caudæ longitudo, digiti octo vel nouem. Spina dorsi emiens & acuta, & quodammodo cristata est, per dorsum & caudam totam: iuxta quam proximè, sed humilius, vtrinque ad singula costarum initia tuberculis eminentibus offeis, linea descendit, & per caudam quoque extenditur vtrinque. Quod nisi tuberculis istis trium, quos dixi, versuum: & aliorum trium in ima parte, quæ planior est, exasperaretur, esset planè magnitudine & figura rattorum, id est, maiorum murium caudæ similis. Medius locus inter inimum ventrem & summum dorsum, flexum siue angulum costarum circiter sedecim continet, ad A literæ Græcæ formam, sed angulo patentiore, qui retrò ad caudam spectat: repletur autem his costis totus corporis alueus, ac venter totus, integro vbiq; ambitu, ut ipse obseruauit. Mutat suum colorem inflatus. Verum & niger non longè dissimilis crocodilo est: & pallidus, ut lacertæ: maculis distinctus, ut pardus, nigris. Mutatur color toto in corpore: nam & oculi concolores reliquo corpori redduntur, & cauda eundem colorem accipit: pallescit cum moritur, defunctusq; colorem eundem seruat, Aristot. Mutat colorem subinde, & oculis, & cauda, & toto corpore: redditque semper quemcumque proximè attingit, præter rubrum candidumque. defuncto pallor est, Plinius. Ex duobus quidem sceleis, quos habeo, alter pallidi coloris, alter nigricantis est. Color varius & in momento mutatur: red bilis, ita ut cuiuscunque rei se coniunxerit, concolor ei fiat: colores duo sunt quos fingere non potest, præter rubrum & candidum, (aliqui candidum tantum excipiunt. Marc. Verg. nos id apud Philem ter rubrum legitur & Suidam:) cæteros facile mentitur, Solinus. Non vno colore spectatur, sed sese fursum & candidum subducit, & videntium oculos veluti perstringit: nam nigro colore si eum offendis, mutat se ipse, ac se citò in viriditatem inuertit: alius rursus visus album colorem (hunc Plinius & Solinus ei negant) tanquam aliam personam histrio induit, Ælianus. Nullum animal pauidius existimatur, & ideo pauidum verticolaris esse mutationis, Plinius. Solinus cutim glabram & lauem speculi modo proxima est, ideo verticolaris. Id quoque quod ventis animal nutritur & aura, Proximus assimilat, tetigit quoscunque colores, re. Ouidius 15. Metam. Colores suos multifaria qualitate commutat, modo veneta, modo blattea, modo prasina, modo cyanea, Cassiodorus in epist. de chamæleonte. Non timor, imò cibus, nimis colorum limpidus aer, Ambo simul vario membra colore nouant, Io. Vrsinus. Ego tenuissimam cutem fertim cum neque sanguis impediatur, neque viscera admodum, cum solus ferè pulmo manifestus in eo sit. Tertullianus in libello de Pallio: Hoc foli (inquit) chamæleoni datum, quod vulgò distum est, de suo corio ludere: sentiens chamæleonem pro suo arbitrio vertere colorem cutis: de alieno Quod annotauit Des. Erasmus in proverbio, De alieno corio ludere, quo in eos vitetur, qui securius corio luagunt sed alieno periculo. Hinc etiam proverbium, Chamæleonte mutabilior, Χαμαιλέοντες εὐμεδέρε. Προβαλώτερος, quadrabit in hominem versipellem, varium, ac inconstantem, ac pro tempore sese vertentem in omnem habitum: vel, ut alijs verbis dicam, qui ad omnia commodè atque commodissimè se habeat: quod in Atheniensem Alcibiadem relatum est. Aristoteles etiam libro primo de moribus ad Nicomachum, chamæleontis vocem vsurpat ad exprimendum inconstantiam vitium. Chamæleon ouiparorum terrestrium omnium tenuissimus est: quippe qui omnium maxime inopia sanguinis rigeat: causa ad mores animæ eius referenda est: præ nimio nanque metu multiformis efficitur. Metus enim refrigeratio per inopiam sanguinis calorisque est, Aristoteles. Plutarchus etiam meticulosum & trepidum natura hoc animal esse scribit.

bit: eaq; solum de causa colorem variare, non quod consulto quicquam struere latitave instituat. Chamæleon singulis horis diei mutat colorem, Kiranides. ¶ Faciem habet leonis, pedes, & caudam crocodili, colorem variam, à capite vsq; ad caudam neruum vnum solidum, Idem. Carnem nusquam nisi in capite & maxillis, & postremo caudæ (Θεϊάνειν τὴν τῆς κέρας ὀρθοσύνην, id est, circa principium caudæ, qua corpori committitur) admodum exiguam possidet: nec alibi sanguinem quàm in corde, & oculis, & loco à corde superiore, & venulis hinc tendentibus. Verum nec in ijs quidem vlla copia, sed pauxillum habetur sanguinis, Aristot. Caro in capite & maxillis, & ad commissuram caudæ admodum exigua: nec alibi toto corpore. Sanguis in corde & circa oculos tantum, Plinius. Corpus penè sine carne, Solinus. Membrana in omnes ferè corporis partes multæ ac validæ, longeq; firmiores quàm in cæteris tendunt, Aristot. A medio capite retrorsum ossæ pars triquetra eminet: reliqua pars antrosus colligitur caua & quasi canaliculata, eminentibus vtrinque offeis marginibus, asperis & leuiter ferratis. Cerebrum paulò superius oculis positum est, & propè ijs contiguum. Cute autem exteriore detracta oculis, quiddam lucens veluti anulus æneus tenuis, (Gaza addit, nulla pelle interceptus, Niphus pro pelle legit palla, quæ pars est in annulo gemmam recipiens, ut annulus sine palla intelligatur æqualis & continuus) cingit, Aristot. Oculi in recessu cauo intus recepti, prægrandes, (maiores quàm pro portione, ut in sceletis mihi apparet) rotundi, cute simili, atq; reliquum corpus obducti, media sui parte perquam exigua detecti, qua videant: quæ quidem videndi sedes nunquam cute operitur: nec pupillæ motu, sed totius oculi versatione in orbem mutationeq; quoquo versus aspicit, quæ velit, Idem. Chamæleonis oculos circumagi totos tradunt, Plinius. Et rursus, Oculi in recessu cauo, tenui discrimine, prægrandes, & corpori concolores: nunquam eos operit: nec pupillæ motu, sed totius oculi versatione circumaspicit. Subducti oculi, & recessu concauo introrsum recepti, quos nunquam nictatione obnubit. Visum deniq; non circumlatis pupillis, sed obtutu rigidi orbis intrentat, Solinus. Rostrum simiæ porcarie (χοιροπιθήνη) simillimum, Aristot. Eodem modo Albertus etiam legit, vel potius Auicenna quem sequitur. Plinius verò aliter: sic enim reddit, Eminent rostrum, ut in paruo haud absimile suillo. Ipse celsus, hianti semper ore, Plin. Hiatus æternus, ac sine vllius vsus ministerio: quippe cum neq; cibum capiat, &c. Solinus. Dentium & gingivarum loco os continuum supra infraq; labra ambiens ferratum est: labrum superius breuius & ductius. Gulam atque arteriam situ eodem continet, quo lacerta, Aristot. Pulmo ei portione maximus, & nihil aliud intus, Plin. Theophrastus parum abesse scribit, Plutarcho teste, quin corpustum pulmo expleat: vnde aura viuere, & mutationibus perquam obnoxium esse conijcit. Sic enim Latinus interpres Simon Grynæus reddidit hæc verba, ὅθεν τὴν μὲν βροχίαν τὸ πνεῦμα πνέον αὐτῆ. Non nisi in corculo pauxilli sanguinis deprehenditur, Solinus: Plinij & Aristotelis eadem de re verba paulò antè retuli. Viscera sine splene, Plin. & Solinus. Lienem conspicuum nusquam continet, Aristot. Cauda prælonga, in tenuitate desinens, & (in vertiginem torta, Solin.) longis (viperinis, Plin.) implicata in se orbibus loti modo permultis, Aristot. Pedes singuli bipartito secantur, partesque talem inter se habent situm, qualem pollex ad manus reliquam partem obiectus: Sed ipsæ etiam reliquæ partes paulotenus in digitos quosdam funduntur: videlicet primores, triplici fissura interius, duplici exterius: posteriores interius duplici, exterius triplici, Aristot. Vola (ut sic appellem) inter digitos satis ampla est, à qua ceu calcætia quædam enata parum prominent, in posterioribus tantum cruribus. Crura recta, & longiora quàm lacertæ, sed inflexus eorum similis, Aristot. Vngues (Vnguiculi) adunci, Aristot. Plinius: hamati subtili aduncitate, Solinus. Et hæc quidem partim ex veterum, partim ex nostra obseruatione chamæleontis descriptio est, mirabilis certe animantis, & quo Aristoteles nullum ferè inter omnia diligentius descripsit. Addam etiam hic quæ Petrus Bellonius de eodem scribit his verbis. Dicitur est ranam ad chamæleonem hoc ipso accedere, quod in capiendo cibo eadem ferè nitatur industria. Hoc autem ut certius ex scripto ac pictura appareat, de chamæleone etiam inter aquatilia dicere institui, est enim paludibus etiam frequens animal. Chamæleon igitur duplex à nobis conspectus est. Alter in Arabia pusillus, lacertam viridem non excedens, colore albicante, subfuluis ac rubentibus maculis distinctus: alter in Ægypti æstuarijs frequens, corpore, duplo quàm Arabicus, maiori: colore inter indicum & viridem ambiguo, quem ex luteo in fuluum variè commutare solet: vnde versicolorem chamæleonem antiqui appellauerunt. Vterque autem chamæleon capite est cristato in camelopardalis modum, duobus vtrinque offeulis in summa fronte prominentibus: lucidissimis oculis, pisi magnitudine, sola pelle contactis, ut quod ab ea extet, milij magnitudinem non excedat: admodum flexilibus, ut altero sursum aut deorsum inspicente, alter, præter cæterorum animalium morem, aliò intentum esse possit. Iners est animal ut & salamandra, neque curere ut lacerta potest. Quam obrem hominum conspectum non refugit, nec facile terretur, imò nec morsu hominem appetit. Arbuscula conscendit ob viperarum ac cæstarum metum. Famem octo menses, atque interdum annum ferè integrum tolerat. Vnde falsò creditum est, eum nihil edere, ac vento ali. nam cum pulmonibus magnis per ventris latera expositis præditus sit, ventum intrò magno impetu attrahit, eoque intumescit. Foramina ad nares & auditum habet. Oris rictum amplum, maxillas dentibus ferratis supra & infra communitas, quales in typhloti serpente videas. lin-

quam teretem, sesqui palmum longam : quam à longè in insecta, quibus maximè vescitur, vibrat: & mucore, quem in extremo spongiosum habet, muscas, scarabeos, locustas, formicas ad se adducit. Lineam habet sub ventre squamulis denticulatam, albam, ad caudam vsq; protensam. adeoq; artificiose in huius animalis pedibus natura lusit, vt anteriores eius pedes à posterioribus maximè distent. Anterioribus enim ternos intrà digitos, extrà binos : posterioribus autem ternos extrà, intrà binos posuit. Duodecim oua excludit, longa, lacertarum modo. Cor habet muris domestici magnitudine, hepatis lobos duos, quorum sinister maior est. Folliculus fellis grani hordei magnitudinem non excedit, sinistro hepatis lobo inhærens, Bellonius.

Descriptio altera ex Scaligero.

Hic etiam ascribendum duxi, quæ Scaliger de eodem animali scribit in libro de Subtilitate ad Cardanum his verbis: Ioannes Landius in vltima Syria cum esset, ait, se vidisse vnum è quinque quos emerat. Chamæleonibus linguæ repentino, momentaneoq; iaculatu muscam, quæ in eius esset peccatore, legisse. Propterea illius à se dissecti linguam narrabat inuentam palmi longitudine, cauam, inanem. In summa tanquam acetabulum cum mucco, quo prædâ tolleret. Id nouum sane iis, qui solo vento viuere hæctenus existimarunt. Dorsum ei incuruum & tanquam ferratum. Tergus variatur maculosis quasi tuberculis, vt in Rhombo. Venter depressioribus clauiculis asperatur. Oculi pulcherrimi, quos sine colli flexu circumuertit. Color est albus eis, viridis, luteus. Naturalis viridis, admodum dilutus in tergo : at sub ventre dilutior, albicansq; propior. Variatur tamen totus rubris, & cæruleis, atq; albis punctis. In quoslibet mutari colores verum non est. Super viridi viriditas vegetatur, super luteo temperatur ad luteum. Super cæruleo, aut rubro, aut albo non vincitur viriditas natua: sed puncta cærulea, & rubra & alba, viuidiorem, validioremq; sui speciem dant. Super nigro subnigrescunt, manet tamen tenor ille viredinis atro confusus. Etiam haud mutato supposito colore, mutat ipse suum, vel metu, vel molestia, aut oppressus aut solutus. Quod aër illi pro cibo fit aliquandiu, ex eo patet: quod & annum integrum aiunt in ediam tolerare: & vbi excepit hiatu auram, & occlusit malas, turget ei venter. Etiam inueni qui diceret: obseruatum ad solem haurire radios, eoiq; conuersione hiantem sequi. Quinq; digitos in pedibus habere dicitur, quibus ster passis. Vbi teretibus incumbit surculis, curuare eos, atq; ramos amplecti, quo Psittaci modo solent, vtrinq; binis: non vt aues cæteræ, tribus vna ex parte, vnico altrinsecus. Sic Psittaci. At Chamæleo, quia habet impares, ternos, & binos, explicat, ac dispergit, sed ordine inuerso. Namq; eos, qui in pedibus sunt posterioribus, ita disponit, vt extrorsum ternos statuatur, introrsum binos. Anteriorum contrarius situs est. Hæc ex Landio accipi.

C.

De naturalibus corporis actionibus. Visus. Incessus. Cibius, aer vel ros.

Dissectus hic totus spirare præterea diu potest, motu admodum exiguo adhuc circa cordis sedem extante. Et cum omnes corporis partes contrahit, tum vel maxime costas cogere atq; adducere potest, Aristot. ¶ Visus ei, non circunlatis pupillis, sed totius oculi versatione, vt in B. dixi. ¶ Motus (incessus) ei piger admodum, vt testudinis, est, Aristot. Plin. Solinus. Audio eum per arborum ramos lento gradu reptare. ¶ Ipse celsus, hianti semper ore solus animalium nec cibo nec potu alitur, nec alio quam aeris alimento, Plinius. Et alibi, Chamæleonum stelliones quodammodo naturam habent, rote tamen viuentes, præterq; araneis. Similis cicadis vita. (Viunt enim cicadæ & stelliones rote, qui ex aere descendit.) Hiatu æternus, ac sine vllius vsus ministerio: quippe cum neq; cibum capiat, neq; potu alatur, nec alimento alio quam hauitu aeris viuatur, Solinus. Id quoq; quod ventis animal nutritur & aura, Protinus assimilatur, tetigit quosdamq; colores, Ouidius lib. 11. Metam. Chamæleonem solo aere nutriri falsum est: quoniam interiora, vt Aristoteles inquit, similia omnia habet lacertæ, quam non solo aere nutriri constat: quare melius puto chamæleonem rote enutriri ac viuere, vt Theophrastus ait. Videntur autem illi decepti, quoniam longo tempore viuunt sine cibo & rote: nam propter exiguum calorem diu sine alimento degere potest, Niphus. Ipse à quodam qui viuum habuerat, cuius sceleton mihi tradidit, audiui obseruatum sibi aliquoties muscas ab eo deuorari, quas longa lingua exerta inuolutas (aut forte transfixas, vt iynx sua lingua formicas figit) arripere. Num quæ animalia odoribus & spiritu ali possint, disputat Cælius Rhodig. Læctionum Antiq. 2. 4. 21. ¶ Gignunt & quadrupedes oua, chamæleontes, lacertæ, Plinius. Chamæleon animal est ouiparum & gressile, Hesychnus. ¶ Subit cauernas, & latitat more lacertarum, Aristot. Hybernus mensibus later vt lacerta, Plinius. Latet hyeme, producitur vere, Solinus.

D.

Generatio. Versatur in cauernis. De animi affectibus. Pavidum est animal. Quomodo sese aduersus serpentem munit.

Nullum animal pavidius existimatur, & ideo versicoloris esse mutationis, Plin. Sed coloris mutationem alij in alias causas reijciunt, vt in B. dixi. Circa caprificos ferus, innoxius alioqui, Plin. ¶ Alexander Myndius chamæleonem contra famelici serpentis impetum hoc modo munit se ait: Festucam bene latam & validam mordicus tenet, sub qua ceu clypeo se versans contra hostem serpentem venit. Serpens quia festuca latior est, quam oris hiatu superari ab eo possit: & chamæleonis reliqua membra firmiora, quam vt moribus lædantur, frustra laborat ac se fatigat, Hæc Ælianus & Philés. Venenatorum serpentum esse hostem acerrimum chamæleonem aiunt. Is ex illis vnum quempiam speculatoris in vmbra captantem auras, aut in radiis apricantem, in eam scandit arborem, quæ illi imminet:

minet: vnde ex ore filum demittit araneorum more: in cuius fili extremo guttula sit, margaritæ splendore. Ea tactum in vertice serpente, mori. Illud etiam admirabilius. Si ad perpendiculum nequeat filum demittere: quod minus ad amissum respondeat ramus, in quo est, inferiori loco, vbi cubat serpens: ita filum corrigere pedibus anterioribus, atq; eius tractum temperare, vt ad lineam quasi catheton descendat. Scaliger de Subtil. ad Cardanum. ¶ Coruus occiso chamæleonte, qui etiam victori nocet, lauro infestum virus extinguit, Plinius. Chamæleo impetibilis est coraci, à quo cum interfectus est, victorem suum perimit interemptus: nam si vel modicum ales ex eo ederit, illico moritur: sed corax habet præsidium ad medelam, natura manum porrigente: nam cum afflictum se intelligit, sumpta fronde laureæ, recuperat sanitatem, Solinus. Elephas chamæleonte concolore frondi deuorato (casu,) occurrit oleastro huic veneno suo, Plin. & Solin. Vis eius maxima contra accipitrum genus: detrahere enim supra volentem ad se traditur, & voluntarium præbere lacerandum cæteris animalibus, Plinius. ¶ Recentiores quidam chamæleonem animal fraudulentum, rapax, & ingluuiosum, ideoq; secundum legem impurum esse scripserunt: quodq; per aduersam valetudinem mansuetum se fingat, perquam efferatum alioquin.

G.

Chamæleonem peculiari volumine dignum existimauit Democritus, per singula membra desectatum, (vnde nos quædam depromemus,) non sine magna voluptate nostra cognitio proditisque mendaciis Græcæ vanitatis, Plinius. Deinde cum multa superstitiosa ex hoc animali, authore Democrito, recensisset, addit: Felle glaucomata & suffusiones corrigi, propè creditur, tridui inunctione. (reliqua, quoniam superstitiosa videntur omnia, ad H. e. differo.) Chamæleontis fel tantam vim habere creditur, vt hypochyses intra triduum inunctionibus sanet, Marcellus. Galenus lib. 4. cap. 8. de compos. fec. locos medicamento Cuidam ad tollendos pilos inutiles & pungentes in palpebris chamæleontis etiam fel admixtum ab Archigeneæ meminit: qui vsus fellis huius etiam apud Auicennam legitur. Pro felle cameli fel ascalabotæ, id est, stellionis substituendum ad remedia legitur. Pro felle cameli fel ascalabotæ, id est, stellionis substituendum ad remedia legitur. Pro felle cameli fel ascalabotæ, id est, stellionis substituendum ad remedia legitur. Fel eius dulcificatum (forte cum dulci aliquo mixtum) ornat quotidianam, (forte, curat quotidianam,) Kiranides. ¶ Creduntur depilari palpebræ chamæleontis sanguine illitæ, Dioscor. & Auicenna. Vide infra in Ranunculo viridi. Inunctione temporum cum sanguine harbe animalis (vulpam ipse interpretatur, vespertilionem, ni fallor, intelligimus) somnia terrificam inducit, Arnoldus de Villanova. Lingua eius suspensa super obliuio sum, memoriam ei restituit, Idem & Rasis. Chamæleo à capite vsq; ad caudam habet vnum tolum neruum solidum, qui abstractus nomine ægrotantis, & collo alligatus, opisthotonum sanat, Kiranides. Cæteræ eius partes eadem præstant quæ phocæ vel hyænæ partes, Idem. ¶ Ad comitalem, Chamæleonem in olla coquito, donec intabuerit, & oleum spiffecat: consumpto autem animali, ossa ipsius selecta in locum Solis expertem reponit, ac comitalem collapsam in ventrem conuertito, oleoq; dorso à sacro osse vsq; ad primam vertebram inungit, ac statim excitabitur: hoc vbi septies feceris, ex toto ægrum liberabis: oleum autem pyxidè reponit, Trallianus. Ad podagram traxit nodos, admirabile & probatum remedium: Chamæleontis caput & pedes ipsius, extimaq; pedum, vel genuum præscindito, & quæ ex dextro pede habentur, seorsum seruato: & rursus à sinistro pede extrema similiter præscindito, seruatoq; & ipsa priuatim, ac vbi duos digitos dextræ manus impresseris, pollicem & annularem vngue chamæleontis, inquinans sanguine digitorum dextræ manus extrema, dextra chamæleontis: sinistra autem manus sanguine, sinistra animantis extrema: in exiguum canalem includito, ac gestato dextra quidem animantis extrema dextro pede, sinistra autem sinistro, vsq; dum æger curatus fuerit. At chamæleonem præcisus extremitatibus adhuc viuentem panniculo lineo puro inuolutum attingito, ad Solis exortum. Sin autem contingat manus quoq; prædicto affectu cruciari, attingito etiam manus, ac in exiguos canales indito, curabisq; ipsas: facito autem hoc Luna desinente, Trallianus.

Alharbe (Arnoldus ex hoc loco non rectè lacertam vertit, ego chamæleonem intelligo: nam & supra lib. 2. cap. 350. de harba scribens ea quæ chamæleontis sunt, de ouo eius venenato libro 4. disturum se promisit: quanquam alibi vespertilionem significat, vt in A. retuli) venenosa est, proxima stellioni: ouum quidem eius intra horæ spatium interimere fertur. Curatur autem tum huius tum stellionis (in cibum aut potum illapsi, mixtice) venenum, cura communi, & similiter vt cantharidum, Auicenna 4. 6. 2. 5. Oua alharbe, vt quidam putant, in corpus sumpta, mortem statim inferunt, nisi remedia accelerentur. Detur igitur in potu sterus accipitris (falcons, Bellunè.) è vino, vt vomitus integer sequatur, inungaturq; corpus butyro bubulo cocto, & capiti sal cataplasmatibus instar imponatur: & vescatur ficibus siccis, & oleo (aliàs butyro crudo) & gentiana. ¶ Elephas chamæleonte concolore frondi deuorato (casu, Solin.) occurrit oleastro huic veneno suo, Plin. Impetibilis est coraci (coruo, Plinius) à quo cum interfectus est, victorem suum perimit interemptus: nam si vel modicum ales ex eo ederit, illico moritur: sed corax habet præsidium ad medelam, natura manum porrigente: nam cum afflictum se intelligit, sumpta fronde laureæ recuperat sanitatem, Solinus: & Plinius vt in D.

recitauit. Ego ex hoc animali utcumque venenoso, nonnullos (in Africa) paratum quoddam remedium equis exhibere audivi.

H.

Philologica. Aulici chamæleontes. Chamæleon herba.

Chamæleontes aulicos nominat Budæus libro quinto de Asse, eos qui egregie simulare norunt, & reconcinnate se identidem ad mores aulicæ potentia. Aristoteles Ethicorum i. chamæleonem pro homine mutabili ponit. Per Chamæleonem versipellem hominem significari aiunt, Picrius in Hieroglyphicis. Est & chamæleon herba in carduorum censu, sic dicta, ut Plinius scribit, à varietate coloris: mutat enim cum terra colores, hic niger, illic viridis, aliubi cyaneus, aliubi croceus, atque aliis coloribus. Iam quidem colorum varietatem Dioscorides nigro priuatim attribuit: ut albus forte idem nomen habeat, non quod similitur colorem mutet, sed à similitudine partium suarum cum nigro. Statuuntur enim duo hæc genera, album & nigrum, à radice colore vocata. Miror quod Plinius scribit 21. 16. chamæleonem in folijs non habere aculeos, quum res ipsa aliter nos doceat. Memini in Gallia & alibi genus quoddam cardui videre folijs diuisis, albicantibus, amaris, non aculeatis, capitibus spinosis multis stellatim (vt ita dicam) aut muricum ferreorum instar radiatis, candidis, sed à chamæleonte diuersum vt iudico. Plura de his carduis scripsi in Cane C. inter motbos canum. Arabes Græcum nomen seruant: scribunt enim kameleonta, kemaliun, chamaliun, Fenuchia alkemeliun, Vetus glossographus Auicennæ. Arnoldus de Villanoua in Breuiario 3. 21. florem chamæleontis coaguli vsum præstare scribit. Atque spina illa, cuius floribus in multis Gallia locis hodie ad lac coagulandum vntur, spina alba Græcorum est, quod & Ruellio placuit. Chamæleontum generis esse dixerim carlinam hodie medicis appellatam, quasi cardinam: carduus enim humilis est, cuius itidem duæ vel tres differentia sunt. Viscum, id est, humorem concretum & glutinosum, mastichæ aut thuri similem, circa radices chamæleontis albi quandoque reperiri aiunt: & tum peculiari chamæleontem ixiam, id est, viscarium aut viscigerum nuncupari, magisque venenosum esse: quamquam & sine visco & simpliciter utriusque vis venenosa tribuatur, nigro præsertim, quamobrem ne inter corpus quidem datur, vt Galenus scribit: apud Aetium tamen libro 3. isj corticem inuenio dari ad pituitam euacuandam præcipue: cæterum libro 12. cap. 46. in antidoto purgatorio quodam isson interpretatur chamæleonem nigrum. Galenus in Glossis Hippocratis ἰσίων, folium chamæleontis albi interpretatur. Inter nomenclaturas apud Dioscoridem ixias cognomen tum albo tum nigro attribuitur: cum Dioscorides circa albi tantum radices viscum reperiri meminerit: Plinius, Ruellio teste, circa vtrumque. Chamæleonem vtrumque quibusdam locis circa folia sua dicunt viscum emittere, Author de simplic. ad Paternianū. Ferunt & nigri viscū, sed quod pro mastiche non sit vt ex albo, Hermolaus. Nec refert an circa folia aut circa radicem dicas, quoniã folia in terra tantum strata habent, circa radicē radiata. Coagulum hædi remedio est contra viscum & chamæleonem album, Plinius. Idem alibi sæpe viscum simpliciter pro chamæleonte viscario nominat, ineptè quidem & imperitè. Sed hac de re plura leges in Hermolai Corollario & Castigationibus Plinianis, & Ruellij historia stirpium, &c. Chamæleon niger vtophyton (al. vtophonon, Sipontinus vuphonon legit,) quoniam anginæ modo iuuenas necet, Hermolaus. Est & inter dipsaci nomenclaturas, chamæleon apud Dioscor. Arabes chamæleonem & chamelæam, quam & mezereon vocant, nulla ratione confundunt: quamquam & inter Dioscoridis nomenclaturas, Cnidios coccus tum chamelææ tum chamæleonti nigri adscribatur, qui neutrius istorum, sed thymelææ proprie fructus est. Crocodilion chamæleontis herbæ nigra figuram habet, &c. Plinius.

Mygale chamæleonti similis. Chamæleon. Heracleota scriptor. Superstiof chamæleontis vssus.

Mygale Chamæleonti similis esse dicitur. Obscurus: atque mygale mus araneus est, qui minimum aut nihil cum chamæleonte similitudinis habet. Chamæleontis Heracleotæ scriptoris libri diuersi passim ab Athenæo citantur. Hunc in locum referre libuit superstitiofis quosdam tum medicos tum alios magicos vsus ex chamæleonte, vt apud Plinium leguntur, his verbis: Caput eius & guttur si roboreis lignis accendantur, imbrium & tonitruum concursus facere, Democritus narrat: Item iecur in tegulis vstum. Reliqua ad veneficia pertinentia quæ dicit, quamquam falsa existimantes, omittimus, præterquam vbi irrisu coarguendum. Dextro oculo, si viuenti eruatur, albugines oculorum cum lacte caprino tolli: Lingua adalligata, pericula puerperij. Eundem salutarem esse parturientibus si sit domi: Si vero inferatur, perniciosissimum. Linguam si viuenti exempta sit, ad iudiciorum euentus pollere. Cor aduersus quartanas illigatum nigra lana primæ tonsuræ. Pedem è prioribus dextrum, genæ pelle illigata sinistro brachio, contra latrocinia terroresque nocturnos pollere. Item dextram mammillam contra formidines pauoresque. Sinistrum vero pedem torreri in furno cum herba, quæ etiam chamæleon vocetur, additoque vnguento in pastillos digeri: eos in ligneo vase conditos, præstare (si credimus) ne cernatur ab alijs qui habeat. Armum dextrum ad vincendos aduersarios, vel hostes valere, vti que si abiectos eiusdem nervos calcauerint. Sinistrum, mirum, quibus monstris consecret, qualiter formia quæ velis, & quibus velis mittantur, pudet referre. Omnia è dextro pede resolui: sicut sinistro latere lethargos, quos fecerit dextrum. Capitis dolores, inperso vino, in quo latus alterutrum maccratum sit, sanari. Feminis sinistri vel pedis cineri si misceatur lac suillum, podagricos fieri illitis pedibus. Felle glaucomata & suffusiones corrigi prope creditur, tridui inunctione: Serpentes fugari ignibus

ignibus instillato: Mustellas contrahi in aquam coniecto. Corpore vero illito, detrahi pilos. Idem præstare narrant iecur, cum ranæ rubetæ pulmone illitum. Præter ea iocinere amatoria dissolui. Melancholicos autem sanari, si ex corio chamæleontis herbæ succus bibatur. Intestina & fimum eorum, cum id animal nullo cibo viuat, cum simiarum vrina illita inimicorum ianuæ, odium omnium hominum his conciliare. Cauda, flumina & aquarum impetus fisti, serpentes soporari. Eadem medicata cedro & myrrha, illigataque gemino ramo palmæ, percussam aquam discurti, vt quæ intus sint omnia appareant: vti namque eo ramo contactus esset Democritus, quoniam ita loquacitates immo-dicas promisit inhiberi: Palamque est, virum aliàs sagacem & vitæ vtilissimum nimio iuuandi mortales studio prolapsum, Hucusque Plinius. Lingua chamæleontis gestata cum radice herbæ chamæleontis & cynoglossæ, obmutescere facit inimicos efficaciter, Kiranides. Dixerunt quidam albarbe (id est, chamæleontis) decocto sparso in aquam balnei, viridi colore infici illum qui immoratur in balneo illo aliquantisper, & deinde paulatim pristinum colorem recuperare, quod quidem ego verum esse non affirmarim, Auicenna 4. 6. 2. 5.

Chamæleonte mutabilior, Χαμυλεοντος εὐμεταβολώτερος, prouerbium, supra in B. explicatum est.

Alciati Emblemata in adulatores:

Semper hiat, semper tenuem qua vescitur auram, Et mutat faciem, varios sumitque colores, Sic est adulator populari vescitur auræ, Et solum mores imitatur principis atros.

Reciprocet Chamæleon, Præter rubrum vel candidum, Hiansque cuncta deuorat. Albi & pudici nescius.

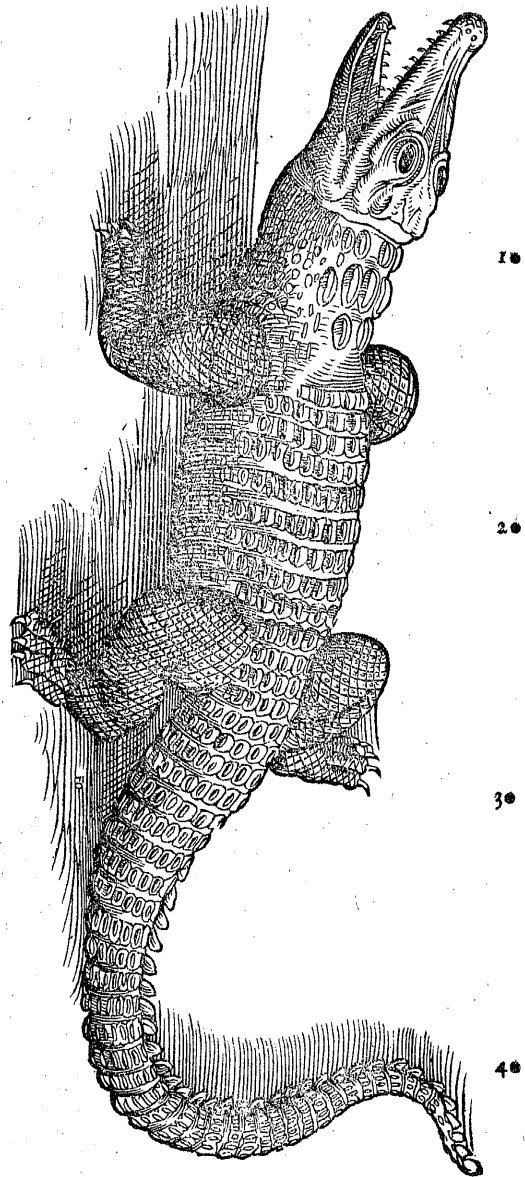
Emblema in adulatores.

DE CROCODILO.

A.

CROCODILUS genus non est, sed species simplex intelligitur, vt etiam serpens: quod ad proximum genus anonymon est, Aristot. Atque Palladius crocodilum lacertam quasi generis vocabulo nominat. Et sanè videtur omne genus quadrupedis ouipari, aut lacerti aut ranæ aut testudinis genere rectè comprehendi. Hebraicam vocem, כּוּבִּי koabi, Leuit. 11. David Kimhi interpretatur genus habere, id est, crocodili, quod Arabicè hardun vocetur, Persa transtulit fanga, (quæ vox ad scincum, crocodilum tetrestrem accedit,) Septuaginta & Hieronymus chamæleon. זֶבֶב, zab, Leuit. 11. crocodilum interpretatur D. Kimhi גֵּרֶשְׁמִיט, gereschmit, & R. Salomon, faget, פַּגִּיט, animal simile, zephardea, id est, ranæ, bufonem forte intelligens: quod quidam hodie congruere putant, quoniam nomen ab intumescendo factum sit. Chaldaeus zaba vertit, Persa זֶבֶב an rasu. Septuaginta crocodilus terrestris, (malim crocodilus simpliciter, quoniam additur iuxta genus suum,) Hieronymus simpliciter crocodilus. Arabes (aut Chaldaei,) pro zab videntur thab dicere: nam apud Auicennam legitur lacertum (hardun) esse aldab, vt Bellunenſis legit, verus codex non rectè habet athab: (ego non aldab, sed speciem aldab esse dixerim: nam & in Chamæleonte A. hardun speciem abzab, id est, crocodili esse docui ex R. Kimhi. זֶבֶבִּי, zephardea, Exodi 8. sunt qui pisces dicant, vt scribit R. Abraham) qui exiens è flumine rapit homines, (qui nimirum crocodilus fuerit) qui Arabicè vocetur אל תמיסח al timfach. Ipse magis probat ranas significari. Salomon pagulera, פִּגּוּלֵיירָא, & grenolera, פִּגּוּלֵיירָא: Septuaginta, Iosephus & Hieronymus βάρσαγο, ranæ. Chaldaeus vrdegania, עוֹרֵי עֵוִיָא. Arabs zephada, זֶפֶדָא. Persa zakfabā, זֶכֶפָדָא, in singulari zakfe. Chaldaeus & Arabs Hebraicum nomen relinquunt, Psalmo 78. Chaldaeus similiter interpretatur: Arabs alzephada, vt supra. Laaluka, לֵעֵלִיקָא, duas habet filias (clamantes) affer affer, Prouerb. 30. Aluka Iudæi interpretantur sanguisugam: Kimhi videtur crocodilum intelligere: dicit enim esse vermem magnum, qui iuxta fluuios resideat, & prætereuntes homines iumentaque capiat quorum sanguinem exugat, Munsterus: locus is est de rebus quæ non saturantur. Crocodili quædam species vocatur tenchea, (de qua voce paulò mox) alia hardon, (de qua in Chamæleonte A.) alia theferach, (huic similis est Arabica thimfach paulò ante dicta,) Auicenna 2. 2. 1. Coruo & crocodili generi quod hardeos siue hardon Græci vocant, amicitia intercedit, Albertus, sed imperitè. Aristotelis enim verba quæ illic transtulit, de cornicis & ardeolę amicitia sunt: ardeola autem Græcè herodiðs vocatur, vnde corrupta vox hardeos, quam crocodili genus interpretatur, deceptus Arabicè vocis hardon similitudine. Tisma, Auicennæ 2. 706. crocodilus est, Syluaticus. Idem alibi voces tisma & alinsa, crocodilum exponit: Andreas Bellunenſis alterſa, (aliàs remſa.) Cum sint multa genera crocodilorum, omnia maxillam inferiorè mouent præter tencheam, Albertus. Idem alibi tencheam non communem crocodilum, sed aliam quandam speciem eius in Ægypto esse ait, quod non probo: quæcumque enim Aristoteles de crocodilo simpliciter, cadè omnia de tenchea ipse (ex Auicenna nimirum) scribit. Addit, tenchea Ægyptiæ linguæ vocabulum esse. In Arfinoitica præfæta mirum in modum colitur crocodilus, & est sacer apud eos in lacu quodam seorsum nutritus, & sacerdotibus manusetus, & suchus vocatur, Strabo. Dubitet autè aliquis sacrine tantum, an cuiusuis crocodili nomen apud illos suchus sit: sed commune videtur vel inde quod vox similis est scincus, qua Græci crocodilum terrestrem nominant: à qua tinsa etiam & similes

Arabicæ prædictæ non abluunt. Crocodili Ægyptij *champsæ* (χαμψαί, si γάμψου legeres, accederet vox ad Arabicam *tema*) vocantur: Iones appellauere erocodilos, illi generi crocodilorum quod apud eos in sepibus gignitur, quantum ad corporis speciem, comparantes, Herodotus. Cum legissem apud Herodotum in Euerpe, ab Ægyptijs olim *champsas* appellatos: rogavi Turcum quendam, ecquid ei nunc esset nominis: Respondit: *Kimpfac*. Iul. Scalliger. Videtur autem Herodotus loco citato per crocodilos in sepibus nascentes, scincos, id est, crocodilos terrestres, aut stelliones, aut aliud lacerti genus intelligere: vt & Varinus, aut quisquis est à quo ille desumpsit hæc verba, Crocodilus animalculum paruum est. Scribitur autem Græcè Κροκόδειλος, & quandoque Κροκόδειλος, per enallagen literarum, Idem. Apud Paulū Æginetam νελοκροκόδειλος legimus, hoc est fluuiatilis è Nilo, ad differentiam terrestrium quos proximè nominat. Δειδρίτης, crocodilus, Hesychius & Varinus. In Nilo sunt animalia quædam ad similitudinem draconis, vulgò *Cocatrix* vocant, Haithonus Armenus: subijcit autem statim crocodili descriptionem. Albertus & alij Barbari scriptores *Cocodrillum* nominant. Germani, Illyrij, & aliæ gentes, Europæ saltē, pleræq; omnes crocodili nomen retinent.

Quibus in regionibus reperiantur. In Nilo. Bamboto Africa fluuio, Darat Mauritanie flumine.

B. Crocodilum Ægyptus fert, Aristot. Crocodilum habet Nilus, terra pariter ac flumine infestum, Plinius. est enim amphibius, vt in *C. perianitur dicam*. Nilus hippopotamos, crocodilosq; varias beluas gignit, Mela. Ingens eorum multitudo est in Nilo & stagnis propinquis, Diodorus Siculus. Mauritanie flumina crocodilos habent, Strabo. Bambotum amnis iuxta Atlantem Africæ montem, crocodilis & hippopotamis. refertus est, Plinius lib. 5. cap. 1. & Solin. cap. 27. Ibidem Plinius Darat Mauritanie flumen memorat, in quo crocodili gignantur. Scincos in Libya duos cubitos excedere Pausanias existimat, Hermolaus. atqui Pausanias locus in Atticis hic est, Aqua iuxta Atlantē turbida est, *ἡ περὶ τῆς πηγῆς κροκόδειλοι πηγαίων* (videtur numerus deesse in excusis codicibus, Hermolaus legit δυνὶ) ἡσων ἐν ἐλάσσει, id est, & iuxta fontē crocodili erant non minores duobus cubitis. (Abrahamus Læscherus vertit, *cubito vno non minores*) accedentibus autem hominibus mergebantur in fontem. Vnde apparet Pausaniam hic crocodilis propriè dictis, id est aquaticis vel amphibijs loqui, non autem de scincis qui terrestres crocodili sunt. In Bithynia Chalcedonis agro ferè, crocodilos minores quodam fonte nasci qui *Azaritia* dicitur, Strabo meminit, fortassèq; pro scincis accipit, quoniam paruos esse tradat, Hermolaus simili vt supra errore lapsus. Syagro maximo totius orbis promontorio in Arabia thurifera, propinqua est insula Dioscoridis (cuius & Stephanus meminit) in qua crocodili & viperæ plurimæ sunt, Arrianus. Crocodili in Nilo & alijs quibusdam & Indiæ fluuijs versantur, Albertus. Apollonius & focij cum per flumen Indum nauigio veherentur, equos fluuiiales complures ferunt sibi occurrisse, multos etiam crocodilos illis simillimos qui in Nilo reperiuntur, Philostratus.

In Bithynia. In insula Syagro Africa promontorio propinqua. In India fluuijs. Species dua.

¶ Crocodilum maiorem quam amphibium, authores tamen (Aristoteles) sæpe fluuiatilem cognominant, ad differentiam terrestris, qui in terra tantum agit, multo minor, & scincus etiam vocatur.

atur. aliqui tamen, Plinio teste, scincum à crocodilo terrestri distinguunt, quòd cutis ei candidior ac tenuior sit, & squamarum seta à cauda ad caput versa. Crocodilus, secundum Arabes, si pepererit oua in aqua, generatur alius crocodilus (similis ei:) si verò in ripis iuxta aquam, scincus nascitur. quamobrem fertur scincum esse de semine crocodili, Andreas Bellunenensis. Duo crocodilorum genera Ganges fluuius generat. horum alteri nihil nocent, alteri inexorabili atq; immisericordi in quilibet voragine carniuori sunt. In eorum summo rostro quiddam tanquam cornu eminent, Ælianus. Plura de generibus crocodilorum dixi in *A.* præsertim ex Alberto seu Auicenna.

¶ Crocodilus lacertam per omnia refert, cauda tantum differt, Albertus. ¶ Ad cubitorum longitudinem decem interdum extenditur, Marcellinus. Ouum non maius quam anseris edit: maximumq; animal minima hac origine euadit. crescit enim ad quindecim cubita. Sunt qui eum tandiu augeri, quandiu viuat, confirmant, Aristot. Quidam hoc vnum animal (aliqui etiam vrfam, recentiores obscuri) quandiu viuat, crescere arbitrantur, Plin. Amometus in quadam Libyca vrbe dicit sacerdotes ex lacu quodam canuionum illecebris præstrictos crocodilos decem & septem cubitorum educere, Ælianus. Excretus ad decem & septem & amplius cubitos peruenit, Herodotus. Magnitudine excedit plerunq; duodeuiginti cubita, Plinius. Plerunque ad viginti vlnas magnitudine coalescit, Solinus. Isidorus quidem pleræq; ex Solino mutuatus, non vlnarum sed cubitorum viginti longitudine plerunque videri scribit. In tantam magnitudinem sæpe excrefcit, vt Pflammitichi Ægyptiorum regis tempore Philarchus viginti quinque cubitorum dicat visum fuisse: regnante Amaside, sex & viginti cubita excessisse, Ælianus. Albertus scribit duos à se visos, vnum decem cubitorum, alterum decem & octo. Ipse Viennæ vidi Venetijs adiectos complures crocodilos cubitorum sex, & tenellos etiam vnum cubiti, lacertis nostratibus grandiusculis admodum similes, nisi quod colore plerunq; sunt flauo, Vadianus in Melam. Petrus Martyr colorem eis flauum tribuit, sed ventrem subalbū. Crocodilus à croceo colore dictus est, Isidorus & Arnoldus. Colorem chamæleo mutat, & niger non longè dissimilis crocodilo est, Aristot. ¶ Corpus ei totum asperum, Idè. Chamæleonti asperum cute corpus est, quale in crocodilis deprehendimus, Solinus. Crocodilo fluuiatili cutis est corticosa, contra omnem ictum inuicta, Aristoteles. Alibi etiam cortice eum regi scribit, eoq; tam duro & rigido, vt firmior ossē euadat. Herodotus pellem eis circa tergum impenetrabilem esse prodidit, Valla interprete: Græce legitur, *δέρμα λεπιδωτὸν ἀρρηκτόν*. Squamis præduris ostreorum modo totus obducitur, Volaterranus. Cute est contra omnes ictus inuicta, Plin. Et alibi, crocodilis & duritia tergoris tribuitur, & solertia. Pellis eorum rugosa, (aspera, corticosa,) & adeo firma vt ea quasi clypeo muniatur, Albertus. Circundatur maxima cutis firmitate, in tantum vt ictus quouis tormento adactos, tergore repercutiat, Solin. Cutim ita validam gerit, vt eius terga capharacta, vix tormentorum ictibus perforantur, Marcel. Venter tantum ei mollior, (quod & Petrus Martyr testatur) qua parte à delphinorum quodam genere fauciantur, vt dicam in *D.* Dorsum squamis durissimis, conchylij ferè duritie, vt neq; sagittis transfigi possit, armatur, Petrus Martyr. Tergum & cauda, imò tota pars prona, vt ipse obseruauit, multis corticibus subrotundis squamatim compingitur, & eminentibus ijs secundum longitudinem exasperatur. Idem ad latera minores sunt, minusq; eminent, in ventre candicant lauesq; sunt, hoc est nihil omnino eminent. Tergum & caudam eis ab omni ictu inuictas partes, & armatas squamarum robore testis crustisve haud dissimilium: ventrem verò molli & tenui esse cute Tenrytæ sciunt, Ælianus. ¶ Crocodili (forte abundat hæc vox) vespa volans, aut sanguis crocodili, hominem noxium aut cædem (percussorem aut sanguinem) significant, Orus 2. 2. 6. vt ipse transfero: Mercerus & Trebatius interpretes aliter.

¶ Crocodilo fluuiatili oculi sunt suis, (suilli) Aristot. & Herodotus. Oculi hebetes, Ælianus. Visus in aqua hebes, extra acerrimus, Aristot. Quadripedes quæ oua pariunt, vt testudines, crocodili, palpebram inferiorem tantum habent sine vlla nictatione, propter oculos præduros, Plinius. Ægyptij crocodilum solum ex ijs quæ degunt in humido, à fronte tenuem ac perspicuam quandam pelliculam deducere tradunt, & visum obtegere, Cælius Calcagninus ex Plutarcho ni fallor. Lati capitis est, Kiranides. Rostro porcino, Petrus Martyr. ¶ Crocodilus fluuiatilis solus animalium maxillam superiorem mouet, Aristot. Reddit autem huius rei causam de partib. animal. 4. 11. quoniam pedes ad capiendum retinendumq; inutiles habet: parui enim admodum sunt. itaque ad hunc vsu natura os ei pro pedibus vile condidit. ad retinendum verò, vnde ictus inferri vehementius potest, inde motus commodius agitur. inferitur autem vehementius desuper, quam de parte inferiore. Ergo cum vtriusq; tum capiendi tum mordendi vsus ore administratur, magis autem necessarium retinendi officium sit, cui neq; manus sint, nec pedes idonei, commodius huic est mouere superiorem maxillam, quam inferiorem, Hæcille. Inferiorem maxillam solus animalium non mouet, sed superiorem inferiori admouet, Herodotus, Plinius, Solinus, Marcellinus. Vnum hoc animal superiore mobili maxilla imprimit morsum, Plinius. Cum sint multa genera crocodilorum, omnia mouent mandibulam inferiorem præter tencheam: & ideo hoc animal est fortissimi morsus, Albertus. Idem alibi visos sibi scribit duos crocodilos qui mandibulam inferiorem mouerint. Et rursum alibi crocodilum marinum (non fluuiatilem) se vidisse, maxilla inferiore mobili. Ad marini

amphibius, & scincus terrestris. Duo genera in Gange.

Descriptio crocodili.

Longitudo decem vel quædam cubitorum & amplius.

Crocodilum à croceo colore dictus.

Cutis aspera.

Descriptio partium corporis. Oculi. Maxilla superioris motus.

quidem crocodili differentiam Niphus etiam ab Alberto persuasus, crocodilum fluuiatilem aliquando ab Aristotele cognominari putat: Ego verò non quia marinus sit vilus crocodilus, (nisi quod forte crocodilo simile in mari est animal, alterius generis,) sed ad differentiam terrestris fluuiatilem ab Aristotele dici cenfeo. Crocodilo vnico animalium superior maxilla mobilis visitur, inferiori interim cum temporum ossibus adeò vnita, vt netantillum quidem moueri queat, ipsaque duos sinus nanciscatur, quibus superior singulis vtrinque tuberculis latis nec nostris admodum dissimilibus inarticulatur, magna ex parte lacertarum testudinumque inferiori maxillæ eleganter respondens: quemadmodum etiam totus crocodilus imagine (non autem magnitudine & geniculatis caudæ tuberibus) lacertæ similis visitur, And. Vesalius. ¶ Crocodilus fluuiat. lingua caret, Aristot. Diodorus Siculus, Marcellinus. Linguam non habet, Solinus: neque vllum eius signum, Albert. Soli crocodilo ex omnibus feris lingua innata non est, Herod. Vnum hoc animal terrestre linguæ vsu caret, Plin. Et alibi, Crocodilis lingua tota adhæret. Aquatile genus (inquit Aristot. de partibus animal. 2. 17.) breui tempore sentit sapores, hinc fit vt pro sui vsus breuitate linguam parum discretam habeant. raptim enim summaque celeritate cibus ad ventrem ingeritur, quod immorari saporibus perfruentis nequeant, humore interlabente: Crocodilis nonnihil causæ ad eius partis vitiationem affert etiam immobilitas maxillæ inferioris. lingua enim inferiori annectitur maxillæ, quam illi quasi contra habent superiorem. Cæteris enim superior immobilis est. Itaque vt ad superiorem non habent, quòd cibi aditus tollitur: sic ad inferiorem carent, quod superior quasi translata in locum inferioris est. Accedit ad hæc genus vitæ, quam more piscium agit, cum tamen ipse terrestre sit. itaque vel ob eam rem inexplanatam hanc partem habeat necesse est. Et rursus eiusdem operis 4. 15. Quadrupedes omnes linguam in ore continent, excepto vno crocodilo fluuiatili. hunc enim non nisi locum tantummodo linguæ habere putaueris. cuius rei causâ est, quod idem & terrestris & aquatilis quodam modo est. ergo vt terrestris locum obtinet linguæ, vt aquaticus elinguis est. ¶ Dentes habet magnos exertosque, Aristot. Diodorus Siculus, & Herodotus. Valla pro voce *χαυλόδοντας*, reddit prominentes atque ferratos, cum vox Græca prominentes tantum siue exertos significet, quales in apris spectantur. quamquam in his duo tantum extra os eminent sursum: vt in talpa totidem deorsum, in crocodilis vero plures è superiore maxilla deorsum prominent, ita vt etiam ore clauso foris spectentur, & quidem anteriores omnes, postremi aliquot non item. Verum est tamen simul etiam *καρχαρόδοντας* esse, id est ferratis præditos dentibus crocodilos: quamquam scio Aristotelem scribere nullum animal simul & ferratis & exertis dentibus esse. Dentes crocodilo alben, feri, oblongi, Petrus Martyr. Dentes habet magnos pro portione corporis & prominentes, Herodotus. Canini dentes crocodili febres stas arcent, thure repleti. sunt enim caui, Plin. Vnū hoc animal superiore mobili maxilla imprimi morsum, aliàs terribile, peccinatim stipante se dentiū serie, Plin. Solinus. Ordine dentium peccinato, perniciosus morsibus quicquid tetigerit pertinaciter tener, Marcellinus. Dentes eius fortissimi sunt, Albertus: nec non acutissimi, & modicè recurui, vt in ca tulo animaduerti: Herculem Ion Chius inquit habuisse dentium tres ordines, *δόντων τριών γοθίων*, multi etiam crocodilum, quidam verò & cete, Io. Tzetzes Chiliade 3. 115. Ego nihil tale in crocodilo reperio. Dentes possident sexaginta, Ælianus, & recte quidem, vt & ipse numerauit. ¶ Sexaginta vertebrae in spina habent, quam totidem neruis alligatam esse ferunt, Ælianus. ¶ Rictus oris eius vsque ad locum aurium patet, si aures haberet, Albertus. Crocodilis quibusdam in Gange fluuii in summo rostro quiddam tanquam cornu eminet, Ælianus. ¶ Crocodilus minimum habet lienem, Aristot. Lienem quidam putant inesse oua parientibus admodum exiguum: ita certe apparet in testudine & crocodilo, & lacertis & ranis, Plinius. ¶ Crocodilo testes intus adhærent lumbis, Aristoteles. ¶ Caudam habet oblongam, eadem ferè quæ reliquum corpus longitudine, quod in catulo obseruatum mihi est. Eam similiter vt dorsum cortices validi & eminentes exasperant muniuntque parte pro-na & ad latera: nam infernè læues tenuioresque sunt. Crocodilus lacertam refert, nisi quod caudam non habet adeò rotundam (non ita geniculatis tuberibus distinctam, Vesalius,) & pinnas in eadem non habet, Albertus. Ego pinnam inesse vidi in catulo per sex aut septem digitos extensam vsque ad partem postremam. Crocodilus (aliàs Cordula, *Κορδύλη*, quod magis placet, hæc enim parua ad silurum dici potest, non crocodilus) natat pedibus & cauda, quam similem siluro habet, quoad paruum magno licet conferre, Aristot. Crocodilus est cauda breui, (longa, vt Kiranides scribit,) crassa, in turbinem à corpore desinenti, non vti in cæteris quadrupedibus, sed vti in piscibus cernimus: lacertis breuibibus, vnguibus rapacissimis. Vrsinas diceret crocodili manus pedesque, nisi huic essent squamæ, illi autem villosi, Petrus Martyr. Non habere eum vnde egerat nisi per os, quidam tradiderunt, Idem. Crocodilum habet Nilus quadrupes malum, Plinius & alij. Ouiparis quadrupedibus, vt crocodilo, lacertæ, & reliquis generis eiusdem, crura tum priora, tum etiam posteriora retrofleuntur, paulum in latus vergentia, Aristot. Homini genua & cubita contraria: item vrsis & simiarum generi, ob id minimè perniciosus: oua parientibus quadrupedum crocodilo, Plin. ¶ Vnguibus (vnguium immanitate, Solinus) armatus est, Plinius. Vngues robustos habet, Aristot. & Herodotus. Quòd si vt armatus est vnguibus, haberet etiam pollices, ad euertendas quoque naues sufficeret, viribus magnis, Marcellinus.

Lingua.

Dentes.

Spina. Rictus oris. Lien.

Cauda.

Anus. Pedes & crura.

Vngues.

C. Crocodilus quanquam ambigentis siue ambigui victus animal est, ab Aristotele tamen & alijs De natu-
fluuiatilis ferè cognominatur, ad differentiam terrestris, qui perpetuò in terra degit. Terrestris & valibus
aquatilis est, Herodotus. Assuetus elementis amobus, Marcellinus. Vita ei in aqua terraque com-
munis, Plinius. Quadrupes est malum, & terra pariter ac flumine infestum, Idem. In terra & in flu-
mine pariter valet, Solinus. Crocodilus gressilis est, & degit quidem in fluido, victumque inde emo-
bitur: sed aerem non humorem recipit, & foris parere solet, Aristot. Humore vt nec prorsus care-
re possunt, ita nisi aliquando respirant, in ipso suffocantur, Idem. Dies in terra parte maxima agit, *ἡμέρας*
noctes in aqua teporis ratione: tepidiorem enim aquam experitur quam aerem, Aristot. Dies *ἡμέρας*
in terra agit, noctes in aqua, vtrunque ratione teporis, Plin. Plerunque diei in sicco agit, sed totam
noctem in flumine, quod calidior aqua sit quam nocturnus aer serenus & rosidus, (*θερμότερον γὰρ ἔστι
τὸ ὕδωρ τῆς τ' ἀθελίας καὶ τῆς δρόσης*), Herodotus. Noctibus quiescit per vndas, diebus humi vescitur,
confidentia cutis validissimæ, Marcellinus. Noctibus in aqua degit, per diem humi acquiescit, So-
linus. ¶ Per diem in terra quiescit, & ad Solem iacet adeò immobilis, vt qui consuetudinem eius
nescit, mortuum putet, Liber de nat. rerum & Albertus. ¶ Ægyptij Solis ortum significantes, ge-
minos oculos crocodili pingunt. *ἐπιδητερ* (lego, *ἐπιδητερ*) *πρωτος σώματος ζώου οὐ φθαλμοὶ ἐν τῷ
βυθῷ ἀναφαίνονται*. hoc est, vt ego interpretor, Quoniam ante omne reliquum corpus oculi huius fe-
re ex profundo aquæ emicant, (emergunt.) Aliter Mercurus, & aliter quam ille Trebatius vertit, *nos oculos
vterque* (meo iudicio) deceptus. Leguntur autem hæc in Hieroglyphicis Hori. Et rursus, Occasum crocodili
significantes, crocodilum capite inclinato pingunt: *ἀποτοκίον γὰρ καὶ κετωφερὲς τὸ ζῷον*. Trebatius in-
cipit vertit: Est enim hoc animal rotundum & promiscuè parit. Decepit eum vox *κετωφους*, libidi-
nosum aliàs significans: quæ hoc in loco idem quod *κεκωφους* est, id est capite deorsum inclinato. Mer-
curus quoque non minus ineptè, Ad partum enim facile, & ad Venere[m] procliuè est hoc animal. At-
qui *ἀποτοκίον* vox corrupta videtur, pro qua legerim *κετωφους* aut *κετωφόν*, vel aliquid simile. tali *inclinata
enim situ*, (nempe capite decliuore, aquam versus, reliquo verò corpore altiore & ab aqua auerto,) in
ripis crocodilum iacere conijcio, vt facilius & promptius cum res postulat in aquam mergatur. Et
sanè cum vt Orientem significant caput eius & oculos superiore quam reliquum corpus situ ex aqua
emergentis pingant, par est ad Occidentem denotandum eo habitu pingi quo visitur cum se mer-
gere parat. ¶ Hebetes oculos hoc animal dicitur habere in aqua, extra acerrimi visus, Aristoteles *Visus*.
& Plin. Inter aquas cæcus, sub dio (*ἐν τῇ ἀθελίᾳ*) perspicacissimus, Herodotus. In aqua obrufus vi-
det, in terra acutissimè, Marcellinus & Solinus. Faba nascitur & in Ægypto spinoso caule: qua de
causa crocodili oculis timentes refugiant, Plinius. ¶ Propter breuitatem pedum piger est, Alber-
tus. Si persequantur quempiam, veterere se non possunt, sed solum rectà procedere queunt, vnde
pluribus occasio fugæ haud dubia, Cardanus. Ex cauernas subeuntibus quadrupeda eademque
ouipara, (vt crocodili, lacertæ, stelliones, & testudinum genera,) omnia à latere crura adiuncta, &
summam terram obradentia habent, eademque in obliquum detorquent, quoniam ita formata vsui
sunt ad commodius subeundum, & ad ouorum incubatum atque custodiam peragendam. Cum igitur
extrosorsum pateant, necesse est vt femoribus contrahendis, & sub se condendis toto corpore in
sublime sese efferant. quod quidem corpus cum ita se moueat, fieri non potest vt cura aliter in-
stantur quam extrosorsum, Aristoteles in libro De communi anim. gressu. ¶ Mensibus quatuor frigidis-
simis latent crocodili, nec interim quicquam edunt, Aristoteles. Quatuor mensibus hyemis in-
edia semper transmittere dicitur hoc animal in specu, Plin. Quatuor mensibus hybernis (à ceptu
brumæ, Solinus) nihil omnino edit, Herodotus, Marcellinus. Crocodilus latet quadraginta dies,
Suidas in *φολιδωτόν*. Ælianus sexaginta dies eum quotannis in latibulo sine vilo cibo quietere pro-
didit, eundem numerum sexagenarium in multis etiam alijs ei attribuens. Crocodilus & testudo
latibulis quidem se condunt, sed senectam non exuunt, Ælianus & Suidas in *φολιδωτόν*. ¶ Ægyptij Ægyptij
cum significant tenebras, crocodili caudam pingunt. neque enim aliter ad exitium & interuencionem
perducit crocodilus quodcumque apprehenderit animal, nisi cauda prius cæsum, inualidum reddide-
rit. nanque in hac corporis parte præcipua est crocodili vis ac robur, Orus. Non solum homines con-
cedit, sed & cætera terrestria animantia flumini appropinquantia vnguibus grauitè discerpit, *crocodili
Diod.* Deuorant equos & homines, & quodcumque animal in flumine aut super ripam inuenerint, *caudam
Obscurus.* Crocodilus vitulum aliquando matri (vacca) ereptum in fluumine defert, Syluac. Ne-
alces asellum in litore (ripa Nili) bibentem pinxit, & crocodilum insidiantem ei, Plinius. Satiati pi-
scibus quasi somnolenti caput ingerunt ipsis, Albertus. Hunc satutum cibo piscium, & semper escu-
lento ore in litore somno datum, trochilus parua auis inuitat ad hiantum, &c. Plinius. Canes cro-
codilorum metu è Nilo in transeursu tantum rapiunt potum, vnde naum prouerbium, Vt canis è
Nilo bibit & fugit. Luto pacitur, Arnoldus de Villanoua. In Arsinotica præfectura crocodilus sa-
cer à sacerdotibus nutritur pane, carne & vino, quæ a peregrinis afferuntur ad eiusmodi spectaculo-
rum venientibus. Sunt qui placentas etiam, & carnes asellæ & mullum eis afferant, Strabo. Ægyptij *fecundi-
hominem comedentem significant crocodilo hiantem picto, Orus.* ¶ Crocodilus fecunditate ex-
ta.

Incubitus cedit, & singulis annis parit, Diodorus Siculus. Ægyptij tum aliàs, tum fecundum significantes, crocodilum pingunt. est enim fecundum (πολυτεκνον) animal, Orus. Pariunt educantq; in sicco, & exclu- Aristor. Testudines & crocodilos dicunt cum in terra partu ediderint, obruere oua, deinde discedere, ita & per se nascuntur & educantur, Gillius non citato authore. Illi quidem quos nos legimus, non sponte sed incubitu, oua crocodilorum excludi testantur. Oua parit in terra crocodilus excluditq; Herodotus. Tam terrestres quam fluuiatiles crocodili sua oua terræ gremio committunt, Aristot. Sexaginta dies ventrem ferunt, sexaginta oua totidem diebus ex sese pariunt, totidemq; dies hæc fouent. Curatio partus ab eisdem sexaginta diebus peragitur, Ælianus. Crocodili vicibus incubant mas & femina, Plinius. In partu fouendo mas & femina vices seruant, Solinus. Crocodili oua tempore anni (calore scilicet mediocri) concoquuntur & perficiuntur: vt etiam stirpes non germi- 10 nant nisi tempus idoneum, quo concoquatur alimentum, accedat, Aristot. Problem. 2. 26. Oua sexaginta complurimum parit, maximumq; animal minima hæc origine euadit. ouum enim non maius quam anferis, & fetus inde exclusus proportionem est. Sunt qui eum tandiu augeri, quandiu viuat, confirmant, Aristot. Parit oua quanta anferes (quod Solinus etiam & Marcellinus scribunt) nec aliud animal ex minori origine in maiorem crescit magnitudinem, Plinius. Ex omnibus cognitis 15 incrementum animalibus hoc maximum existit ex minimo: si quidem oua gignit haud multò maiora anferinis, & proportione oui fetus excluditur. excretus ad decem & septem & amplius cubitos peruenit, Herodotus & Diodorus. Inter aquatilia crocodilus ex minimo maximus euadit, vt ex volucris magna struthio, ex quadrupedibus elephantus, Ælianus. Quidam hoc vnu animal quandiu viuat cre- scere arbitrantur. viuunt autem longo tempore, Plinius. Oua exclusa extra eum locum transferens, 20 nidi ubi incubant. semper in cubat, præ diuinatione quadam, ad quem summo auctu eo anno egressurus est Nilus. Metatur locum nido naturali prouidentia: nec alibi fetus præmit, (vide an *promis* legendum, quanquam Plinius alibi exclusa transferri ait,) quam quò crescentis Nili aquæ non possunt peruenire, Solinus. Crocodilorum partus (inquit Plutarchus in libro Vtra anim.) cætera quidem similia habet testudi- num partui marinarum: locum verò quem exubarui designat quibusnam conijciat modis, ratiocinio humano nullo deprehendi potest. vnde nec humanæ sed fatidicæ cuiusdam facultatis illam be- stia prædictionem esse putant. Nec altius enim nec inferius, sed eo præsertim loco ponit oua, quo summo Nilus auctu, eo quidè anno terram abluturus conditurusq; peruadet. Itaq; qui rusticus prior incidit, locum notat, ac summum cæteris nunciat fluminis incrementum. Ad eò vero locum com- 30 metitur, vt eo aquis operto, non opertus ipse incubet. Hæc ille. Nostrates similia quædam de fibri domicilio scribunt, quod ita fruatur, vt pars dimidia aquam contineat, altera supra aquam extet. quod si agricolæ domicilia eorum altius posita viderint, in montibus serunt: sin humilior, in vallibus. Ex- clusis crocodili catulis quisquis emergit protinus, nihil autem arripit eorum quæ fortè occurrerunt, ac neque vel ranam vellimacem vel festucam vel herbulam popularur, ore lanians, eum mortuæ mater repente necat: feroces contra ac strenuos amat colitq; iudicio, quod mortalium sapientissimi consueuerunt, non amans affectu, Plutarchus in eodem libro, & Ælianus cuius verba in D. refe- ram. Est etiam admiratio in bestiis aquatilibus his quæ gignuntur in terra, veluti crocodili, aquati- lesq; testudines. ortæ enim extra aquam, simul ac primum niti possunt, aquam persequuntur, Gil- lius. Crocodilorum *δοτορία*, id est ouorum partus circa Nilum, vernum tempus indicat, Heliodo- 40 rus. Oua plurima (*Ἐδωνοσπύρι*) crocod. parit: quæ vt primum exclusa sunt, aculeatus quidam scorpis ab eis (ex ipso crocodilo, Ælianus) proreperit, à quo ille letaliter ictus interit, Philes. Crocodili multiplicarentur nimis pluribus ouis editis: sed non nisi iuxta aquas viuere queunt: amphibij enim sunt, & præter id iniurijs aquarum obnoxij, Cardanus. Scincus est *quaril* (lacerus) Nili: & putarunt aliqui hunc esse fetum crocodili in campos, (terrestrem,) Auicenna. ¶ Crocodilus longo tempo- re viuunt, Aristot. & Plinius. Longitudine vitæ hominis fermè est, Diodorus Siculus. Annos viuunt 50 *gūdo*. sexaginta, Ælianus.

D.

De animi affectibus comparandas insidias acerrimus & promptissimus existit, Ælianus. Sunt qui subtilitatem animi 50 & morib. constare non tenuitate sanguinis putent, sed cute operimentisq; corporum magis aut minus bruta Timidū esse, &c. ceu verò non crocodilis & duritia tergoris tribuatur, & solertia, Plin. Crocodilus diuinatione animal. ne quadam oua sua extra eum locum transferens, ad quem summo auctu eo anno egressurus est Ni- improbi. lus, semper incubat, vt pluribus dixi in C. Cum ex sese pepererunt, hoc experimento legitimum ab Quomo- spurio internoscunt, vt si quid simulatque exclusus est, rapuerit, in reliquum tempus in crocodilini dolegiti- generis numero locoq; à parentibus ducatur: sin ignauia eum ipsum tardauerit, ad comprehendendos catu- dam alicunde aut muscam aut lacertulas (culicem, muscam, aut locustam, Io. Tzetzes) eum parens los suos à tanquam à se degenerantem, nihilq; ad se pertinentem lacerat: atq; tanquam ad solis radios aquilæ spurijs in- suorum ingenuitatem experiuntur, sic celeri alacritate prædam capiendi ij suos probant, Ælianus & ternoscant. Plutarchus, cuius verba præcedenti capite recitauit. Idem aspides etiam, caneros, & testudines in 55

Ægypto facere Ælianus alibi scribit. Est in eis pietas crocodili, astutia hyane, Mantuanus. In partu fo- uendo mas & femina vices seruant, Plin. & Solinus.

¶ Crocodilis hiantibus trochili aues inuolantes (à carunculis quæ inhæserint, rostro) dentes depurgant. & crocodilus sentiens secum commodè agi, nihil nocet: sed cum egredi anem vult, cer- uices mouet ne comprimat, Aristot. in historia anim. & in Mirabilibus. Crocodilus ita immobilis ad 10 Solem iacet vt videatur mortuus, (somnia simulans aues hiati suo pabuli gratia inuitat) quo tem- pore ei hianti auiculæ quædam dentes purgant, quas os concludens deglutit, Albertus & Autho- libri de nat. rerum ex Aristotelis verbis (vt apparet) non intellectis. Trochilus auicula brevis est. ea dum reduuias (reliquias. reduuias conchyliorum supra dixerat Marcellinus minutias) escarum affe- 15 ctat, os belluæ huiusce paulatim scalpit, & sensim scalpurigine blandiente aditum sibi in vsque fauces facit: quod enhydrus conspicatus, alterum ichneumonum genus, penetrat belluam, populatiscue vitalibus, erosâ, exit aluo, Solinus, & alij vt in Ichneumone recitauit. Ab omni maximè commercio abhorrens, marinorum fluuiatiliū lacustriumq; omnium maxime ferus crocodilus, vltro se tam miranda cum gratia trochili congressibus præbet. Auicula trochilus est circum paludibus & fluuijs vicinos locos agitans, crocodili satelles parasitusq;, non domi, sed reliquijs huius victitare consueta. Hæc vbi sterenti crocodilo ab Ichneumone luto in hoc se pugilis instar armante, parari insidias a- nimaduertit, aduolat, somnum discutit, voce partim, partim vellicatu rostri. Hoc ille officio sic de- mulcet. patefacto deinde dicta fauces admittit, titillari & inter septa dentium carnes rostro leniter excerpti mirifice gaudens. cuius voluptatis cum satur est, ac os colligere iam & rictum clau- 20 dere parat, inclinata paulum superiore mandibula præmonet, totam vero non ante demittit, quam euolare trochilo quoq; collubium videatur, Plutarchus in libro Vtra animalium, &c. & Ælianus de animal. 8. 25. Crocodilus cum in aqua vitam degat, os fert in rostrum hirudinibus refertum. Post- quam igitur ex aqua in terram egressus est, ac deinde hiauit: semper enim ferè hoc ad zephyrum (Solis radios intuens aduersos maximè, Ælianus) facere solet: tunc in eius os trochilus penetrans deuorat sanguifugas. qua vtilitate delectatus crocodilus, nihil omnino trochilum lædit, Herodotus, Ælianus, Philes. Sed cum multa sint trochilorum genera & nomina, haudquaquam cum ijs omni- bus amicitiam colit crocodilus, sed cum solo nuncupato cladoryncho, (cladarorynchum legit Her- molaus in Plinium 8. 25.) qui nulla offensione hirudines ei legere potest, Ælianus. Vterius nauigantes, quam plurimos crocodilos ad Insularum ripas in medio Nili ad solem aperto rictu aprican- 30 tes conspeximus, quos auiculæ turdi ferè magnitudinis inuolantes, post breue temporis spatium euolabant. Mihi vero eius rei occasionem inquirenti responsum fuit, faucibus ac dentibus Croco- dili ex continua animalium ac piscium voratione perpetuo remanere defixæ carnis reliquias, quæ putrefacta vermiculos creat, à quibus magno cruciatu afficitur. Auiculæ autem vt inter volandum vermes conspiciunt, ijs ventrem expleturæ rictum inuolitant. At crocodilus vt vermes exesos per- cipit, contracto rictu volucres absorbere nititur, sed acuta quam supra caput gerunt spina punctus ric- tum diducit, simul ac dimittit. Leo Africanus.

¶ Crocodili qui in paludibus manu Ombitarum factis nutriuntur, eis domestici & vernaculi Crocodili sunt, & se appellantes intelligunt. Capita idcirco hostiarum eis edenda obijciunt, quod ea ipsi non apud Om- comedunt, Ælianus. Alibi tamen, In Ombitis (inquit) vel Coptiis, vel Arsinoitis tutum non est bitas & 40 aut pedes lauare, aut aquam haurire: sed neq; in ripis inambulare, nisi summa cautione, liberum est. Ægyptios Et rursus, Belluas etiam in eos ipsos à quibus beneficium acceperint, vehementer gratas esse, testi- monio sunt vel Ægypti admodum fera animalia, feles, ichneumones, crocodili. Crocodili locis & man- quibusdam Ægypti sacerdoti mansuetos se exhibent, propter cibi curam quæ ibi infumitur, Aristo- teles. Sacerdotum clamantem non solum vocem agnoscunt, contrectariq; sustinent, sed aperto rictu purgandos manibus dentes & linteolo detergendos præbent, Plutarchus in libro Vtra anima- lium, &c. Sæuientes semper hæc fera, quasi pacto fœdere quodam castrensi per septem ceremonio- 50 sos dies mitescunt ab omni sæuitia descæcentes, quibus sacerdotes Memphi natales celebrant Apis, Marcellinus & Plin. Vide plura in h. quàm familiariter crocodili à sacerdotibus in Ægypto tracten- tur. Plutarchus (in libro Vtra animalium, &c.) commemorat quendam nomine Philinum, qui Æ- Ægyptij gyptum obiuera, sibi narrasse, se in oppido Anteo (Antæi) nuncupato, aniculam inspexisse, simul rapacem cum crocodilo in lectulo dormire, eisdemq; hunc porrectum adiacere, Gillius. ¶ Ægyptij rapacem aut insa- aut insanum significantes, crocodilum pingunt. is enim si quando à petita rapina prohibeatur, in se- num si- ipsum iratus furit, Orus. ¶ Ad hanc rationem de Nilo aqua haurientibus crocodili abstrusas insidias gniscan- instruunt: nam per virgulta, quibus sunt tecti, & intuentur, & subter ea ipsa natantes, & sic operi, se tes, croco- ad litus magnis saltibus incitant, confestimq; ex virgultorum latebris erumpentes, aquatores dum dilum pin- 55 aquam hauriunt violento raptu interceptos deuorant: quod quidem ipsum crocodilorum malitiam gunt. & fraudem facile ostendit, Ælianus. Errursus, Ad comprehendendos homines, aliàsve bestias, Crocodili crocodilo hæc est malitia & veteratoria, vt quæ nouerit eos in flumen descendere, vel ad aquatio- rapacitas nem, vel ad conscensionem in naues, viam ore, quod quidem ipsum multa compleuerit aqua, de & versu- nocte madefaciat, præcipitem efficere studens, quo faciliorem sibi captu prædam reddat. ij sanè in.

B ij

*Crocodyli
lachry-
mae. Pro-
uerbium.*

quoniam lubricum gradum sustinere non queant, præcipites aguntur, & crocodili impetu corripuntur, & deuorantur. Crocodili lachrymæ, *Κροκοδείδων δάκρυα*, prouerbium est de ijs qui sese simulant grauius angustari incommode cuiuspiam, cui perniciem attulerint ipsi, cuius magnum aliquod malum moliantur. Sunt qui scribant, crocodilum conspecto procul homine, lachrymas emittere, atq; eundem mox deuorare. Alij narrat hanc esse crocodili naturam, vt cum fame stimuletur, & insidias machinatur, os hausta impleat aqua, quam effundit in semita, qua nouit aut alia quæpiam animantia, aut homines aquatum venturos, quo lapsos ob lubricum descensum, neq; valentes aufugere, corripiat, correptosq; deuoret. deinde reliquo deuorato corpore, caput lachrymis effusis macerat, itaq; deuorat hoc quoq; Erasmus. Crocodilus hominem quoque cum potest interficit, sed eundem postea, vt dicunt quidam, deplangit, Albertus. Crocodilum solum ex brutis lachrymari 10 quidam tradunt, Petrus Martyr. Ipsi, quorum vanitas ridetur, Ægyptij, nullam belluam, nisi ob aliquam vilitatem, consecrauerunt: velut crocodilum, quoddam terrore arceat latrones, &c. Cicero.

*Crocodyli
timidi-
tas.*

*De Ten-
tyritæ
crocodylo-
rum vi-
toribus.*

¶ Crocodilus omnem strepitum perhorrescit, humanam vocem contentiorem extimescit: eos à quibus paulò confidentius inuaditur, reformidat, Ælianus. Audax monstrum fugacibus, vbi audacem senserit timidissimum, Marcellinus. Tradiderunt aliqui fugere crocodilum si recto oculo inspicatur: sequi verò si meticulosum obuium senserit, ac interimere, Pet. Martyr. Fugax animal audaci, audacissimum timido. Nec illos Tentyritæ (dicti ab insula Tentyri quam habitant, Hermolaus) generis aut sanguinis propinquitate superant, sed contemptu & temeritate. Vltro enim insequuntur, fugientesq; iniecto trahunt laqueo: pleriq; pereunt quibus minus præsens animus ad persequendum fuit, Seneca lib. 4. Natur. quæst. In insula Nili Tentyri nascentes tanto sunt crocodilis terro- 20 ri, vt vocem quoque eorum fugiant, Plinius. Et alibi, Quin & gens hominum est huic beluæ aduersa in ipso Nilo Tentyritæ, ab insula in qua habitat appellata. Mensura eorum parua, sed præsentia animi in hoc tantum vsu mira. Terribilis hæc contra fugaces bellua est, fugax contra insequentes: sed aduersum ire soli haudent. Quin etiam flumini innatant, dorsoq; equitantium modo impositi, hiantibus resupino capite ad morsum addita in os claua, dextra ac læua tenentes extrema eius vtrinque, vt frenis in terram agunt captiuos: ac voce etiam sola territos, cogunt euomere recentia corpora ad sepulturam. Itaq; ei vni insula crocodili non adnatant: olfactuq; eius generis hominum, vt Pssyllorum serpentes fugantur, Hæc ille & Solinus. Tentyritæ omnibus modis crocodilum exo- 30 sum habent, inuestigant atq; occidunt. Sunt qui dicant quod quemadmodum Pssylli apud Cyrenicam regionem naturalem quandam vim habent contra serpentes, sic & Tentyritæ contra crocodilos, vt nihil ab eis patiantur, sed intrepidè natent, & aquam tranant, alio nemine audente. Cum que crocodili Romam allati essent vt viderentur, Tentyritæ eos sequebantur. facta est illis piscina quedam, & foramen in vno laterum, vt ex aqua in apricum egredi possent. Tentyritæ aderant, qui eos interdum rete educebant ad Solem, vt à spectantibus viderentur, interdum in aquam inttantes rursum eos in piscinam retrahebant, Strabo. Tetyritæ (Tentyritæ) sic nuncupati Ægyptij, qua ex parte comprehensibilis atque expugnabilis sit, præclare intelligunt. Etenim eius oculos, quod sint hebetes, planè sciunt peropportunos esse ad vulnus accipiendum: atq; etiam eiusdem ventrem, quia molli & tenui sit cute, idcirco commode feriri posse. Contra vero tergum & caudam ab omni ictu inuicta ideo existere, quod tecta sint, & quasi armata squammarum robore, testis, crustisve haud dissimilium. Ij igitur quos modo dixi populi, eos comprehendere soliti, tam valde ijs ipsis ini- 40 mico infensosq; animo sunt, vt illic fluuius à crocodilis tantopere conquescat & liber sit, vt fidenter ibidem natatio exerceri possit, Ælianus. Calepinus Tentyritas ineptè genus animalis venenosi interpretatur.

*Cur infe-
stiores sint
crocodyli
in vno
Nili loco
quam in
altero.*

¶ De crocodilis quæ inter nauigandum ab accolis nautis noua perdidici, (inquit Petrus Mar- 50 stiores sint tyr. lib. 3. legationis Babylonicæ) mens est differere. Ab vrbe Cairo ad mare vsq; non semper noxios esse crocodilos referunt: ab vrbe autem aduerso Nilo quantò altius versus montana nauigatur, tantò violentiores ferociioresq; aqua & terris esse aiunt. Plerasq; eius rei causas mihi interroganti adduxerunt in medium. Primum, quod ea Nili pars quæ inter urbem & mare iacet, piscibus tum in Nilo enutritis, tum ex mari prodeuntibus, quibus crocodili vescuntur, semper abundet: propterea piscibus contentos, in terram illos non longe à ripa descendere hominibus aut quadrupedibus damna 50 illaturos, prædicant. Cum autem & inferiores crocodili, & piscatorum ingens multitudo, piscium turbas ad superna transire, quin illos retibus intercipient, paucas patiantur: crocodili qui superiores Nili partes incolunt, atrociori fame vrgentur: ita famelica rabie arreptos, in terram descendere illos inquirunt, adoririq; ac perimere quicquid obuium sit. Quædam præterea præmij spes magnos crocodilos capientibus proposita facit, vt multò pauciores audeant à Nili ripis longius prodire. Cuique enim ad urbem Cairum crocodilum grandiosem afferenti, aurei nummi de fisco præbentur decem, quamobrem crocodilis grandibus circa urbem, vt alibi leonibus, vrsis, cæterisque brutis animalibus violentis ac rapacibus, dulci habendæ pecuniæ spe multæ insidiæ parantur. Tunc autem crocodili nocentiores sunt, damnaq; ad vicina rura exeuntes maiora inferunt, quando redijt ad alueum Nilus: cum nanque sint eo tempore Nili ostia magis arenosa, ob humiliorem aquæ in ipsis fauci-

faucibus profunditatem, minor marinorum piscium copia perfluenta Nili ascendit. Inde fame compulso, cum Niliaci pisces illis ad saturitatem non suppetant, victum ipsos terra quaeritare aiunt. Hic euenisse prædicant accollæ, quod Nilo ad alueum deducto, sæpe lateant in insidijs obuoluti ceno crocodili in ripæ ora, in eorum locorum vicinia ad quæ Niliaci rurales aut oppidani sceminas aquæ hauriendæ gratia mittunt, immissoq; per ancillam cantharo in aquæ decursum, crocodilum, inquirunt, transilire, & sceminam dentibus, quos habet rapacissimos, manu, qua cantharum immisit, rapere, ac in fluuium in caput tractam dilacerare. Camelum, equum, iuuenam, & quodcunq; genus quadrupedis ei occurrit, cum in terram famelicus exit crocodilus grandior, ictu caudæ adeò acriter ferit, 10 vt illud cruribus fractis prosternat ac demum interimat. Tanta est enim illius caudæ vis, vt fregisse vis. quatuor vno ictu grandioris animalis crura repertus sit aliquando. Emergit aliud imminens periculum decrementi tempore Nilum pernaugantibus. Cum enim contra Nili torrentem ascenditur, deficiente vento, sæpius contis quam remis agitur: nauemq; ascendentem crocodili latenter sequuntur: & nauam cum crocodilus videat conto ad expungendam nauem totum fixo pectore inhærere, ictu caudæ conto acriter discusso præcipitem cadere in fluuium facit: ac vix delapsum rapit & vorat. Sponda etiam manibus apprehensa ingressum plerunq; tentasse, aut nauim deuoluere fuisse conatos, afferunt. Tanta est eorum rabies fame vrgente, Hæc omnia Pet. Martyr.

¶ Et paulò post, Crocodilos præterea zelotypos & amantissimos vxorum, aiunt Ægyptij: quod 20 hos experimento comprobant. Iisdem ferè temporibus, quibus ego regiones illas peragrabam, nauæ quidam ad nauigando cum cernerent crocodilos coeuntes in insula Niliaca, quam fluuij delotypia. cremenam siccam reliquerat, ad eos cum ingenti strepitu ac minitantibus similes descendunt. Inde masculus primo impetu perterritus, relicta vxore resupina, sese præcipitem in fluuium dedit. Resupinat enim illam masculus, & in ventrem deuoluit: cum ipsa ob crurum breuitatem per se minime queat. Atq; ita relictam eius vxorè nauæ interimunt auferuntq;. Cum verò masculus redijisset, vxore non reperta, conspectoq; in arena sanguine, peremptam & ablatam coniectatus, ad nauim aduerso Nilo ira concitus, veluti rabidus, despumans natando percurrit: ratem vnguibus tenacissime comprehendit, omni conatu nititur sui oblitus nauas perempturus intra nauim proflire. Verum enim fustibus ac telis nauæ illum in caput alij, alij in digitos quibus sese suspendebat, ita concusserunt, vt atritis manibus, capite quassato, linquere provinciam quam sumpserat coactus fuerit, timuere tamen nauæ non mediocriter, Hucusq; Pet. Martyr.

¶ Sui & crocodilo natura eam conciliauit amicitiam, vt impune sues circa Nili ripas obuenserent, neq; à crocodilis offensam vllam patiantur, Calcagninus. ¶ Ichneumon oua crocodili inquit 30 inter surrens conerit, nulla vilitate sua: nec enim comedit illa, sed natura duce, Diodorus Siculus. Ichneumones crocodilis apertantibus insidiantes in oris hiatum intrant, & exesis visceribus è ventre mortuorum egrediuntur, Strabo. Sed amica crocodilo trochilus auicula, excitat eum & admonet cum proproinquum viderit ichneumonem, vt superius retuli. Plura leges in Ichneumone D. inter quadrulorum pedes viuiparas. ¶ Cercopithecus crocodilos oderunt, vt in ipsorum historia dictum est. ¶ Buffalus vulgò dictus, aut bos quidam syluestris apud Parthos, crocodilum habet inimicum, quem si inuen- Ichneumon. rit extra aquam, conculcando prosternit, Albertus de animalib. 2. 1. 3. Et alibi, Omnibus animalibus insidiatur crocodilus maximè, & è conuerso crocodilum bubalus conculcat in arena. ¶ Accipitres Cercopithecus. crocodilorum hostes sunt, Ælianus. ¶ Author est Aristobolus nullum piscem ex mari in Nilum ascendere, præter mugilem, alosam, (thrissam) & delphinus crocodilorum gratia, quibus præstan- Buffalus. tiores sunt, Strabo lib. 17. In crocodilo maior erat pestis, quam vt vno esset eius hoste natura contenta. Itaq; & delphini immeantes Nilo, quorum dorso tanquam ad hunc vsum cultellata inest pinna, tres. (spina) abigentes eos præda, ac velut in suo tantum amne regnantes, alioquin impares viribus ipsi, astu interimunt. Callent enim in hoc cuncta animalia, sciuntq; non modo sua commoda, verum & hostium aduersa: norunt sua tela, norunt occasiones, partesq; dissidentium imbelles. In ventre mollis est tenuisq; cutis crocodilo: ideo se vt territi immergunt delphini, subeuntesq; aluum illum (aliàs illa) secant spina, Plinius. Est & delphinum genus in Nilo, quorum dorfa ferratas habent cristas. hi delphines crocodilos studio eliciunt ad natandum, demersiq; astu fraudulento tenera ventrium subternatantes secant & interimunt, Solinus. Ex crocodilis præter eos qui fortuita pereunt morte, alij disrumpuntur suffossis aluis mollibus certis ferarum dorfualibus crustis (cristis, ex Solino) 50 quas delphinis similes Nilus nutrit, Marcellinus. Babilus virorum optimus perfectusq; in omni literarum genere, rarissimus author est, cum ipse præfectus obtineret Ægyptum, Heraclitio ostio Nili, quod est maximum, spectaculo sibi fuisse delphinorum à mari occurrentium, & crocodilorum à flumine aduersum agmen agentium, velut pro partibus prælium. Crocodilos ab animalibus placidis morsuq; innoxijs victos. His superior pars corporis dura & impenetrabilis est, etiam maiorum animalium dentibus, at inferior mollis ac tenera. hanc delphini spinis quas dorso eminentes gerunt, submersi vulnerabant, & in aduersum emerfi (emissi) diuidebant. Recisus hoc modo pluribus, cæteri velut acie versa refugerunt, Seneca lib. 4. natural. quæstionum. ¶ Crocodili à porcis piscibus abstinent, qui cum rotundi sint, & spinas ad caput habeant, periculum belluis afferunt, Strabo lib. 17. Porci piscis.

Scorpius. ¶ *Ægyptij inimicum* cum pari conredientem inimico iadicare volentes, scorpium & crocodilum pingunt. vterq; enim alteri mutuuum affert exitium. Sin verò victorem alterum, quiq; inimicum sustulerit, innuant, aut crocodilum pingunt, aut scorpium. si celeriter quidem sustulerit, crocodilum: si lentè, scorpium, ob eius difficilem tardumq; motum, Orus. Ab exclusis crocodili ouis mox scorpius prorepat aculeatus, à quo letali ictu afflictus interit, Philes. ¶ *Ægyptij pro homine rapace & otioso* crocodilum pingunt cum ibidis penna in capite. hunc enim subidis penna tangas, immobilè reddes, Orus & *Ælianus.* ¶ *Coluber est in aqua viuens,* huius adipem & fel habentes qui crocodilos venantur, mirè adiuuari produntur, nihil contra bellua audente, (vide etiam in *E. mox*): efficacius etiamnum si herba potamogeton misceatur, Plinius. Et alibi, Potamogeton aduerfatur crocodilis: itaque secum habent eam qui venantur illos. Nascitur in *Ægypto* faba spinosa decem cubitos longa, quam crocodili fugiunt, timentes ne spinis oculos lædant, *Crescentianus.*

Ibidis penna.
Coluber in aqua viuens.
Potamogeton ab herba.

Faba spinosa.
De ratione interficiendi vel capiendi crocodilos.

E.
Crocodilum Ammianus Marcellinus exitiale quadrupes malum nominat. ¶ Si persequantur quem piam, vertere se non possunt, sed solum rectà procedere queunt, vnde pluribus occasio fugæ haud dubia. aliqui etiam gnari huius naturæ plus rationi quam terrori immanis bestia tribuentes, pluribus ictibus conuersi, cum illa minimè flectere se possit, in latus eam conficiunt, tamen si pelle durissima & impenetrabili, vnde casum fuste melius agitur, quam vel punctum, aut lancea aut gladio, Cardanus. Rarò capitur, cum & incolæ quidam eum venerentur, & externis inutilis sit labor ob carnes esui malas, Diodorus Siculus. Capiebatur p̄fcis temporibus hamis, recenti carne apposita: nunc quandoq; reti valido, prout & quidam pisces, quandoq; instrumeto ferreo ex cimba ad caput iniecto, Idem. Suidas in Κορυλλη, scribens vim odores transmittendi, non in acre solum, sed etiam in aqua esse, subdit: *καὶ οἱ κροκόδειλοι τῶν κροκόων πρὸς τὸ πρὸς ἕδατος ὅτι φάσιναι κροκόων, ἐρεπτοῖσιν αὐτοῖς.* Crocodilum capiendi cum complura & multiplicia genera, (*αὐροὶ πολλοί*) vnum tantum hoc quod mihi maximè dignum relatu videtur, puto scribendum. Vbi tergum suillum hamo circumdatum, ad alliciendum crocodilum, pertulit in medium fluminis venator, ipse ad ora fluminis porcellum, quem viuum tener, verberat: cuius vocem crocodilus audiens, secundum illam tendit, nactusq; tergum deuorat. Et posteaquam attractus est, ante omnia eius oculos venator cæno opplet. Hoc acto cætera facile sanè obtinet, alioqui cum labore adepturus, Herodotus. Tentyritæ *Ægypti* populi quomodo crocodilos capient, diximus iam supra in *D.* Enydris serpens est masculus & albus. huius adipe perunguntur qui crocodilum captant, Plinius. Et alibi, Coluber est in aqua viuens: huius adipem & fel habentes, qui crocodilos venantur, mirè adiuuari produntur, nihil contra bellua audente: efficacius etiamnum si herba potamogeton misceatur.

De crocodilis Gangis fluminis.

¶ Possum de ichneumonum vtilitate, de crocodilorum, de felium dicere, sed nolo esse longior, Cicero de Nat. lib. 1. & 5. Tuscul. Primus hippopotamum & quinque crocodilos Romæ adilitatis suæ ludis M. Scaurus temporario euri po ostendit, Plinius & Solinus. Edita munera in quibus crocodilos atque hippopotamos, &c. exhibuit, Capitolinus in Antonino Pio. Heliogabalus hippopotamos & crocodilum habuit, Lampridius. ¶ Duo crocodilorum genera Ganges fluminis generat. Horum alteri nihil nocent, alteri inexorabili atq; immisericordi in quilibet voragine carniuori sunt. In eorum summo rostro, quiddam tanquam cornu eminet. Iis ipsis ministris ad vlciscendos maleficos, turpissimis iudicijs conuictos, Indi vtuntur. nam eosdem rerum capitalium damnatos eis obijciunt: neque ad percutiendos eos securi, laqueove ad frangendam ipsorum ceruicem carnifices egent, *Ælianus.* Scripsit aliquando Aurelius Festus, ille qui Aureliani libertus fuit, Firmum *Ægypti* tyrannum crocodilorum adipe perunctum, inter crocodilos impune innataisse, id quod Spartianus adnotauit: vt verisimile sit, immanem sæuitia bestiam sui generis odore seductam naturæ parcere, non homini, Vadianus in Melam. Sunt qui omnem venenatam feram adipe eius perunctis abstinere putent, vt legimus apud Aetium lib. 13. cap. 8. Plinius hoc etiam terrestris crocodili adipi tribuit, vt eo peruncti ab aquaticis tuti sint. Vide in Scinco *G.*

¶ Crocodilum hoc modo capiunt: Piscatores crassum & prolixum funem altera parte validæ arbori vel columnæ ad Nili ripam ea de causa structæ, firmiter alligant: altera hamum ferreum cubitalis longitudinis, ac digitalis crassitudinis, cui vel arietem vel capram neclunt, cuius balatu crocodilus inescatus, in ripam profiliens, hamum cum ariete absorbet, quo internè transfixus miris se modis agit, solumq; diuerberat, piscatoribus interim funem tum remittentibus, tum contrahentibus, donec tandem victus ceu exanimis concidat: tum certis hastis gula, lacertis, coxisq;, qua pellem habent tenerimam perforatis, confodiunt. Leo Africanus.

¶ Est crocodilorum alia à quadrupedibus (inquit Petrus Martyr) in progressu natura. Cum enim è Nilo in terram longius proficiuntur, alia nesciunt regredi via, quam per ea vestigia quæ in arena venientes reliquerunt, propterea cum descendisse (exisse è flumine) crocodilum incolæ sentiunt, celeriter cursu cum lignibus & ramorum fascibus accurrunt: in eaq; semita fossam profundam effodiunt, ac ramis illam super impositis arena contegunt, ne rediens crocodilus insidias sentiat. dehinc per vestigia crocodilum quæritant, sic reptum strepitu & lituorum æneorumq; tinnitu in fugam ver-

sum

sum insequuntur. ita in foueam delabentem aut perimunt, aut laqueis irretitum ad vrbe(m Cairum) portant. Diximus enim decem aureorum præmium esse grandes crocodilos viuos afferenti propositum. Paucis antequam ego adissem diebus, vnum allatum fuisse viuum mihi retulit magnus interpres, quem vix duo possent cameli simul, vt boues araturi, coniuncti tergo sufferre. Alius eodem tempore magnæ molis crocodilus in regione quæ Nilo adiacet, nomine Saetum, tres infantes in quodam rure Niliaco è cunis raptos deglutit. Captus tamen, modo quo diximus capi solere, fuit interemptus: euulsosq; infantes vix adhuc exanimos fuisse sepultos, referebatur. Iisdem diebus ex vtero alterius irretiti ac trucidati arietem ferè integrum voratum, ac vnà dilaceratæ mulieris manum, armilla adhuc extante anea, se extraxisse quidam accolæ perhibebant. Habitores enim, quandoque curæ non est ad vrbe(m eos afferre, excoriant, cum vile ad multa medicamenta crocodilorum abdomen esse didicerint: Nec desunt etiam qui corium illorum quæritent, quod est aded durum, vt neq; sagitta transigi possit.

Abdomen crocodili ad medicamenta vtile.

F.

Crocodilus rarò capitur, cum & incolæ quidam eum venerentur, & externis inutilis sit labor ob carnes esui malas, Diodorus. Qui circa Elephantinam in *Ægypto* incolunt, quod sacros esse non cenfant, etiam comedunt, Herodotus. In vrbe Apollonis sancitum est vt quisq; de crocodilo comedat ablegata omni exceptione, Calcagninus. Apollonopolitæ crocodilos comprehensos ex alto suspendunt, & flebiliter gementes multis primum verberibus affligunt, deinde ijs concisis vescuntur, *Ælianus.* *Haçab* Leuit. 11. inter impura cibo animalia legitur, Septuaginta crocodilum terrestrem vertunt. Plurimi in *Ægypto* crocodili carne vescuntur, boniq; saporis asserunt. Leo Africanus.

De esu crocodilorum.

G.

Crocodili sanguinem aliqui morsibus serpentium auxiliari docent, Dioscorid. 6. 39. Idem communem curationem aduersus omnes ictus virulentos docens, Erasistratus (inquit) non immeritò reprehendit eos qui incognitas ad hunc vsum facultates conscripserunt, vt elephanti fel crocodileve sanguinem, &c. Vtriusq; crocodili (aquatici & terrestris) sanguis claritatem visus inunctis donat, & Ex sancicatricis oculorum emendat, Plinius. Crocodili sanguis hebetudinem curat perfecte, Kiranides. *guine.*

Remedia ex crocodilis.

¶ Si quis fixerit (lego, fixerit, vt in xylobate, id est stellione apud eundem) crocodilum, & vnixerit se inde, nulla vulnera vel ictus quæ receperit sentiet, Kiranides. Crocodilus alius aquaticus, alius terrestris est: corij vtriusq; cinis ex aceto illitus his partibus quas secari opus sit, aut nidor cremati, sensum omnem scalpelli aufert, Plinius. Vide in Scinco. Pellem crocodili tritam si quis insperferit membro vrendo vel incidendo, absq; dolore fiet, Kiranides. Cor (lege, *corium*) lacertæ (sic aliqui vocem *zab* vertunt, sed Rasij interpret & alij, crocodili) crematum, aut (&) mixtum cum amurca olei, inunctum membro mutilando, mortificat id aded vt ferrum non sentiat, Arnold. ¶ *Ægyptij* ægros suos aduersus febrium horrores crocodili adipe perungunt, Plinius. Crocodili adeps eandem facultatem habet, quam canis marini, vt in Succidaneis cum *Ægineta* publicatis legitur, & apud Rasim quoq;. A crocodilis morsos ipsorum adipe vulneribus imposito, summo opere iuuari scimus, Galenus ad Pisonem. Demorsos à crocodilo locos acri muria aut piscium garo perfusos ac fotos, adipe crocodili eliquato illinito, Aetius ex Apollonio. Ex adipe tinsa (tensa) emplastrum fit super

Ex corio.

morsum eius, & dolor statim sedatur, Auicenna 2. 706. & Rasus. Si coquatur cum aqua & aceto, & os colluatur, tollit dolorem dentium. Decoctio eius opitulatur contra morsum vermium, muscarum, araneorum, & huiusmodi, Idem. Adipe crocodili (sue terrestris sue aquatici, vide in Scinco) perunctos à morsu crocodili tutos esse perhibent. Adeps crocodili magno apud Alcaitum venditur, quem aiunt vetustis vulneribus & carcinomate infectis conducere, Leo Africanus. Crocodili adipe ad Gangrænas optimum tradunt, Iul. Scaliger. ¶ Crocodili è dextra maxilla dentes adalligati dextro lacerto, coitus (si credimus) stimulant. Canini eius dentes febres statas arcent thure repleti. Sunt enim caui, ita ne diebus quinque ab ægro cernatur qui adalligauerit. Idem pollere & ventre exemptos lapillos, aduersus febrium horrores venientes tradunt, Plinius. Et alibi, Concitat Venerem dens crocodili maxillaris annexus brachio. Crocodili dentes abstracti, eo viuo dimisso, in gestante tensionem vel erectionem (membrum pudendi) excitant: (ex dextra parte in viro:) sinister mulieribus. Si verò vterque adaptentur, erunt inter se contrarij, Kiranides. ¶ Fimum crocodili ad alopeciam commendatur à Sorano & Archigene apud Galenum, intelligo autem terrestris: cuius etiam ad impetigines & alia multa vsus est. Vide in Scinco.

Ex adipe.

¶ Morsu est aspero tetroq;, vt quod dentibus laceret nunquam sanetur, Diodorus Sic. Morsus eius horribili tenacitate conueniunt, stipante se dentium serie peccinatim, Solinus. *vide in B. crocodili.* Cum sint multa genera crocodilorum, cætera mandibulam inferiorem mouent præter tencheam: & ideo hæc fortissimi morsus est, Albert. ¶ Quos crocodilus momordit (inquit Aetius 13. 6.) primum quam tutissimè custodire oportet, in domo conclusos fenestras non habente. Etenim ob contrariam quandam affectionem ferè in totum syluestres maxime feles ad demorsos accedere consueverunt. Remedia autem his eadem quæ ad morsos à cane (à cane rabido,) Arnoldus de Villanoua.

Ex dentibus.

Ex Fimo.

De morsu crocodili.
De mendendis morsibus crocodili.

B iij

Morsus à crocodilo curetur similiter illi, qui morsus est à cane non rabido, Auicenna) ac ad reliquos relata sunt conueniunt. Propriè autem humanum stercus & misy simul trita & imposita ad eos faciunt. aut piscium garum, aut carniū salfarum iusculum morsui infunde. [Salfamenta (id est pisces falsos, Aggregator) scorpionum plagis imponere conuenit: contra crocodilorum quidem morsus non aliud præsentius habetur, Plinius.] Aut salem & myrrham æquali pondere in acerrimo aceto quàm tenuissimo contere, & cerato excepta impone. [Sal crocodilorum morsibus imponitur, tritus in linteolo & intinctus aceto, ita vt vinculis loca constringantur, Dioscorid.] Aliud: Stercoris hyænæ drach. quatuor; æruginis drachmas nouem, adipis anserini drachmas sex, galbani drachmam vnam, ceræ drachmas octo, olei drachmas duodecim. Æruginem & stercus aceto terito, & liquefacta afundito. Quod si hyænæ stercus non adit, porcino vitior. Apollonius autem inquit, demorsos locos acrimuria aut piscium garo perfusus ac fotos, adipe crocodili eliquato illinito, & linamētis inditis obligato. Aut carniū salfarum pinguiore partes tufas indito, aut melanthium cum aceti fæcc tritum imposito. Hæc enim & vlcus serpens compescunt, & morsus è vestigio ab inflammatione vindicat. Post hæc autem lenticulam coctam cum melle tritam cataplasmatris modo adhibeto. Etui verò farina cum melle subacta, aut iride cum melle morsum expleto. De cætero verò vlcera renutrito, & per communia auxilia ad cicatricem perducito, Hæc Aetius. Aduersus crocodili morsus nitrum cum melle læuigatum tantisper tum hulus repurgetur, imposito: mox melle, butyro, medulla cerui, adipe anserino impleto. (Eodem emplastro, nisi quod terebinthina additur, Aetius initio libri 13, contra hominis morsum vitur.) Porro Galenus testatur à crocodilo demorsos adipe ipsorum vulneribus imposita, exactè periculo liberatos cognouisse, Aegineta. De remedio ex adipe, vide etiam supra in E. circa finem. Eruum datur contra serpentium idus ex aceto, ad crocodilorum hominumq; morsum, Plinius. Auicenna 4. 6. 4. 11. eadem quæ Aegineta scribit. Laudantur præterea ad crocodili morsum à Plinio, vt Aggregator citat, garum piscium lib. 31. & sal cum aceto, ibidem. & fex acetil libro 23.

H.

Ety-mo-logia cro-codili.

α. Crocodilus à croceo colore dictus est, Isidorus. Crocodilus nominatur quod crocum timeat. nam cum ad aluearia repens terrestris crocodilus (scincus) mel vorat, apiatij foris crocum apponunt, quo ille conspecto fugit. Marinus (fluuiatilis potius vel Niliacus, Eustathius habet ενυδρος, non γαλαδρος vt Varinus) verò sic dictus videri potest, quòd crocas, id est littora (vel arenas littorum) timeat. in terra enim patidus est, Varinus, & Cælius Rhodig. 15. 21. (qui etiam crocas [& crocalas, Eustath.] Græcis dici scribit calculos frequenti motu in maris littore rotundatos, quos Latini umbilicos appellant:) & Eustathius in Homeri Iliados λ.

Epitheta. Niliacus, improbus, Nilicola, apud Textorem.

Crocodili-na, qua-stio sopherum ludrica.

β. Est & crocodilea siue crocodilina & crocodilitis vocata, quæstio sopherum ludrica, vt prius on & ceratina, Hermolaus. Sapientem formantes non modo cognitione cælestium vel mortalium putant instituendum, sed per quædam parua sanè, si ipsa demum æstimes, ducunt, sicut exquisitas interrim ambiguitates: non quia ceratinæ aut crocodilinæ possint facere sapientem, sed quia illum ne in minimis quidem oporteat falli, Quintilianus 1. 16. De crocodiline inuenimus (inquit Politianus in Miscellaneis cap. 55.) apud Aphthonij Græcum enarratorem Doxapatrem, quamuis apud seum crocodilites potius quam crocodiline vocatur, quod & verius puto. Verba ipsius ita Latine interpretatur. Serra, inquit, & crocodilites, sicuti est in Ægyptiaca fabula. Mulier quæpiam cum filio secundum fluminis ripas ambulabat: ei crocodilus filium abstulit, redditurum dicens, si verum mulier responderet. Negauit illa fore vt redderetur, atq; ob id æquum aiebat reddi, Hactenus ille. Moxque idem, Crocodilitem (inquit) hanc propositionem vocant, crocodili huius gratia, quam etiam περιονα, id est, ferram vocari à Græcis indicat. Aduuat Lucianus in dialogo cui titulus Vitarum venditiones, ita ferè Chrysippum loquentem inducens, eiq; respondentem quempiam, qui se prostitatur emptorem: Considera igitur ita. Est ne tibi filius? Quorsum istud? Si fortè illum iuxta fluuium errandum crocodilus inueniat rapiatq; deinde redditurum polliceatur cum verum dixeris, verum reddendus ei videatur nec ne. Quid enim sentire dices? Rem sanè perplexam interrogas. Ex his aut arbitror (inquit Politianus) liquet etiam crocodilitem, sicuti supra ceratimen, sopheratos esse parum explicabilis speciem, quo dialectici veteres, potissimumq; Stoici vterentur. Hefychius crocodilum etiam τολω interpretatur. intelligo autem tomentum quo puluini & sellæ quædam replentur. nam & κροκύδης, γνάφαλα exponuntur: & γνάφαλον (pro γνάφαλον, vt conijcio) τολω. Κροκόδιλον φιλύλλιος εἶπε τὸ γνάφαλον ἢ τοὶ μίσηργμα, (πλωίον.) Pollux 7. 9. Cum crocodillis crusculis, Plautus: Pompeius interpretatur valde exilibus.

Crocodilus pi-dus quid signi-ficatis.

γ. Icon. Nealces cum prælium nauale Ægyptiorum & Persarum pinxisset, quod in Nilo, cuius aqua est mari similis, factum volebat intelligi, argumento declarauit, quod arte non poterat. Afellum enim in littore (littus dixit pro ripa) bibentem pinxit, & crocodilum insidiantem ei, Plinius. Crocodilus in hieroglyphicis literis malum significat, Diodorus Sic. lib. 4. Biblioth. Ægyptiorum alij in nauigio, alij super crocodilo Solem ostendunt, sic innuentes Solem iter suum per aerem dulcem

dulcem & humidum peragendo, tempus generare, quod quidem per crocodilū significatur propter aliam quandam sacram (iegypti) historiam, Clemens lib. 5. γραματ.

δ. Crocodilion chamæleontis herbæ nigræ figuram habet, radice longa, æqualiter crassa, odoris asperi. Nascitur in fabuletis, &c. Plinius. Meminit & Dioscorides, & Galenus in libro de simplicibus. Idem lib. 2. de compositis medic. secundum locos cap. 2. mentionem facit radicis crocodilionis maximæ, quæ locis aquosis nascatur. Dioscorides crocodilion suum εν δρυμόδισιν, id est syluosis nasci prodidit. Quin & dipfacus apud Dioscoridem crocodilion cognominatur: & liliū ab Osthane auram crocodili vocitari inter nomenclaturas eidem attributas legimus.

ε. Quos Ægyptij champsas vocant, Iones appellauere crocodilos, illi generi crocodilorum quod Champsa apud eos in sæpibus gignitur, quantum ad corporis speciem, comparantes, Herodotus. Est & κροκύδης, (cum acuto in antepenultima, vel secundum alios in vltima, & ypsilon in antepenult.) paruum animalculum apud Hipponactem, Eustathius. Similis crocodilo, sed minor etiam ichneumone, est in Nilo vocatus scincos, Plinius. Petrus Martyr Oceaneæ Decadis primæ lib. 3. in loco quodam Cubæ appellatæ ab Hispanis inuentos ait serpentes octo pedum in veribus ligneis appositos igni vnâ cum piscium libris circiter centum: quos incolæ piscatores ceperant vt regi suo conuiuium pro altero rege paranti afferret, & conspectis Hispanis accedentibus fugientes reliquerant. Tum Hispani (inquit) discumbunt, piscibus læti fruuntur, serpentes relinquunt, quos nihilo penitus ab Ægyptiis crocodilis differre affirmant, præterquam magnitudine, cum maximi eorum octo pedes non excederent. Propinquum nemus postmodum iam saturi ingredientibus ex ijs serpentibus, arboribus funiculis alligatos complures comperere, quorum ora alij funibus astricta, dentes alij euulsos habebant. Demum per interpretem cognouerunt nihil esse inter edulia quod incolæ tanti faciant, quanti serpentes illos. popularibus eos comedere minus licet, quàm apud nos phasianos aut pauones, Hæc Petrus Martyr. Non probo autem quòd serpentes appellat, quos à crocodilis sola magnitudine differre scribit: lacertos enim potius, quòd quadrupes sint, nominari oportebat. Idem Decadis secundæ libro secundo, Beragæ prouinciæ Noui orbis flumen quoddam esse ait, quod Hispani Lacertorum flumen vocant, quia lacertos nutriat maximos, hominibus cæterisq; animalibus noxios, Niliacos crocodilos æmulantes.

ζ. Æsculapio templum consecratum fuit in monte Libyæ circa Crocodilorum litus, vt scribit Hermes Trismegistus in Asclepij dialogo. In Phœnice fuit oppidum crocodilon, (crocodilorum.) lon oppidum Phœnicæ postea, Strabo. Hinc dictus puto Crocodilopolitæ nomos apud Plinium. Crocodilorum vrbs sita est in Mœride palude in Ægypto, vt meminit Herodotus lib. 2. Sic autem vocata est quòd cum Minas rex, (Diodorus Sic. vt interpres habet: Menes, vt Herodotus) equo vectus canes proprios persequentes fugeret, equo in palude collapso, ipse à crocodilo exceptus & in vltiorem ripam delatus sit. quo in loco vrbe condita crocodili consecrati & pro dijs habitati sunt, eorumq; cæde omnibus interdictum. Ciuis, Crocodilopolites, Hæc Stephanus, cuius locum mutilum sarcies ex Diodori Siculi de fabulosis antiquorum gestis lib. 2. quem Pogius interpres parum commodè reddidit. Crocodilus mons est in Ciliciæ vel Syriæ ora, Plinius 5. 27.

η. Grandini creditur obuiare si quis crocodili pellem, vel hyænæ, vel marini vituli per spacia possessionis circumferat, & in villæ aut cortis suspensat ingressu, cum malum viderit imminere, Paladius. Corium crocodili, aut lupi claudi aut simiæ si circumdetur ferendo ipsum cum coaldea, & superficie eius, nunquam cadet in ea grando, Rasis. apparet autem lupum claudum ab interprete positum pro hyæna: nam & apud Auicennam 4. 6. 4. 9. qui locus est de cura morfi à cane rabido, pro al-dubba, id est hyæna, interpres reddit adabacum claudicantem. Cæterum simiæ nomen ab eodem positum suspicor pro vitulo marino, qui Græce phoca dicitur, Hebræi autem simiam koph vocant, vnde per literarum metathesin error committi potuit.

θ. Artemidorum grammaticum Appollonius memorat nitente gressu crocodilum in harena iacentem expauisse, atq; eius motu percussa mente, credidisse sibi sinistrum crus atque manum à de serpente comestam, & literarū memoria caruisse obliuione possessum, Cælius Aurelianus in Chroniis, capite de furore siue infania.

ι. Ægyptiorum morem quis ignorat? quorum imbutæ mentes prauitatum erroribus, quamuis carnicinam potius subierint, quam ibim, aut aspidem, aut crocodilum violent, Cicero. In diuersis Ægypti locis coluntur scarabeus, crocodilus, feles, Plutarchus in Symp. 4. 5. Crocodilon ab Ægypto ad Paris hæc (Ægypti) illa pauet saturam serpentibus ibim, Iuuenalis Sat. 15. Sed neq; crocodilus sine prius culti causa verisimili ac plena persuasione honorem nactus est. Ad summum enim numen quandam habet imitationem, vt pote ex omnibus vnus elinguis. Neque enim sermo diuinus voce indiget: & per mutam & silentem viam ac iustitiam ascendens, ad vocalem iustitiam perducit mortalia, (χρησιμα φωνη βαίον κελύδης και δίκης, ταυτην δ' ἀγειρατα δίκην.) Solum autem ex ijs quæ degunt in humido à fronte tenuem (λείον, læuem) ac perspicuam quandam pelliculam deducere tradunt, & vltimam obtegere, ita vt non visus videat, quod primo numini planè congruit. Vbi verò crocodilus fœ-

mina pepererit, ibi terminum incrementi Nili futurum agnoscit. Quum enim in humido partum ædere non possit, procul autem non aufit: id seruat temperamentum, vt exactè futurum incrementum præsentiat, vt à partu dum incubant & fouent oua simul ipsæ fluminis beneficio frui possint, simul verò & oua loco inhumecto ac sicco custodiantur. Pariunt autem (oua) sexaginta, & totidem dies cessant, (Κηλέπυσσι. lego Κηλέπυσσι, id est excludunt:) totidem etiam viuunt annos qui plurimum viuunt: quæ dimensionum prima est ijs qui coelestia speculantur, Hæc ferè Calcagninus in libro de Ægyptiacis, ex Plutarcho de Iside & Osiride. Ipsi quorum vanitas rideret Ægyptij nullam belluam, nisi ob aliquam vtilitatem consecrauerunt, velut ibin, quòd maximam vim serpentium conficiat: crocodilum, quòd terrore arceat latrones, Cicero. Crocodilos admirantur multi, cum homines interficiat ædantq; rem perniciosam mortalibus, quæ lege vt pro dijs colantur, fuerit sancitum. Sed videntur toti patriæ securitatem afferre, non tantum Nilus, sed & qui in eo sint crocodili. Quos Arabiæ Libyæque latrones vetiti, non audent flumen transire popularum. Afferunt & alia ab historicis huius bestię colendæ ratio. Nam regem quem Minam (Menem, Herodotus lib. 2.) dixere, cum sui canes persequerentur, fugisse aiunt in Mæridis (alij *Miridis* vel *Muridis* legunt, neutrum probò) paludem, ibiq; (collapso in palude equo quo vehebatur, ipsum, vt Stephanus habet) susceptum à crocodilo, mirabile dictu, in continentem fuisse delatum. Igitur vt gratiam animali redderet: condita ciuitate paludi propinqua, quam crocodilorum appellauit, mandasse accolis, vt pro deo ea bestia coleretur, paludemq; in earum cibum vouisse, Diodorus Siculus de fabulosis antiquorum gestis lib. 2. Poggio interprete qualicumq;. In Arfinoitica præfectura (inquit Strabo lib. 17.) mirum in modum colitur crocodilus, & est sacer apud eos in lacu quodam (Mæridis scilicet) seorsum nutritus, & sacerdotibus mansuetus & suchus vocatur. Nutritur autem pane, carne & vino, quæ à peregrinis afferuntur ad eiusmodi spectaculum venientibus. Hospes itaque vir inter alios honoratissimus, qui nobis sacra commonstrabat, ad locum veniens, placentulam, & carnem assam, & quoddam mulsu vasculum ex cœno attulit. Beluam in ripa lacus inuenimus, ex sacerdotibus alij eius os aperuerunt, alius bellaria imposuit, postea carnem, deinde mulsam iniecit. Ille in lacum exiliens in vltiorem partem traiecit. Sed cum alius hospes aduenisset, & similiter primitias attulisset, cursu lacum circumueuntes itidem inuento crocodilo obtulerunt, Hæc ille. Et alibi, Arfinoitæ crocodilos colunt, & propterea fossam habent crocodilis plenam, & Mæridis lacum. nam & eos colunt, & ab eis abstinent. Crocodilos sacros admodum esse existimant qui circa Thebas & Mærios (Μοίρειος) stagnum incolunt: quorum vtrique vnum ex omnibus crocodilis alunt cicurem & edoctum manu tractari, appendentes eius auribus vel gemmas, vel ex auro fusiles inaures (ἀρτημαῖτα λιθίνα χρυσοῦ καὶ ἀργύρεα: & primoribus pedibus catenam (ἀμφιδέας, armillas) innectentes: cibaria quoq; accommodata ac sacra (ἁγία) præbentes, consecretantur tanquam pulcherrimè viuentem, (tanquam homines delicatos curant.) Vbi mortem obiit, sale conditum (παρρηχέουσαντες) sacris in urnis sepeliunt, Herodotus. Coptitæ (qui Coptum incolunt in Ægypto,) accipitres vt crocodilorum hostes odio adducti sæpe in crucem agunt. Iidem ob similitudinem quam cum aqua crocodilis esse affirmant, crocodilos diuino honore afficiunt, Ælianus. Ab aspidibus & crocodilis morfos felices & deo dignos arbitrantur Ægyptij, Iosephus lib. 2. contra Appionem. Crocodilorum colentes Ombitæ Ægyptij populi, sichos dierum celebratione dignantur, quemadmodum magnificentissima celebramus Olympiæ certamina. A crocodilis suos liberos rapi mirificè gaudent, & matres ex eo magnam lætitiã voluptatemq; capiunt: & simul magnificè, & amplè de se sentiunt, quæ nimirum deo cibaria pepererint, Ælianus. Volaterranus quidem hæc eadem ex Æliano de Ombitis pariter & Coptitis scribit. Quàm familiariter à sacerdotibus in Ægypto crocodili tractentur, scripsi quædam supra in D. Amometus in quadam Libyca vrbe dicit sacerdotes ex lacu quodam cantionum illecebris præstrictos crocodilos decem & septem cubitorum educere. De crocodilis hanc etiam auditionem ex Ægyptijs accepi, sacros esse, & mansuescere, & à ministris se facile contrectari sustinere, & sibi frustra esculenta in dentes insita, extrahentibus patulum os præbere, atque antiquiores & præstantiores diuina tione pollere, Ægyptij ferunt: idq; Ptolemæi testimonio comprobant: eum sanè cum ex crocodilis antiquissimum & præstantissimum appellaret, non exauditum fuisse: cum cibaria ei comedenda obiecisset, reiecisse: inde sacerdotes collegisse, ex Ptolemæo idcirco crocodilum, quòd eum vicinum ad moriendum prænosceret, cibum capere noluisse, Ælianus. Eadem serè apud Plutarchum leguntur in libro Vtra animalium, &c. Quidam apud Heliodorum in Æthiopicis (initio lib. 6.) cum vidissent crocodilum à dextra in lauam ferri, & in alueum fluminis Nili celere impetu se condere, nihil commoti sunt hoc spectaculo tanquam eis familiari & vsitato, Calasiris tamen impedimentum aliquod circa iter eis obuenturum monebat. Cnemon verò vehementer perturbatus est, quòd non exactè ipsum animal, sed humilem quandam & obscuram eius vimbram videre sibi visus fuisset, Hæc ille. ¶ Apollinis ciuitas in Ægypto crocodilis est inimica, Strabo. Neminem dicuntur lædere diebus ijs quos Apis natales habet, Calcagninus. Apollonopolitæ comprehensos ex alto suspendunt, atq; eos primum flebiliter gementes, permulta verberatione affligunt, deinde ijs concisus vescuntur, Ælianus. Et rursus, Apollonopolitæ eiusmodi bestiam oderunt, quòd dicant, Typho-

Crocodilos diuinatione pollere ferunt Ægyptij.

Apud quos in Ægypto non sint sacri crocodili.

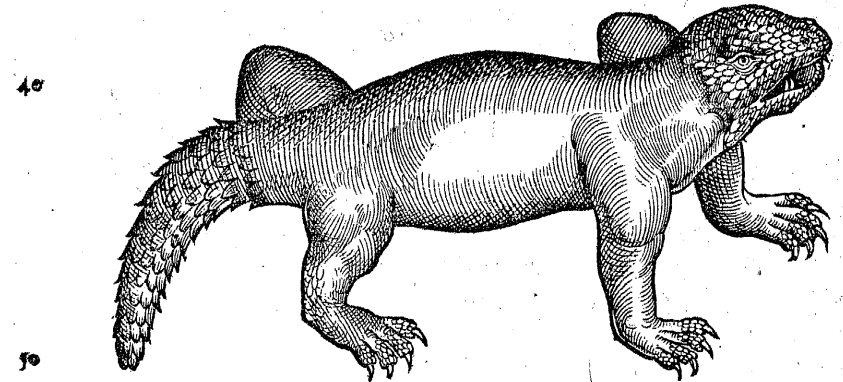
Typhonem eius formam induisse. Alij non ob eam causam, sed quòd Psammiti regis iustissimi viri filiam crocodilus rapuerit, eius cladis recordatione suos posteros vniuersam eorum nationem odisse. In vrbe Apollinis sancitum est, vt quisque de crocodilo comedat ablegata omni exceptione: venantelque ac enecantes quotquot possunt è crocodilis è regione templi proponunt, afferentes quòd Typhon factus crocodilus Horum aufugerit: omnia denique animalia infesta, omnes affectus improbos, omnes motus pestilentes Typhoni imputant, Calcagninus. Qui circa Elephantinam vrbe incolunt, quòd sacros esse non censeant crocodilos etiam comedunt, Herodotus. Est in Ægypto Hercules ciuitas, vbi ab Heracleotis coluntur ichneumones qui crocodilis & aspidibus (vide in Ichneumone D.) perniciem inferunt, Strabo. Tenyritæ populi (de quibus plura scripsi supra in D.) crocodilum rejiciunt, captumq; arbore suspendunt: & multis prius affectum verberibus postmodum comedunt, Textor. Iidem (Æliano prodente) accipitres vt crocodilorum hostes sanctissimè colunt.

¶ Prouerbia. Crocodili lachrymæ, Vide supra in D. ¶ Vt canis è Nilo bibit & fugit, (metu Prouerficet crocodilorum:) Vide inter prouerbia ex Cane. Certum est canes iuxta Nilum amnem currentes lambere, ne crocodilorum audirati occasionem præbeant, Plinius.

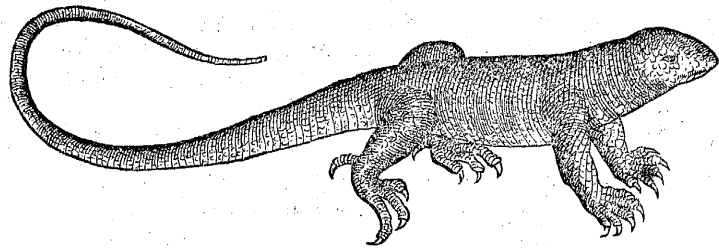
DE CROCODILO NILOTICO.

CROCODILVS, nomine ac forma omnibus ex æquo notissimus: Niloticum animal est, amphibium, quadrupes, lacertosi generis: ouiparum, pisciuorum, ex parua origine in maximam molem crescens: dentibus longis, exertis, pectinatim vtriq; maxillæ infixis, quarum superior tantum moueri conspicitur: lingua pro corporis magnitudine adeò exigua, atq; inferiori maxillæ ita inhaerente, vt solum eius vestigium esse credas. Illi noctu diuq; insidiantur indigenæ, eiuq; cutim salitam ac tomentò conditam nostris mercatoribus diuendunt. Ea est rugosa, multis in tergo tuberculis armata, subtile læuis, sursum verò sessilibus squamis aspera, ingenti cauda prædita, coloris vndecunque cinericij à qua vasta ac breuiora crura emanant: pedibus in quinos digitos diffisis, robustissimis ac prælongis vnguib; communitis, quibus terrestria animalia; atq; adeò humana corpora discerpere creditur. Huius figuram multa veterum numismata referunt, multaq; vrbes pellem eius ad insignem plebis admirationem, in palatiorum eminentioribus locis collocant: cuiusmodi Lutetiæ in plætiq; sacris ædibus, atq; adeò aula forensi maiore videmus, Bellonius.

DE CROCODILO TERRESTRI, Ægyptiaco vel Arabico.

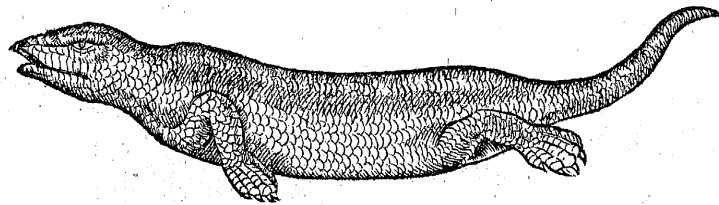

CROCODILI genus terrestre, haud ita procerum, Ægypto atque Arabiæ peculiare, reliquis animalibus infensum, lacertam prouectiorem ac maximam esse dixeris: à qua tamen præter durtiem ac cutis firmitudinem hoc distat, quòd caput crurumq; articulos, atque adeò pedum digitos squamosos gerat. Verum etiam à Nilotico crocodilo hoc differt, quòd caudam habeat in clauæ modum tuberculis elatioribus asperam: qua corpora quibus insultat, atrocissime diuerberare creditur, Bellonius. Hoc animal, ni fallor, pharmacopolæ quidam in Italia ostentant, & caudinerberant nuncupant.

Hæc Crocodili terrestris species hæcenus nobis ignota, nuper ex Bresilia in nostrum orbem allata fuit, talis figuræ, qualis hic ponitur. Longitudo eius vna maior, latitudo decem digitorum transfuerorum, tibiæ anteriores decem digitos, posteriores octo longitudine æquat: caudam prælongam albis & fuscis notis distinctam gerit. Corpus totum multis paruis, splendidis & æqualibus squammis tegitur, quæ medio ventre maiores & albæ sunt. Aquæ impatiens est, ita vt si quis in os aquam infundat, statim moriatur. Venenatus non est, sed à quouis ex canis effoditur, capitur, ac in cibum sumitur: nec alius est carnis eius gustus quàm testudinis. Si post duos vel tres dies occisus igni vel calori admoueat, non aliter mouetur, ac si nouissime interfectus esset.

DE SCINCO, quem & CROCODILVM
terrestrem vocant.

SCORPIONES scinci lacertiq; vermibus non serpentibus adscribuntur, Solinus cap. 30. Ego verò hæc animalia ἐρπετα, id est reptilia, non σκιδναεις, id est vermes, rectè appellari dixerim. Scincum cum Dioscorides eundem terrestris crocodilo esse scribit. hinc & crocodileam finem eius appellant, de terrestris non aquatico crocodilo intelligentes. Auicenna confundit. Ex eadem (crocodili) similitudine est scincus, quem quidam terrestrem crocodilum esse dixerunt, candidiore autem & tenuiore cute. Præcipua tamen differentia dignoscitur à crocodilo, squammarum seta à cauda ad caput versa, Plinius. Ego scincos quosdam lacertis similes, ac magnitudine ferè æquales, qui ex Ægypto afferuntur, vidi, cute quidem quàm crocodilorum candidiore tenuioreq; squammas verò, vt Plinius inquit, à cauda ad caput verti non potui in eis animaduertere, cum tamen veros illos scincos esse non dubitem. Quamobrem conijcio tria saltem genera crocodili statuenda: vnum aquaticum, qui simpliciter ita nominatur: & duo terrestria, vnum cognitum nobis, quod scinci nomine ex Ægypto adferri hodieq; dixi: & tertium nobis ignotum, cuius squamæ ad caput vertantur. Non probant Bellunenſis sententiam, qui in Mesuen commentarios ædiderunt monachi, nempe ex ouis crocodili in aqua æditis, crocodilum nasci: ex iisdem in ripa iuxta aquam, scincum. Atqui hoc non asserit Bellunenſis, sed secundū Arabes ita existimari sohibit: & propterea (inquit) dicitur quod scincus sit de semine crocodili. Certum est tamen crocodilum nunquam oua sua in aqua parere, sed semper in sicco. Græcè σκινος scribitur, ab illiteratis quibusdam pharmacopolis & alijs *scincus*, quod nomen etiam pro schino, id est lentisco aliquando ineptè ponitur in Arabum libris. Apud Nicolaum Myrepsum etiam in Græco codice alicubi σκινος pro σκιδναεις scribitur. Albertus lib. 24. de aquaticis animalibus agens, scincos cum sciuris confundit: & mox cum de stella marina agere debere, vbi sturitus scribitur, aliàs stincus (vtrunque ineptè pro aster, id est stella) vim ciendæ Veneris vehementem ei tribuit, quæ sanè scinco à bonis authoribus, iisdem penè verbis, non stellæ marinæ adscribitur. Plurimi ex pharmacopolis indocti homines, scinci loco, lacerti genus aquaticum nostræ regionis vendunt, prona parte pallidum, nigrum supina, Syluaticum & alios huius farinae scriptores secuti, qui scincum interpretantur lacertum aquaticum. quem ego sanè venenatum esse arbitror: scincum non item, eundemq; nec nostræ regionis, nec omnino aquaticum. quamuis monachi in-

Pseudo-
scinci.

chi interpretes Mesuæi, scincos circa Romam sibi vifos somniant, Syluaticus & Platearius in Apulia. Sunt qui lacertos quosdam duabus insignes caudis pro scincis vendant, ab iisdem monachis re-
prehensi. Sed de lacertis aquaticis priuatim agam. Κίεπος, crocodilus terrestris, Hefychius & Vari-
nus. sed σκιδναεις vox apud alios authores vsitata est, κίεπος alibi nusquam legi. Koach Hebraicam vo-
cem, כוּאֵךְ, aliqui crocodilum interpretantur, alij lacertam, scincum forte melius dicturi, vide in Cha-
mæleonte Α. כוּאֵךְ, zab, etiam aliqui scincum exponunt, sed crocodilum propriè significat. Ara-
bes & Chaldæi dab & aldab dicunt: vertunt enim χ in d. Serapionis interpres in capite de Stercore vbi
Galeni verba de crocodilea citantur, pro crocodilo terrestris duas voces ponit, stellionem & adhaya,
si rectè sic scribitur. Dioscoridis etiam vetus interpres stellionem reddit, vbi crocodilum terrestrem
vertere debebat. Garis fluminis, id est scincus, Syluaticus. Apud eundem alibi guaril, scincus expo-
nitur: & ita solum rectè legi puto, non garis. Guaril aquaticus, id est scincus, sed verius stellio, Vetus
glossographus Auicennæ. Aggregator etiam guaril apud Auicennam stellionem interpretatur, ipse
non probo. De scinco Auicenna (vt scribunt Monachi in Mesuen) tribus aut fortè quinque capitibus
agit, Arabicè guaril nominans: Et in primo capite inscripto de guaril, finitantum eius vires describit,
vt Dioscorides crocodileæ reliqua duo capita de scinco inscribuntur, vnde error Auicennæ apparet,
qui de vna & eadem re diuersis locis egerit. Instituit præterea caput de tinfa vel temfa, quod crocodi-
lus est, & propriè aquaticus: quare non rectè ei vires finitanti terrestris crocodili adscribit, easdem quas
in capite de guaril recensuerat. Cæterum Pandectarius in capite Rhule, quod interpretatur renes, (ex
Serapione cap. 450.) scinci meminit: attribuunt enim authores vim medicam illis præcipuè in hoc
animali partibus quæ circa renes sunt, Hæc Monachi. Rasis interpres pro scinco piscem sagittalem
vertit, piscem fortè arbitratus quoniam recentiores nonnulli non rectè aquaticum animal esse scri-
pserunt. Hebræi crocodilum zab vocitant, Arabes & Chaldæi dab, piscem verò dag, vnde forsitan
natus error. Serapionis etiam interpres cap. 446. scincum ineptè piscem facit: & Serapio falsò attri-
buit Galeno qui scripserit scincum esse speciem stellionis aquatici. Arabian vt scribunt Arabes,
sicut Ebenes, & alij, est animal aquaticum declinans ad colorem citrinum, & de eo est falsum, & de
eo est recens, & dicitur etiam quod est species scincorum: & dicitur etiam de carne molli addita in
nafo quæ conuenit cum hæmorrhoidibus, And. Bellunenſis, Videtur autem de scinco intelligen-
dum, quod is quoq; tum recens tum falsus aut simpliciter inueteratus in vsu habeatur. Quin & barbe
vel albarbe chamæleonem interpretantur, & speciem zab, id est crocodili. Scincus vox facta videtur
à tinfa vel fuchus, vide in crocodilo Α. Aldab est animal simile lacerto, sed maius, Bellunenſis.
Dab animal est instar lacertæ magnæ, ventre maiore, Latine (forsitan apud recentiores aliquos bar-
baros) ballecola, (aliàs Baleccara,) quod reperitur in Barbaria & in Sardinia, colore lacertæ, cuius
stercus illinitur contra lentigines, &c. Syluaticus in Dab & in Baleccara. Eadem autem ferè etiam
de scinco scribit. Schanchur est guaril de Nilo, qui capitur in Ægypto, Auicenna 2. 644. Serapioni
secancur dicitur. Rursus Auicenna 2. 603. Schanchur (inquit) est guaril (vrel, vt Bellunenſis legit)
aquaticus qui in ripis Nili capitur, & ferunt nasci de generatione alterna, cum illa extra aquam oua
parit. Sic apparet Auicennam in tribus aut fortè quinque capitibus de scinco agere, vt Monachi qui
commentarios ediderunt in Mesuen obseruarunt. Primum in guaril, deinde bis in scinco: item in
tinfa vel temfa, qui crocodilus est & propriè aquaticus, non rectè terrestris crocodili vires in guaril,
enumeratas ei adscribens. Askincor, id est scincus, Syluaticus. Scerantum, id est scincus de mari ru-
bro, Vetus glossographus Auicennæ. Nudalep vel nudalepi, id est scincus, Syluaticus.

B.

Scinci veri & peregrini, qui ex oriente vel Ægypto ad nos aduehitur, forma hæc est, mihi ma-
nibus tractanti obseruata. Lineæ per dorsum alternis fuscæ & albæ sunt, latiusculæ: sed fuscæ etiam
punctis albis distinguuntur. Collum superius magis fuscum est, caput & cauda magis alben-
& tota pars supina, id est venter, pectus, &c. albo colore squamularum nitent. Pedum digitos qui-
nos vniguculi muniunt exigui. Cruris longitudo sesquipollicem æquat. Toti corpori à capite ad
caudæ acumen longitudo duorum palmorum, id est octo digitorum secundum transfuerum, aut
paulò breuior. Caudæ longitudo, digiti duo, quæ subito ex crassiuscula in acutissimam exit. Exente-
ratos (sachare puto conspergunt,) bombyce explent, atque ita vendunt: pretio ferè drachmarum se-
ptem cum dimidia in ternos. Tales erant quos ipse vidi: sed nuper amicus quidam noster Constan-
tinopoli rediens vulgo illic quinque vel sex palmorum, id est viginti aut viginti quatuor digitorum
scincos vænire mihi affirmavit. Alter quidam mihi se veros scincos vidisse affirmavit longos pal-
mum, latos duos digitos, luteos, qui parte posteriore statim in acumen definerent, nec multum ita
producerentur vt lacerti. Rondelerius neq; qui Venetijs venduntur, neque illos officinarum, veros
scincos esse vult. Nam scincus (inquit) est terrestris crocodilus. Illi in aqua & terra viuunt. Vnicum se
duorum cubitorum longitudo vidisse affirmat. ¶ Similis crocodilo, sed minor etiam ichneumo-
ne, est in Nilo (quasi verò aquaticus sit, quod alibi negat) natus scincus, Plinius. Alter illi (crocodilo
similis, multum infra magnitudinem, in terra tantum, Idem. Scinci circa Nilum frequentissimi, cro-

Vbi repe-
riantur.
In Nilo.

C

codilis quidem similes, sed modica forma & angusta, Solinus. Cardanus lib. 9. de subtilitate in India occidentali, atq; alibi etiam sed rarius longe, lacertos maximos nasci tradit, quos crocodileos vocant, crocodilis magnitudine & forma similes, excrementis alui odoratis. Galenus lib. 10. de simplicibus crocodilos terrestres, quorum simum in vsu est, paruos & humiles, μικροὶ καὶ χαμηλοὶ περὶ τῆς ἐσῆς esse scribit. Hæc magnitudinis differentia ad regiones referri potest: nisi quis omnino contendat inueniri aliquod crocodili terrestris genus à scincis diuersum. Crocodili tricubitali ad summum magnitudine, terrestres, lacertis affimiles, apud aratores Afros ad occidentem reperiuntur, Herodotus lib. 2. Sunt autē hi vel scinci, vel simile crocodili terrestris genus, sola forsā magnitudine discreti. Plinius enim suum crocodilum terrestrem, ichneumone minorem esse scribit. est autem ichneumon non maior catello. Plinius quidem 28. 8. an scincus idem esset, qui terrestris crocodilus ille cuius crocodile, id est simum in vsu medicorum est, dubitauit. Primum enim de remedijs ex crocodilo amphibio agit, deinde ex terrestri, tertio loco ex chameleonte. Postea subiicit, Ex eadē similitudine est scincus, quem quidam terrestrem crocodilum esse dixerunt. Scincus animal est Indicum, quadrupes, lacertæ simile, sed multo maius, longius, & ventrosius, vt Syluaticus & alij ex Dioscoride citant, apud quem ego huiusmodi nihil reperio: sed in libro Simplicium ad Paternianum. Scinci alij marini, alij montani à recentioribus hodie vocantur. ¶ Scincus aut Ægypti, aut Indiæ, aut rubri maris alumnus, quamuis inueniatur in Lydia Mauritaniæ, terrestris crocodilus est sui generis, Dioscorides. Ego Lydiam Mauritaniæ regionem nullam inuenio, quanquam Serapionis quoq; interpretis *Lodiam* reddit, pro Lydia. Rasis in libro de sexaginta animalibus, cæteras regiones ex Dioscoride nominat, hanc omittit. Marcellus Vergilius vertit in Libyæ Mauritania: ego malim in Libyæ Mauritaniæ. nam Græcè legitur *τῆς Μαυριτανίας*. Libyæ enim aliquando pro tota Africa ponitur, aliquando pro certa eius parte: estq; hoc nomine etiam fluuius in Mauritania. Maximus scincus Indicus est, deinde Arabicus, Plinius. Quamquam Dioscorides scincum, crocodilum terrestrem nominat, illi tamen qui hodie Venetias afferuntur, marini sunt è mari rubro: & alij ex Nilo Ægypti. hi specie quidem corporis crocodilos referunt, non maiores tamen sunt maximis lacertis nostris. Squamæ ipsorum albæ sunt ad pallidum inclinantes cum linea bertina à capite ad caudam, cum crocodili in summo dorso toti nigri sint, Recentior quidam. Salamandra similis est lacertæ aut crocodilo terrestri. Syluaticus in capite Rhule (renem interpretatur) scincum tradit similem esse lacertæ, cauda tamen non rotunda, sed ad latera compressa: item ventrosius, vt nos pluries circa Romam in aquis stantibus vidimus, (hi potius lacerti aquatici vulgares fuerint, de quibus infra priuatim.) Quamobrem scinci qui venduntur sicci cum duabus caudis, probantur non esse veri. Platearius scincos in Apulia etiam reperiri scribit, sed efficaciores esse vltimarios, Monachi interpretes Mesuæi. Præcipua scinci à crocodilo differentia dignoscitur, squammarum seta à cauda ad caput versa, Idem. Vide quædam in A. superius.

In Africa.

In India.

In Arabia.

In Apulia.

De naturalibus corporis actionibus.

Cibus eorum. Fimus.

Remedia ex scinco.

C.

Crocodili tam terrestres quàm fluuiatiles sua oua terræ gremio committunt, Aristot. ¶ Lacertæ insidias in apes faciunt: ac terreni crocodili pestem perniciosamq; illis instruunt. farina ad veratrum admista, aut maluæ succo suffusa, & ante alueos dispersa, gustantibus illis omnibus perniciem affert, Ælianus. Crocodilus nominatur quòd crocum timeat. nam cum ad aluearia repens terrestris crocodilus mel vorat, apiarum foris crocum apponunt, quo ille conspecto fugit. Marinus verò (fluuiatilis potius,) sic dictus videri potest, quòd crocas, id est littora timeat. in terra enim pavidus est, Varinus. ¶ Herodotus crocodilos (nimirum lacertorum generis) in Ionia in sæpibus gigni scribit, vulgò sic dictos, & à istorum corporis similitudine, aquaticos etiam illos quos Ægyptij *champsas* vocant, crocodilos ab eis dici. An verò crocodili illi sæpium incolæ in Ionia scinci sint, aut aliud lacerti genus, non facile dixerim. Venales scincos ex Ægypto licet videre, lacerti magni similitudine, Hermolabus Barb. Libyæ sola crocodilos alit terrestres, duobus cubitis non minores, Pausanias in Corinthiacis. Scincus quidam in rubro mari nascitur, (ἐν τῇ ἐρυθρῇ, Marcellus vertit ad rubrum mare,) Dioscorid. Crocodilum terrestrem, cuius simum in vsu est, Auicenna ferè in Arabia tantum reperiri scribit. *Adib* (pro *aldab*) similis est lacertæ magnæ, & degit in aquis, Syluaticus. *Aldb* seu *aldab* animal lacerto maius, in Oriente & versus Mechem in desertis arenosis reperitur, Bellunenfis. Vide etiam supra in B. quibus in locis scinci reperiantur. Scincus odoratissimis floribus viuut, Plinius. quamobrem non mirum mellis eundem audium esse, ceu ex floribus confecti. Crocodili apibus nocent, Florentinus in Geopon. ¶ Fimum eius album, odoratum, & odoris subacidi esse, referemus in G.

G.

Scincus siccandus reponitur in nasturtio, (vel cum nasturtio inueteratur,) Dioscorides. quod is Græcè dicit, *σαλευβύριον ἐν κροκόδιον*. Ruellius vertit, Sale inueteratur cum nasturtio. Marcellus, Adito nasturtio sale inueteratur. Atqui *σαλευβύριον* verbum quoquo modo inueterari significat, tum cum sale, tum sine sale, vt pluribus docuit Cornarius in commentarijs in Galeni libros de medicamentorum compos. secundum locos. Sale quidem non opus est vbi nasturtium, siue herbam, siue semina eius intelligas, apponitur: quod id acrimonia sua per se satis excicet, & vermiculos nasci prohibeat.

habeat. Quamquam Plinius quoq; scincos falsos affert scribit, deceptus & ipse forsā quòd vim verbi *σαλευβύριον* nesciret. Qui ad nos etiam adferuntur scinci, falsi mihi non videntur. Quamobrem non accesserim Marcello Vergilio, qui mutilum hunc Dioscoridis locum suspicatur, & Dioscoridem fortassis scripsisse, nasturtio æquales scinco ad excitandam Venerem vires esse, quòd Paulus Ægineta in scinco dixerit, *κροκόδιον δὲ βάλανον ὁμοίως ἔχει*: aut quòd Plinius docet, accendere Venerem cum satyrio, &c. vt quòd Plinius satyrium, hic nasturtium dixerit. Ego apud Æginetam tale nihil inuenio: & vt inueniatur, non est tamen vlla vel corrupti vel mutili huius Dioscoridis loci apud me suspicio: sed Æginetæ potius, & pro cardamo satyriion legendum, vt in Antibalomenis apud eundem. ¶ Miscetur scincus in antidota, Dioscorides. In antidota quoque nobilia additur, Plinius. Antidota accipio medicamenta composita aduersus venena, & alios magnos præfertim viscerum morbos. Huiusmodi est & nobilissima quidem antidota Mithridatia, quæ & *disfincus* vocatur, à Galeno lib. 2. de antidotis, & Actuatio alijsq; descripta. Eodem de antidotis lib. Galenus describit antidotum ad scorpiones, quo quidam in Libyā omnes à periculo liberabat, quod inter alia carnem crocodili terrestris vel scinci dicti recipit: & mox Zoili medicamentum ad idem, cui crocodili terrestris drachmæ decem miscentur. Vt drachmæ duæ antidoto quòd inscribitur ad omnia letalia, præsumptum & postea datum: item ad rabioforum morsus, pleuriticis, &c. sed hoc à Mithridatio minimum differt, eo præsertim quòd Damocrates carmine descripsit. Eiusdem Mithridatii aliæ duæ descriptiones sunt, ab initio eiusdem libri: prior scinci drachmas duas recipit, altera scinci lumborum drachmas sex. Aduersus mel venenatum, aut ex melle syncero fastidium cruditatēve grauissimam, scincum antidotum esse, author est Apelles, Plinius. Et alibi, Prodest & contra sagittarum venena, vt Apelles tradit, ante posteaq; sumptus. Serapio epilepticis dat medicamen, quod ex crocodili terreni stercore confectum probat. Cælius Aurelianus cui hoc non placet. Corpus scinci, excepto capite pedibusq;, elixum manditur ischiadicis: rûssimq; veterem sanat, præcipuè in pueris: item lumborum dolores, Idem. Crocodilus terrenus, præcis summis partibus, egestisq; interancis, ex iure coctus, cibatu datus, magnum ischiadicis præstat auxilium, Marcellus. Scinci admiscentur in Amaranti grammatici ad pedum dolores antidotum, apud Galenum lib. 2. de antidotis circa finem. Miscetur vtiliter medicamentis ad frigidus affectus neruorum, Meseha & Rasis apud Serapionem & Auicenna. Scincus calidus est, auget semen, & libidinem stimulat. præfertur maior, pinguior, quiq; verno capitur, lidem: & eo tempore quo feruet ad coitum, Auicenna. Alexander Benedictus in compositione quadam ad mouendam Venerem scincum non carnosum requirit, & in alia scincum arefactum non vetustum, vt fortè pro non carnosum legi debeat, *non annosus*. Syluaticus ex Paulo citat, capite de scinco, quòd sit calidus & succus in tertio ordine: quod ego apud Paulum non reperio. Scinci ad opem salutarem non qualibet necessarij sunt. medentes quippe ex ipsis pocula inficiunt, quibus & stupor neruorum excitetur (hoc est, tollatur & curetur) & veneni vis extinguitur, Solinus. Scinci caro impinguat corpus, quum fit ex ea cafea: & si saliat, (inueteretur,) bibaturque ex ea pondus aurei cum vase vini, confirmat renes & colem, & libidinem excitat, Rasis. Antidotus tentiginem excitans, dextro aut sinistro imposta pedi, renibus item & teneræ cuti, numero 69. apud Nicolaum Myrepsum, inter cætera medicamenta accipit stellionem, cantharides & scincum. Sal scinci excitat coitum, quanto plus caro eius, & præcipuè caro suminis, & quæ sequitur renes, maxime verò adeps ex eis, Auicenna. Ad omnem mâlin (pestilentem affectum, &c.) iumentorum, Crocodilum terrestrem & ranam, viuentes in oleo discoques, donec carnes eorum in oleum resoluantur, tum colabis & infundes naribus iumentu, vt legimus in Hippiatricis Græcis capite secundo. In regione Indorum elephantias affectos assiduè per sedem eluere per vrinæ asininæ infusionem heminæ mensura calefactæ consueuerunt. Crocodilum item terrestrem accipiunt, eiulq; extremas partes amputant, ac interiora abijciunt, deinde fermento obuolutum assant: tum ablato fermento, & scabricie eius derafa, carnis ipsius drachmam vnam quotidie præbent, Aetius 13. 12. 2. ¶ Scincorum partes circa renes tanquam naturalibus erigendis efficaces bibuntur, T'fallianus 9. 9. Aiunt carnes quæ renes amplectantur, *τὸ σπῆν τῆς νεφρῆς αὐτῆς μέρος*, Marcellus vertit laterum carnes, & Plinius quoque latera scinci nominat, alij lumbos. sed videtur quicquid circa renes est vndique accipi posse, cum alioqui totum corpus simpliciter præter caput & pedes in remedijs detur id sibi virium vendicasse, vt si drachmæ pondere bibantur cum vino (Ruellius hæc verba, *cum vino, damfaci-* omittit) venerem accendant. verum decocto lentis cum melle, aut semine lactucæ cum aqua potu, excitatas inde veneris cupiditates inhiberi, Dioscorides. Syluaticus ex eodem sic legit, Facit scinci cato ad Veneres vsus si vno cyatho (alij, *si ex vni cyatho*) bibatur. nam si plus sumatur neruos lædit, quæ non apud Dioscoridem, sed in libro simplicium ad Paternianum leguntur. Eadem ferè apud Galenum legitur, (qui tamen lactucæ semen potum efficacius resistere putat tentigini isti, quàm lentis decoctum, vt ex loquendi modo apparet, neque enim expresse hoc dicit. mirum sanè Dioscoridem in lente quæ edendo est, nullam huiusmodi facultatem eius commemorare:) item apud Aetium & Æginetam. Marcellus Vergilius tamen non lentem simpliciter apud Æginetam, sed lentem palustrem ad hunc vsus nominari ait, quod in codicibus vulgatis non reperio: nec si vsquam repe-

Vfus scincorum in antidotis.

Scinci carnes ad venerem excitant.

riatur probo. nam Arabes quoque qui ex Dioscoride transfulerunt, lentis simpliciter decoctum verunt; & lens palustris intra corpus non sumitur, sed foris tantum refrigerandi gratia, aut enterocelas puerorum conglutinandi imponitur, apud Dioscoridem & alios. Sestius scincum plus quam drachma pondere in vini hemina potum, perniciem afferre tradit. Præterea eiusdem decocti ius cum melle sumptum, Venerem inhibere, Plinius. Quod si cum Dioscoride, & reliquis eum secutus Græcis & Arabibus, Plinium conciliare voverimus, sic legemus: Præterea lentium decocti ius cum melle sumptum, Venerem illam inhibere. sed si hoc dicere Plinius voluit, non suo loco dixit, statim enim à mentione Veneris ex scinci è vino poti excitata, poni hæc verba oportuisset. quamobrem hunc errorem (si error est, ut ego conijcio) in authorem potius quam librariorum reiecerim. Rostrium scinci & pedes in vino albo poti, cupiditates veneris accendunt: utique cum satyrio & crucæ semine, singulis drachmis omnium, ac pipere duabus admixtis, ita ut pastilli singularum drachmarum liantur: per se laterum carnes obolis binis cum myrrha & pipere pari modo potæ, efficaciores ad idem creduntur, Plinius. Ego reliquum corpus potius, rostro & pedibus relictis, fumendum dixerim, ut ipse Plinius ipsidem præcis summis partibus utilem facit, nec tamen nominat illas partes, consuluit. Marcellus ipsidem præcis summis partibus utilem facit, nec tamen nominat illas partes, ut & Aetius elephantiacis. Ego caput & pedes semper abstulerim, tum quod nihil aut minimum carnis hæc partes habeant, tum quod forsitan etiam venenosius aliquid quam cæteræ partes: itaque viperarum etiam, cum ad remedia parantur, capita & caudæ amputantur. In scincis equidem non totas caudas, sed partes tantum extremas earum absciderim, quæ tenuissima est. reliqua enim non parum carnis habent, & caudæ scincorum à nonnullis authoribus etiam per se vsurpantur. Sitigitur hic quoque vel Plinij, vel librariorum lapsus. Intestinis & reliquo corpore crocodili terrestris suffiri vulua laborantes salutare tradunt. item velleribus circumdari vapore eius infectis, Plinius. Pro scinco satyrium substitui licere, (nempe ad Venerem ciendam,) in Antibalomenis legitur: & pro satyrio, erucam. Ex salamandra etiam & stellione tum simpliciter tum transmarino remedia ad Venerem excitandam, ut ex scinco, veterum aliqui præscribunt. Ego boni & honesti medici esse aio, medicamentis huiusmodi, quæ venerem aut cum periculo, aut nimium citant, & ad breue tempus tantum cum vi & impetu præter naturam, prorsus abstinere: & vbi licitum est, hoc est in coniugiibus, nec dum a tate exhaustis, vti ijs potius quæ vel nutrimenti ratione, quod probum & copiosum corpori conferunt, vim generandi naturalem restituant: vel quæ nutrimenti simul alimenti que vires obtineant, ut quæ nutriendo etiam calefaciunt, aut inflant, aut humidiores liquidioresque reddunt sanguinem, si is fortè siccor est: Vel denique medicamentis tantum, quæ eiusmodi sint, ut corporis habitum ad naturalem statum conuertere ab eo qui præter naturam est possint, frigidus calefacere, confirmare imbecillos: minimè verò eiusmodi, quæ vel nimiam vel ad breue tempus, dum impetus medicamenti viget, concitatam Venerem accendant: quod non aliud est quam peccati, & illicitæ nimiaque Veneris authorem esse: sæpe verò etiam corporis periculi. Huiusmodi enim medicamenta, inter quæ primas obtinent scinci, veneno non carent: Et exhibitis ijs, ut plurimum, vel nullus effectus, (præsertim si ætas & alia non respondeant: aut maior sit impotentia causa:) vel nimius (eaque ipsa causa periculosa:) vel denique veneno noxius sequetur. Nam & veri scinci noxij sunt, ut infra dicitur: & multò magis falsi suppositiique. Hoc nimirum etiam veteres Græci medici viderunt: quamobrem Galenus, Dioscorides & alij, ita scincis hanc facultatem attribuunt, tanquam ipsi nunquam experti, & auditu solo aut lectione cognitam. Cæterum antidotis scincos miserit alia ratio est, nec id fieri reprehendo. miscentur enim alia multa, quibus noxia eorum vis extinguitur, salubria medicamenta: & ferè præstantissima quæ venenis & ictibus venenatis aduersantur, ipsa quoque veneno non carent. Sed de his agere non institui. hoc vnum addam, malle me veris scincis, si etiam satis recentes esse constaret, ad theriacæ antidoti compositionem vti quam pastillis è viperarum carnibus. quoniam illi ferè adulterantur: & vel nullius serpentis vel alterius quam viperæ, quique aut venenosior sit, aut certè minus efficax, carne conficiuntur. Veræ autem viperæ neque ipsæ in nostra regione sunt, neque cuiquam vt aduehantur curæ est: & de pastillis an veram viperarum carnem receperint iudicare nemo potest. At scinci veri apportantur, & multis apud veteres quoque præclaris contra venena antidotis admiscebantur, vt Mithridatio omnium nobilissimo, alijque supra nominatis. Scincus contra venena præcipuum est antidotum: item ad inflammandam virorum Venerem, Plinius. Renes scincorum tanquam pudendum ad Venerem intendentes quidam bibunt, alij fumen quoque & caudam assunt, Syluius: citat autem Galeni verba ex vndecimo de simplicibus, vbi ille non renes, sed τὰ ὀπίθ' τῶν νεφρῶν, id est partes circa renes, scripsit. Celebratur apud medicos diasyrion compositio, quæ ab Actuario descripta scincos etiam accipit: qui tamen in eadem descriptione apud Nicolaum Myrepsum omittuntur: miscentur autem alteri eiusdem nominis antidoto statim subiectæ, numero 66. Recentiores etiam nonnulli compositis suis medicamentis ad coitum excitandum scincos admiscunt. Albertus libro 24. de aquaticis animalibus scribens, scincos cum sciuris confundit: & mox cum de stella marina agere deberet, vbi sturitus scribitur, pro after, aliàs *stincus*, vim ciendæ Veneris vehementem ei attribuit, quæ sanè scinci

Cautio
utilis de
medica-
mentis
Venerem
excitantibus.

scinci non stellæ marinæ est. Scinci extremitates caudæ & testiculi & renunculi, in potu venerem cient. Kiranides. ¶ Cortij vtriusque (crocodili, tum aquatici tum terrestris) cinis ex aceto illitus his partibus quas secari opus sit, aut nidor cremati, sensum omnem scalpelli aufert, Plin. Si comburatur corium lacertæ (crocodilum intelligo, præsertim aquaticum, quem *zab* vel *dab* vocant, alij crocodilum alij lacertum interpretantibus) & inde cum fece olei inungatur membrum abscindendum ferro, omnem eius sensum extinguit, Rasis in lib. de 60. animalibus. Sanguis vtriusque (terrestris & aquatici) claritatem visus inunctis donat, & cicatrices oculorum emendat, Plinius. An crocodili terrestris sanguis visum acuit experiri nolui, cum haberem probata aciei exacuendæ medicamina, quæ Græci vocant *ὄζυδ' ῥωῖ*, Galenus de simplicibus 10.6. Scinci sanguis si calidus sumatur, & inungatur eo locus sordidatus, cum belliricis & emblicis, reducit corpus ad colorem proprium: & si permisceatur ei *baurac*, & illinantur inde maculæ faciei ac lentigines, & maculæ minutissimæ, remouet eas, & clarum colorem reddit, Rasis. Adeps scinci expellit dolorem renum, & facit destillare sperma, Rasis. In libro secretorum qui Galeno attribuitur, compositio quædam ad mouendum coitum destinata, inter cætera recipit adipis scinci drachmas decem. Crocodili (tam terrestris scilicet quam aquaticus: quare in multitudinis numero loquitur) adipem habent quo tactus pilus desluit. hic perunctos à crocodilis tuetur, instillaturque moribus, Plinius. Qui inunctus fuerit sepo lacertæ (crocodili. nam *zab* vel *dab* Arabicam vocem vtroque modo reddunt) & proiecerit se supra crocodilos, non timebit illos, & ludet cum eo, Rasis. Sed hanc facultatem Plinius alibi priuatim crocodili aquatici tantum adipi adscribit, quod magis placet. Vide in Crocodilo aquatico *D. & E.* ¶ Cor (vtriusque crocodili) puto, de vtroque enim antea locus est) annexum in lana ouis nigræ, cui nullus alius color incurauerit, & primo partu genitæ, quartanas abigere dicitur, Plinius. Cor lacertæ si suspendatur supra mulierem, prohibet partum, Rasis: pro lacerta Arabicè puto *zab* vel *dab* legit, quæ vox crocodilum potius significat. attribuit autem ei eo in capite Rasis quædam, quæ Plinius & alij vel terrestris vel aquatico crocodilo priuatim, vel vtrique. ¶ Et mox ibidem, In felle lacertæ vtilissima vis est aduersus alopeciam, cum sternutatorium ex eo medicamentum fit cum radicibus betarum. Felle crocodili terrestris inunctis oculis ex melle contra suffusiones nihil vtilius prædicant, Plinius. ¶ Si medius scinci nodus, qui renes tegit, suspendatur supra dorsum viri, iuuat virgam & promouet coitum, Rasis. ¶ Si de testiculo scinci dextro bibatur ad pondus vni *alkilat* (*alkirat*) cum aqua rutæ, facit destillare sperma, idque desiccatur. Sinister verò testis eodem pondere potus cum aqua cicerum rubeorum, & vase vno vini purissimi, & duas extra (sic habet codex impressus) id est, bis sex drachmis butyri vaccini, facit destillare sperma, prouocat coitum, renes calfacit, & virgam corroborat, Rasis. ¶ Vnguentum entation, hoc est ad arrigendum genitale apud Æginetam lib. 7. præter alia caput scinci caudas. Apud Aetium etiam in antidoto quadam podagrica caudam scinci legimus. Intestinis & reliquo corpore crocodili terrestris suffiri vulua laborantes salutare tradunt: item velleribus circumdari vapore eius infectis, Plinius.

¶ Fimum humanum propter fetorem abominabile est: bouum verò & caprarum & crocodilorum terrestrium, & canum qui ossa ederint, nec fetet, & experientiam sui abunde non nobis sololum, sed & alij ante nos medicis exhibuit, Galenus de simplic. 10.18. Aetius hunc locum reddens, Caninum verò (inquit) præ cæteris plurima experimenta nobis præbuit. Idem Aetius lib. 2. cap. 117. cum anseris, accipitris & gruuum alui excrementa inutilia esse dixisset, subdit: terrestrium verò crocodilorum inuentu difficile est: ideoque vires eius omittit. Terrestris crocodili fimum, crocodileam vocant, quæ mulieribus bonum colorem in facie, nitoremque conciliat. Optima est candidissima (Græcus codex noster non rectè λεπιοτάτη pro λευκοτάτη habet) & friabilis: amyli modo leuis, in humore statim eliquescens: quæ cum teritur subacida est & fermenti odorem refert. Adulterant eam sturnorum fimo, quos oryza pascunt: ipsumque non dissimile vendunt. Alij amyllum aut cimoliam miscentes (vt Ruellius: aqua macerantes, Marcellus. Græcè est *φυρῶνες*, id est subigentes, ita scilicet vt farina ad panificium cum aqua subigitur: Serapionis interpretes vertit, amyllum cum cimolia miscentes, non probo,) adscito anchusæ colore per rarum cribrum paulatim (vt Ruellius: in tabulas, vt Marcellus ex veteri translatione apud Syliaticum. Græcè est *εἰς ὄλιγον*. ego hunc locum sic legerim, *δὲ ἀραιὰ κοσμίη εἰς ὄλιγα ἀπὸ θύσιν ὡς σικαλίηνα, καὶ ξηρῶντες παλῶσιν ἀπὸ ταύτης*. nam & Serapionis interpretes sic vertit, & cribrant cribro lato (*paro*) vt fiat cribratio sicut vermiculi, & desiccant ac vendunt) exprimunt, vt se contrahat in vermiculorum speciem, qui siccati pro crocodileæ vaneunt, Dioscorides. Optima est crocodilea, quæ candidissima & friabilis, minimeque ponderosa, cum teratur inter digitos fermentescens. Lauatur vt cerussa. Adulterant amylo aut cimolia: sed maximè qui captos (qui sturnos captos, vt Hermolaus ex Dioscoride legit) oryza tantum pascunt, Plinius: apparet autem ipsum in hoc errasse, quod inter digitos fermentescens dixit: quod si ita sit, molle hoc fimum & facile subactu esse oporteret, cum tamen friabile tum ipse tum Dioscorides commendat. Apud Dioscoridem certè illud probatur, quod digitis tritum subacidum & fermenti odorem reddat: Græcè *ζυμίζειν* dixit, vt *παραζέω, οὐκ ζέω, & ὄζειν* dicuntur, hoc est respere odorem hirci, vini, acetii: & ne quis fermenti in substantia aut alia qualitate similitudinem intelligeret, *ζυμίζουσι τὸν σπυρίον*

Medica-
menta ex
corio scin-
ci.

Ex san-
guine.

Ex adipe.

Ex corde.

Ex felle.

Ex testi-
culis.

Ex cau-
entation.

Ex inte-
stis.

De fimo
scinci.

disertè protulit. *Dhab* aliud est à lacerto inuento in regione nostra, quamuis sit ei similis, & habeat dispositiones & virtutes ei proximas, Auicenna 2. 226. est autem *dhab* vel *zab* aquaticus crocodilus potius, ipse hic pro terrestri abutitur. Veteres interpretes Galeni & Dioscoridis, stellionem aliquoties pro crocodilo terrestri, in simi eius mentione reddunt. Terrestrium crocodilorum, paruos illos & humiles dico, fimum pretiosum luxuria sceminarum fecit, quæ non contentæ tot medicamentis quæ splendidam extantamq; faciei cutem reddunt, crocodilorum etiam fimum eis adiungunt. Redditur autem huic simile sturnorum quoq; fimum, quum sola oryza pasti fuerint. Constat igitur hæc stercora abstergendi exiccandiq; vim possidere, vtranque mediocriter: multò moderatius tamen & infirmius sturnorum stercus est: Crocodilorum verò (terrestrium,) vt maculas faciei à Sole excitas (hoc & Auicenna repetit) sic & vitiligines & impetigines tollere potest, Galenus: cuius verba 10 Arabes eorumve interpretes malè transfulerunt. Crocodilus terrestris odoratissimis floribus viuut: ob id intestina eius diligenter exquiruntur iucundo nidore facta, crocodileam vocant, Plinius. Crocodileam Plinius etiam intestina ipsa terrestris crocodili appellat, Hermolaus. Atqui cum Græci omnes fimum duntaxat sic nominent, Plinij quoq; verba ita acceperim, vt non intestina crocodileam nominet, sed iucundum illum odorem hoc est odoratum excrementum, cuius gratia exquirantur & dissecentur. Serpentum stercus, propter siccitatem eorū, plerunq; bene olet: vt & lacertorum maximorum quos crocodileos vocant, hi sunt crocodilis magnitudine & forma similes, & in India occidentali, atq; alibi etiam sed rariore longè, nascuntur, Cardan. *Ægineta* libro sexto terrestris crocodili fimum lentigines exterere dicit, aquatici autem oculorum albugines, Marcellus Vergilius: ego nihil tale apud *Ægineta* reperio, ne septimo quidem vbi de simplicibus singularim tractat. sed omnino vtraq; ista vis authorum omnium consensu, alterius tantum crocodili nempe terrestris fimo adscribitur: aquatici verò neq; hæc neq; alia vlla. Crocodilea illita ex oleo cyprino, molestias in facie enascentes tollit: ex aqua verò inuncta morbos omnes, quorum natura serpit in facie, nitoremq; reddit. lentigines delet, ac varos, omnesq; maculas, Plinius. Alphos tollit crocodilea, *Ægineta*. Kiranides vt albulæ tollantur, cum melle inungi vult: cum oleo, ad inducendum faciei splendorem. E stercore crocodili meretricis vnguentum parant, quo rugas faciei extendunt: sed lota facies deterius ad pristinas reuertitur rugas, Albertus: scribit autem hæc falsò in aquatici crocodili mentione. *Colorq; Stercore fucatus crocodili*, Horatius Epodo 12. Naso quoque in poemate de Arte amandi, præcipit vt quæ nigriore vultu esset, ad piscis Pharij opem confugeret, hoc versiculo: *Nigrior ad Pharij confuge piscis opem*: nimirum quòd crocodili non terrestris sed aquatici fimum ad hunc 30 vsum facere falso putaret, quanquam is etiam improprie piscis diceretur. Stercoris felis aut crocodili drachmas octo, (aliàs *sex*.) sinapis drachmas quatuor, ex acri aceto alopecijis illine, Soranus apud Galenum de compos. sec. locos: item Archigenes ibidem. Eadem apud Rasim in libro de 60. animalib. cap. de lacerta legimus; Sumatur (inquit) de stercore lacertæ ad pondus sex aureorum, & sinapis ad pondus quatuor aureorum, & terantur cum forti aceto, & inungatur cum hoc alopecia: item stercus furonis, (id est felis.) Deprehendet & alias quædam facultates lacerti simpliciter fimo attribui, quas alij crocodileæ priuatim adscripserunt, qui hæc cum remedijs ex lacerto contulerit. Arnoldus de Villanoua cantharides & stercus crocodili miscet medicamentis alijs pilos regenerantibus. Stercus crocodili aiunt per infundibulum suffutum, feras venenosas ex latibulis suis exigere, Aetius 13. 7. nec mirum, cum acido & fermenti ferè odore sit, vt Dioscorides ait. Crocodili terrestris fimum apud Trallianum 2. 5. miscetur collyrio cuidam ad cicatrices oculorum & leucomata exte- 40 rendenda & extenuanda. Crocodilea oculorum vitijs vtilissima est, cum porri succo inunctis, & contra suffusiones vel caligines, Plinius. Confert albugini oculi & descensionem aquæ, Auicenna 2. 226. in *Dhab*. Et rursum de eodem in *Tinsa* vel *Temsa*, Stercus eius confert albugini oculi, 2. 706. Et alibi, vbi de diuersorum animalium excrementis agit, Stercus stellionis, & lacerti & crocodili valet albugini oculi. In libro etiam Secretorum qui inter notha Galeno adscripta legitur, stercus lacertæ cum alijs quibusdam ad albugines oculorum commendatur. Sed quoniam in eo libro multa Arabica aut ex Arabico sermone translata sunt, lacertam puto pro scinco aut crocodilo terrestri positam esse, vt alibi etiam sæpe faciunt Arabum interpretes. Crocodili stercus miscetur medicamento cuidam ad detergendum albi vitium in oculis equorum, apud Vegetium 2. 22. Item collyrio sicco ad suffusionem in Hippiatricis Græcis cap. 11. Miscetur & alijs quibusdam ad oculorum in equis epiphoram apud Vegetium. Contra comitiales morbos bibitur ex aceto mulso binis obolis: appositum menses 50 ciet, Plinius.

¶ Sestius scincum plus quàm drachmæ pondere in vini hemina potum, perniciem afferre tradit, Plin. Si ex vini cyatho bibatur scinci caro Venerem incitat: si plus sumatur, nervos lædit, Author de simplicibus ad Paternianum. ¶ Si scincus piscis ille seu stellio momorderit aliquem, & febricitauerit, priusquam mingat aut febricitet homo, interficiet virum. Et si febricitauerit vir, priusquam mingat piscis ille, aut febricitet, morietur ille piscis, & morsus euadet, Rasus & Arnoldus de Villanoua. Mihi quidem locus obscurus est, neq; enim vinam excernunt quadrupes ouiparæ: & si obscurus non esset, parum tamen verisimilis videtur quod ad mutuos illos affectus & antipathias.

¶ Stel-

De morsu scinci.

¶ Stellio cui nomen scincus inditum est, veneficium est per se, (philtrum venenosum,) & mentem mutat potius quàm ad amandum mulierem quæ id dederit cogat, Cardanus.

H.

a. Scincos inter rusci suffruticis spinosi nomenclaturas est apud Dioscoridem.

¶ PHATTAGE. In Indis nascitur bestia, quæ crocodili terreni speciem similitudinemq; gerit, Phattage magnitudine est Melitenis canis: eius pellis adeò asperis squammis quibusdam scater, vt more terræ in India æs dissecet, & ferrum exedat & conficiat, eam Indi phattagen vocant, Ælianus, 16. 6.

¶ e. Scincus si suspendatur super pueros qui timent in somnijs, curat eos, Rasus. Scincus si concordiam & ad amorem, Idem.

Phattage in India similis crocodilo terrestris. Superstitiosa de scincorum usu.

DE SCINCO EX BELLONIO.

SCINCOV sèandem cum crocodilo naturam habere creditur, vnde crocodilus minor à quibusdam appellatus est, nullumq; præterea vulgare nomen habet. Proinde quadrupes est, lacertæ viridis aut salamandræ magnitudine, vt pollicis crassitiem quadrantisq; longitudinem non excedat, colore candido, quibusdam lineis in dorso puniceis transfuersis, ceratæ modo distinctus. Cætera cordulum (lacertum aquaticum) refert, nisi crassiore atq; oblongiore esset corpore, cauda rotunda, squamisq; vnde cunq; scateret: quas cum piscibus, vt & laterales lineas communes habet. Sed ossibus præditus est. Edulis non est: Afiæ & Europæ peregrinus: Ægypti, Indiæ & Mauritanæ alumnus, præsertim apud Memphim, quo in loco indigenæ exenteratos, ac sale vel nitro inueteratos scincos mercatoribus ditendere solent, quos isthic adferant.

DE LACERTO AQUATICO.

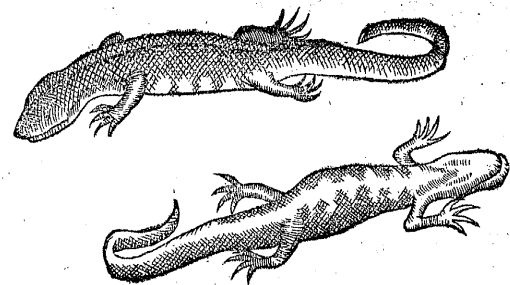
LACERTI genus aquaticum, paruum & nigrum, quod hic depictum damus, à Germanis vocatur Wasser-moll / id est salamandra aquatilis: vel wasserader / id est lacertus aquaticus. Gallicè *tassot*. Italicè *marasandola*, quod nomen diminutum videtur à *marasso*: sic autem viperam vulgò vocant: quod licet parvula quadrupes, viperæ tamen instar venenata sit, vel à salamandra transpositum. Nam *salamandram* quoq; audio à quibusdam Italice vocari. Græcè nominatum non inuenio: qui 40 voluerit, *σακίρον ενυδρον*, id est lacertum aquaticum appellabit. Hoc lacerto pharmacopolæ quidam non rectè pro scinco seu crocodilo terrestri vtuntur, vt in historia eius scripti. *Guaril* aquaticus, id est scincus: sed verius stellio, Vetus glossographus Auicennæ. Vide infra in stellione A. Lacertula aqua, id est scincus, Syluaticus. In nostris regionibus scincos (lacertos aquaticos intelligit) tam paruos habemus, vt sunt lacertæ nuper natæ, & in aqua degunt, Syluaticus in voce *Rhule*, id est Renes. Scincus in aqua degit, lacertæ similis, sed ventrosior, & caudam latam vt anguilla habet, ad natandum aptam, Monachi in Mefuen. Lacerti aquatici illi parui nigri, qui in quibusdam lacubus (lacunis potius) iuxta Vincentiam reperiuntur, sæpe à pharmacopolis pro scincis vsurpantur: sed effectus illos à quibus scinci prædicantur, deesse eis crediderim, Matthæolus. Sunt & Vincentino agro sui quidam scinci, minores multò veris, etiam si pro Ægyptijs officinæ subijciunt, Hermolaus. Lacertus aquatilis *Thassot* Gallis dicitur, vt Salamandra *thar* Neocomi.

B.

Hæc cum scriberem animal ipsum inspexi: reperitur enim satis fræquens circa urbem nostram in fossis hortorum quæ aquam continent. Longitudo totius, digiti ferè septem. Color niger dorso & lateribus: sed puncta multa alba & minima sunt inter latera & ventrem, alijsq; partibus supinis: reliquum corpus & ipsum nigrum est, & concoloribus sibi punctis exasperatur. Georg. Agricola tamen hanc bestiolum colore vel cineream, vel in cinereo fuscam esse prodidit: quo colore apud nos rarâ aut nullam esse puto: semel tantum in monte quodam hoc colore vidi. Venter & caudæ pars ima luteo aut flauo colore apparent. Pellis valida & dura est, ita vt cultello etiam acuto resistat. Ex vulneribus lactea quædam sanies manat, vt in salamandra quoq;. Ostenaciter claudit, vt & sala-

Descriptio animalis.

C. iij

mandra: nec mordet, sed nec aperit os, utcumq; vrgeatur & stimuletur, nisi per vim hoc ei exprimat. Lingua breuissima & latiuscula est: dentes breuissimi exilissimiq; circa labra interior: tantilli ut visum ferè effugiant. Anteriorum pedum digiti sunt quaterni, posteriorum quini. Cauda per medium crassiuscula prominat, supra infraq; (hoc est prono & supina parte) contrahitur, rhombi figuræ quadam similitudine: ac si ex solidis rhombis aliquot contiguus corpus contextatur, spacijs etiam vacuis expletis: quæ figura ferè etiam redditur, si oblongum corpus quadrangulum ita collocetur, ut anguli duo in medio laterum vtrinq; sint, tertius in summo, quartus in imo è regione. sed media laterum crassities in huius lacerti cauda angelos non habet. Monachi interpretes Mesuazi scribunt, caudam ei latam esse ut anguillæ, (quod non satis conuenit,) ad natandum aptam. In hac quam dissecti bestiola caudæ pars resecta mouebatur: & quum reliquum corpus immobile maneret cum reliqua parte caudæ, ea quoq; resecta mouebatur, quæ corpori adhuc hærens immobilis iacuerat.

De gressu eius ubi uiuat.

C. Testudinis aut salamandræ instar tardius ingreditur aquatilis lacertus, Georg. Agricola. Vita ei in aqua (in fontibus frigidis, ut audio) & in terra: sed crebrius in aqua. Latet per hyemem. Gignitur in lacunis opacis, quæ in pingui solo sunt, & in quibusdam inceniorum fossis, Idem. Delectari eos limosa aqua audio, & ferè ubi limus albus sit, polentæ aut farinæ non dissimilis: & sub petras in aquis, si quæ sunt, se abdere: oua eorum magnitudine pisii, multa coherere: Natate ipsos sub aqua, ad superficiem rarè emergere. Atqui ego cum in vitreum vas vnum huius generis coniectum per dies aliquot seruarem cum aqua, ore semper ferè extra aquam prominente, ut ranas, deprehendi. Impositus sali caudam mouet ac effugere conatur. nam eum, quia valde mordet, non potest ferre, statimq; moritur, quum alioqui verberatus diu uiuat, Georg. Agricola. Ego cum per dies aliquot in vase vitreo haberem, aliquando per diem vnum sine aqua relinquebam, ac videbatur mihi sine ea deterius habere.

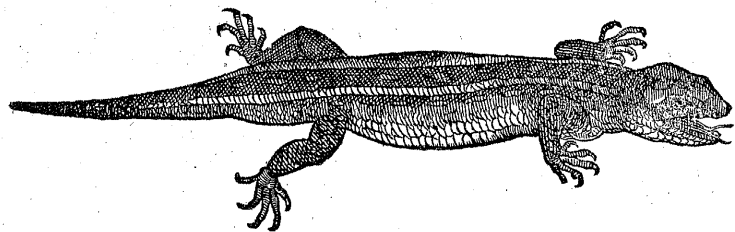
De ira eius.

D. Irritata si exarsit, elata & quodam modo inflata, rectis pedibus insistit, & terribilis oris hiatu (ego eam os, non nisi per vim expresseris, aperire obseruau) acriter oculis intuetur eum, à quo fuerit lacestrita: manatq; sensim lacteo & viroso sudore vsq; dum tota fiat candida, Geor. Agricola.

De insula certa aquatica.

E. Lacerti aquatici illi parui nigri, sæpe à pharmacopolis pro scincis ponuntur: sed puto eis deesse effectus illos à quibus scinci prædicantur, Matthæolus. Ego non viles tantum vires eis abesse puto, sed insuper valde noxias & venosas inesse, non minus fortè quàm salamandræ, quod illi similiter lacteam vbiunque vulnerantur saniem emittant: nisi fortassis vita in aqua venenum eorum dilutius reddat. Sed Salamandræ etiam aquoso & pluuiio tempore magis & nascuntur & vigent. Audioi à Gallis quibusdam, suem si fortè hanc lacertam ederit, interire: quod sanè miretur aliquis, cum à salamandra (si id verè scribitur ab Eliano) deuorata sues nihil lædantur.

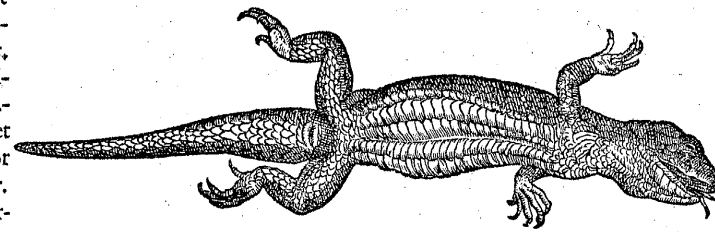
DE LACERTO. LACERTI PRONI FIGVRA.

Nomina diuersa. Vnde lacertus dicitur sit.

A. LACERTVS & lacerta idem animal vtrouis genere dicitur, (vt apud Græcos etiam σαυρος & σαυρα, teste Varino:) nimirum à similitudine lacertorum hominis, quod pedes eorum similiter in digitos tanquam è volis aut palmis findantur, & in obliquum flectantur ad latera, eo modo quo homo manum flectit cum quadrupes ingreditur. Hinc est quòd lacerti vocabulum communius sit ad omnia huius generis quadrupedum ouipararum hoc modo pedibus prædita: priuatim verò ad communem & notissimam lacerti speciem, cuius hinc imago adiecta est, contrahitur. Σαυρος etiam aut σαυρα Græcis & si ratione nominis non æque commune vocabulum sit, à similitudine tamen corporis lacerti communis ad alias quoque species deriuatur. hinc sauram chalcidicam, & sauram pharvacitidem

LACERTI SVPINI FIGVRA.

dem legimus, & sauram viridem, vt apud Latinos lacertum viridè, &c. Lacertus est reptilis genus, sic vocatus, quòd habet brachia, & quatuor pedibus innititur.

10 Genera verò lacertorum plura sunt, vt salamandra, saura, stellio, Isidorus. Crocodilus lacerta est Nili, Palladius. In Arabum etiam libris Latinè redditus sæpe lacertam pro crocodilo tum aquatico tum terrestri legimus. Cardanus lacertas non rectè in insectis adnumerat, insecta definiens ea omnia quæ præcisâ parte vitam in ea retinent. Scorpiones, scinci, lacertiq; vermibus non serpentibus adscribuntur, Solinus cap. 30. Lacertam potius vermem dicunt quidam quàm serpentem, quia clementius ferit, &c. Author lib. de nat. rerum. Sed isti vermium nomine abutuntur pro reptilibus. reptilia enim (ερπετα) tum insecta plurima, tum in quadrupedum genere minores dicuntur quæ per parietes scandere possunt, & impropiè etiam serpentes: vermis verò appellatio omnino intra insecta contineri debet, vt & σαλαμνος Græcis, ¶ Letaah, לִטְאוּ, Leuitici II. & Num. 14. reptile quoddam, quod R. Salomon vocat לַיִשָּׁרִיר (fortè laniger mus, vt quidam conijcit, ego nullum huiusmodi murem noui, & alij omnes lacerti genus interpretantur, vt vox illa pro alia quadam Gallica vulgari corruptè posita videatur.) Idem R. Salomon Leuit. II. לִישָׁרִיר, lisharda, id est lacertam voce Gallica interpretatur, vt Nicolaus Lyranus intelligit. Ibidem Chaldaeus interpres vertit חַלְסִיתֵיִם Arabs, عتاسيا, atata: Persa گاس, an gasi: (Itali hodie viridem lacertum vocant gaz.) Septuaginta γαλαλαμνος, vel (vt Complutensis habet codex) ἀσαλαμνος: Hieronymus, stellio. Videtur autem letaah vocari Hebraicè à clandestinis insidijs quibus animal hoc instructum est. לִישָׁרִיר, enim clanculariùm sonat. Munsterus etiam letaah stellionem interpretatur, Germanicè עיגלעש Eigelis id est lacertum communem, nimirum ex Rabino quopiam. Stercus stellionis & adhaya & zerzir, &c. Serapionis interpres ex Galeno, vbi Galenus habet stercus crocodili terrestris & sturni. sturnum quidem zerzir vertunt, pro terrestri autè crocodilo, adhab posuit Auicenna, quod nomen fortè Serapio tanquam generalis in stellionem & adhaya, ceu duas species diuissit videtur. Albatiaie seu albatiaie est lacertus paruus in domibus & hortis communiter repertus, & à vulgaribus appellatur lucerta, Andreas Bellunenſis. Araneus lacertos paruus (Auicennæ interpretatio habet adelaie) aggreditur, Aristot. de hist. anim. 9. 39. חומט, homet, aliqui (teste Rabi D. Kimhi) לימא, limacem intelligunt, alij verò ברבר carbo, id est lacertam: (quæ vox [Arabica puto] fortè facta est à Græca quasi sarbo pro sauro.) Chaldaeus interpres Leuit. II. vertit חומט, humera. Arabs, הרבא, herba, (harbe quidem Auicenna, Andrea Bellunenſi teste chamaeontè appellat:) Persa, ان سوسفر, an suspar. 40 Septuaginta σαυρα, Hieronymus lacerta. Munsterus homet interpretatur limacem, testudinem concham. sed communis hic quorundam error est apud Germanos, vt pro limace testudinem aut concham dicant. Ego omnino lacertum intellexerim, quòd in ea interpretatione pleriq; consentiant. (Vide plura infra in F.) Fortassis autem Græca vox saura, ab Arabica herba vel harbe vel carbo per metathesin facta est, vel contra. Inuenio & בלייה, pelijah, in trilingui dictionario Munsteri pro lacerta, nescio cuius dialecti vocabulum. Aliqui etiam hardun Arabicam vocem lacertum interpretantur, vt Andreas Bellunenſis; cuius naturam proximam esse aiunt naturæ guaril seu vrel, id est stellionis, &c. Aliqui idem animal (ex lacertorum genere) Hebraicè koah, Arabicè hardun vocari docent: Vide supra in Chamæleonte A. Arab, id est lacertus, Vetus glossographus Auicennæ: voce corrupta vt conijcio. Samabras, vel vt Bellunenſis legit saambbras, lacerta est eodem interprete, Auicennæ 2. 646. videri sanè potest salamandræ nomen hinc factum. Scatirosu, id est lacerta, Syluaticus. Olen, id est lacertus, Idem. ¶ Lacerta Græcis hodie vulgò σαλαμνος vocatur, corrupto forte nomine à σαλαμνος: vel compolito ex colote, id est stellione, propter similitudinem corporis, & saura. Italicè liguro, vel leguro, vel lacerta aut lacertula, vt Alunus habet. Matthæolus Senenſis in commentario in salamandram Dioscoridis, Ramarri (inquit) à Tridentinis vocantur, qui ab alijs racani, liguri & lacerti. Atqui ramarrum aliqui in Italia etiam bufonem vocant, vt audio. Hispanicè lacertus dicitur lagarto: lacerta, lagartisa, vel lagardixa. Gallicè, lysarde. Germanicè Udey vel Egles quod quidam in foemino genere proferunt: nostri in masculino est Egochs. Heſſis Eydeſch. Flandris Aſetiſſe. Non probo illum qui lacertam Germanicè interpretatur grün Udey/ id est viridem lacertam. Quanquam enim communis etiam lacerta, de qua hic scribo, viridis aliquando reperitur, sed rarè, propriè tamen alterum genus maius, & semper viride, de quo infra agetur, sic appellari solet apud auctores.

Anglicè *lusard* vel *lyfard*. Illyricè *geffierka*, vel *geffier*. ¶ Lacertum indoctuli stellionem dixere, eum stellio sit minor lacerta, Grapaldus & Perottus. Lacerti parui vulgò creduntur stelliones, sed falsò, Matthæolus.

B.

De lacertis diuersis, qui à paruis & communibus nostris tum aliàs tum magnitudine differunt, separatim agemus infra. ¶ In Anglia lacertos extare negant. E Fortunatis insulis vna est magnis lacertis plena, Theuetus.

¶ Lacerti cortice teguntur, Aristot. quamobrem cutis eorum dura est. *Abfint & picti squalemtia terga lacerti*, Vergil. Georg. Chamæleon & niger non longè dissimilis crocodilo est: & pallidus, vt lacertæ, Aristot. Plinius lacertorum meminit qui ferrugineas maculas habeant, lineis etiam per caudam distincti. Parui etiam lacerti aliquando virides, aliàs alio colore reperiuntur, nullo in super discrimine variantes. Saura multarum specierum est, inter quas tamen pulcherrima viridis candidante ventre prope dumeta & sapes, Christoph. Saluendensis. ait autem harum in ventre reperiri gemmam sauriten, quod Plinius de lacertis viridibus, maioribus scilicet quæ per excellentiam virides cognominantur, scripsit, non de minoribus quæ & ipsæ aliquando virides reperiuntur. Lacertæ paruæ quam nuper initio Septembris obseruauit, color fuscus erat, sed splendoris & ad æreum accedens. venter partim viridem partim luteum colorem præferebat: Vtrinque in lateribus puncta aliquot deinceps erant, splendoria ceu asterisci quidam. Longitudo digitorum quatuor. Retro oculos meatus aurium rotundi apparebant. Nullus in ea lacteus liquor (qualis in aquaticis lacertis & salamandris est) quamuis Demetrius Byzantius in accipittum cura *Ἐποχλαστικῆ* in verbo de lacerta vtatur. Digni perexiles, ante & retro quini, cum vnguiculis. in posterio ribus longissimus erat qui indicis situm obtinet, pollex inferiore loco vt in manibus hominis: anteriores verò pollicem cum cæteris eodem situ habebant. Hæc ex nostra inspectione. ¶ Lacerti parui sanguinem in venis habent, non carent vt stelliones, Matthæolus Senensis. ¶ Cortice intacta, vt lacertæ, superiore etiam palpebra conuiuent, inferiore quidem omnia, Aristot. Palpebræ sunt quadrupedum etiam illis, quibus molle tergus, vt serpentibus: & quadrupedum quæ oua pariunt, vt lacertæ, Plinius. Lacertorum & serpentium lingua summa bifida est, sed præcipue serpentium, Aristot. Idem lib. 2. de partibus animalium cap. 17. causam inquit, cur his & serpentibus lingua longa & bifida contigerit, eamque in horum animalium ingluuiem (voracitatem) rejicit, vt & diutius & quasi duplicem ex cibo voluptatem caperent. Et alibi, Lingua (inquit) eis bifida est vt serpentibus, parteq; extrema pilosa admodum. Lingua lacertis bifida & pilosa, Plinius, Author libri de nat rerum, & Geor. Agricola. Atqui alio in loco Plinius serpentibus & lacertis linguam, non pilosam, sed capillamenti tenuitate esse scribit: transtulit autem vtrunq; locum ex Aristotele, vnum ex libro quarto de partibus animalium cap. vndecimo, vbi Aristoteles habet *ἐπὶ δὲ τοῦ ἀγρίου ἄγαν περιφάνη*, valde pilosam vertit Gaza, alterum ex eiusdem operis secundo lib. cap. 17. vbi *τὸ ἀγρὸν λεπτόν καὶ περιφάνη* legitur, Gaza vertit, & parte extrema capillamenti tenuitate, id quod in altero etiam loco facere debuisset, vt Plinius quoque non enim pilosum, id est pilis hirsutum, Græcis *δασύ* & *λάσιον*, sed à figura *περιφάνη*, id est capillamenti instar oblongum & exile Aristoteles intelligere voluit. Lacerta linguam dicitur habere pilosam, sed non habet: imò sunt dentes parui vt pili, & est bifida sicut lingua serpentis, Albert. Et rursum. Cum mordet lacertus & stellio, dentes paruos oris sui, qui subtiles & nigri sunt, & quasi pili nigri, in loco morsus infixos relinquit. Terrestres quadrupedes ouiparæ, vt lacerti, testudines, &c. pulmonem habent exiguum & siccum, sed aptum ampliari ac extumescere cum inflatur, Aristot. Eadem omnia ventrem vnum & simplicem habent, Idem. Exta serpentibus & lacertis longa, Plin. Lacerta perexiguum habet lienem, Aristot. & Plin. & rotundum, Aristot. Lacerto testes intus adherent lumbis, Idem. Caudâ serpenti consimilem habet, Author lib. de nat. rerum. Lacertis & serpentibus amputatæ caudæ renascuntur, Aristot. & Plinius. Colotis & lacertis caudam renasci haud falsum, Plin. Cardanus in fine lib. 9. de Subtilitate, causam cur quibusdam animalibus partes quædam præcisæ excisæ renascantur, in eo collocat quod imperfecta sint: medici (inquit) ob id quod humidiora sint dicerent. In lacertis inueniuntur & geminæ caudæ, Plin. Talem sanè figuram Bononiæ sibi visit lacerti, nec aliter à nostris communibus differentis, doctissimus medicus Misnensis Io. Kentmannus ad nos misit. Scinci qui venduntur sicci cum duabus caudis, non sunt veri scinci, Platearius. Americus Vesputius scribit se in insula quadam Oceani mille leucis à Lysbona distante, lacertas inuenisse bifurcam caudam habentes. Lacerti quaternos habent pedes, Aristot. Priora genia eis post curuantur, posteriora in priorem partem. Sunt autem crura his obliqua, humani poplitis modo, Plin. Lacertarum pedes Græci *βλάφος* vocant, hoc est quorum pars extorsum, pars intorsum spectet, Hermolaus.

C.

De visu à lacertis recuperato.

Non hic antiquorum testimonio mihi erit opus, quæ ipse vidi explicabo. Cum vir quispiam Lacertum magnum & opimum comprehendisset, atque areo stilo excæcauisset, eundemq; in fictilem ollam recentem vrinque catenus exiguis foraminibus petusam, vt neq; spirare fera prohiberetur, neq;

neque tamen exitum haberet, conclusisset: & simul terram roscidam, & herbam, cuius nomen non explicauit, imposuisset: ac deinde ferreo annulo, cui inesset gagates lapis, in quo lacertus incisus erat, nouem signa impressisset, quorum quotidie vnum deleret: post vbi nono signo sublato ollam reclusisset, lacertum vidi, oculorum vsu recuperato, clarius quàm ante excæcationem aspicere, Alianus. Quum lacerti in senecta oculi excæcantur, intrat in foramen parietis contra orientem, & ad ortum Solis intendens illuminatur, Isidor. Idem Albertus scribit ex libro Iorach cuiusdam. Quòd si verum hic dicit (inquit Albertus) obtenebrationis oculorum causa fuerit frigiditas constringens humorem oculi, quem calor lucis solaris dissoluit & attenuat, & sic visum restituit. ¶ Captæ lacertæ cum aliquando lignum ori insererem, tenacissimè id mordebat. Et alterius cuiusdam colore candidantis in littore Adriatici maris captæ digitum ori cum inderem, comprimebat illa quidem os, sed mordere & cutim penetrare non poterat. ¶ Lacerta sibilat vt serpens, Author libri de nat. rerum. ¶ Si quis seu fortuito lacertum, seu consultò in caluaria percutiat, & virga medium discindat, huius partium neutra moritur, sed ab altera seorsum vtraq; graditur, & duobus pedibus adrepens viuunt. Deinde si coitio vtriusq; cum altera fiat, consensione quadam tacita, & naturali colligatione velut confecturuntur, atq; ex separatis duabus partibus vnus atq; idem rursus efficitur lacertus: & tes rursus tametsi loci prius affecti vestigium cicatrix indicat, tamen & vitam pristinam retinet, & ei cætera per similes est, qui talia nunquam perpeffus sit, Alianus. Lacertus dissectus partibus suis iterum coit: *Ἐστὶ δὲ σαφὲς τῆς μερῶν αἰσθητικῆς*, *Ὁτανὸ νεκρὸς τοῖς ποσὶν ἐφελπισθῆ*, Philes: Mihi quidem obscurus est locus. Lacertum si quis dissecuerit & diuulserit medium, *Ἐλκεῖ μὲν αὐτὸς συνελθὼν (πύον) τὸ τμήμαται*, *Συνέρχεται δὲ καὶ πάλιν τὰ λείψανα*, Suidas ex innominato in *σάρα*. ¶ Lacertæ ac cæteræ quadrupedum ouiparæ quomodo moueantur, explicat Aristoteles in libro de communi animalium gressu. ¶ Lacerti cauernas subeunt, Aristot. In sepulchris habitant, Glossa in Leuit. 11. Plerunq; in rubetis & spinetis solent versari, Geor. Agricola. *Πᾶσι δὲ τῷ μεσομέριον πόδα εἰδόμενος*: *Ἀνίγει δὲ καὶ σαύρος ἐφ' αἰμασιῶσι κελυθεῖσι*, &c. Theocrit. Idyl. 7. Amat lacertus vetera adificia, muros & mœnia, fuscus præsertim lacertus: virides verò (si quoq; parui, nec nisi colore differentes. non enim de maioribus viridibus loquitur) in campis potius sunt. vtrique tamen vtrouique reperiuntur, Herus. ¶ Lacerti omnium sunt, Aristot. Insidias aliquando in apes faciunt, Alianus. Lacertus apibus insidiatur. Columella: vt & stellio quem ibidè nominat. Audio & formicas ab eis edi. Edunt cochleas, bruchos, cicadas, gryllos & similia animalcula, Matthæolus Senensis. Mensibus quatuor frigidissimis latent, & nihil interea comedunt, Aristot. ¶ Lacertæ coeunt vt serpentes, Aristot. Lacertæ, vt ea quæ sine pedibus sunt, circumplexu Venerem nouère, Plinius. Audio eas vere circa exitum Martij, inter se complicatas coire, non superuenientes, sed incumbentes lateribus & ventribus iunctis se amplectentes, caudis & reliquo corpore intortis. ¶ Gignunt & quadrupedes oua, (oua perfecta, vt Aristot.) vt chamæleontes, lacertæ, Plinius. Et alibi, Quadrupedum oua gignentium lacertam ore parere, vt creditur vulgò, Aristoteles negat: neque incubant eadem, oblitæ quo sint in loco enixæ, quoniam huic animali nulla memoria, itaque catuli per se erumpunt. Lacertæ & crocodili tam terrestres quàm fluuiatiles, sua oua terræ gremio committunt. lacertarum oua sponte in terra aperiuntur. vitam enim earum annum non completere, sed semestrem finire aiunt, Aristot. histor. anim. 5. 33. An verò ore pariant nec ne, & vtrum memoria careant, quæ itidem Plinius ex Aristotele citat nusquam apud eum legere memini. Author libri de natura rerum, (& Albertus quoque,) eadem quæ Plinius scribit: & insuper, Quidam (inquit) dicunt foetus à matribus deuorari. Dicunt quidam quòd lacerta deuorat partum præter vnum magis inertem, qui tamen postea parentes deuorat, quod omnino falsum est, Albertus. ¶ Negantur semestrem vitam excedere, Plinius & Aristot. ¶ Latent per hyemem (mensibus quatuor frigidissimis, Aristot.) lacertus, salamandra, &c. Eadem senectutem exuunt, Alian. Lacertus senectutem vere & autumno exiit, vt & reliqua cortice intacta, quibus cutis est mollior, nec prædura & testacea vt testudini, Aristot. ¶ In lacertis & alijs quadrupedibus ouiparis, eadem ratio vuluæ quæ in auibus est. enimuero ceruix vna infernè & carnalentiore est: *σίσυρα* autem & oua supernè proxima septo continentur, Aristot.

D.

Plinius scribit lacertos compares incedere, & capto vno alterum efferari in capientem, Albert. De mori. Homini beneuoli sunt, Matthæolus Senensis. Sed hoc alij de lacerta viridi scribunt, vt copiose in eius historia retuli. Quidam dicunt foetus à matribus deuorari, præter vnum magis inertem, qui tamen postea parentes deuorat, quod omnino falsum est, Albertus. Per mustelam, murem, lacertum & huiusmodi animalia in Vetere testamento clandestini insidiatores & fures significantur, quod ad quemuis strepitum similiter perterreantur, Procopius in Leuiticum de animalibus ad cibum impuris scribens. Lacerta impurum animal secundum Legem, in sepulchris habitat, & instantiam vitæ signat, Glossa in Leuiticum. ¶ Vtilissimum est pro frequentia domicilij (aluearium,) Insidiant duos vel tres aditus in eodem operculo distantes inter se fieri contra fallaciam lacerti, qui velut custos vestibuli prodeuntibus inhians apibus affert exitium, Columella. *Abfint & picti squalemtia bus*.

Inimicitias gerūt cum cochleis. terga lacerti Pinguibus à stabulis, (alucaibus apum,) Vergilius. Lacertæ insidias in apes faciunt: terreni quoq; crocodili pestem pernitiemq; illis instruunt. his omnibus farina ad veratum admista, aut maluæ succo suffusa, ante aluēos dispersa, gustantibus pernitiem adfert, Ælianus. ¶ Lacertæ cochleis inimicissimæ sunt, Plin. cochleas ab eis vorari in C. scripsimus. ¶ Lacerti quotiens cum serpentibus conseruere pugnam, vulnerati vires herba quadam refouent: itaq; ad serpentium ictus præcipua habetur, Plin. Lacerti maioris & viridis cum serpente pugnam in eius historia describemus. Ophionicum Syluaticus lacertam interpretatur. Bufo cum lacerta pugnat, Physiologus. ¶ In Æthiopia scorpions lacertis audio expleri, & omni serpentium genere, Ælianus. ¶ Nocturnæ quædam venantur mures & lacertas, & alia parua animalcula, Aristoteles & Albertus. ¶ Araneus paruus lacertos aggressus circumdat os, & filis obducit, donec cohibeat: mox adhærens morsum defigit, Aristot. Veronantur & lacertarum catulos aranei. hos primum tela inuoluentes, & tunc demum labra vtraq; morsu apprehendentes, amphitheatrali spectaculo cum contingit, Plin. *Serpente ciconia pullos Nutrit & inuenta per densa rura lacerta,* Iuuenalis. Nocturnæ aues (*gimus & gimeta*) edunt lacertas & ranas, Crescentiensis.

E.

Lacertos apibus nocere: & quomodo id caueatur, tum quomodo interimantur, iam dictum est in D. Insidiantur quidem apibus & melli terrestres etiam crocodili, siue ij scinci sunt, siue alij quidam lacerti ab Ionibus sic dicti: & appposito extra aluëaria croco arcentur. item stelliones.

F.

Lacerti iuxta legem Moisaicam impuri. Chamæleo, (*koab,*) stellio, (*letaab,*) lacerta, (*homet,* alij limacem vertunt,) & talpa, hæc omnia 20 impura sunt, Leuit. 11. vbi Glossographus, Lacerta (inquit) immundum animal secundum legem, in sepulchris habitat, & inconstantiâ vitæ signat. Et eodem in loco, Mustela, mus, & crocodilus (*hazab*) iuxta genus suum, impura sunt. vbi pro *hazab* Septuaginta crocodilum terrestrem vertunt: sed fortè præstat crocodilum simpliciter, aut generali vocabulo lacertum vertere, quoniam subiicitur, iuxta genus suum, (apud Hebræos: Septuaginta omiserunt.) crocodilus verò terrestris genus non est, sed species indiuidua. Idem Septuaginta ibidem pro *homet* lacertam vertunt. Mustela, mus, lacerta, & similia, clandestinos insidiatores & fures denotant, quòd ad quemuis strepitum similiter perterreantur, Procopius in Leuiticum.

Qui lacertis vescatur. ¶ Troglodytæ Æthiopes serpentibus lacertisq; & alijs id genus reptilibus vescuntur, Herodotus lib. 4. Amazones lacertis ac testudinibus & id genus bestijs alebantur: inde forsitan appellata, quòd nullis mazis aut delicijs, sed tenui & promiscuo victu vtentur, Cælius. Lacertis virentibus vesci in more Afris est, Idem. In Dioscoridis insula lacertæ permagnæ sunt, quarum carnes edunt, pinguedine verò liquata pro oleo vtuntur, Arrianus.

G.

Remedia ex lacertis. Remedia quæ ex lacerta describit Rasis in lib. de 60. animalibus cap. 28. omnia pertinent ad crocodilum vel terrestrem, vel aquaticum, vel vtrunq;. *Zab* enim vel *dhab* Hebraicum & Arabicum nomen generale videtur, quod has ceu species continet. *Aldab*, id est lacertus (in titulo tamen eiusdem capituli *hardun* pro lacerto scribitur) natura præditus est vicina naturæ *guaril* seu *vrel*, & est similis *vrel*, (stellionem vetus interpretes reddidit) propter nutrimentum, Auicenna. *Guaril* est maxima figurarum *alquaigon* & *samambras* (maximus ex lacertis, Bellunensis) longa cauda, paruo capite, diuersus à lacerto, sed fortè proximus eius naturæ. caro eius valde calida est, Auicenna. Attribuit autem ei ferè easdem vires, quas Dioscorides lacerto simpliciter. Adeps & caro *guaril* (maximi lacerti) impingunt fortiter, & propriè quædam mulieres, Idem. Si cum lacertæ sepo, halinitro cyminoq; farinam tritici miscueris, gallinæ hoc cibo saginatae adeò pinguefaciūt homines qui eas ederint, vt discuntur, Cardanus. Stellio, testudo, lacerta in cibo faciunt vt accipitres pennas citius mutant, Crescentiensis. Falconibus malè affectis Albertus aliquando lacertam pro remedio dari iubet. Harundines & tela, quæq; alia extrahenda sunt corpori, euocat mus dissectus impositus: præcipuè verò lacerta dissecta: & vel caput eius tantum contusum cum sale impositum, Plinius. Si stirps aliqua inhæserit, lacertam per medium scissam ei loco apponito, celerrimè educetur. vel, capita ipsa lacertarum contusa impositaq; similiter profunt, Marcellus. Vide plura inferius de capite. Caro *guaril* (id est lacerti maximi) extrahit furculos & spinas, Auicenna. Idem rursus in capite de *saambra*, id est lacerto: Fit (inquit) ex eo emplastrum super spinas, & ea quæ carni sunt infixæ, & super verrucas conrito, & extrahit eas: & super ea quæ sunt vt clauis, & euellit, (eadem ex capite eius remedia Dioscorides præscribit.) Dicunt etiam siccum si misceatur cum oleo, capillos reuocare in manantibus capitis viceribus. Et alibi, Caput lacertæ recens amputatum cum aristolochia longa & radice cannæ & bulbo narcissi, mirabiliter extrahit spinas, hastulas, sagittas & partes vitri, si forma emplastri admoveatur. Lacerta si diuulsa admoueat, ictis à scorpione leuamentum præstat, Dioscor. & Auicenna in *saambra*. Prodest ad ictus scorpionum etiam lacerta diuulsa, Plinius: item stellio in oleo putrefactus, vt in eius historia dicemus. Lacerta exsecta adposita clauorum intra triduum perseverantiam tollit, Marcellus. Panos aperit lacerta diuulsa adposita, item cinis eius, Plinius & Marcellus. Vt

sponte

sponte dens excidat, Lacertam agrestem arefactam, dissectam, contritamq; reponere, cum dentem circummundaueris imposito, & paulò post attrahito, quoniam sequetur, Galenus Eupor. 2. 12. Lacertæ trita coctæ ve fronti illita, epiphoras sedant, siue per se, siue cum polline, siue cum thure, sic & solatis profunt. Viuas quoq; cremare & cinere earum cum melle Cretico iungi caligines, vtilissimum est, Plinius: Vide in Lacerta viridi. Lacerti inueterati in os pendentium addito sale, contusi, ab ictu læsas aures sanant: efficacissimè autem ferrugineas maculas habentes, lineis etiam per caudam distincti, Plinius. Oleum de lacertis fit vel ex communibus istis quæ per domos nostras & parietes versantur, vel ex viridibus, vtrunq; autem alij ex viuis lacertis parant, alij ex mortuis & exenteratis, ne stercora oleo innatent, Brasauolus. Vide plura in viridibus lacertis G. de oleo cum eis factò. Lacertas paucillas venatus mundo oleo eliquato, atq; ita in aurem demitto: & vermes si in aure fuerint, interficies, Galenus Euporist. 2. 4. Vix est seritò completi quædam, non omittenda tamen, quia sunt prodita: Ramici infantium lacerta mederi iubent: Marem hanc prehendi. id intelligi, & quod sub cauda vnam cauernam habeat. Id agendum vt per aurum, aut argentum, aut osfrum mordeat vitium. Tum in calice nouo illigatur, & in fumo ponitur. Lacertæ quoq; vt docuimus, combustæ, cum radice recentis harundinis, quæ vt vnà cremari possit, minutatim fundenda est, ita myrteo oleo permixto cineres capillorum defluuia continent: (Efficacius virides lacertæ omnia eadem præstant.) Etiamnum vtilius admixto sale, & adipe vrsino, & cepa tusa. Quidam denas virides in decem sextarijs olei veteris discoquunt, contenti semel in mense vngere, Plinius. De lacerta Martensi vsta ad locum glabrum pilis explendum: deq; lacerta pissina vsta ad aciem oculorum acuendam, scribemus 20 infra inter Lacertas diuersas. Arnoldus de Villanoua lacertos virides miscet medicamentis quibusdam pilos regenerantibus.

¶ Varices ne nascantur: lacertæ sanguine crura puero ieiunus illine, in totum carebit hac fecunditate, Marcellus: Vel vt Plinius, lacertæ sanguine pueris crura ieiunus à ieiunio illinuntur. Lacertæ guine. iecur aut sanguis in lanula adplicitus, clauorum intra triduum perseverantiam tollit, Marcellus. Verrucas omnium generum sanat caput lacertæ vel sanguis, vel cinis totius, Plinius. Verrucam poterit sanguis curare lacertæ, Serenus. Sanguis *guaril* (aliàs *vrel*) & lacerti, confortat visum, Auicenna. Vrina *saambra* (id est lacertæ, sed apparet locum esse corruptum, aut interpretem, cum nulla ouiparorum vrina sit) & sanguis ipsius mirè iuuant rupturam infantium, cum insident in decoctione eius. & quandoq; miscetur vrinæ sanguinivæ eius aliquid moschi, & immittitur virgæ infantis, quod quidem summum est rupturæ remedium. ¶ Dentes scarificant & ossibus lacertæ è fronte luna plena 30 exemptis, ita ne terram attingant, Plinius. Lacertæ caput intritum & appositum, aculeos & omnia te. corpori infixæ extrahit. varos, formicantes verrucas, & pensiles (quas acrochordonas vocant) tollit, Dioscorides: & clauos, vt addit Galenus de simplic. 11. 6. reliqua similiter habet vt Dioscorides. Si stirps aliqua inhæserit, capita lacertarum contusa impositaq; profunt, aut ipsa lacerta per medium scissa & apposita, Marcellus. Verrucas omnium generum sanat caput lacertæ, Plinius. ¶ Lacertæ cerebrum suffusionibus prodest, Idem. ¶ Cor lacertæ combustum aut mixtum cum amurca, impositum membro torporem infert adeò vt ferrum non sentiat, Arnoldus de Villanoua: sed hæc Rasis & Plinius de corio lacertæ, id est crocodili scribunt: Vide in Crocodilo G. ¶ Lacertæ iecur exes dentibus impositum dolores finit, Dioscorides: finire aliqui scripserunt, Galenus. Dicitur hepar eius 40 sedare dolorem molaris dentis, Auicenna. Causis dentibus inditum iecur lacertarum aridum, dolores dentium sanat, Plinius. Lacertæ iecur aut sanguis in lana adplicitus, clauorum intra triduum perseverantiam tollit.

¶ Lacerti sterco vulnere purgare, & adurere, apud Celsum legimus: quærendum autem an Exstercore lacerti simpliciter fimo intelligendum sit, an terrestris potius: an eadem vtriusq; facultas sit, quod rem. magis videtur. video enim multa (vt in sequentibus patebit) lacerti fimo simpliciter attribui, quæ alij de crocodilea, id est terrestris crocodili fimo priuatim scripserunt. Stercus stellionis & lacerti & crocodili, vtile est albugini oculi, Auicenna. *Aldab* (inscriptio habet, *hardun*, id est lacertus) naturæ est similis *vrel* seu stellioni, & sterco eius confert albugini & pruritu, & acuit visum, Idem. Et alibi, sterco *guaril* seu *vrel* panno (maculis à Sole) & lentiginibus mederi scribit: & idem contritum eradicare verrucas: ac simile esse sterco lacerti. valere enim ad albuginem oculi. Stercus lacertæ illitum prodest ad oculorum albugines, Galenus Eupor. 1. 43. & de compos. medic. 4. 8. Miscetur etiam cum alijs quibusdam ad albugines oculorum, in libro Secretorum qui Galeno adscribitur. Ad vlcera oculorum & albugines: Exstercore lacertæ faciens collyrium cum aqua vngæ, Galenus Euporist. 2. 99. Arnoldus de Villanoua sterco lacertæ abiecto nigro in farina subacta decoqui iubet in furno vel alibi. tum adde (inquit) aquæ nitri scrupulum, spumæ maris drachmam. & simul in succo chelidonij vel alio conueniente coquito, tum exiccata vsui reserua ad pannum oculorum. vel adde parum sarcocollæ, & in oculo pone. remouet enim pannum & omnem oculorum tunicam supernatam, quod ipse expertus sum. Hierocles medicamento cuidam, quod equo ad stranguriam infunditur, sterco lacertæ (*χόρπον σαυράς*) adijcit.

¶ Lacertæ venenum esse negant, Mich. Herus. Salamandræ venenum expugnatur iisdem

guaril) animal terrestre, lacerto simile, And. Bellunenſis. Chamæleontis figura & magnitudo erat la- certi, niſi crura eſſent recta & excelsiora, Plinius. Sunt & ſauri Græcis, vt lacerti Latinis inter piſces. Sauritæ genus ſerpentium, Varinus & Heſych.

Nomina propria ab hoc animali deſumpta.

¶ Sauros & Batrachos ſtatuarij, natione Lacones, fecere templa Octauia porticibus incluſa, Plinius. Cum Erymantum fluuium traieceris ad Sauri iugum, vt vocant, & Sauri monumentum videbis, & Herculis templi rudera. Dicitur autem hic Saurus latro fuiſſe, & viatores afflixiſſe & accolos, priuſquam Herculi pœnas dedit, Pauſanias in Eliacis. Saureas ſerui nomen apud Feſtum legitur. Σαῦροι, gens Thraciæ, Varinus & Heſych. Amazones nullis mazis aut delicijs, ſed tenui & promiſcuo victu utebantur, vt inde videri poſſent appellationem ducere: quod nec Euſtathio diſplicet, quoniam lacertis ac teſtudinibus, & id genus beſtijijs alerentur. Quamobrem etiam Sauromati- 10 das, ſive ſauropatidas nuncupatas volunt, Ἰσθμὸς τῶν σαυροῦν πλοῦτος, ὁ ἐστὶ γαίλακος, quamquam alij quoddam in Sauromatica Scythia aliquando habitauerint, diſtas ita opinantur, quod Stephanus tradit. Sed & Euſtathius Sauromatas Amazonum connubio inſignes refert, Cælius. Sarmatæ, Græcis Sauromatæ dicti, Scythiæ populi ſunt, Plinius. Et ruruſus, A Buge ſuper Mæotin Sauromatæ tenent. In Creta fons eſt ab aditu ſpeluncæ Idææ duodecim plurimum ſtadia diſtans, Sauri dictus, Theophrastus de hiſt. plant. 3. 5.

¶ b. Σαῦροι λοιπὸν ἐμφερὲς ἐγένετο, Innominatus apud Suidam in Σαῦροι: forte pro eo quod eſt expalluit, vt de viridi lacerto intelligatur.

¶ c. Elianus rem miram de hoc animali tradit: Quidam videlicet comprehenſam lacertam, ac oculis ſtilo acuto orbatam, in ollam fictilem nouam incluſit vtrinque pertuſam paruis cauernis: 20 mox illita cera, addita herba quadam, cuius nomen non indicauit: deinde gagate lapide annulo ligaro ferreo nouem ſignis ſignauit, quorum quotidie vnum debebat: poſt nonum vero, recluſa olla, lacerta inuenta eſt oculis reſtituta. Anulum nanque illum aiebat oculis vtilem eſſe, Volaterranus.

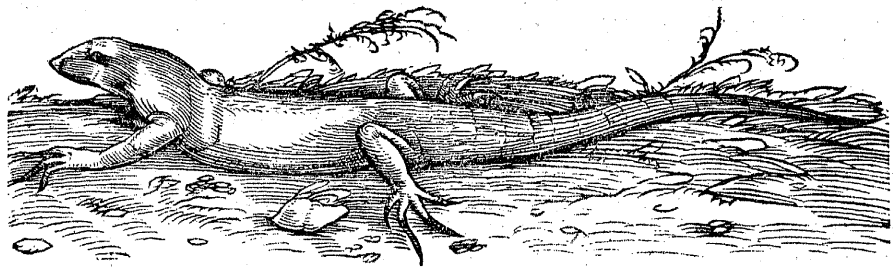
Lacertus frater Lombardorum dicitur. Superſtitioſa de lacertis.

Vide infra in Lacerta viridi G. Lacertum aliqui fratrem Lombardorum vocant, vt buſonem Salernitanorum: quod apud hos populos mulieres aliquando hæc animalia in vtero geſtare è vulgo quidam fabulentur.

¶ g. In vrina virili lacerta necata, venerem eius qui fecerit, cohibet. nam inter amatoria eſſe magi dicunt, Plinius.

¶ h. Incantata lacertis Vincula, Horatius Serm. 1. 8. de veneficis mulieribus. ¶ Apollo Sauroctonos: vide ſuperius inter deriuata. Deos aliquot animalium nominibus veteres appellauerunt, vt Diana nam lupam, Solem lacertum, Porphyrius lib. 4. de abſtinendo ab animatis.

DE LACERTO VIRIDI.

De nomine.

LACERTA maior quæ & viridis dicitur, Græcis σαῦρα γλαυκή, & γλαυροσαῦρα apud recentiores, Italici γελ, Germanici grüner Heydor. Vallesij Grünig vocant. Syluaticus & alij quidam ophiomachum ſive ophiomachum quoque lacertum interpretantur, quæ nomina à vincendis & impugnandis ſerpentibus facta ſunt: ideoque & cicadæ genus, & ichneumonem ophiomachum vocant. Sunt qui lacertam viridem & ſtellationem confundant, vt vetus gloſſographus Auicennæ, & quidam etiam noſtra ætate. Et Syluaticus, Stellio (inquit) id eſt lacerta Facetana: vel ſecundum alios, lacerta viridis.

De figura corporis.

Viridi colore ſunt, vnde & nominantur: præcipue tamen, vt Georg. Agricola ſcribit, verno tempore, æſtuo nonnihil pallidi. Morbus regius cum virore pallidus eſt, quales ſunt lacerti cum virore pallentes, Hippocr. lib. 3. de morbis. Maiores ſere duplo ſunt, vt puto, communibus lacertis, rari apud nos: calidioribus locis frequentes, ruri ſub dio & in prætiſ magis, non etiam vt communes circa parietes reptant. Plinius priuatim meminit lacerti viridis longo collo naſcentis in fabuloſis.

D. Ita-

D.

Italia magnas habet lacertas & virides. hoc animal natura & homini amicum eſt, & ſerpentibus Sympatricum. Nam vbicunq; proſpicit homo, ibi congregantur lacertæ, obliquato capite diu contem- 10 plantes hominis faciem. ſi expuas, elambunt ſaliuam ore redditam: vidi & puerorum mictum exor- ti huius bentes. Quin & puerorum manibus tractantur impune, atque etiam læduntur, & admota ori gaudent cum ho- ſaliuam lambere. Cæterum ſi comprehenſæ inter ſe committantur, dictu mirum quàm in ſeſe ſæui- mine & ant, nec appetunt committentem. Si quis in agris ambulet per viam cauam, nunc hinc, nunc illinc antipa- ſtrepitu dimoti rubi admonent hominem, inſuetus crederet ſerpentem eſſe, vbi diſpexeris lacertæ thia cum ſunt, obliquato capite contemplantes donec conſiſtas: ſi pergas, ſequentes. Ruruſus aliud agentem ſerpente. 10 admonent. Diceret eas ludere vehementerque delectari hominis aſpectu. Quodam die vidi prægran. Pugna la- dem & mirè viridem in oſtio caui decertantem cum ſerpente. Primum mirabamur quid eſſet rei. certi cum nam ſerpens nobis non erat conſpicuus. Italus admonerat in antro eſſe hoſtem. paulò poſt venit ad ſerpente. nos lacerta, velut oſtendens ſua vulnera ac remedium flagitans: ſeque tantum non tangi patiebatur. Quoties autem oſtendebamus, reſtabat & illa nos contemplanſis. Serpens alterum latus penè totum ero- ſerat, & ex viridi rubrum fecerat, ac ruruſus in antrum ſe abdiderat. Poſt aliquot dies cum fortè in- ambularem per eundem locum, ſerpens è fonte vicino biberat: erat enim æſtus prodigioſus, adeò vt nos quoque aquæ inopia periclitaremur. Commodum occurrit ex agris puer natus annos tredecim, geſtans raſtrum quo ſcænum demeſſum conuerunt agricolæ: hic ſimul vt ſerpentem vidit, præ gaudio exclamat, velut inſultans deprehenſo hoſti. Ferit raſtro, ſerpens ſe contrahit. ille non facit fe- 20 riendi finem, donec contrito capite ſerpens in longum porrigitur, quod non facit niſi moriens. Ad hæc, eius ruris agricolæ pro comperto nobis aliud quiddam mirabile referebant. Agricola nonnunquam feſſi obdormiunt in agro: tum ſerpentes interdum clanculum adrepentes in os patens dor- mientis conijciunt ſeſe, & in ſtomachum ſeſe conuoluunt. Verum in hoc diſcrimine non raro lacerta quamuis puſilla ſeruatur hominem. nam vbi ſenſit ſerpentem inſidiari, circumcuſat per collum & faciem hominis, nec finem facit donec pruritu ſcalpturque vnguium excitetur. Porro qui expergicitur conſpecta in propinquo lacerta, mox intelligit hoſtem alicubi eſſe in inſidijs, ac circumſpiciens de- 30 prendit, hæc omnia Ephorus quidam apud Eraſmum in Colloquio de amicitia. Atqui Matthæolus Senenſis de lacertis minoribus ſcribit, eſſe eas homini beneuolas. Plinius lacertas ſimpliciter cum ſerpentibus pugnare prodidit. Ophiomachum Syluaticum (offiomicum ipſe ſcribit) lacertam in- terpretatur: alij ophiomachum, quod ſerpentes impugnet ac vincat: niſi ophiomicus pro ophiomacho corruptè ſcribatur.

E.

Multi contra erucas, & mala ne putreſcant, lacertæ viridis pelle tangi cacumina arborum itu- De vul- bent, Plinius. Lacertæ viridis felle, (non pelle, vt Plinij codices habent) ſi tangantur cacumina mali certorum non putreſcit, Palladius. Vt fructus mali in arbore non computreſcat, neque ipſum eruca contingat, viridit. lacerta viridis felle truncum illine, Anatolius in Geoponicis.

F.

Lacertis virentibus veſci in more Afris eſt, Cælius (ex D. Hieronymo.) De his qui lacertos De lacer- 40 ſimpliciter edunt, vide ſupra in lacerto F. Iſchiadicis prodeſſe dicunt lacertam viridem in cibo, ab- tos eden- latis pedibus, interaneis, capite, Plinius. tibus.

G.

Lacerta viridis pro ſalamandra ſubſtitui poteſt ad remedia, vt legitur in Antibalomenis Egi- Remedia netæ adiunctis. Solaris lacerta eadem poteſt quæ & viridis, Kiranides. Lacerta viridis cremata, ex lacerto carni alicui aſperſa, mutationem pennarum in accipitre, qui ederit, accelerat, Albert. Demetrius viridi. 50 Conſtantinop. in libro de cura accipitrum, accipitri ad cibum obijcit lacertam viridem minutatim conciſam, ne vnguibus retinere poſſit. nam pes ſanie lacertæ læſus contraheretur. Et ad eundem effectum vt pennæ cito abijciantur, lacertam viridem in aqua decoqui iubet: tum in mortario con- tundi, aſſulaque aqua tepida accipitrem in ea lauari. Ad idem alius Græcus ſcriptor innominatus, tri- duo accipitri in cibo dari præcipit lacertos virides viuos, aut ſiccatos in Sole & ſuilla aſperſos carni. Ad comitiales prodeſt lacerta viridis cum condimentis quæ ſtadium abſtergeant, ablatis pedibus & capite, Plinius. Phthiſin ſentientibus viliſſimam eſſe tradunt lacertam viridem decoctam in vi- Mira vel 60 ni ſextarijs tribus ad cyathum vnum, ſingulis cochlearibus ſumptis per dies (continuos) donec con- potius ſu- ualeſcant, Plinius. Lacerta viridis viua immiſſa in vas fictile nouum, & cum vini ſextarijs tribus de- perſuſioſa cocta ad cyathum vnum, incredibiliter phthiſico prodeſt, ſi ex vino eo mane ieiunus bibat cochlea- quadam- re vnum, Marcellus. Iſchiadicis prodeſſe dicunt lacertam viridem in cibo, ablatis pedibus, intera- de huius- neis, capite, Plinius. Et ruruſus, in lumborum dolore lacertæ virides decifis pedibus & capite in cibo lacerti v- ſumuntur. Idem hoc remedium ſcinco etiam ſive crocodilo terreſtri, & ſtellationi ſimpliciter, & ſtel- ſu ad ocn- lionem tranſmarino ſimiliter in cibo ſumptis attribuitur. ¶ Lacertas pluribus modis ad oculorum re- lorum re- media aſſumunt. Alij enim viridem includunt nouo fictili, ac lapillos qui vocantur cinædia, quæ & media. 70

D. iij

inguinum tumoribus adalligari solent, nouem singulos signis signantes, & singulos detrahunt per dies. Nono emittunt lacertam, lapillos seruant ad oculorum dolores. Alij terram substernunt lacertæ viridi excæcatæ, & vnâ in vitreo vase annulos includunt è ferro solido vel auro: cum receperit visum lacertam apparuerit per vitrum, emissa ea, annulis contra lippitudinem vtuntur. Alij capitis cinere pro stibio ad scabritias. Quidam viridem longo collo in fabulosis nascentem comburunt, & incipientem epiphoram inungunt: item glaucomata. Mustelæ etiam oculis punctu erutis, aiunt visum reuerti, eademq; quæ in lacertis & annulis faciunt, Plinius. Lacertam viridem excæcatâ acu cuprea in vas vitreum mittes, cum anulis aureis, argenteis, ferreis, & electricis, si fuerint, aut etiam cupreis. deinde vas gypsabis, aut claudes diligenter atque signabis, & post quintum vel septimum diem aperies, lacertam que sanis luminibus inuenies: quam viuam dimittes, anulis verò ad lippitudinem ita vtêris, vt non solum digito gestentur, sed etiam oculis crebrius adpicientur, ita vt per foramen anuli visus transmittatur. obseruandum sanè in primis vt in loco nitido atq; herbido deponatur ampulla, & cum lacerta discesserit, tum anuli colligantur. obseruandû etiam vt Luna vetere, id est à Luna nona decima in vicissimam quintam, die Iouis, Septembri mense, capiatur lacerta, atq; ita remedium fiat, sed ab homine maximè puro atq; casto, Marcellus. (Vide superius ex Volaterrano, in Lacerta simpliciter H. C. Kiranides lib. secundo idem hoc remedium paulò aliter describit.) Et rursus Marcellus, Lacerti (inquit) viridis quem ceperis die Iouis, Luna vetere, mense Septembri, aut etiam quocumq; alio, oculos erues acu cuprea, & intra bullam vel lupinum aureum claudes, colloq; suspendes: quod remedium quandiu tecum habueris, oculos non dolebis. lacertum sanè eodem loco in quo ceperis dimittes. vel etiam si sanguinem de oculis eius lana munda excipias, eamq; phœnicio conuoluas, colloq; suspendas, vtêris efficacissimo aduersum oculorum dolorem remedio. Et in tertianis fiat potestas experiendi, an lacerta viridis adalligata viuâ in eo vase quod capiat, proffit, quo genere & reciduas frequenter abigi affirmant, Plinius. In quartanam adalligari iubent lacertæ viridis viuâ dextrum oculum effossum mox cum capite suo deciso, in pellicula caprina, Idem. Et alibi, Propter strumas exulceratas lacertus viridis adalligatur: post dies triginta oportet alium adalligari. A lienis dolore liberat & lacerta viridis, viuâ in olla ante cubiculum dormitorij eius cui medetur suspensa, vt egrediens reuertensq; attingat manu, Plin. Ramices infantium lacertæ viridi admotæ dormientibus morsu emendantur. Postea harundini adalligatæ suspenduntur in fumo: traduntq; pariter cum ea expirante sanari infantem, Idem. ¶ Oleum de lacertis fit vel ex communibus istis quæ per domos nostras & parietes versantur, vel ex viridibus. vtrunq; autem alij ex viuâ lacertis parant, alij ex mortuis & exenteratis, ne stercora oleo innatent, Brasauolus. Lacertas virides septenas in dimidia mensura (in libris ferè duabus) olei communis suffocato, atque ita per triduum in solato. hoc oleum guttam rosaceam, vt vocant, faciei illitu mirabiliter emendat, vt doctissimus medicus Georg. Pirotorius ad nos scripsit. Videtur autem excrementorum lacerti ratione porissimum hoc præstare: quoniam & scinci seu crocodili terrestris excrementa faciem dealbant, & maculas delent. Si fractum (ῥαῖσμα) in equo sursum versus, qua vngula enascitur, prorumpere contingat, id quod præduris veterinorum pedibus solet euenire: in primis oleum aceto dilutum in ellychnio receptum adhibebis. Si verò quantum fieri potest dolor leniatur: medicamine quod lacertis constat, erit vtendum. Hoc autem vngue delibata tota vngula succrescit, & augetur: sicque depulsio sensim adparens diruptio vitium abigitur. Ratio medicamenti hæc est: In fictile nouum terni conijciuntur olei sextarij, in quod lacertæ virides merguntur, & indito operculo tantisper coquuntur, dum in oleo crematæ contabuerint, (χαρτακωβλίται, lego χαρτακωβλίται) dein officulis earum exemptis, triti bituminis selibra, & liquidæ picis hemina cum adipis suilli veteris libris duabus adijciuntur. hæc omnia rectè coquuntur, & cum postulat vsus, vngula perungitur. hoc quantum maximè fieri potest vngulam durat, firmioremq; animantis pedem præbet, Hierocles in Hippia. 101. Mollissimæ equorum vngulæ hoc vno medicamine, quo potentius nihil est, assolent indurari: Lacertum viuum viridem in ollam nouam mittis, adijcies olei veteris libram, aluminis (lego, bituminis) Iudaici selibras, ceræ libram, absinthij tunsi selibras, & decoques cum lacerto: Cum fuerit resolutum, calentia vniuersa colabis, abiectisq; ossibus & purgamentis, liquatum medicamen in ollam remittes: & cum vngues indurare volueris, vngulam subradis, & factum vnguentum in cannam viridem mittes, adhibitis carbonibus, propè feruens per cannam instillas vngulis: prouisurus ne coronam tangas aut ranulas, si his exceptis, in solo & in circuitu solidaturus vngulam confricabis. Memineris autem vngulas excresecendo renouari, & ideo interpositis diebus vel singulis mensibus talis cura non deerit, per quam naturæ emendatur infirmitas, Vegetius. Ad supercilia pilosa: Lacertam viridem coque in oleo, & postquam euulseris pilos, vnge locum, Galenus Euporiston 2. 103. ¶ Lacertæ, vt docuimus, combustæ, cum radice recentis harundinis, quæ vt vnâ cremari possit, minutatim findenda est, ita myrteo oleo permixto cineres capillorum defluuia continent. Efficacius virides lacertæ omnia eadem præstant: Etiamnum vtilius admixto sale, & adipe vrsino, & cepa tusa. Quidam denas virides in decem sextarijs olei veteris discoquunt, contenti semel in mense vngere, Plinius. Arnoldus de Villanoua etiam lacertas virides medicamenti alijs pilos reuocantibus admiscet. Vide infra in

Lacerto

Lacerto Martense, in capite de Lacertis diuersis. Lacertæ viridis cinis cicatrices ad colorem reducit, Plinius. ¶ Ossa lacertæ viridis profunt comitialibus nouo experimento. Colligi autem ossa tali modo debent: Imponas lacertam viridem adhuc viuam, captam, in aliquod vas clausum, plenum optimo sale. Sal enim paucis diebus carnem eius & intestina omnia consumit, vt facillè iam ossa colligantur: quæ tam ad comitalem profunt quàm vngula alces, quamuis & hæc est magni momenti, Christophorus Salueldensis. conijcio autem sentire eum gestanda hæc ossa pro amuleto. ¶ Lacertæ viridis sanguis subtritus (subtritos, aliàs attritos) & hominum & iumentorum pedes sublitus sanat, Plin. Clauos pedum (clauellos & callos pedibus molestos, Marcell.) lacertæ viridis sanguis flocco impositus (mirè, Marcell.) sanat, Plinius. ¶ Oculis lacertæ viridis à quibusdam superstitiosè, contra quartanam adalligatur: item oculi eruti intra bullam auream inclusi contra oculorum dolores gestantur, vel sanguis de oculis phœnicio exceptus, vt superius dictum est. ¶ Contra strumas exulceratas quidam cor lacertæ viridis in argenteo vasculo seruant, Plinius. Contra omnes strumas & foeminis & maribus vtilissimum est, si cor lacertæ viridis lupino argenteo clausum in collo suspensum semper habeant, Marcellus. ¶ Clauos pedum sanat iecur lacertæ viridis vel sanguis flocco impositus, Plinius & Kiranides, qui hoc de solari lacerta scribit. Ex lacertæ viridis icore phylacterium superstitiosum Marcellus Empiricus præscribit. ¶ Pilos in palpebris incommodos euulsos renasci non patitur fel lacertæ viridis in vino albo Sole coctum ad crassitudinem mellis in æreo vase, Plin. Lacertæ viridis fel misce cum vino albo quantum sufficere existimaueris, & mitte in vas æreum, positumq; ad Solem tandiu agita donec crassitudinem mellis habeat, atq; ex eo loca pilorum vulforum vngue, Marcellus. Fel lacertæ solaris (hanc enim eadem posse quæ viridis ait) in vino putrefactum per dies 40. sub dio ad Solem in diebus canicularibus, pilos palpebrarum extirpat, Kiranides.

H.

a. Epitheta. Seu virides rubum Dimouère lacertæ, Horat. 1. Carm. Nunc virides etiam occultant spineta lacertos, Verg. 2. Ægl. Sed præstat viridem lacertum dici asserere periphrasticè potius loco vnus substantiui, ad differentiam lacerti communis siue minoris, quàm epitheticè.

¶ Sauriten gemmam in ventre viridis lacerti harundine dissecti tradunt inueniri, Plinius.

¶ Puluis lacertæ viridis & lapathum acutum aperiunt seras & alia multa præstant, Obscur.

Saurites
gemma.

DE LACERTIS DIUERSIS.

GVARIL (vel potius VREL, vt Bellunenſis legit) est maxima figurarum *alguafion* & *samambra* Guaril (Bellunenſis vertit, ex lacertis vel liguris), longa cauda, paruo capite, & non est lacertus. Lacertus enim aut nunquam aut raro reperitur præterquam ruri: & caput & corpus eius diuersa sunt *alguaril*, sed fortè proximus est ei facultatibus suis. Fimo eius ephelides & lentigines abolentur, &c. (vt scripsi in Lacerto G.) Aticenna.

¶ Si quis maleficijs capillos perdidit, hac eos ad pristinam rationem forma reparabit: si LA-
CERTVM salsum MARTENSEM cum suo capite, & lanæ purpureæ optimè in conchylio tinctæ
duas ligulas, & chartam cubitalis mensuræ separatim comburat, cineremq; permisceat, conteratque
cum oleo cedrino paulatim adiecto, vt crassitudinem velut glutinis faciat: eoque medicamine
glabrum locum perfricet, ita vt prius diu linteo asperiore detergeat, Marcel. Lacerta viridi vsta etiam
vtuntur ad capillorum defluuia, vt supra scriptum est.

¶ LACERTAS PISSINNAS quas in segetibus morantur, quas Græci *aruras* vocant, combu-
rito, & ad tenuissimum puluerem redigito: atque ex eo cum vino aut melle optimo caligantes oculos
inunge, valde proderit, Marcellus.

¶ Stellio, id est LACERTA FACETANA, secundum alios Lacerta viridis, Syluaticus.

¶ Quidam ex amicis nostris fide dignis, narrauit mihi visas sibi in Prouincia (regione Galliarum) Lacerta
& Hispania aliquando LACERTAS ea crassitudine, qua crus humanum sub genu est, non admodum
longas, quæ caua terræ incoherent, & homines aliasque animantes prætereuntes sublimi saltu im-
peterent, ita vt aliquando vno ictu totam hominis maxillam refecarent, Albertus. ¶ Ipse etiam in
Italia siue Galliarum cisalpinæ regione quam *Pedemontis* vocant, permagnos lacertos in montibus
reperiri audiui, catulorum canis circiter magnitudine, quorum excrementa ab incolis colliguntur:
quod tamen ita se habere nondum assero, donec fide dignior aliquis testis accedat. ¶ In Italia
quadam Libyæ parte in Mauritania lacertos bicubitales reperiri dicunt, Strabo lib. 17. ¶ Ex fortuna
natis insulis vna Capraria appellatur, grandibus (enormibus) lacertis referta, Plinius & Solinus. Capraria
¶ In Dioscoridis insula prope Arabiam thuriferam lacertæ permagnæ sunt, quarum carnes insularum
lani edunt, pinguedinem verò liquant & pro oleo vtuntur, Arrianus. ¶ In Arabia lacerti ad duobus
monte vigintiquatuor in longitudine pedum, colore fului, aut punicei, aut cærulei, Plinius. Poly-

D iij

Lacerta

cletus maximos ait lacertos in India, tum valde vario colore, nasci: vt pellis floridis quibusdam p-
cturis maximè distincta, & ad tactum mollis & tenera sit, Ælianus. ¶ Lacertus Lutetiz in palatio
pendet, vt audio ab oculatis testibus, hominis ferè crassitie: proceritate etiam paulò infra hominem.
hunc aliqui aiunt deprehensum in carceribus quibusdam, vbi captiuos infestari, mordendo aut su-
gendo tibias eorum: & aliquid ea de re memorari ab ijs qui Chronica Gallica scripserint. Spectatur
& alius similis, vt ferunt, eadem in vrbe, sed paulò minor, in æde diuo Antonio sacra. Ex Æthiopiæ
insulis nuper à regibus Lusitaniz occupatis, Romam iussu cardinalis Vlyxiptensis lacerta extincta
circiter octonum cubitorum longitudine aduecta est: oris verò hiatu, quo solidum infantem deuor-
raret, ac tholo diuæ genetricis ad portam Flumentanam, miraculi gratia suspensa nunc cernitur,
Volateranus.

Deserpentibus qui-
busdam immani-
bus qui in pronincia Caraiam

¶ In prouincia Caraiam, Tartarorum regi subiecta, nascuntur serpentes maximi, quorum qui-
dam in longitudine continent decem passus, & in complexu crassitudinis decem palmos, (dodran-
tes.) Horum aliqui prioribus carent pedibus, quorum loco vngulas habent instar vngularum Leonis
aut falconis. Caput ipsorum magnum est, & oculi prægrandes, vt duorum panum adæquent quan-
titatem. Os & rictum habent tam amplum, vt hominem deglutire valeant. dentes quoq; magni &
acerrimi rictui illi tam horrendo non defunt. Nullus certè homo, nec vllum animal, serpentes illos
sine terrore aspexerit, nedum adiuerit. Capiuntur verò hunc in modum. Solet is serpens interdum
latitare in cauernis subterraneis, aut alijs montium petrarum vespecubus. nocte verò egreditur pas-
sim circumiens, & potissimum aliorum animalium lustrans latibula, quærens quod deuoret. Neque
enim vllum bestiarum genus metuit, sed magnas ac paruas deuorat, leones etiam & vfos: & vbi
uentrem saturauerit, redit ad speluncam suam. Cæterum cum terra illa admodum sit fabulosa, mi-
rum est quantam foueam corporis sui pondere in arenam imprimat: putares dolium aliquod vino
plenum per sabulum volutatum. Venatores itaq; beluæ insidiantes, interdum figunt multos palos in
sabulum, fortes, & acuto ferro in superiore extremitate dentatos. hos sabulo tegunt, ne à serpente vi-
deri possint: multosq; passim terræ infigunt, præsertim vbi in vicino norint belluam latitare. Et quan-
do nocte solito more progreditur, vt escam sibi quærat, & molem corporis sui per cedentem arenam
reptando & trahendo mouet, fit aliquando, vt pectus in latentem fudem ferro acuminatam violen-
ter intrudat, & seipsum interficiat, aut graui læsione sauciet: & tunc latentes venatores accurrentes
belluam interficiunt, si adhuc viuunt, & fel extrahunt, quod magno vendunt pretio. Mirè enim me-
dendo pollet. quòd si quis à rabido cane morsus, vel vnius denarij pondus inde biberit, statim sana-
tur: Et mulier in partu laborans, si quantulumcunq; inde gustarit, mox partu exoneratur. Hæmor-
rhoides etiam aut fici anus inde peruncti, intra paucos dies sanantur. Porro carnes huius serpentis
vendunt: nam libenter ea vescuntur homines, M. Paulus Venetus.

De serp-
entibus America-
pedes ha-
bentibus.

¶ Extra Fortunatas insulas viginti septem dierum nauigatione Americus Vespucius occiden-
tem ferè versus nauigando ad regionem quandam peruenit, vbi reperit anthropophagos: vnde rur-
sus iuxta idem littus progressus intra paucos dies ad alios populos peruenit, qui in cibo vtuntur anima-
li quodam asfo: quod erat (inquit) demptis alis quibus carebat serpenti simillimum, tamq; brutum ac
ferum apparebat, vt eius non modicum miraremur feritatem. Progressi deinde longius per eadem
tentoria, plurimos huiuscemodi serpentes viuos inuenimus, qui ligatis pedibus, ora quoq; funibus
ligata ne aperire possent, habebant, ita vt canes aut aliæ feræ ne mordere queant in pediri solent. A-
spectum quidem tam ferum eadem præ se ferunt animalia, vt nos illa venenosa putantes ne tangere
quidem auderemus. Capreolos magnitudine, sesquibrachium longitudine æquant. Pedes longos
materialesq; (crassos) multum ac fortibus vngulis armatos, nec non & discolorum pellem diuersissimi-
mam habent, rostrumq; ac faciem veri serpentis gestant, à quorum naribus vsq; ad extremam cau-
dam seta quædam per tergum sic protenditur, vt animalia illa veros serpentes esse iudicaremus, & ni-
hilominus eis gens prædicta vescitur, Hæcille.

De Cale-
cuti ser-
pentibus
quadru-
pedibus.
Hyuana
seu Higoa-
na.

¶ In Calechuto Indiæ orientalis animalia sunt serpentibus similia, scilicet ore, oculis, cauda
prælonga, absq; pilis, aprorum magnitudine, aliquanto etiam vastiore capite, sed pedes habent
quatuor, venenoq; carent, (morsu tantum noxij, quaternorum cubitorum longitudine in palu-
stribus locis nascentes, maximis suis non ab similes, Ludouicus Rom. Nauigationis suæ 5. 22.)
Alia his similia edunt in Hispaniola insula occidentalis Indiæ vocata Hyuana, (Higoanam vocari ait
Scaliger) dorso spinosa (capite cristato, Scaliger) aphona seu absq; voce, quatuor pedibus, lacertarum
cauda, dentibus acutissimis, cuniculis maiora, ceu leporum magnitudine, in arboribus, terra &
aquis absque discrimine degentia, famis ad multos dies patientia, pelle coloribus varijs distincta ac
laui, vt serpentibus cæteris: venter supremus qualis auibus est, sed amplissimus à mento ad pectus.

Bardati.

Sunt & quos vocant BARDATOS à phaleratorum equorum similitudine, iucundi gustu, magni-
tudine cuniculi, colore albo & cinereo distincto, in terræ foueis, quas pedibus excavant, habitare
solent, & ipsi quatuor pedibus, anguina pelle & cauda. fert hos India occidentalis iuxta eandem in-
sulam, Cardanus.

Lacerta
venenata

¶ Salamandra asperior & scabra magis est quam LACERTA VENENATA, Aetius. acqui
Hermo-

Hermolaus in Corollario aliter hunc locum interpretatur: Similis (inquit) ascalabotæ salamandra
est Aetio, lacerta venenata, hoc est pharmacitide velocior. Nicander in Alexipharmacis eandem
facit salamandram & lacertam φαρμακίδα.

¶ De LACERTARVM genere est & alia quædam bestiola parua, similis lacertæ, sed caudam
habet nigram, quæ araneis sylvestribus vescitur, Albertus.

¶ Stellio vulgò LACERTA VERMICULARIS rusticè, inuenitur in foraminibus vete-
rum ædificiorum, in quibus aranei quoque versari solent, Niphus. Sed de stellione priuatim age-
mus infra.

¶ ΑΙΑΚΟΝΙ vulgò à Græcis hodie nominari audio, lacertæ genus paruum, argenteo colo-
re splendido, in siccis & apricis locis agens. Videtur autem mihi hoc quoque animal non aliud esse
quam stellio.

¶ ADARE genus lacertæ, Syluaticus.

¶ SCEN, id est lacertæ rubæ, Idem: pro scinco fortassis è maçi rubro.

¶ SENABRAS idem est quod lacerta vel stellio qui in hortis reperitur, Andreas Bellunen-
sis. Samabras Auicennæ, vel saabras, non stellio sed lacertus est, vt nos obseruauimus.

¶ ΣΗΝΙΚΗ, animal quadrupes lacertæ simile: & animal multiples asellis domesticis non
dissimile, Hesychius.

¶ ΕΛΕΙΟΣ animal inter frutices nascens lacertis simile, vt Aristarchus interpretatur apud
Vatinum: alij glirem, alij vermum genus interpretantur, &c. vt docui in Glire A.

¶ LACERTA SOLARIS, σαβρα ἡλιακή, dicta fortassis fuerit quòd Solis calore delectetur, Lacerta
eiq; se exponere gaudeat. Kiranides lacertæ tria genera facit, heliacam omnibus notam, vt inquit:
χελιδν, id est æream, (chalcidem nimirum aliàs dictam, de qua ab initio huius libri scripsimus) &
chloran, id est viridem. ¶ Lacerta solaris eadem potest quæ & viridis, Kiranides. Iecur eius em-
plastri modo impositum clauos sanat: (quod Plinius de lacertæ viridi iecore scribit.) fel in vino pu-
trefactum per dies 40. sub dio ad Solem in diebus canicularibus, pilos palpebrarum extirpat, (vel, vt
alij de lacertæ viridi felle, euulsos renasci non patitur.) Idem Kiranides, qui & alia quædam nimis
superstitiosa de hac lacerta scribit, quæ repetere ex eo non liber. ¶ Lacerta solaris vbi per tempus he-
betem visum habuit, per conuersionem ad Solem oculos rursus leuat, dum in latibulo ad Orientem
conuertitur seipsum apprimat, & ieiuna se ad Orientem conuertit, Epiphanius in Sampseis hæreticis,
quos hæc lacertis comparat. nam Sampseus etiam vox, inquit, si interpreteris, solares sonat. Conieci-
rim ego solares lacertos non alios esse quàm vulgares nostros paruos.

¶ In Sarmatia regio aut Rutenorum, aut Rutenis proxima est, Samogithia. In ea Lacerti ses-
quipedales maiores, crassi, nigri: quos incolæ pro laribus colunt familiaribus, si quid accidit sinistra, mi-
nus rectè cultum numen suspicantur, aut deterioribus, partioribusq; acceptum epulis. Itaq; curant
cum opera attentiore: qua sese ad res secundiores existimant exoraturus. Iul. Scaliger de Subtil. ad
Cardanum.

¶ Dubb. Africani lacerti species est. Binos excedit pedes longitudine. Quaternum digitorum
crassitudo. In Libyæ desertis viuunt locis. Potus ei nullus. Quin aqua, nex præsentissima. Hunc tu ex
igni confectum dices. Inguato vix tantulum fluit sanguinis. Et tamen sine veneno est. Expeditur
etiam cibigratia. E caucis, vbi stabulatur, nulla vi extrahi potest. Itaque ligonibus aut alijs machinis
aperiunt eantes. Sapor ei carniuum Raninarum. Cursu veloci est vt lacertus. An sit terrestris Croco-
dilus, etiam atq; etiam considerandum est. Longe diuersa fera voce pene eadem apud Chaldæos si-
gnificatur, nempe Dubb dicitur ab illis vsus. Huic similis est Guaril, sed in capite & cauda venenum
gerit. Quibus abscessis incolæ vescuntur. A spectu tristi ac fero est, Idem.

¶ Anno à nato Domino 1543. audivimus, in finibus Germaniæ prope Stiriam subito multos
lacertos, vel serpentes quadrupes lacertorum instar, apparuisse, alatos, morsu irremediabili. Rur-
sus anno 1551. peruenit ad nos historia Viennæ impressa, huiusmodi. Hac æstate circa diem diuæ
Margariæ in Hungaria prope pagum Zichsam iuxta Theysam fluiuium, accidit vt in multorum ho-
minum corporibus serpentes & lacerti naturalibus similes nascerentur: vnde sæuissimi dolores ob-
orti tandem eos enecarunt, ita vt circiter tria hominum millia sic periisse feratur. Quibusdam humi
ad Solem iacentibus serpentes & lacerti per os aliquatenus emerferunt, sed mox iterum se abdid-
erunt in ventrem. Nobili cuidam puellæ diris cruciatibus mortuæ cum venter incidere-
t, serpentes & lacerti in struem manipulorum frumenti repertis, quos cum exurere vellent rustici, manipuli ignem respuisse dican-
tur, & serpens cæterorum maximus capite in summa strue erecto, humano sermone mo-
nuissè, ab incendio vt desisterent, neque enim exuri se posse cum non se-
cundum naturam sint nati neq; sponte huc venerint, sed diui-
nitus propter hominum peccata immissi sint.

Lacerta
vermicu-
laris.

Αιακόνι.

Adare.
Scen.

Senabras.

Σηνικη.

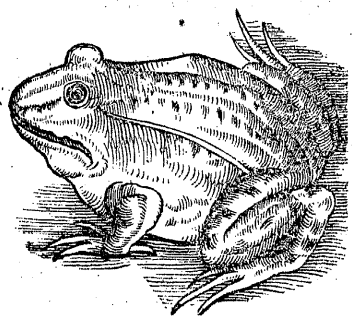
Ελειος.

solaris.

Lacerti
Sarmog-
thij.

Dubb.
Africani
lacerti
species.

Historia
due mira
de lacertis
& serpen-
tibus nu-
ris nar-
rantibus.

RANA PERFECTA.

FOETVS RANÆ CAUDATVS.

RANAM aliqui recentiores inter vermes numerant, vt Albertus & similes, quod neququam probo: reptile enim potius fuerit, si quis generis appellationem quærat: magis propriè verò reptilia ranarum illæ dicentur quæ scandere in sublime possunt, vt minores illæ virides. Sed cum multiplex ranarum genus sit, à locis quos habitant præcipuam differentiam statuerim, vt quædam aquaticæ, aliæ terrestres dicantur. Videntur autem aquaticæ omnes amphibiz, quod & in terra aliquandiu degere commodè possint: terrestres verò non omnes in aquis etiam agere. Rursus aquaticæ vel in paludibus aut lacubus & stantibus aquis, vel in fluentibus vt riuus & fluuiorum marginibus repetiuntur. in mari nullæ, contra quàm recentiores aliqui scripserunt: in quo Marcellus Vergilius etiam à Fr. Massario notatur. nam rana marina vel potius rana piscatrix, piscis est planus, non quadrupedum generis. quam Aristoteles aliquando etiam βάρταρον, id est, ranam simpliciter nominat, vbi scilicet de alijs quoque piscibus agit, vt dubitationis nihil sit. Iam in iisdem aquis & virides habentur, & aliæ coloris diuersi, vt dicam in B. Terrestres igitur ranæ dicuntur, non ad marinarum, sed ad aquaticarum differentiam: quarum diuersas species, prout vel in hortis, vel inter frutices, vel quibusuis locis cauis & opacis degunt, infra sigillatim proponam. Plinius alicubi ranas aquaticas simpliciter nuncupat, alibi distinctius fluuiatiles. Ranæ lutariæ (πελαποῖοι βάρταροι) apes vbi ad aquam accesserint rapiunt, Aristoteles interprete Gaza. licebit autem πελαποῖοι etiam palustrem vertere, ἔλειον verò lacustrem, (quamuis apud Dioscoridem lib. 6. in capite de rubeta βάρταρον ἔλειον ranam palustrem vertunt, & venenatam faciunt.) Sed animaduertendum ne rubeta in paludibus agens, quam aliqui simpliciter ranam palustrem vocant, (quod non probatim,) cum communi & innoxia rana palustris confundatur. Dioscorides quidem phrynon, id est, rubetam, βάρταρον ἔλειον, hoc est, ranam palustrem cognominat: vt Ægineta etiam 5. 36. Aetius distinguit, 13. 55. & remedia quoque separata tradit. Ranam de lacu apud Marcellum Empiricum legimus, & βάρταρον λιμναῖον, id est, ranam lacustrem apud Hippocratos. Ranas communes Aristot. telmatias aut limnæos, hoc est, lutarias & lacustres nominat, Hermol. ¶ Est quando rana absolute nominatur pro rubeta aut alia venenata. nam & mutæ quædam venenoz sunt, & rubetæ duplex genus est. Ranæ salua contra morsum eiusdem bibitur, Plinius. Artemisia alligata priuatim potens traditur, potaue, aduersus ranas, Idem. Cynoglossi radix pota ex aqua, ranis & serpentibus aduersatur, Idem. Eryngij radix illinitur plagis venenatis, peculiariter efficax contra chersydras ac ranas, Plin. Et alibi, Sunt & ranis venena, rubetis maxime. Aspidis motus si ranam comederit, insanabilis omnino fit, Ælian. ¶ Ranæ virides aliæ maiores sunt, nempe aquaticæ, quarum coxæ in cibum veniunt: aliæ minores & terrestres. Ego apud medicos cum ad remedia ranas virides aut aliquid earum requirunt, minores tantum quæ sui generis & terrestres sunt, intelligi puto: quod aliquando expressa magnitudinis nota designant, aliquando omittunt. ¶ צב, zab, Leuitici 11. & Num. 14. crocodilum, alij scincum, alij ranam interpretantur: Vide in Crocodilo A. Illyrij quidem ranam etiamnum zaba vocitant. Sic & צפרצף, zaphardea, vocem Hebraicam (Exodi 8.) alius crocodilum alius ranam facit: Lege ibidem. Munsterus in Lexico trilingui צפרצף, urdeana etiam, & urdea, (Arabicas vt conijcio voces) ranam exponit. item, אקרוקא, akruka: & מישקר, maskar. Vox quidem urdeana, alludit ad hardum, facit autem Auicenna hardum (speciem aldab, id est, crocodili vel lacerti, vt docui in Chamæleonte A. Porro zaphardea vel zepardea dictio composita videri potest à zab & urdea. & Græcum nomen batarachos per metathesin inde factum videri potest. Auicenna 2. 596. ranam dasda nominat: Cui similes sunt apud Syluaticum voces, dislah, & disfa cap. 221. vitranq; ranam exponit, apud Serapionem diphdaba scribitur.

De diuersis ranarum generibus.

De nominibus diuersis.

scribitur. *Altabaul*, rana in aquis degens, Syluaticus. Bracatas apud eundem pro rana, non dubium quin ex Græco batarachos corruptum sit, vt fortè etiam *garratum*. ¶ Βάρταρος Græcis commune nomen est ad omne genus ranarum. λαλαγες priuatim dicuntur virides ranæ, (aliàs λαοσυγες apud eundem, quod minus placet. lalages enim quasi garrulæ ob vocem obstreperam rectè dici videntur,) circa lacus, quas alij καμύρες appellant, Varinus: Sunt autem ranæ illæ quarum hîc effigiem adieci, non minores illæ virides, quæ neq; loquaces sunt, nec aquaticæ. Rana apud Italos & Hispanos nomen Latinum seruat: Gallis est *grenouille*. Germanis *Frosch*/Frosch/Frosche: nos foeminino genere dicimus *die Frosch*: alij quidam masculino *der Frosch*. Cæterum virides illæ maiores & aquaticæ, quarum coxæ, vt dixi, eduntur, priuatim à nostris *Hopsgerl* (nimirum à saliendo, hoc est *πιδιπτικοί*, appellantur: ab alijs, ni fallor, *Grassfrosch*/ob colorem herbaceum. quanquam alij non aquaticam à colore, sed terrestrem siue hortensem ranam, quod in gramine degat, sic (ut audio) nominant. Flandricè rana *Brosch* (aliàs *Boisch* & *Brüsch*) vel *Püüt* appellatur. Anglicè *frogg* vel *frogge*. Illyricè & Polonicè *zaba*, voce (vt apparet) originis Hebraicæ.

Ranarum genera diuersa sunt, vt partim præcedenti capite exposui, partim ex ipsis titulis picturæ sequentibus apparebit. Differunt & generatione, cum quædam coitu, quædam ex putredine nascantur, vt temporariæ, de quibus & infra in C. & postea priuatim nonnihil dicam. Item colore: nam aquaticæ illæ quæ præ cæteris in cibum admittuntur, virides sunt, nigris passim aspersæ maculis. Sunt & subliuidæ atq; subcinereæ quædam aquaticæ: quæ partim vocales & edules sunt, partim mutæ & non eduntur, vt Georg. Agricola scribit. Viridi colore passim in Flandria & Germania tota (ni fallor) reperiuntur: in Anglia nullæ, vt audio: quare nec vllæ ranæ illic eduntur. Porro cum ad remedia, vt quarum sanguis commendatur, ne euulsi è palpebris pili renascantur, virides requiruntur ranæ, minores illas terrestres, non aquaticas maiores acceperim: Vide in G. ¶ Rana figura est bufonis, sed sine veneno, Albertus. Foemina mare maior est, Aristot. Ægyptij hominem impudentem, & visu acutum aut celerem (χρὶ τὸ θεῶν ἰξω) designantes, ranam pingunt. hæc enim non alibi sanguinem habet quàm in oculis. Porro qui illos sanguine resptos habent, impudentes dicunt: vnde & poeta, *Ebric, luminibus canis effrons, pectore ceruus*, (Ὀυβραπὲς, κνώδης ὕμιατ' ἔχον, κραιπνὸν δ' ἐλάφοιο, Ægyptios Iliad. a.) Orus. Idem alibi muscam impudentiæ signum facit, (vnde & Homericæ similitudo,) quam constat in capite tantum circa oculos sanguinem habere. De lingua earum, dicam sequenti capite, vbi etiam de voce. Pulmonem pauca habent aquatilia, ac cætera oua parientia exiguum, spumofum, nec sanguineum, ideo non sitiunt: Eadem est causa, quare sub aqua diu ranæ & phocæ vrinentur, Plinius. Iecur ranæ geminum esse dicunt, Idem. Rana (vt & reliquæ quadrupedes ouiparæ) lienem perexiguum habent, Aristot. & Plinius. Quadrupedum ouipararum, vt ranæ aliarumq; vulua, qualis auium est: vide in Lacerta B. Ventri echinorum (marinorum) subdita sunt oua, & ranæ rubetæq; similiter, &c. Aristot. de histot. animal. lib. 4. circa finem cap. 5. Coeunt ranæ, vt & cæteræ quadrupedes ouiparæ, superueniente mare. habent verò in quod meatus contingant, & quo per coitum adhareant, Aristot. Ranæ crura posterius longa, (vt apta sint ad saltus,) anterius breuia sunt, cum digitis longis, quibus intertexta est membrana vt commodius natent, Albertus.

Rana palustris est, Aristot. In Pisfanorum aquis calidis ranæ innascuntur, Plinius. Virides ranæ, in fluuijs atq; piscinis versantur: Subliuidæ & subcinereæ in fluuijs, lacubus, paludibus, lacunis viuunt. Vtræq; hybernis mensibus conduntur in terra. Argumento est, quod verno tempore non tantum eorum fetus conspiciantur in lacunis, sed ipsæ veteres etiam ranæ. Quare verum non est quod scribit Plinius, mirumq; semestri vita resoluuntur in limum nullo cernente: & rursus vernis aquis renascuntur, quæ fuere natæ, perinde occulta ratione, cum omnibus annis id eueniat, Georg. Agricola. In paludibus illis quæ per hyemem non congelantur, omni tempore, præcipue tamen vere, ranæ reperiuntur, Matthæolus: hoc non fieret, si in limo resoluenterentur. Audio apud nos ranas hyeme aliquando in fontibus minus frigidis reperiri: & aliquando cum mustelarum piscium genere quod thryscios nostri vocant, ore eis adherentes tanquam alimentum ab ipsis exugant, extrahi. Et rursus Agricola, Latent (inquit) hyeme in terra ranæ omnes, exceptis temporarijs istis minimis (de quibus infra priuatim agemus.) Hyeme latet rana extra aquam in rimis calidis, & aliquando in aquis sub terra, quæ hyeme sunt calidæ: Vere procedit ad aquas. Aliquando etiam autumno quum frigore infestatur intrat in domos hominum, & aliquando reptat in sinum super inguen vel ventrem hominis, Albertus. Pariunt ac educant in sicco. Humore vt non profus carere sustinent, ita in ipso intereunt, nisi interdum respiratio detur, Aristot. Theophrastus commemorat pisces, qui sic ex fluminibus in terram tanquam ranæ exeant, & rursus in aquam redeant.

¶ Omnis rana terrestris muta est, Io. Tzetzes. 8. 167. atqui ranunculos virides qui terrestres sunt, constat non esse mutos, vt & rubetas minores quasdam. Aquaticæ ranæ, quas gerynos Aratus vocat, omnes vocales sunt, præter Seriphias, Idè Tzetzes. aui Aratus nō ipsas ranas aquaticas, sed ipsarū foetus gerynos vocauit. Ranis sonus sui generis, vt dictū est. nisi si & in ijs ferèda dubitatio est, (quasi non

Quædam rana coïnascantur, vt temporariæ, de quibus & infra in C. & postea priuatim nonnihil dicam. Item colore: tu, quædam nam aquaticæ illæ quæ præ cæteris in cibum admittuntur, virides sunt, nigris passim aspersæ maculis. Sunt & subliuidæ atq; subcinereæ quædam aquaticæ: quæ partim vocales & edules sunt, partim mutæ & non eduntur, vt Georg. Agricola scribit. Viridi colore passim in Flandria & Germania tota (ni fallor) reperiuntur: in Anglia nullæ, vt audio: quare nec vllæ ranæ illic eduntur. Porro cum ad remedia, vt quarum sanguis commendatur, ne euulsi è palpebris pili renascantur, virides requiruntur ranæ, minores illas terrestres, non aquaticas maiores acceperim: Vide in G. ¶ Rana figura est bufonis, sed sine veneno, Albertus. Foemina mare maior est, Aristot. Ægyptij hominem impudentem, & visu acutum aut celerem (χρὶ τὸ θεῶν ἰξω) designantes, ranam pingunt. hæc enim non alibi sanguinem habet quàm in oculis. Porro qui illos sanguine resptos habent, impudentes dicunt: vnde & poeta, *Ebric, luminibus canis effrons, pectore ceruus*, (Ὀυβραπὲς, κνώδης ὕμιατ' ἔχον, κραιπνὸν δ' ἐλάφοιο, Ægyptios Iliad. a.) Orus. Idem alibi muscam impudentiæ signum facit, (vnde & Homericæ similitudo,) quam constat in capite tantum circa oculos sanguinem habere. De lingua earum, dicam sequenti capite, vbi etiam de voce. Pulmonem pauca habent aquatilia, ac cætera oua parientia exiguum, spumofum, nec sanguineum, ideo non sitiunt: Eadem est causa, quare sub aqua diu ranæ & phocæ vrinentur, Plinius. Iecur ranæ geminum esse dicunt, Idem. Rana (vt & reliquæ quadrupedes ouiparæ) lienem perexiguum habent, Aristot. & Plinius. Quadrupedum ouipararum, vt ranæ aliarumq; vulua, qualis auium est: vide in Lacerta B. Ventri echinorum (marinorum) subdita sunt oua, & ranæ rubetæq; similiter, &c. Aristot. de histot. animal. lib. 4. circa finem cap. 5. Coeunt ranæ, vt & cæteræ quadrupedes ouiparæ, superueniente mare. habent verò in quod meatus contingant, & quo per coitum adhareant, Aristot. Ranæ crura posterius longa, (vt apta sint ad saltus,) anterius breuia sunt, cum digitis longis, quibus intertexta est membrana vt commodius natent, Albertus.

vera fit vox, vt in infectis,) qui mox in ore concipitur, non in pectore. Multum tamen in ijs refert & locorum natura. Mutæ in Macedonia traduntur, Plinius. Ranæ vocales olim in Cyrenensi agro de-
 erant, Aristot. Et in Mirabilibus, Ranas in Cyrene aiunt planè mutas esse. Theophrastus tradit in-
 uectitias esse in Cyrenaica vocales ranas, Plinius. Et alibi, Cyrenis mutæ fuere ranæ, illatis è conti-
 nente vocalibus durat genus earum. Cyrenæ ranæ propter aquæ amaritudinem mutæ sunt, Simo-
 carus. Mutæ sunt etiam nunc in Seripho insula. Eadem aliò translata canunt: quod accidere & in
 lacu Theffaliæ Sicendo tradunt, Plinius. Theophrastus aquæ frigiditatem caufatur, quòd mutæ
 sint Seriphiz ranæ, Ælianus: alij fabulam quandam adferunt: Vide infra in h. inter prouerbia. Serip-
 hiaz ranæ in Seyrum allatæ vocè non ædebant, Suidas & Varinus. Ranæ coaxant, Spartianus. Quo-
 coaxare ranarum est. axate ranæ dicuntur cum vocem emittunt, Festus. Rana gradat vel coaxat, Alunnius. Vtranq; vo-
 cem per onomatopœiam fictam esse constat. Apud Aristophanem in Ranis subinde repetuntur imi-
 tationes illæ ranarum vocis, βρεκεκεκέξ, κοάξ, κοάξ. Cæterum coaxatio etiam Latine dicitur opus
 axibus constans (vertastung): axes (ladensbretter) enim transuersis tignis impositi contignationum
 sola (tite) fulciunt, Budæus in Pandectis. Et alibi, Coaxatio, quæ & coassatio dicitur, tabulis, asfès &
 axes vocant, id genus conferta est quibus cupæ & lacus (vasser vnd standen vñ tugen) conficiuntur.
 Τῶς ὑμφομοί δ' ἔδοξε εἰ τοῖ βράχων ἀδεν. Τῶ δ' ἔρω ἢ φθονοίμι. τὸ γὰρ μέλος ἢ χαλόν ἀδει, Marcus
 Musurus apud Theocritum. Plinius etiam ranas canere dixit. Rana cum lædiur exilem dat vocem,
 sicut mus in timore, Albertus. Ranis lingua sui generis est. pars enim prima, quæ cæteris absoluta
 est, ijs cohæret, modo quo tota ferè piscium. intima verò absoluta ad guttur applicatur, qua suam vo-
 cem solent emittere. Et quidem genus illud vlulatus, quam ololyginem nominant, mares intra a-
 ololygo ranarum. quam reddunt, vt cieant ad coitum fœminas, Aristot. Et alibi, Reddunt ranæ suam ololyginem il-
 lam, maxillæ inferioris labro demisso pari libra, cum aqua modice recepta in fauces, superioreq; in-
 tenta. Flagrant tantisper oculi modo lucernæ, cum sinus buccarum maxillis distentis interluceat.
 Coitum enim noctu magna ex parte agere visuntur. Ex his locis Aristotelis sua transferens Plinius,
 Ranis (inquit) prima lingua cohæret, (quo modo infantium lingua cum hæret, id vitium vulgò fi-
 lum à Gallis vocatur) intima absoluta à gutture qua vocem mittunt. Mares tum vocantur ololygo-
 nes, stato id tempore euenit, cientibus ad coitum fœminas. Tum siquidem inferiore labro demisso,
 ad libramentum modicæ aquæ receptæ in fauces, palpitante ibi lingua vlulatus elicitur. Tunc ex-
 tenti buccarum sinus perlucet, oculi flagrant labore perpulsi. Super hoc loco Plinij Hermolaus scri-
 bens, pro ololygones (inquit) legi potest ololyzontes. quandoquidem voces & vlulatus ipsi dicuntur
 ololygones, vt ex Aristotele patet, Hæc ille. Sed forsàn ololygones rectè legetur, nec temerè aliquid
 mutandum vbi nulla veterum codicum lectio suffragatur. Quamuis enim ololygon propriè vocem
 ipsam per onomatopœiam significet, accipi tamen potest pro animali talem vocem ædente. Apud
 Aratum quidam ἐλολυγῶνα interpretantur auis solitariae genus, quam Cicero a credulam, id est lusci-
 niam vocârît. Syluaticus autem localem, id est aluconem interpretatur. Varino ἐλολυγῶν (lege λο-
 λυγῶν) animalculum est in aquis nascens, simile intestino terræ. Et rursus, Ὀλολυγῶν, ἄπὸ τῆς ὀλολύ-
 ζειν. καὶ γὰρ Ἀριστοτέλιος, πῆνυ λολύζει τὸ ζῶον ἐν τοῖς ἐλώδεσι (βερβοροράδεσι, Theocriti Scholiastes) πό-
 ποις καὶ πλωγῆται. (Sed Aristot. de sola rana hoc refert.) Et, Ὀλολυγῶν auis sic dicta à sono vocis,
 Idem. Γάρρως, ἐλολυγῶν, Hefychius & Varinus. De ololygone infecto simili lumbrico, inter infe-
 cta dicemus. Vide in Acredula auc. Ranæ lingua palato adhæret, vnde vox æditur coax à gutture ad
 os resonans: & quia spiritus lingua impediente non rectè procedit, duas tanquam vesicas inflat vtrin-
 que ad os: tenet autem cum vocem emittit labrum inferius in superficie aquæ, & superius extra a-
 quam, mas videlicet fœminam alliciens, Albertus. Ranæ mares ololygmo (ololygine) suo, tanquam
 amatorio & epithalamio carmine ad hoc composito fœminas ad Venerem irritant. quas vbi iam al-
 lexère, noctem in commune expectant. coire quippe in aquis quidem non possunt, progredi verò in
 continentem interdiu ob metum nolunt. Noctu verò egressæ in magna securitate complexibus in-
 dulgent liberè, Plutarchus in libro Vtra animalium, &c. & Gillius in Æliano. Ranæ superueniunt,
 prioribus pedibus alas fœminæ mare apprehendente, posterioribus clunes, Plinius. Ouiparæ qua-
 drapedes etiam mare superueniente coeunt. habent verò in quod meatus contingant, & quo per coi-
 tum adhæreant, vt ranæ, & reliqua generis eiusdem, Aristot. Ranæ in coitu multum immorantur, so
 multumq; seminis effundunt, Author lib. de nat. rerum. Ranarum semen nostri vocant froschmal-
 ter / alij froschrogen. Ranæ quædam nascuntur per se, conspersis tantum æstiuo imbrellitorum &
 itinerum puluerulentis arenis, quarum breuis vita & nullus vsus est: aliæ legitimo naturæ ordine, (ex
 coitu natae,) in aquis suos natales habent, Marcellus Vergilius. In Ægypto mures ex terra & imbre
 nascuntur, & in alijs locis ranæ, serpentesq; & similia, Macrobius. Cum ex Italia Neapoli Puteolos
 iter facerem, ranas perspexi, quarum pars quæ ad caput pertinet, repebat, & duobus pedibus ageba-
 tur. altera nondum conformata concretioni limosi humoris similis trahebatur, Ælianus. Et eodem
 corpore sæpe, Altera pars viuit, rudis est pars altera tellus, Ouidius i. Metam. de ranis. Idem lib. 15. Se-
 mina limus habet virides generantia ranas, Et generat truncas pedibus. Sed cum non omnes ranæ
 ex ceno limone nascantur, non omnes etiam in limum resoluendi dicendum est: vt Plinius qui hoc
 scripsit,

Coaxare ranarum est.

Lingua.

Ololygo ranarum.

Coitus.

Procreatio & ortus diuersus.

scripsit, quasi omnes ranæ in limum quotannis resoluantur, aut errât, (vt supra etiam circa initium
 huius capituli monui,) aut ita excusandus sit, quasi non de omnibus ranis sed temporarijs tantum, hoc
 est ex putredine terræ & aquæ natis, hæc verba protulerit. Ranis aliquando pluuisse author Phylar-
 chus est apud Æthenæum lib. 8. Et vt ibidem legimus, Heraclides Lembus historia xxi. circa Dar-
 daniam & Pæoniam, inquit, ranis pluuisse, idq; tam copiosè vt domus & viæ replerentur. Itaq; primis
 diebus aliquot tum occisis ranis, tum domibus occlusis, sustinebant incolæ: cum verò nihil profice-
 rent, sed vasa implerentur, & vnâ cum edulijis coctæ simul assæve reperirentur ranæ, nec aquis vt
 liceret, nec pedes in terra ponere propter ranas coaceruatas: his accedebat grauis interfectarum
 odor, regionem deseruerunt. Hoc & apud Cælium legimus 24. 3. qui authorem citat Eustathium,
 qui in librum i. Iliados scribens Phaniam citat authorem, & quartum Bibliothecæ Diodori. Autori-
 tates (Autariatæ Stephano, gens est Theprotica: Autariatæ Plinjo 6. 28. in Arabia, vt videtur) Indi
 ranis inchoatis & imperfectis, de cælo lapsis, in alium locum demigrare coacti sunt, Ælianus. Ata-
 rioras ranæ è nubibus delapsæ expulerunt in quam nunc quoq; habitant oram, Diodorus Sic. lib. 4.
 de fabulosis antiquorum gestis. Cardanus lib. 16. de subtilitate pluuiarum mirabilium causam in ven-
 tos referens: Fiunt (inquit) hæc omnia ventorum ira. faciunt enim hi in iugis montium. ergo neque
 mirum pluere ranas, pisciculos, lapides. Nam ranæ ac pisces è montium iugis venti impetu transfe-
 runtur: transfertur & puluis qui vt ventorum cogitur in lapides. Et rursus, Transferuntur & oua par-
 uorum animalium, vt etiam ranarum & piscium; quæ inter turbines ventorum & hymbrium pro-
 cellas emittunt animalia quæ pluere videntur. De ranis quibus Ægyptij afflicti sunt, Exodi cap. 8. sic
 ferè legimus: Dixit Dominus ad Moysen: Ingredere ad Pharaonem & dic ad eum: Sic dicit Domi-
 nus: dimitte populum meum vt seruiant mihi. Quòd si recusas, ecce infestabo omnes regiones tuas
 ranis. Et copiosè producer fluuius ranas, quæ ascendent & intrabunt in domum tuam, & in conclau-
 e cubilis tui, & super lectum tuum, & in domum seruorum tuorum, & in populum tuum, denique in
 futnos & cibostuos. Et rursus: Dic Aharoni, Extende manum tuam cum virga tua, super fluuios, su-
 per riuos, & super stagna, vt adducas ranas in Ægyptum. Cum igitur extendisset Aharon manum su-
 am super aquas Ægyptij, ascenderunt ranæ, operueruntq; terram Ægypti. Tum magi quoq; in can-
 tationibus suis ranas similiter induxerunt. Itaq; Pharaon Moysen & Aharonem vocatis ait: Orate ad Domi-
 num vt auferat ranas à me, & à populo meo, & dimittam populum, vt sacrificent Domino. Moyses verò
 respondit Pharaoni: Gloriare de me, (& dic) quando orem pro te & tuis, vt exterminentur ranæ, & in
 fluuiio remaneant. Tum Pharaon, Cras. Et Moyses dixit, Fiat iuxta verbu tuum, vt scias incomparabilem
 esse Dominu Deum nostrum. Egressi igitur sunt à Pharaone: & Moyses inuocauit Dominum: fecitq;
 Dominus vt petierat ille, & mortuæ sunt ranæ abolitæq; è domibus, atrijs, atq; agris. Et congregaue-
 runt eas accruatim, & cõputruit terra. Item Psal. 77. Misit Dominus in Ægyptios cynomyiam, (arob,
 mixtionem insectorum, Munsterus,) & ranas quæ perdiderunt eos. Et Psalmo 104. Et ædidit terra
 Ægyptiorum ranas, in penetralibus regum. Et Sapientia 19. Pro piscibus eructauit fluuius multitu-
 dinem ranarum (in Ægypto.) M. Varro author est ciuitatem ab ranis in Gallia pulsam, Plini. Qui-
 dam vbi spuisset, intra dimidium horæ spatium ranas pro sputo exiguas ostendit, Cardanus. Vide in-
 fra in Ranis temporarijs fœorim. Ranæ pariunt ac educant in sicco, Aristot. Continentem emit-
 tunt suum fœetum, Idem de hist. 6. 14. Oua pariunt, non animal, etiam si Plinius partus earum mini-
 mas carnes nigras, hoc est gyrimos vocauerit, Massarius. Pariunt minimas carnes nigras, quas gyri-
 nos vocant, oculis tantum & cauda insignes: mox pedes figurantur, cauda findente se in posteriores,
 Plinius. Ægyptij hominem qui cum diu se mouere non potuerit, postea tandem pedibus mouea-
 tur, demonstrantes, ranam pingunt posteriores pedes habentem. hæc enim primum sine pedibus na-
 scitur, (quod & Ælianus scribit,) sed postea dum augetur, pedes assumit posteriores, Orus. Rana vere
 coit, & parit multa oua in aqua sequentis anni vere ex illo coitu: & in medio ouorum illorum rana la-
 tet abscondita: & cum oua excluduntur, ranunculi sunt magni capitibus, cum ventre iuxta caput, &
 cauda posterioribus cum pinnis ad natandû: post Maium mensẽ deinde cauda delabente pedes qua-
 tuor formantur, Albert. Et alibi, Apud nos est animal illud quod in aquis primo generatur ex ouis
 ranarum magno capite & longa cauda cum pinnis (vt in piscibus ferè, in aquis stantibus tepidis) cui-
 us cauda decidit & subnascuntur pedes quatuor: & antequam habeat pedes si extrahatur de aqua,
 moritur. Ranarum aquaticarum (tum viridium, tum illarum quæ subliuidæ seu subcineræ sunt)
 fœtus (id est, enati recens ex ouis) sunt primò carnes parua, rotundæ, nigrae, dein oculis tantum &
 cauda insignes: quas Nicander quia caudam mouent, μαλβελδης: Aratus quia rotundæ: γυρίμω: alij
 Græci βατραχιδης, quasi dicas ranunculos, nominant. quorum postea figurantur pedes, priores ex
 pectore, in posteriores finditur cauda, Georg. Agricola. Idem hæc animalia interpretatur fustfro-
 ten: (Raut rotundum est Saxonibus) quidam in Germania inferiore fustrogen: nostri appellant roß-
 fôpff / hoc est hippocephalos, (& roßnâgel) quòd reliqui corporis proportionem caput eius magnum
 fit. Gyrimini informes dicuntur ranarum partus, quod scribit Theon: id est, ἀδιάπλαστα γενήματα καὶ
 ἀποδα, quando vsarum more pariant ranæ. Hinc in Prognosticis Aratus, Ἄντὸθεν ἐξ ὕδατος πατέρες
 βοάουσι γυρίμων. Γύριμων, τὸ ἐκ τῆς βατραχίης παρδίων, Hefychius. Γυρίνοι (penanflexum: in Erymologico
 scribitur.

Ranarum pluuia, qua dicitur vocari possunt.

10

20

30

40

50

Partus.

Fœtus caudatus.

Gyrimini informes ranarum fœtus.

proparoxytonum etiam reperio) parua sunt ranæ, Varinus: quod γυροι, id est rotundi sint, Etymo-
logus. Apud eundem γελινος, simpliciter pro rana exponitur. Γυροι, (malim γελινοι), βατραχοι. Γυ-
ροι το γημα, παρ' Απιοις, οι μη ποδας εχοντες. Ιωνες δε χτ' Παισιαν γερυονες τις ποτις τις φασι, Varinus.
hinc & gyrinæ nimirum ranæ dictæ quædiu scilicet pedibus carent. Dicuntur autem non gyrini
tantum, sed & geryni, vt apud Nicandrum in Theriacis obseruauit, cuius hæc verba sunt: 'Αλλ' ητοι
Rana gy- γερυων κραχοι πελαλλα ποκις Βατραχοι εν χυτρησι κειθεντες δευσι Βάμματι. Rana gyrina sapi-
rima sapi- entior, adagium est (inquit Erasmus) sumptum ab informi partu ranarum, quem Græci γελινος νο-
entior. cant, à figura corporis in gyrum orbiculati, quo fit vt mira celeritate se quò velint voluant versentq;
Prouerb. quemadmodum testatur Etymologici author. Meminit gyrinorum etiam Suidas, Aristophanis ad-
ducens testimonium, πατρες βοοισι γελινω, (Arati hæc verba sunt. vt rectè Suidas citat, non Aristot- 10
phanis vt Varin.) Porro cum ranæ tribuatur loquacitas, quæ stoliditatis solet esse comes, minimum
mentis inesse oportet gyrinis, quos vix deprehendas animal esse nisi mouerentur. Plato in Theæteto,
"Οτι ημεις ιδρυ αυτων ωσπερ θεων θεωμαζομεν οτι σοφια, ο δ' δεσ' ετηγγαθεν ανεις φρονησιν εδεν βελτιων βαζα-
χου γελινω: Id est, Nos illum tanquam deum ob sapientiam admirabamur. at ille nihilo magis ante-
cellebat prudentia, quam rana gyrina, Hæc Erasmus. Sunt qui expuncta veteri lectione apud Pla-
tonem, gryneam substituunt: sed vtrum magis quadret, doctorum fuerit perpenfio, Cælius. Βρύπιοι,
ranæ parua caudata, Hefychius & Varinus. Μολυειδα, βατραχοιδα, Hefychius & Varinus. Hy-
drus serpens in pratis capit μολυειδας η βατραχοιδα, Nicander: cuius interpres moluridas in-
terpretatur animalia cicadis similia. Vnde apparet grammaticos in Lexica transcripsisse has vo-
ces, sed corruptè, nisi librarij corruerunt. est & alter error quod ita coniungunt has voces, tan- 20
quam idem significantes. Latine nobis gyrini nomen deest, & circumlocutione vtendum, vnde
Plinius: Aliqui & nascentium ranarum in aqua quibus adhuc cauda est, &c. Rubetis etiam, inquit
Hermolaus, aliquando cauda initio est, quam post amittunt: ob id in stagnis cum adhuc pusilli sunt
mutili ruribus vocantur. Ranæ lutariæ apes vbi ad aquam accesserint, rapiunt, Aristot. Puto eas
& herbis vesci, (vnde nomina illa in Batrachomyomachia imposita ab herbis, Prassophagus, Prassia-
nus, Seutleus, Calaminthius,) & terra quandoq; nam & rubetas terram edere aiunt. Tam ranæ quam
bufones comedunt mortuam talpam, vt obseruatum sibi Albertus scribit: nam talpæ ranarum ge-
nera viua captant & deuorant. Των δε Συναεσιων τειων αμελυσον, Οι πιουσι μόνον, βαζαχον ζοπον,
& δε εδοντες, Archesstratus apud Athenæum lib. 3. Augusto mens nunquam potest os aperire pro vsu
cibi, vel potus, vel vocis, quod si manu, vel baculo tentaueris, difficulter aperire poteris, Liber de 30
nat. rerum. Augusto mens dicitur aded compressa habere labia, quod etiam in instrumento apertiri
non possunt extra aquam, Albert. Soboles ranarum lutariarum, si quis in earum lacum verbaici
(tithymalli nimirum qui verbasco similia fert folia) nucifve folia iniiciat, necatur, Ælianus: cuius
verba Græca Suidas in Phlomo sic recitat. εμβαλλον δε εις τω λιμνω φλομυ φιλλα η κερρα (forte
coccalos vulgò dictos quibus & pisces pereunt, vel nucis secundæ speciei tithymalli) απωλεσε τις γελινω.

Ranarum Egyptiarum genus ranarum sapientia excellit. nam si in natricem inciderit arundinis frustum
Egyptia- obliquum mordicus tenet, & nihil de robore remittens, firmissimè retinet. Is igitur eam non potest
rum sapi- deuorare, propter arundinem, quam ore complecti nequit, Gillius (ex Æliani Variorum primo.)
entia. Ranæ lutariæ (τελματιοι βαζαχοι, Rubetas palustres has dixerim,) apes vbi ad aquam accesserint, 40
rapiunt. quamobrem eas apertij per paludes & stagna, vnde apes aquantur, venati solent, Aristot.
Apibus aquantibus ranæ insidiantur: nec hæ tantum quæ stagna riuosq; obsident, verum & rubetæ
Ranarum veniunt vltro, adrepentesq; sufflant, Plinius. Mustelæ rusticæ illæ, quas putorios appellant, nostri
hostes, mustela mustela rustica. Buteo. Mustelæ rusticæ illæ, quas putorios appellant, nostri
Buteo. mustelæ rusticæ illæ, quas putorios appellant, nostri
Butorius. quidam (Cherfydrus) in Calabria, dum aquæ suppetunt, illas habitans, piscibus atram Improbus
Noctur- ingluuiem, ranisq; loquacibus explet, deficientibus verò aquis exilit in siccum, Vergilius in Georg. Quam
na aues. Latini natricem, & Dioscorides hydrum vocat, Nicander Cherfydrum appellare videtur. is in locis 50
Hydri. parum aquæ habentibus, aut paludibus versans, ranis infestissimus existit, Gillius. Quod natricem
Cherfy- rana male oderit, atq; incredibiliter pertimescat, ipsum ideo contra summa vocis contentione exter-
drus. rare conatur, Ælianus. Ranæ ex omnibus hydrum maximè odere ac timent, quare appropinquan-
te eo hostem prius clamitando aduersus eunt, Volaterranus (ex Æliano, vt videtur, nescio an rectè.)
Talpa. Obseruatum sibi Albertus scribit talpas libenter pasci bufonibus & ranis, easq; viuas à talpis aliquan-
do comprehendi: ranas verò & bufones comedere talpam mortuam. Mariton Smyrnæus rumpi
scolopendras marinas sputo tradit: item rubetas aliasq; ranas, Plinius. Ranæ obfiteperæ conti-
cescent, si in ripa exposueris lucernam accensam, Africanus in Geopon. Græcis.

Pueri apud nos rubicunda lana aut panno rubente ad hamum alligato ranas capiunt. Fel capræ

capræ in terra in vase aliquo repositum ad se dicitur ranas congregare, ac si gratum aliquid in core- Ratio ra-
periant, Albertus. Ex ranis esca fit ad cancos capiendos, vt dicam in Cancris. Carnibus ranarum nas capi-
vel hamo additis, præcipuè purpuras certum est allici, Plinius. Fœtus ranarum (quos gyrinos voca- endi.
ri diximus) vrunt, & eo cinere selem exenteratum & pelle detracta tostum; illitumq; melle, asper- vsus ex-
gunt: & ita circa sylvam aliquam, vbi vulpes aut lupi versantur, trahunt, vt odore alliciant, vt scripsi in ranis.
Lupo E. Aquarum notæ sunt iuncus, & harundo, multumq; alicui loco pectore incubans rana, Plinius 31. 3. Ranæ lutariæ apibus nocent, Ælianus. Ranæ vltra solitum vocales, tempestatis si-
gna sunt, Plinius: pluuiam denunciant, Ælianus. Altius vel clarius solito coaxantibus ranis pluuiam Progno-
portendi obseruatum est, Plutarchus in libro Vtra animal. Inguentium aquarum certius præflagi- fica tem-
um exhibent ranæ præter solitum vocales: Quod Aratus, Plinius, Maro quoq; noster prodidere, Cæ- pestatis.
lius. Tempestatem (χαμῶνα) prædicunt, vt Aratus canit; cum magis & supra consuetudinem cla-
mant: Quoniam, vt Theon interpres scribit, aquam frigidiorē reddi sentiunt: vel quia gaudent
aquis, & maximè pluuijs vt pote dulcioribus, vnde & fecundiores redduntur, vt plantæ etiam pluuijs
rigatæ lætius germinant. Arati carmen Auienus sic reddit: Et veterem in limo rana cecinerit querelam.
Et Cicero lib. 1. de Diuinatione. Vos quoq; signa videtis aquæ dulcis alumna, Cum clamore paratis inanes
fundere voces, Absurdos, sono fontes & stagna cietis. Certum est autè eum hæc verba de ranis protulisse,
quanquam interpositis quibusdam, ordine forsitan per librarios turbato, iterum de ranis sic scribat:
Quis est qui videre ranunculos hoc suspicari possit? Sed inest mira & ranunculis quædam natura, si-
gnificans aliquid, per se fatis certa, cognitioni autem hominum obscurior. Ranæ coxantes vesperi 20
pruinam postridie non futuram indicant, idq; certò vt aiunt. plerunq; etiam serenitatem sequentis
diei, sed hoc non rarò fallit. M. Varro author est ab ranis ciuitatem in Gallia pulsam, Plinius. De
pluuia ranarum in Pæonia & Dardania, &c. scripsi in C.

Virides ranæ præcipuè in cibum admittuntur: sed & subcineræ quædam & subliuidæ, vt Ge- vsus ra-
org. Agricola scribit, quæ similiter in fluuijs, lacubus & piscinis viuunt, partim vocales & edules sunt, narum in
partim mutæ & non eduntur. In Anglia virides deesse audio, nec vllas edi. Apud veteres quidem ran- cibo.
as aut earum decoctum intra corpus sumi solitum, medicamentum tantum, non cibi gratia legimus, vt
sequenti capite ostendemus.

Ranarum ius ranasq; ipsas sumptas ijs mirificè opitulari, qui à venenatis percussi essent re-
ptilibus, (verba sunt Aloisij Mundellæ ex epistola numero octaua in Volumine epistolarum eius) le-
gimus in secundo Aetij lib. cap. 162. & lib. 13. eiusdem cap. 5. & septimo Pauli Æginetæ libro: vbi ab
illis asseritur, si cum sale oleoq; ranarum ius hauriatur, mirificè prodesse percussis à reptilibus: Quo-
rum testimonio fretus ranas interdum edere non dubitauit, alijq; vt ederet permittere: quamuis il-
larum nutrimentum, quod in corpus hominis distribuitur, tale fore existimauerim, quale à Galeno 30
lib. 3. de aliment. fac. cartilagineis attribuitur, minus concoctioni difficile, & mediocriter in aluum
exiens. Nuper verò cum ranas sale oleoq; conditas in cœna sumpsissem, partim exiure albo coctas,
partim frixas, aded vehemens vomitus me inuasit, aliq; verenda symptomata tribus ferè diebus
continuis me exagitarunt, vt aliquod venenum me sumpsisse proculdubio existimauerim. erant enim
ranæ illæ, vt postea mihi relatum fuit, stagnantis cuiusdam loci & palustris incolæ, longoq; ex itine-
re ad nos delatæ, continuo calore & agitatione femicorruptæ. ranarum enim substantia, quod laxa
fit atq; humida, putredini parata est. Si verò recenter capiantur, & diligentissimè denudentur, & in
puris aquis degerint, non limosis, non tantum vt aliàs noxias esse dixerim, præsertim quæ carne so-
lidiore constant, optimeq; conditæ sunt. Verum huiusmodi cibos non multum laudauerim, qui pe-
nuria vrgente, aut viuendi copia & luxu potius edi solent, quam vlla ratione, sicuti fungi, legumina
omnia ferè, cochleæ, carnes ferorum animalium, & pleraque id genus reliqua, vt ait Galenus in lib.
de cibis boni & mali succi, & in lib. de morbis vulg. Cur autem Aetius lib. 13. cap. 55. palustres ranas
inter venena connumeret, loco verò superius à nobis citato dicat palustrium ranarum ius magnum
præsidium ijs adferre qui à venenatis icti sunt reptilibus, si illæ oleo & sale conditæ aqua elixentur,
equidem incertus sum, &c. (Excusatur Aetius quod lib. 2. βατραχος λιμνωσος pro antidoto com-
mendari: lib. autem 13. ελεως, vt puto, [nam & Dioscorides φρυων η βατραχον ελεων dicit] inter ve-
nena numerarit: Latini interpretes pro vtraq; voce palustres vertunt. Sed λιμνωσος, lacus sunt maiores
liberiorisq; aquæ: ελεως, paludes minores & impuriore, plantis è cœno nascentibus confectæ. (Cæte-
rum longè laudabilius esse existimo ac tutius, ranas omnino interdici, aut saltem dictis de causis par-
ticipi in cibis sumendas esse, inprimis verò propter vendentium auaritiam & fraudem. rubetas enim
& mutas ranas, indubitata venena, palam in foro piscario & publicis tabernis, magno salutis nostræ
periculo, quotidie nobis venundare non erubescunt aut timent. Illud quoq; non conticuerim quod
piscator quidam me nuperrimè admonuit, ranas scilicet quæ adempta cartilagine exteriori & cute,
magis albo colore sunt, alijs quidem longè nocentiores, & minus cibis idoneas esse, quod veneni
speciem quandam præ se ferant, quibus de causis in posterum, vt dixi, omnino ab illis abstinere con-
stitui: id quod vt cæteri quoq; faciant consulo adhortorq;, Hactenus Mundella. Cæterum quæ ille ci-

tat ex Aetio & Aegineta, eadem prius Dioscorides scripserat de ranarum (simpliciter, non palustrium) facultate aduersus venenatos morfus lib. 2. at sexto libro rubetam inter venena numerans, ranam palustrem cognominat. est enim rubeta quaedam palustris, alia terrestris. sed hæc nocentior est, ni fallor. Marcellus vel coniunctionem disiunctiuam addit, tanquam de duobus ranarum generibus sed vtriusque venenatis Dioscorides in eodem loco agit: nam & Aegineta sic legit. Vt est, vis quæ ex ranis earum ve iure contra serpentes petitur, ranis simpliciter, (edulibus nimirum & in puriore aqua degentibus) attribuitur: venenum vero rubetis & ranis palustribus, id est bufonibus siue in terra siue in aqua palustri & impuriore versantibus. ¶ Rana figura est bufonis, sed sine veneno, Albert. Ranis aquaticis plurimi secure vescuntur, (apud nos viridibus tantum,) & præcipue Lombardi per quadragesimam. Ranarum fluuiatilium posteriores pedes gratissimi sunt in cibo, & contra serpentes ad iumento, Sipontinus. Ranæ bolo capræ meliores esui putantur, quam quæ fuscina. à serpentum enim morfu attritæ ac læsæ bolum attingere non putantur. Captarum coxulas denudatas pelle, per noctem aut diem in recenti aqua natare sinimus: inuolutas deinde farina in oleo frigitur. Frictas & in patinam translatas Palellus meus salsa viridi suffundit, ac feniculi floribus aromatibusque inspergit, Platina.

*Platina, sed nostros non accessit a lebetes,
Nolumus, succi est pluuij & limosa maligni.*

*Ni saliat, putris rana parabat iter.
Irata est, & adhuc ranca coaxat aquis, Fieta.*

Qui ranis frequenter vtuntur, colore plumbeo inficiuntur. quamobrem non cibi sed medicamenti ratione sumi debent. reddunt enim corpus putrefactioni aptum, Galeatius de S. Sophia. Scholiastes Nicandri docet rubetas in calidioribus locis magis venenosas esse: similiter ego ranas iudicari in calidis regionibus in cibo sumptas non nihil veneni habere, in Germania verò & frigidis locis innocentiores esse. Refert etiam quo tempore capiuntur. nam libidinis suæ tempore noxias esse non dubito. Plinius, Tussim (inquit) sanare dicuntur piscium modo è iure decoctæ ranæ. suspensæ autem pedibus, cum distillauerit in patinam salua earum, exenterari iubentur, abiectionisque interaneis condiri.

G.

*Remedia
ex ranis.*

In omni virulenti animalis morfu auxiliantur ranæ elixæ & comestæ. Verum si qui earum esum auerterentur, ranas donec viæ (flaccidæ) reddantur coquito, & iusculum ipsum ignaris absorbendum præbeto, Aetius 13. 10. Caro ranæ resistit puncturæ vermium venenosorum, Auicenna 2. 146. 30 Contra omnium serpentium (ἐρπετων) venena pro antidoto sunt ranæ, si ex sale & oleo decoctæ edantur, iusque earum itidem sorbeatur, Dioscorides Ruellio interprete. Ego Marcelli translationem præfero, quæ habet: Sumitur eadem vilitate & decoctarum ius: vt nihil referat ranæ elixæ per se edantur, an ius earum per se sorbeatur: quem sensum Aetius quoque secutus est: vt ex eius verbis iam recitatis apparet. Quod si quis ipsas vnâ cum iure sumere voluerit, rectè & ille fecerit, & forte efficacius. Aegineta simpliciter habet ranas cum iure paratas, (βαβάχης ζαμουθς. constat autem ius simpliciter dictum aqua, oleo, & sale,) edi ab illis qui à venenatis animalibus morfi fuerint. Idem rursus inter remedia ad viperæ morsum, Aliqui (inquit) ranas in iure coctas in cibo dederunt. Ranæ palustres in aqua elixatæ, saleque & modico oleo conditæ venenosorum reptilium ictibus, si ius earum bibatur, magnum præsidium afferunt, Aetius 2. 163. Fluuiatiles ranæ, si carnes edantur, iusve decoctarum sorbeatur, profunt, & contra leporem marinum, & contra serpentes supradictas, (chalciden, cærastem, sepem, elapem, dipladem, &c.) contra scorpiones ex vino, Plinius. In summa, contra omnia venena, vel potu, vel ictu vel morfu noxia, succus earum ex iure decoctarum efficacissimus habetur. Plinius 32. 5. vt noster codex habet: nec apparet, quo illud (earum) sit referendum, nisi ad stellas (vt Wottonus facit) quæ tamen intra corpus à medicis non dantur. Ego omnino legerim (ranarum.) Marcellus Hermolaum reprehendit, qui ex Dioscoride reddiderit succum ranarum è sale atque oleo decoctarum contra serpentium venena sumi: imitatus videlicet Plinium 32. 4. scribentem, Ranarum marinarum ex vino & aceto decoctarum succus contra venena bibitur. sed ranæ marinæ (vel piscatrices potius, βαβάχης ἀλάτης) sui generis pisces sunt inter planos: & succus non idem quod ius: ille exprimitur, hæc coquendo fit. Plura de hoc Plinij errore circa ranas marinas, leges infra in Salamandra G. Nicander in Theriacis contra morfus venenosos elixæ è bammate commendat: Scholiastes cum vino vel aqua vel aceto coqui & bibi iubet. ego βάμμα acetum potius quam alium liquorem interpretor: quod id præcipue, vel per se, vel alijs condimentis adiectis adintra, quos & embammata Græci vocant, in vfu sit. Auicenna & Serapio Dioscoridis verba transferentes, non solum contra venena aut vermes venenosos, sed contra lepram quoque ranas in iure coctas remedio esse scribunt, quod ab Auicenna 2. 596. bis scribitur, primum sub titulo de decoratione, vbi remedia aduersus scabiem quoque & lepram collocare solet: & rursus ad finem capitis, nec aliquid mutatur à Bellunenfi. Ego huius erroris occasionem non video: hoc tantum ad eius excusationem occurrit, ranas non intra corpus sumptas, sed foris illitas, (decoctas scilicet cum aqua vel simplici, vel salsa & marina,) pfo-

12 &

12 & scabiei, cuius & lepra species est, remedium esse, vt infra ex Plinio docebitur. Ranæ coctæ comestæ, & iusculum earum potum, efficacissime profunt contra viperæ morsum, Aetius. Iis qui salamandram intra corpus sumperunt, præter opinionem prodest ranarum iusculum, si eryngij radices in eo coquantur, Aetius. Iisdem Auicenna prodesse scribit oua testudinis marinæ, & ranæ decoctæ cum calamintha. Testudinum marinarum carnes ammixtæ ranarum carnibus contra salamandras præclare auxiliantur, Plinius. Et alibi, Ranarum marinarum (quæ piscium planorum generis sunt, vt supra dixi) ex vino & aceto decoctarum succus contra venena bibitur, & contra ranæ rubetæ venenum, & contra salamandras. Ranæ coctæ (elixæ) vel assæ caro pro remedio datur contra rubetæ venenum, Nicander. Apollodorus eryngium aduersus toxica cum rana decoquit, Plin. 10 Falconibus malè affectis Albertus inter remedia ranam aliquando dari iubet. Idem ranunculum atidum tritum cum carne calida falconi fascinato à quibusdam dandum præscribi meminit. Quidam ranam excoriatam impostam spicula & quicquid carni infixum hæret, extrahere putant, auctorem citantes Auicennam. ¶ Contra spasmodum aliqui iusculum ranarum dant, experimentum esse dicentes. sed hoc odiosum est, & nihil in se commodi habet quod ratio probet, Cælius Aurelian. ¶ Profunt ranæ elixæ (cum oleo & sale) contra veteres abscessus τενόντων, (id est tendinum in ceruice, vt Marcellus in Annotationibus suis pluribus astruit,) Dioscorides. Ruellius vertit contra inueteratos tendinum rigores: Plinius, vt video, secutus, cuius hæc sunt verba: Rigor ceruicis mollitur castoreo potu cum pipere ex mulsio mixto ranis decoctis ex oleo & sale, vt sorbeatur succus: Sic & opisthotono medentur, tetano, spasticis verò pipere adiecto. Ex his verbis Plinius non tenentas, id est tendines, sed tetanum legisse videtur, qui ipsi ac Celso rigor ceruicis est: vt mireris, cur nominato ceruicis rigore mox rursus tetanum tanquam diuersum affectum nominet. Hoc etiam interest, quod Plinius hoc remedium bibi vult, Aetius & Arabes foris adhiberi: Dioscorides non exprimit. Rana in oleo elixata sui decocti fomentatione (καταπονήσ) diurnos chordarum (τενόντων ἰδυίας) dolores sedat, morbum articulare leuat, ac durities mollit, Aetius. Sed hæc facultas fortassis ad ranas rubetas magis pertinet, è quibus acopum ad morbos omnes articulares celebratur, vt dicam infra in Rubetis. Ius ranarum in sale & oleo coctarum confert apostematibus chordarum quum eis superinfunditur, Auicenna: cum puluerisatur super ea, Serapio (quod non placet.) Tussim sanare dicuntur piscium modo è iure decoctæ in patinis ranæ. suspensæ autem pedibus, cum distillauerit in patinam salua earum, exenterari iubentur, abiectionisque interaneis condiri, Plinius. Dysentericis medentur ranæ cum scilla decoctæ, ita vt pastilli fiant, Idem. Ranæ aquaticæ in vino veteri & farre decoctæ, ac pro cibo sumptæ, ita vt bibatur ex eodem vase, hydropicis medentur, Auctor cuius nomen excidit. Aquam educit per aluum rana fluuiialis ex albo iure comesta, Nic. Myrepsus. ¶ Pforas tollit rana decocta in heminis quinq; aquæ marinæ: excoqui debet donec sit crassitudo mellis, Plinius. ¶ Equorum scabiem ranæ decoctæ in aqua extenuant, donec illini possit: aiuntque ita curatos non repeti posse, Idem. Si equus aut aliud iumentum scabiem patiat: ranas palustres (βαβάχης λιμναίης) cum aceto acerrimo, oleoque & spuma nitri commiscens pro certa portione, simul decoquito, & illinito, Tiberius in Hippia. Græcis. Super tumores pestilentes ranas aliqui recentiores superilligant, & mortuis recentes substituere pergunt donec nulla amplius moriantur. Maxime autem quartanis liberant ablatis vnguibus ranæ adalligatæ & rubetæ, Plin. Ranas contritas aut ventres eorum scissos pro malagmate articulis imposito, efficaciter quoscunque dolores eorum sedabis, Marcellus. Emplastrum Ioannis de Vigo ad dolores articulorum, quod repetit Iac. Syluius in libro de delectu simplicium, &c. recepit inter cætera ranas viuentes sex. Audio felicem eius vsum esse ad vlcera antiqua sananda. Neruis vulneratis prodest, terræ lumbricos indere tritos, Quæis vetus & ranis sociari axungia debet, Serenus. Ignis sacros restinguunt ranarum viuientium ventres impositi, pedibusque posterioribus pronas adalligari iubent, vt crebriore anhelitu profint, Plin. Sitalæis infantium spongia frigida cerebro humefacto rana inuersa adalligata efficacissime sanat, quam aridam inueniri affirmant, Idem. ¶ Decoctæ (probe coctæ, Archigen.) in aceto & aqua, dentium dolores collutione leniunt, Dioscorid. & Archigenes apud Galenum de compos. med. sec. locos, qui hoc decoctum diutius ore retinendum docet. Decoquantur ranæ singulæ in aceti heminis, vt dentes dolentes ita colluantur, contineaturque in ore succus. Si fastidium obstaret, suspendebat pedibus posterioribus eas Salustius Dionysius, vt ex ore virus deflueret in acetum feruens, idque è pluribus ranis. Fortioribus stomachis ex iure edendas dabat. Maxillaresque ita sanari dentes præcipue putant: mobiles verò supradicto aceto stabiliri. Ad hæc quidam ranarum corpora binarum præcis pedibus in vini hemina macerant, & ita collui dentes labantes iubent. Aliqui totas adalligant maxillis. Alij denas in aceti sextarijs tribus decoxere ad tertias partes, vt mobiles dentium stabilirent. Nec non xxxvj. ranarum corda in olei veteris sextario sub æreo testo discoxere, vt infunderent per aurem dolentis maxillæ. Alij iecur ranæ decoctum & tritum cum melle impoere dentibus. Omnia supra scripta ex marina rana efficaciora. Si cariosi & foetidi sunt, centum (ranam forte, vnam scilicet) in furno areferi per noctem præcipiunt: postea tantundem salis additque fricari, Hucusque Plinius. Anginas abolet ranarum decoctarum ex aceto succus: hic & contra tonillas prodest, Idem. Rana

De oleo ex ranis. viua si ventri torminosi adponatur, in eam vitium confestim transire dicitur, Marcellus. ¶ Oleum de ranis Io. Mesuarius describit cap. 449. his verbis: Recipe ranarum aquaticarum circiter libram semis: & funde super eas in vase vitreo olei sesamini chisti (sextarium) semis: & obturato ore vasis decoque sicut dixi in oleo de serpentibus (cap. 447.) Confert hoc oleum (vt ex Mesuario Syluaticis citat cap. 221. dolori arthritico & podagræ calidæ: & temporibus illitum in febribus ob inflammationem aliquam ortis, somnum prouocat. (Vide infra in Rubetis G.) Hoc oleum (inquit Syluius) etiam hodie parant, ob id tantum quod sit necessarium ad emplastri de ranis compositionem à Io. Vigo descriptam. Podagræ calenti admouerunt quidam, sed nullo fructu. neq; enim frigiditas in eo magna esse potest ab his capitibus (ranarum) coquendo coctione tam longa, & ea in oleo sesamino, alteratis. Rectius meo iudicio ranæ virides in syluis crebræ, vnguibus reptantes in altissimas quasq; arbores, & sub noctem brexantes (vox enim earum vnica est *brex*) oleo violato, vel omphacino ad hos vsus incoquerentur. Oleo de ranis (inquit Manardus in Mesuio) vidi quosdam vtentes in podagra. Sed in ea nullum magis præsentaneum vidi auxilium & absque periculo, quam vt eam homo æquo animo ferat expectans Hippocratis terminum. Olea ex animalibus facienda, viua ipsa recipiunt, vt in his moriantur scorpiones, serpentes, ranæ, &c. Syluius. Oleum de ranis, vtile est podagricis & arthriticis doloribus, & membris quæ malè nutriuntur aut contabescunt: fit autem hoc modo. In olei communis libram ranæ fluuiales quatuor iniecitæ, cum suffocata fuerint coqui debent in olla noua incrustata & obiecta, lento igne, donec carnes ab ossibus dissoluantur: tum extrahi, & in mortario tritæ rursus injici: cumq; semel tantum in oleo efferbuerint, oleum ab igne remotum colatur ne quid feculentum remaneat. sic addes, terebinthinæ lotæ & claræ vncias quatuor, & ad ignem miscebis non amplius decoquendo. Hoc oleum miræ efficaciz est, vt nos docuit Georgius Pictorius insignis medicus Enfishemij. *Sape ita peruenit vis frigoris, ac tenet artus, Vt vix quæsto medicamine pulsa recedat. Si ranam ex oleo decoxeris, abijce carnem, Membra sone,* Serenus. Ranæ in triuo decoctæ oleo, abiectis carnibus, perunctos liberant quartanis. sunt qui strangulatas in oleo ipsas clam adalligent, oleoq; eo perungant. Cor earum adalligatum frigora febrium minuit: & oleum in quo intestina decocta sint, Plinius. Vt pellatur quartana quidam iubent indulgere Veneri initio calor: *Sed prius est oleo partus feruere rana. In triuis, illoq; artus perducere succo,* Serenus. Contra omnem malin, (pestilentem in iumentis affectum) crocodilum terrestrem & ranam oleo iniice & coque in olla, donec carnes eorum in oleum resoluantur: tum cola, & infunde naribus iumenti, Agathotyches in Hippiatricis cap. 2. Podagræ articulisq; morbis vtile est oleum in quo decocta est rana 30 & ipsius intestina, Plinius. Vtiliter in dolore perunguntur (articuli & pedes) oleo in quo diu decocta sint intestina ranarum, Marcellus. Si confirmata iam fuerit podagra, proderit nitido ranæ decoctum viscus oliuo, Serenus. Oleum in quo discosta sit rana, ad dolores (aliàs abcessus, aliàs rigores) tendinum fotu vtile est, Aetius lib. 2. Vide superius inter facultates ranæ eiusve decocti intra corpus sumendi.

Rana arefacta. ¶ Ex recentioribus nonnulli ranam abiecto capite arefactam sesquidrachmæ pondere potam ex vino aut pulve, tædium Veneris adferre affirmant, Alex. Benedictus.

Aqua destillata ex ranis. ¶ Ex ranis viridibus quæ ad ripas aquarum degunt, vel ex ouis earum, liquor vi ignis instrumento chymistico elicitur: qui omnes præter naturam tumores calidos, vel absq; tumore supercalfactos locos linteolis ex eo madentibus impositis mitigat & refrigerat: item articulares dolores calidos. 40 Sanat etiam manus, quæ rimis & cutis duritie nimia humorum acrimonia & calore afficiuntur, si subinde lauentur eo, & linteolis ex ipso madefactis humectentur, Ryffius ex Hieron. Brunsvicensi vt conijcio, cuius librum adeat cui vacat.

Cinis. ¶ Ranæ cuiuscunq; cinis in potu datus suum morbis medetur, Plinius. Ranarum cinis illitus (*βριμαδεις*, inspersus,) profluentis sanguinis impetus sistit, Dioscorides: sistere traditur, Galen. Causam addit Aegineta, quoniam maximè siccat. Sunt & recentiores qui hoc confirmant. Ranæ crematæ cinis membranæ cerebri vulneratæ, aut ruptæ venæ inspersus, sanguinem reprimat, Aetius lib. 2. Ad fluxum sanguinis è vulnere: Vtæ ranæ cinerem vulnere inspergito. sed superponi debet spongia ex oxycrato, & frequenter siccitatis ratione mutari, Galenus Euporist. 1. 129. Ad sanguinem sistendum & ranarum illinum cinerem, vel sanguinem inarefactum. Quidam ex rana calamite, id est minima & viridissima, cinerem fieri iubent. Aliqui & nascentium ranarum in aqua quibus adhuc cauda est, in calice nouo combustarum cinerem, si sanguis per nares fluat, injici, Plin. Ranæ cinis inspersus sanguinem vndecunq; profluentem, cohibet: & è naribus erumpentem, si instilletur, Rasis. Insufflatio (in nares) de rana adusta, vehementer restringit sanguinem. quin puluis eius circa collum suspensus prohibet sanguinem vndecunq; fluentem. Nuper quidam alligauit hunc puluerem circa collum gallinæ, & mox amputato eius capite nihil sanguinis profluxit, Galeatius de S. Sophia. Cinis ranæ cum aceto fluxum narium, vlcetum & sexuum (genitalium) restringit. Venas etiam & arterias & compulsionem sanat, Kiranides. Theophrastus Paracelsus in Chirurgia sua Germanica ranæ cinerem numerat inter remedia quæ sanguinem suppriment. Vide infra in Rubeta G. & in Ranunculo viridi. Vt pili totius corporis aboleantur: Pellem ranæ vstam iniice in aquam balnei, Kiranides.

Echinum

Echinum comburi cum viperinis pellibus ranisq; & cinerem aspergi potioni iubent magi, claritatem visus promittentes, Plinius. Ranarum cinis cum pice liquida illitus alopecias sanat, Dioscorides & Kiranides, qui emplastri modo imponi iubet: sanare perhibetur, Galenus plurimum enim siccat, Aegineta. Auicenna liquidæ picis mentionem in hoc remedio omisit. Alopecias replet, ranarum tritum, si viue in olla concrementur, cinis cum melle, melius cum pice liquida, Plinius. Ranæ paruarum vruntur, & cinis cum pice liquida miscetur: quo remedio si fricentur alopeciam expertæ partes donec rubescant, & mox eodem inungatur, prodest, Rasis. Rānam habentem longa crura combure, & terens assume cum pice liquida, & vngelocum præfricando ipsum, Galenus Euporist. 2. 86. Vide infra in Ranunculo viridi.

10 ¶ Ranarum paruarum siue viridum, sanguinem siue succum pro psilothro aliqui commendant, & ne euulsi in palpebris pili renascantur: Plinius etiam ranarum simpliciter: quæ nos omnia ad ranam viridem paruiorem referemus. Quoniam enim psilothra vel caustica vel septica sunt, non ad virides maiores & edules ranas, sed ad venenatas vis ista referenda videtur. quamquam & paruarum virides parum veneni habere videntur, vt psilothri vis ad rubetas forte magis pertineat. Si quis voluerit quod pili titillarium pueri non nascantur, depilentur & inungantur loca sanguine ranarum, El-luchalem. ¶ Ranarum carnes impositæ suggillationem rapiunt, Plinius. Ranarum carnem mortui salamandra imponi iubet Auicenna.

¶ Ranarum adeps auribus instillatus statim dolores tollit, Plin. Adeps ranarum palustrium liquefacta, si tepens in aurem infundatur, dolores nimios mitigabit, Marcellus. Auditus difficultatem emendari putant, infuso ranarum pingui, dum coquantur illæ, collecto, Incertus. ¶ Oculis earum (ranarum: nisi eorum legas, id est cancrorum, de quibus propius dixerat) ante Solis ortum adalligatis ægro, ita vt cæcas dimitant in aquam, tertianas abigi promittunt. Eodemq; oculos cum carnibus lusciniæ in pelle ceruina adalligatos, præstare vigiliam, somno fugato tradunt, Plin. Ranæ dexter oculus dextro, sinistro læuus suspensi è collo natiui coloris panno, lippitudines sanant. Quod si per coitum ranæ eruantur, albuginem quoq; alligati similiter in putamine oui. Cancræ etiam oculos adalligatos collo, mederi lippitudini dicunt, Idem. Ranam de lacu prendes, & spina oculos ei subtiliter erues, atque in panno coccineo delicio ligatos oculis interius cruentis superpones, citò medebertis, Marcellus. ¶ Affectus quidam fistula supra stomachum, quæ antea curari non potuerat, quotidie mane quinque ranarum aquaticarum corda, catapotiorum instar deglutit, vnde breui curatus est, iecur.

30 Arnoldus lib. 4. Breuiarij. Dysentericis medetur fel siue cor ranarum cum felle tritum, vt tradit Nicærat, Plin. Cor ranarum adalligatum frigora febrium minuit, Idem. Et rursus, Iecur ranæ vel cor adalligatur in panno leucophæo contra febres. Aliqui 36. ranarum corda in olei veteris sextario sub æreo testo discocere, vt infunderent per aurem dolentis maxillæ, Plinius inter remedia ad dolores dentium. Iecur ranæ geminum esse dicunt, obijciq; formicis oportere, eam partem quam appetunt contra omnia venena esse pro antidoto, Plinius. Contra morsus venenosos iecur ranæ ex quolibet vino salubriter bibitur, Nicander in Theriacis. Si rana scindatur per dorsum, & capiatur iecur ranæ & ponatur in folio caulis, & excicetur & detur epileptico, mirabiliter confert, Galeatius. Aliqui iecur ranæ decoctum & tritum cum melle impositæ dentibus dolentibus, Plin. ¶ Plinius cum docuisset phagedæne & cacothæ quomodo curentur, subdit: Vermes verò ianati ranarum felle tolluntur. Fel.

40 Obicurus quidam tanquam ex Plinio, citat, vermes natos in homine hoc felle tolli. verum Plinius non quosuis in homine vermes hoc loco, sed vlcetum tantum intelligit. Vermes vlcetibus capitis vel quibuscunq; innati, ranarum felle tolluntur, Marcellus. Fel ranarum sanandis oculis aptissimum esse alicubi legere vel audire memini. Dysentericis medentur ranæ cum scilla decoctæ, ita vt pastilli fiant: fel siue cor earum cum melle tritum, vt tradit Nicærat, Plin. Prodest & febrî ranarum fellis cinis, Idem. ¶ Ranas conritas aut ventres earum scissos pro malagmate articulis imposito, efficaciter quoscunq; dolores eorum sedabis, Marellus. Vtiliter in dolore perunguntur (articuli & pedes) in quo diu decocta sint intestina ranarum, Idem. Plinius idem oleum contra febres inuengendum commendat. ¶ Ranarum crura ab Alexandro Benedicto laudantur in phtisicorum cibo. mirè enim (inquit) recolligentibus vires conueniunt. refrigerant sanguinem, & choleram pariter sedat, conglutinant, bene nutriunt, non euanescente facile nutrimento. Et ex ijs aqua ex sublimato vapore collecta efficacissima perhibetur. ¶ Si quis Martio mense cum genituram seu sperma (vel oua potius) ranarum primum inuenerit in aquis, manus inde abluerit, scabiem & impetiginem earum curari audio. Retulit hoc nobis expertus quidam in seipso, cum post Gallicum morbum manus impetiginosas habuisset longo tempore, legerat autem in libro quodam manuscripto, eum qui manus puras & nitidas toto anno habere vellet oportere hoc spermate mense Martio manus lauare: & sic manus illas in super habituras eam vim vt impositæ morbos quosdam curent, vt ventris tormina, & lactis grumos in mammillis. Sunt qui asserant, manum semel sic lotam toto anno efficacem futuram vt vermem vulgò dictum, (cuius species est paronychia,) extinguat, si digitum aut partem affectam comprehendens aliquandiu teneat. Alij verisimilius, non postea, sed cum primum lota est manus hoc spermate siue recenti, siue seruato in olla, vim illam habere putant, vt si madida adhuc à lotionem partem affectam

libus) stagnum habeat plenum an ranis, Varro 3. 3. & ex eo Columella. Ranæ diebus apricis in paludibus suis saliant per cyperum & phleon gaudentes ἀδῆς ποταμοῦ μέσῃσιν, Aristoph. in Ranis. Sole & calore gaudent: fugiunt autem imbrem, forte quia auctis inde torrentibus abripiuntur, Interpres Aristophanis. Parasitus quidam in Aristophōntis Pythagorista apud Athenæum lib. 6. dicitur esse, si aqua sit bibenda, rana: si olera edenda, eruca, &c. ¶ Et veterem in limo rana cecinere querulam, Vergilius t. Geor. Nam neq, sicca placet, nec quæ stagnata palude Perpetitur querula semper conuiuia ranae, Columella de natura soli. In maris Caspij insulis auem quandam nasci ferunt magnitudine supra anserem, pedibus grui similem, voce ranis, &c. Ælianus. ¶ Rana pullos Horatius dixit 2. Ser. Inferos esse, & Stygioranas in gurgite nigras, Nec pueri credunt, Iuuenalis Sat. 2.

¶ d. Salpe negat canes latrare, quibus in offa rana viua data sit, Plinius. Saferna in agricultura præcepit, qui vellet se à cane sectari, vii ranam obijciat coctam, Varro.

Superstiosa & magica.

¶ e. Dicunt quidam quod si lingua ranæ aquaticæ natantis superponatur capiti dormientis, in somno loquetur & reuelabit secreta, Albertus. Ranæ linguam si quis absciderit, eamq, viam dimiserit: & super scriperit linguæ certos characteres, (hi in codice manuscripto corrupti erant,) & latenter dormientis mulieris pectori imposuerit, efferet illa quicquid commisit per omnem vitam, Kiranides. Democritus quidem tradit, si quis extrahat ranæ viuenti linguam nulla alia corporis parte adherente, ipsaq, dimissa in aqua, imponat supra cordis palpitationem mulieri dormienti, quæcunq, interrogauerit, vera responsum. addunt etiamnum alia magi, quæ si vera sunt, multo viliores vitæ existimentur ranæ quàm leges: Nanque harundine transfixa natura per os, si furculus in menstribus defigatur à marito, adulteriorum tedium fieri, Plinius.

¶ g. Baculus quo angui rana excussa sit, parturientes adiuuat, Plin. Qui absciderit pedem ranæ ambulantis in aqua, deinde suspendit illos duos pedes super podagricum ligatos in corio cerui, curabit ipsum, Rasis. Si quis viuentem ranam ceperit in nomine patientis, eo tempore quo neque Sol neq, Luna super terram sunt, & forcipe absciderit eius posteriores pedes, & in pelle ceruina dextro dextro pedi, sinistro sinistro alligauerit, podagricos sanabit absq, dubio, Kiranides. Quidam dicunt mulierem ranam accipientem, & os eius aperientem, terq, ibi spuentem non concipere vno anno, Constantinus in libro de incantatione.

¶ h. Bion dicebat pueros ranas, quoties collidunt, lapidibus petere: at illas iam non ioco, sed ferid perire, Plutarchus. Ἐπιπέδῳ δὲ τῶν βατραχῶν πέδῳ βίος, ἢ μελεδαινει τὸν τὸ πτεῖν ἐκχρύπτει. παρὰ τὴν ἴατρον ἄφρονον ἄνθρωπον, Theocritus Idyl. 10. ad finem. ¶ Cum Darius inopia rerum laboraret, reges Scytharum id intelligentes, mittunt ad eum cum muneribus caduceatore, aue, mure, rana, & quinque sagittis, vt ex Herodoto resulti in mure h. Scythæ Dario regionem ipsorum inuadenti, autore Herodoto, miserunt aue, sagittam & ranam. Patroclus verò Ptolemæi imperator (vt tertio hystoriarum Phylarchus prodit) Antigono regi ficus vitides & pisces magnos misit, quibus rex acceptis in conuiuio cum omnes addubitarant quid hæc munera sibi vellent, dixit videri sibi Patroclum hoc monere, vt vel maris imperium sibi pararet, vel ficos ederet, Athenæus lib. 8. ¶ Batrachomyomachia inscribitur iocosum Homeri poema, quo ille ranarum & murium pugnam describit. Magnæ poeta veteris comædiæ inter cætera batrachos, id est ranas scripsit. Extat eiusdem inscriptionis comædia Aristophanis, vbi Bacchus ad inferos descenderé fingitur, vt Euripidem aut Æschylum, alterutrum scilicet, qui in certamine apud inferos vicisset,) ad superos reduceret: & cum paludem Charontis traiceret, ranas coaxantes audire, & colludere. In hac fabula Aristophanes (vt scribit Tzetzes in Varijs 8. 201.) illos irridet qui sibi sapientes videbantur, cum veteribus collati planè stolidi essent. ranas autem appellat, τῶν ἄλλων πλάσας φιλητας, κέραιτας, ἀνταρτίας, Ἐκεῖνας μεγαλειότητα ἢ λογιότητα, κρίσει, Ἄλλ’ ἄλογοις τὰς φωνὰς, τὸ πρὸ βατραχῶν λίμνης. Ὀυτὼν γὰρ τὴν φιληταίαν ἢ φιλικότητα, ἢ δαίαν, Hæc ille sub lemmate, Περὶ τῶν Ταισῶν βατραχῶν φουσιγαθήσεις. ¶ Latona puerpera cum à Lycijs rusticis prohiberetur ne sitiens ex lacu biberet, nec supplex etiam admitteretur, imprecata eis

Fabula de Lycijs in ranas conuersis.

Æternum stagno (dixit) viuatis in isto. Eueniunt optata deæ, iuuat esse sub vndis, Et modo tota cana sommergere membra palude, Nunc proferre caput summo modo gurgite mare, Sepe super ripam stagni consistere, sepe In gelidos reslire lacus. sed nunc quoq, turpes Litibus exercent linguas, pulsoq, pudore Quamuis sint sub aqua, sub aqua maledicere tentant. 50

Cur ranas coluerint Ægyptii.

¶ Ranæ in comædia Aristophanis gloriantur se propter cantum suum, & arundines quas in aquis alant, gratas esse Musis, Pani, & Apollini. Ranarum cultores (inquit Philastrius in libro de hæresibus) ranas illas coluerunt, quas sub Pharaone per iram Dei tunc temporis Ægyptiorum terra emisit, vt putore Ægyptios defangarent: inq, eo scelere adhuc perseuerant, putantes Deiram ex hac vana obseruantia posse placari. Cypselus Perandri pater, infans adhuc ne occideretur à quibusdam ad hoc facinus missis, à matre in cista (καὶ ἐκίμη) occultatus & seruatus est: vnde postea Cypselus Delphis domum quandam consecrauit, in qua ad iunum palmæ arboris truncum ranæ expressæ sunt: eo quod deus (Apollo) ploratum

eius in cista latentis inhibuisset, vt lateret, vt refert Chersias apud Plutarchum in Conuiuio septem sapientum circa finem: quid verò ranæ ad Apollinem aut Cypselum faciant, explicaturum se pollicitus, omittit. Cæterum in libro in quo quæritur cur Pythia non amplius carmine respondeat, ranas & hydros sub palma ærea in Corinthiam domum allato anathemate è templo Apollinis Delphici, sculptos conijcit, quia Sol secundum quosdam vapore aquarum nutriri existimetur: vel potius ad ortum Solis significandum. fingunt enim poetæ ex aqua (Oceano) oriri Solem. Apud Magos talparum exta & ranarum euentus fortunatos, nonnunquam magnos casus prædicere crediderunt, Alexander ab Alexandro lib. 5. cap. vicésimoquinto.

¶ PROVERBIA. Rana aquam, βατράχων ὕδωρ, subaudiendum ministras: Vbi quid exhibe-

10 tur, quo vel præcipue gaudet is qui accipit. Veluti si quem natura bibacem ad bibendi certamen prouocet, aut homini loquaculo narrandi materiam & occasionem subministret. Diuersum ab illo, Rana a βατράχων οὐνοχοῖς. Rectè accommodabitur, vbi quid datur abundantanti. nam ranis affarim est aquæ. quam. Apud Athenæum refertur hoc carmen in Syraculios: Οἱ πίνουσι μόνον βατράχων ὕδωρ ἐδὲν ἐδδντες. id est, Qui absq, cibo viuunt ranarum more bibentes, Erasmus. βατράχων ὕδωρ, ὡς γὰρ ἡ ἑώρα, ὅτι τῶν τῶν αὐτῶν δίδονται οἵς χερσὶν οἱ λαμβάνοντες, Suidas. Quidam Germanicum etiam prouerbum facit,

¶ Er gibt den fröschen zu trincken/ Ranis propinat. ¶ Rana gyryna sapientior, Vide supra in C. Rana ranacum locusta. Impar certamen expressit hac figura Theocritus in Thalyijs, βατράχος δὲ πτερ’ ἀκρίδης locusta. cum Scholiasis Græcis ranam dici βατράχων quasi βατράχων, ob vocis asperitatem, Erasmus.

¶ Minus de istis laboro quàm de ranis palustribus, μέλει μοι πῶν τῶν τῶν ἐδδν, ἢ πῶν τῶν ἐν τοῖς Minus de 20 τέλμασι βατράχων: prouerbialis hyperbole qua significamus nihil omnino ad nos pertinere negoti-

um. Rectè dicitur & in obretatores, quorum oblocutiones dicemus nos fortiter contemnere. Si- quidem ranæ tametsi assidue obganniant, & odiosam illam cantionem iterent sine fine, βατράχος ἐξ ἑσθῆς de ranis κολῆ κολῆ, tamen nemo commouetur. Ad hoc facit quod Origenes Ægyptias ranas dialecticorum palustribus, & sophistarum garrulitatem interpretatur in decretis pontificijs, Erasmus. ¶ Rana Seriphia in ho-

30 ait mutas esse in Seriphio, illi negant vocem ædere deportatas in Scyrum, quasi in Seriphio vocales, in Scyro obmutescerent. Verum attentius intuenti rem, nihil est absurdum. Seriphus ranas habebat mutas. eas vt rem prodigiosam deportabant in Scyrum, quas cum Scyrij mirarentur esse mutas, præter ingenium ranarum indigenarum, dicebant βατράχος ἐν Σερφῶν. ea vox abijt in prouerbum, Erasmus. In Seriphio (inquit Ælianus) ranæ prorsus mutæ sunt. si verò has aliò importes, acre quiddam & tragicum sonant. In Pierium lacum, qui non perennis est, sed hyeme tantum existit ex aquis in eum confluentibus, ranas si quis iniiciat, silent: alibi tamen vocales. Seriphij de his ranis gloriantur,

hoc videlicet fieri munere quodam Perseo diuinitus dato: qui cum rediret cum capite Medusæ, & terram lustrasset per multam, cumq, vt par erat festus prope lacum illum somnum capere voluisset, ranas strepentes interpellasse: itaque Perseum molestia affectum, à patre Ioue deprecatum fuisse, vt

40 ranas clamare prohiberet: Patrem vero eius precationem exaudisse, ac ranas illius loci perpetui silentij condemnasse. Theophrastus tamen hanc explodens fabulam, (nimiam) aquæ frigiditatem affert causam esse, (vt Tzetzes etiam refert 8. 167.) cur hæc mutæ sint, Ælianus. ¶ Ranis vinum præminis-

50 tras vel infundis, βατράχους οὐνοχοῖς: in eum dicebatur qui id ministraret, quo nihil esset opus ei cui exhiberetur: veluti si quis apud indoctos multa de philosophia disserat. Ranis enim nihil opus vino, aqua palustri magis gaudentibus. Explicatur adagium à Zenodoro, Suida, Diogeniano. Pherocrates apud Athenæum in Coriano, (ἐν κορινθίῳ,) Ἐρρ’ ἐς κόραχας, βατράχους οὐνοχοῖς σε δεῖ. id est, Abi in malam rem, ranis pocillari te oportuit, obiurgat enim pincernam, quod quatuor vini cyathis duos infuderit aquæ. Vnde licet conijcere, prouerbum in hos quoque conuenire, qui vinum immodica diluunt aqua, ita vt aquam, non vinum bibere videantur ranarum ritu, Erasmus.

¶ Germanis peculiatia ex ranis prouerbia. Rana conculcata tandem coxat. Wan trydt oeff ein forsch wol so lange/ dat he quaet: vltatum apud inferiores Germanos. sensus conuenit cum illo, Furor sit læsa sepius patientia. Rana in paludem resilit, vel aurea sede relicta: De vorrsch huppet wider in den pot! Wann he oeff sethe vp een gulden stol.

¶ Scita fabella est, perrexisse olim peringentem taurum ad aquas restringendæ sitis gratia. Dum verò audius bellua se aquis iniicit, ranunculos ibi attriuit aliquos. Vnus qui euaserat, peruenit ad matrem, cui fratrum miserabile exitium narravit, vt à staruroso nescio quo immaniter fuerint exculcati. At illa nimis inscita, nimirq, exoculata, vt quæ filio aliqua volebat videri, tumescere amplius cœpit, ac flatu modo magnitudinem captare, rogans, ecquid tanta foret pernicialis bellua? Cuius, Multo maior, inquit: illa etiamnum inflari plus ac subinde cœpit, cupiens omnino magnitudinem visam exhibere filio. At is frustra conati illam animaduertens: Non si te ruperis (inquit)

Apologus de rana qua tumescendo bonis magnitudinē aquarecomabatur.

par vinqum futura es. Id prouerbij formam habet, (in eos qui sui & domesticæ humilitatis obliu, magna affectant nomina.) Meminit Theocritus in Bucoliasis, Ουρρε νραουεε ις εδ' εη ηαδουε τβ γ αιιδου: quod est, ei Διγρηρηεης, Cælius. Eundem apologum secundo Sermonum Horatius Sat. 3. (vnde mutuatus est Cælius) his carminibus exprimit.

Absentis ranae pullis vituli pede pressis,
Bellua cognatos eliserit, illarogare,
Maïor dimidio? num tanto? Cum magis atq,
Par eris. hęc à te non multum abludit imago.
Vnus vbi effugit, matri denarrat, vt ingens
Quantane? num tandem, se inflans, sic magna fuisset.
Semagis inflaret, non site ruperis, inquit,

Fabula de rege ranis nis datus fingitur, & dicitur describitur à Gaspare Heldelino in Encomio ciconiæ. Seruius in dato à Io- Georgicis explicans hoc carmen, Et veterem in limo rana cecinerit querelam: Fabula (inquit) duplex est. nam, vt Ouidius dicit, Ceres quum Proserpinam quaereret, ad releuandam sitim accessit ad quendam fontem. tunc eam Lycij rustici à potu prohibere ceperunt, & conturbantes pedibus fontem, quum contra eam mitterent turpem naribus sonum, illa irata eos conuertit in ranas, quæ nunc quoq; ad illius soni imitationem coaxant. Sed hoc non est valde aptum. nam illud magis insultatio fuerat quàm querela, & pœnam sacrilegij iuste pertulerant. Vnde magis Æliopus sequendus est, qui dicit: Quum Iupiter reges omnibus animalibus daret, & ranis dedisset colendum breuissimum lignum, tunc illud aspernatæ sunt. Iupiter iratus, hydnum eis dedit, qui vescitur ranis, Hęc illæ. Cæterum Probudem carmen enarrans: In Lycia (inquit) Latona æstu exhaustis vberibus educans Apollinem & Dianam infantes, accessit ad Melam fontem: & quum vellet bibere, prohibuit eam Neocles pastor. Quum autem illa pertinacior esset, prohibuerunt aqua. Itaque deæ numine mutati sunt in ranas.

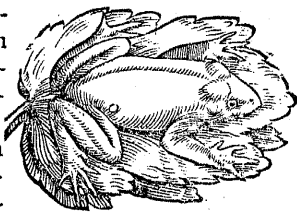
DE RANIS TEMPORARIIS, VEL ÆSTIUIS.

Latent hybernis mensibus in terra ranæ omnes, exceptis temporarijs istis minimis, (Germani vocant Reinfroschl) quæ pallet in cœno, & reptant in vijs & littoribus. Hęc enim quia non ex semine, quod effundunt mas & femina cum complexu Venero iunguntur, sed ex puluere æstiuis imbris madefacto oriri videntur, diu in vita esse non possunt, Georg. Agricola. Plura leges superius in Rana simpliciter capite tertio.

DE RANUNCULO VIRIDI, SIVE RANA calamite aut dryopete.

Que sit rana viridis & calamites.

MINIMAM & viridissimam ranam Plinius calamiten (batrachon) aut dryophyten à Græcis appellari nos docet: quare non sunt audiendi qui calamiten bufonem vel rospum vulgò Italicè dictum interpretantur, vt Aggregator: cuius sententiæ Albertus quoque fuisse videtur, ranam rubetam dictam scribens, quòd frequenter in rubis & arundinetis degat: perinde ac si eandem calamiten esse innuat, cui à calamis hoc est arundinibus nomen. Varro luridam ranam dicendo pro calamite videtur accepisse, quoniam pfilothrum sit, vt Plinius idemq; Varro affirmant, illud efficacissimum: quanquam & epitheton ranarum omnium putant id poëtæ, Hermolaus. Ego verò cum calamites læti & viridissimi coloris sit, luridam ranam non hanc, sed aliam terrestrem venenatam esse dixerim, siue rubetam, siue illam quam mutam dicunt: vtraq; enim luridi coloris & venenata est. Ranis autem venenatis omnibus pfilothri vim communem esse existimo. Esto igitur calamites parua vel minima rana viridis, vt Plinius interpretatur. Et de ore pastoricij canis virens exiluit ranula, Apuleius lib. 9. Metam. Ranunculus viridis calamites super arbores corylos frequenter reperitur, &c. Vincentius Belluacensis. Nominat autem ranunculum viridem Marcellus Empiricus quoq; Dioscorides & alij (vt dicam in G.) simpliciter aliquando ranam viridem vocant, cum addere deberent paruum aut calamiten, distinguendi gratia à maiore illa viridi quæ edendo est: aut certè terrestrem, quoniam maior aquatica vel amphibia est. Paruam quidem recentiores aliqui (Andreas Bellunenensis), arborem appellat, quòd arbores scandat. Βάτραχοι χαλοποι οι εν τω νελαμον γινονται, Archigenes apud Galenum de compositione secundum locos libro quarto capite vltimo. Blefaricon, id est ranunculus viridis, Syluaticus. Cucuniones, id est ranunculi virides, Idem. Et alius quidam obscurus, Cucuriones, id est ranuncula virides. Irici siue ranulae, Nicolaus. Ranæ parua virides, βρεχενες nominantur à quibusdam, Galenus in opere de simplicibus, per onomatopœiam fortè: aut à prælagio pluuiæ. βρεχεν enim Græcis pluere est: quasi diceret, βρεξει, βρεξει, id est pluet, pluet. Βρεχενες καλεις καλεις, Aristophani ficticia de Ranarum voce nomina sunt. Vox quidem βρεχας, ad Germanicam Frosch accedit, qua

Nomina diuersa.

ranam in genere significamus. Vbi manum iniicit benignè, ibi onerat aliquam zamiam, Plautus de diuite auaro blandiente pauperi. vbi Scholiastes, zamiam id est damnium. nam zamia dicuntur ranulae in arbore, quæ nisi detrahantur alios lædunt. Zumiã quidem Græce damnium significat, Dores Καμια proferunt. Rana viridis ranula (vulgò scilicet apud Italos) dicta, Aggregator. Ranocchio, ranunculus, Alunnus, Italus. Scoppa grammaticus Italus rubetam interpretatur lo ranauoto, ranonchia derubetto: quæ tamen voces diminutiuae à rana videntur. Ranas virides paruas Gallii croissetz vulgò dicunt. Syluius. alij graisset scribunt: vide in Rubeta A. Alij in Gallia verdier, à colore. Renogle, Sabaudicè. Laubfroschl Germanicè, Zaba trawna, Polonis. ¶ Ad sanguinem sistendum, quidam ex ea rana, quam Græci calamiten vocant, quoniam inter harundines fruticisq; viuat, minima omnium & viridissima, cinerem fieri iubent, Plinius. Et alibi, Venerem concitat iecur ranæ diopetis & calamitæ, &c. Vetust lectio in quodam codice erat, dryophetes & calamites: vbi Hermolaus, Scribendum fortè sit dryopetes siue dryophytes, & calamitæ: quoniam in arboribus, fruticis, arundinetisq; versentur. hoc illud sit omnino, quod superius diphthites mendosè legebatur. Et alibi, Minimam istam & viridissimam ranam mutam, dryopetem quoque vocari credimus à Plinio, quia inter frutices & arbores versatur. Sipontinus apud Plinium diphthitas corruptè legit. Ipse dryopetes legerim: vt sit βαλιεργος, δρυοπέτης, paroxytonum, sic dicta ranula quòd ab arbore in arborem quasi volando transire videatur, vt dica m in C. vel δρυοπέτης, oxytonum. quod ex arboribus aliquando decidat (vide in libro de aquatilibus ad finem tractationis de ranis.) aut, si quis malit, διοπέτης, quòd non nata è terra sed ex aere delapsa videatur quum in arbore reperitur. sed διοπέτης magis proprie dicitur ranæ quæ portentose aliquando cum pluuiã deferuntur. licebit & δρυοφύτων βαλιεργον dicere, quod per arbores incedat, vel ea scandat δρυοφύτων verò quomodo rectè dicamus, & ex Græcæ linguæ proprietate, non video, & si Hermolaus ita dici posse coniecerit tanquam ab arboribus & fruticibus composito nomine. sed φυτα quæuis plantæ sunt. δρυοφύτων potius dixeris, (vt βοφύτων,) quæ tamen vox in arbore natum vel natam significabit. Ranam hanc calamiten, in arundinetis ac herbis maximè viuere Plinius scribit, mutam ac sine voce, viridem: à qua distinguit alteram paruam arbores scandentem, & ex ea vociferantem. Sequuntur Plinium Hermolaus & Sipontinus. Ego verò Georg. Agricola sententiam sequor, in hæc verba scribentis: Rana viridis illa parua, quam Græci calamiten vocant, quòd in arundinetis agere consueuerit, arbores quoque scandit atque in herbis viuit: Græci etiam βρεχενες vocant, quod sono sui generis pluuias futuras prænunciet. Nec enim, vt Plinius à nobis dissentiat, est muta & sine voce. Vide plura in C. Μωπις, rana in hortis est, Hesychius & Vatinius: sic dicta fortè quòd voce sua pluuias prælagiat. ranæ quidem mutæ vatis nomen non conueniret.

Minimum hoc ranæ genus & viridissimum est, vt ex Plinio iam retuli. Batrachites lapis ranæ viridi similis colore atq; effigie, Plinius: vbi minimum hoc genus, an maiores & aquaticas virides ranas accipiat aliquis, nihil interest. Hęc quidem, qua de nunc agimus, vndique viridis est, præter pedes & digitos, quorum color ex luteo rufoque remissis mixtus videtur. vnguiculi extremi globulis terminantur. Ego in hac rana dissecta sanguinem reperi passim, sed paucum: cor albicans, iecur nigricans cum felle diluto: item lienem & oua aliquot in fine Iunij.

Ranula hæc viridis inter frutices & arundines: vnde & calamitæ nomen, vt diximus, reperitur. apparet & in hortis aliquando, sed magis locis syluestribus: quin & arbores scandit, præcipuè corylos, vt Vincent. Bell. scribit: Vnguibus reptant in altissimas quasq; arbores, Syluius. Arboru & vitium folijs insident. ¶ Hyeme in terra conditur, verno tempore sæpe numero videtur ex terra eminere media, media adhuc in ea latere, Georg. Agric. ¶ Vulgus eam volare putat, quoniã arbores & frutices ascendat, vt inde forsan δρυοπέτης appelletur. ¶ Est rana parua arborem scandens, & ex ea vociferans. Plin. Græci βρεχενες vocant, quòd sono sui generis pluuias futuras prænunciet. nec enim, vt Plinius à nobis dissentiat, est muta & sine voce, Georg. Agric. Arbores ascendit, & futuras pluuias cantando prædicat, alijs temporibus silet, Albert. Super cotylis frequenter reperitur, vbi assiduè carabdrion voces emitit, Vincent. Belluac. Borexantes dicuntur à voce. nam sub noctem vox earum vnica est bres, Syluius. Ranco garrula questu, Serenus de parua rana. Nicander in Theriac. ranunculum viridem surdum & mutum cognominat. ¶ Rana calamites in arundinetis fruticisq; roris linctu videtur, Hermolaus: ex Nicandro, qui scribit: εν τω νελαμον γινονται λιχμάρδος έρωτω.

Arbores ascendit, & futuras pluuias voce (cantando) prædicat, aliàs muta, Albertus vt pluribus retuli præcedenti capite. ¶ Hanc ferunt in os canis iniectam, mutum reddere: vnde in Ecclesiastico dicatur, Xenia & dona excæcant oculos iudicum, & quasi mutus in ore canis auertit correctiones eorum, Vincentius Belluacensis addens hanc ranam ab hoc effectu mutam dici, quòd voce canem priuet, non quòd ipsa nullam edat: sed authore nullo se munit. Mihi quidem dubium non est, quam auctores ranam mutam inter venena nominauerunt, à calamite (quãquam & ipsa venenata, vt ferunt) differre. Cæterum in citato Ecclesiastico loco, circa finem capitis vicesimi, vulgata translatio absque canis mentione habet, & quasi mutus ore auertit correctiones eorum. Græcè legimus, Ξενια & δωρα, Canem in os iniecta mutum reddere dicitur.

ἀποτοφλοῖ ὀφθαλμοῦσιν, καὶ ὡς φρένας ἐν στόματι ἀποβέβηκεν ἐλαφρῶς. Id est, Xenia & munera excacant oculos sapientum, & veluti frenum in ore auertunt correctiones.

Remedia ex rana viridi.

Est rana parua arborem scandens & ex ea vociferans. in huius os si quis expuat, ipsamq; dimittat, tussim liberare dicitur, Plinius. Iecur ranæ diopetis & calamitæ in pellicula gruis alligatum Venere- rem concitat. Idem. ¶ Ad oleum ex ranis, quod medici aduersus articulares dolores calidos laudant, vt copiose scripsimus supra in Rana simpliciter, Iac. Syluius ranas virides syluaticas præfert. ¶ Ranas virides (paruas) croiffers vulgò dictas, manibus viuas hodie ex more tenent ad refrigerium febre acuta aliqua ardentes, Syluius. Ad febres hecticas Gaynerius: Ranulas virides quæ in succis locis super arboribus viuunt, quarum ventres lactei (albi) sunt, capitibus abscissis & visceribus eiectis, in aqua tan- diu coques vt caro earum ab ossibus separetur: deinde admixta farina hordei, vel potius frumenti, cum iure illo & carnibus fac pastam, qua cibabis gallinas & pullos quibus alendus est æger. Vel loco ranarum accipe anguillas, aut quosuis pisces, & fac similiter. nam pulli ita nutriti mirificè conferunt hectycis, Gaynerius.

Ex san- guine.

¶ Qui ex sanguine huius ranunculi remedia tradunt, aliqui sanguinem appel- larunt, alij saniem, vel succum, vel humorem. Horus quidem ranam non alibi quàm in oculis sangui- nem habere scribit. Viridium ranarum cruor auillos genis pilos renasci prohibet, in vestigia euulso- rum instillatus, Dioscorides: vbi ego non virides illas edules, maiores scilicet & æquaticas, sed paruas virides & terrestres intelligo, quæ veneno non vacant, ideoq; psilothri vim fortè habet, vt & reliquæ venenosæ ranæ, quamuis huic inter cæteras veneni minimum inesse putem. Nuper quidam cum ran- unculum viridem aliquandiu in pollice manus gestasset, paulò post illud duriusculo tumore affe- ctum mihi ostendit. Crito apud Galenum lib. 1. de cõpositione medic. sec. locos, inter remedia quæ pilos disperdant, numerat ranarum in viridibus arundinetis degentium cruorem siue mucum. Cum assereret quidam sanguinem viridium ranarum (inquit Galenus de simplicium facultatibus 10. 5. par- uarum scilicet, quas quidam brexantes nuncupant, si euulsis ex palpebra pilis inungeretur, vt in poste- rum non recreferent prohibetur, falsum id comperi factò periculo. postea verò scriptum à quibus- dam repertum illud ipsum: vt & de ricinorum sanguine, qui ne ipse quidem factò periculo promissa præ- stitit. Papias Laodicensis apud Galenum lib. 4. de comp. secundum locos, euulsis palpebrarum pilis, mox dropacelocum irritabat, deinde chamæleonem album tritum cum ranarum sanguine permi- xtum illinebat. Plinius idem auxilium (lib. 32. cap. 7.) tradit, sed pro chamæleone albo lacrymam vitis habet, quod remedium etiam postea repetit. Hoc verò loco Papiæ apud Galenum chamæleo albus trius ammiscendus, haud scio an rectè legatur, quum neq; Dioscorides, neq; Galenus, neq; Plinius hoc de chamæleone herba tradant. De chamæleonte certe animali Dioscorides tradit, quòd sanguis eius æquè vt viridium ranarum pilos palpebrarum denudet. Sed Paulus lib. 3. idem remediũ scribens: Locum verò, inquit, statim sanguine ranæ per se illines, aut cum cinere chamæleotis albi, Cornarius. Ad supercilia pilosa, Chamæleonis seu laureolæ radicè permisce cum sanguine ranæ & vnge locum; Galenus Parabilem 2. 109. Pungentes in palpebris pilos vbi euulseris, inuersas genas receti ranarum aut cimicũ sanguine illinito, finitoq; refrigerari, (exiccari.) vel chamæleotem album vrito, ac cinerè ranarum sanguine excipito, atq; vsus tẽpore salua diluito, & post euulsionẽ pilorum inungito, Aetius 7. 67. Et mox, Vel cochlearum carnes cum viridium ranarum harundineta incolementium, vel herina- cei terrestris sanguine subigito, & adiecta atramenti sutorij commensurata quantitate exficari sinito, & vtete, cauendo ne pupillam attingas. Sanguis ranarum viridium, & sanguis albalem (cimicum) prohibet ortum pilorum magis quàm vespertilionis, Auicenna. Ranunculum viridem comprehen- sum acu cuprea pũgito, & sanguine eius excepto palpebras de quibus pilos tuleris, (vulleris,) subinde eontinge, nunquam renascentur, Marcellus. Præterea, quascunq; voles auertere setas, (pilos palpeb.) Atq; in perpetuum rediinaa occludere tela, Corporibus vullis saniem perducito ranæ, Sed quæ parua siue est, & rauco garrula questu, Serenus: videtur autem omnino calamiten intelligere, eamq; minime mutam facere.

Ranas quindecim coniectas in fictili nõuo iuncis configunt quidam: succum earum qui ita effluxerit, admiscunt lachrymæ quæ ex alba vite emanat, atq; ita palpebras emendant inutilibus pilis exem- ptis acu instillantes hunc succum in vestigia euulso- rum. Megeps psilothrum palpebrarum faciebat in aceto enecans putrescentes, & huc vtiebatur multis (fortè, mutis) variisq; per aquationes autumnii nascentibus, Plinius. ¶ Et alibi, Ranæ parua, quam in oculorum curatione descripsimus, sanies effi- cacissime psilothrum est, si recens illinatur: & ipsa arefacta ac tusa, mox decocta tribus heminis ad tertias, vel in oleo decocta æreis vas. Eadem mētura alij ex quindecim ranis conficiunt psilothrum, sicut in oculis diximus. Varro luridam ranam dicendo pro calamite videtur accepisse, quoniam psilothrum sit, vt Plinius idemq; Varro affirmant, illud efficacissimum, Hermolaus: Ego quidem, vt in A. superius dixi, luridam ranam pro rubeta acceperim: omnis verò ranæ venenatæ saniem psilo- thrum esse conicio. Si quis cum sanguine ranarum viridium confecerit azarach, (auripigmentum, Arnoldus in libro de venenis, (trita, & inde aliquis aurei pondus biberit, retinebitur eius vrina, Raf- sis. Parua ranæ viridis, quæ in arundinetis viuit, humorem corporis dera sum penicillis clarita- tem oculis inunctis narrant afferre, ipsaq; carnes doloribus oculorum superponunt, Plinius.

Cor-

Corpus ranæ, & maximè pinguitudo eius, faciem facit dentium eradicationem, videtur autem hoc esse ex petrosa (arborea hortulana, vt Bellunenfis habet,) & non domestica, Auicenna lib. 2. c. 596. & ex eo Syluaticus cap. 221. inter nocumenta ex rana rubeta. Sed de rana arborea, id est calamite, non de rubeta hæc accipi debere, tum Bellunenfis testis est, tum Syluaticus eodem mox capite verba Me- fuzi hæc citans: Adeps ranæ viridis quæ habitat in arboribus si linatur super ipsum (dentem) frangit ipsum. Auicenna tamen lib. 4. scribit, eius qui sumpto rubetæ veneno euaserit, dentes excidere.

¶ Est parua rana in arundinetis & herbis maximè viuens, muta ac sine voce, viridis, si fortè hauria- tur, ventres bouum distendens, Plinius & ex eo Albertus. Videntur autem boues facilius hoc ranæ ge- nus deuorare propter paruitatem eius & colorem herbaceum. Venenatos autem hos ranunculos ef- se coniecimus, quoniam & aliæ terrestres ranæ venenum continent: & de his ipsis psilothrum esse, & dentes eradicare authores prodiderunt, quod absq; vehementi & venenosa vi non contingeret. Vide infra in rana gibbosa, vbi docemus veteres videri calamiten ranam cum rubeta terrestri muta confu- disse. Remedia quidem omnis ranæ venenatæ in rubeta coniungemus.

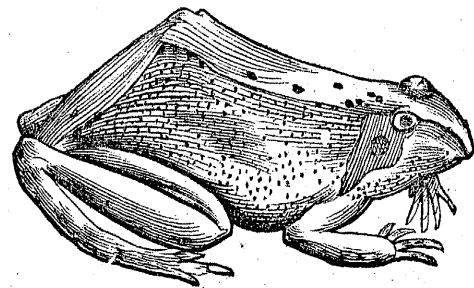
Venenat- tum est a- nimal.

¶ Ad sanguinem sistendum & ranarum illinunt cinerem, vel sanguinem inarefactum. Quidam ex ea rana, quam Græci calamiten vocant, quoniam inter arundines fruticisq; viuat, minima omnium & viridissima, cinerem fieri iubent, Plinius. Produntur & ex rubeta rana ad sanguinem cohibendum remedia, vt in eius historia dicemus: nec non ex rana simpliciter. Ad alopeciam, Cinerem paruula- rum ranarum cum molli pice impone, Kiranides. Vide supra in Rana simpliciter. Ranunculos par- uos extire, eorumq; cinerem cum pice, sæpe, vsquequo crassa facta sit feruefacta, illine, loco neq; raso neq; prius confrecto, Archigenes ad alopecias apud Galenum de compos. sec. locos. Vbi etiam ex So- rano idem remedium legimus, Ranas paruas vsas pici liquidæ tepidæ insperge, deinde neq; præra- fis neque præfrictis illine. Et rursus ex eodem ad alopecias, Ranarum vsatarum drachmas xiiii. pu- micis vsiti drachmas xii. (aliàs xv.) sinapis drachmas vii. nitri drach. iiii. nucum vsatarum drach. xxi. Item ex Archigene, Cineris ranarum minimarum in ollula vsatarum partem vnam, muscer- dæ, veratri albi, radicis calami vsatæ, pipæris albi, singulorũ æquales portiones aceto excipe, & ad præ- frictum ac prærasum locum vtete. Vide supra in Rana aquatica.

H.

a. Nicandri Scholiastes ranam (viridem) quam mutam putat, λέροπον dici ait. ¶ Epitheta. Ranca garrula questu, Serenus. Καφοδὲ ἀφοβοῦτος, λαχρὸν δὲ, ἐν δονέκων θάλασσῃ, Nicander.

DE RANA SIVE RUBETA GIBBOSA, & aliis mutis ranis in genere.

RANÆ genus luridum & terrestre, ac vt ex ipso colore apparet, venenosum mutumq; in hor- tis & syluis inter frutices reperitur apud nos, magnitudine qua vulgares aquaticæ ranæ, dorso gibboso vtrinque ad latera eminentibus officulis. videtur autem rubetis ad numerandum. Germa- nicè appello Gartenfrösch, id est hortensem ranam: aliqui Grassfrösch, id est graminis ranam, quòd in gramine degat. sed eodem nomine alij virides aquaticas à colore nuncupant. Et quanquam Io. Tzetzes in Variis 8. 167. omnem ranam terrestrem mutam esse scribit, gibbosa tamen ista non omnino muta est. nam cum in horto nuper vnam ense persequerer, clamabat etiam antequam fe- rirem. mutas tamen appellare licet, quod vocem (opinor) nisi vis aliqua exprimat, non emittant. Μάστις, rana in hortis, & species locustæ, Hesy chius & Varinus. quæquã oxytona apud eos dictio est. Ego ranunculum viridem mantin, id est vatem appellari coniecerim, quòd voce sua pluuias præsa- giat: muta enim rana vatis nomine indigna videtur. Inuenio & palustrem mutam inter venena hoc est heliobatrachon, diuersam à phryno, quoniam & signa & medicinæ variant, præfertim Aetio, Her- molaus. Scribit autè Aetius de rana rubeta lib. 13. cap. 54. & mox sequenti capite de rana palustri, non rectè intellectis, vt mihi videtur, Nicædri verbis, quæ imitatus apparet. Facit enim Nicand. duas ranas venenatas, primũ rubetã æstiuã palustrẽ & vocalẽ, deinde ranam viridẽ inter arundines degentem

F ij

& mutam siue furdam: nam & κωφὸν & ἀφθογγόν vocat. Aeti- us verò rubetæ duas species facit furdam & non furdam, & priorem tantum exitiosam. deinde tertiam addit ranam palustrem. Atqui Nicander, vt dixi, primum statim phrynon, id est rubetam vocans, palustrem & vocalem esse ait, & veneni eius tum notas tum remedia describit, quæ apud Dioscoridem non leguntur. nam quæ Dioscorides habet, à Nicandro ad alteram ranam nempe mutam referuntur. Videtur autem Nicander vtranque ex istis venenatis ranis appellare phrynon, τὸν μὲν θερείου μεθ' ἑλίου τοῦ δὲ ἀφθογγὸν ἢ κωφὸν λαχεὶδὴ καὶ καλαμίτω. etsi non calamiten dicit, sed quod idem valet, ἐν δονάκεισι θαμίλων, id est arundineta frequentans. λαχεὶδὴ viridem interpretor, (Scholiastes eam vocem non attingit: sed videtur legisse λασειδέος, pro λασίς, propter hæc verba, τὸ ἀφθόνον καὶ δασέως: id est mutæ & hirsutæ. nos quidem rubetæ genus paruum, sed lurido colore vt maiores, pedibus clunibusq; hirsutum nouimus.) quasi λα- χουειδὴ, hoc est coloris olerum & herbacei. Scholiastes tamen rubetæ nomen palustri tantum conuenire ait: mutam verò illam, ranam esse, non rubetam, hoc est ranæ speciem à rubetæ diuersam. Ita- que Hermolaus Aetium non intellexisse videtur, nec Aetius Nicandrum: Nicander verò in re ipsa errasse, nisi concedere velimus viridem illam paruat, quam calamiten vocant & mutam authores, vsq; ad eò venenatam esse: quod tamen hodie vulgus non putat, nec medici ipsi, nec mihi verisimile est: & reuera non est muta. Quòd si de hac sentiebant authores, magnitudinis discrimen addere de- buerant, vt alibi solent, ranas virides paruas dicèdo. Sed vt ea quoq; sit venenata, confudisse mihi ve- teres videntur ranulam hanc viridè terrestrem, cum altera rana terrestri venenata, nêpe bufone seu rubeta terrestri. sin minus, ostendi cupio vbi nam de terrestri rubeta loquantur. Nam de palustri tan- tum rubeta scribunt, vt Dioscorides, φρυϊὸς βάρβαρος ἑλεῖος, &c. Omnino igitur in ea sententia sum,

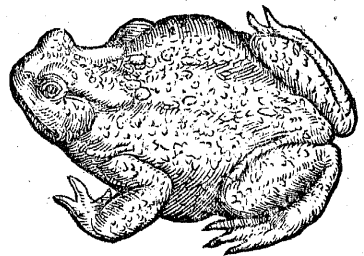
Triplicis ranam terrestrem mutam vel duplicem esse, vel etiam triplicem: nêpe bufonem seu rubetam terre-
reltris streum, rubetam gibbosam, & ranulam viridem, quæ tamen non omnino muta est, cum instantem
muta. pluuiam prælagiat. Tzetzes etiam, vt dixi, ranam omnem terrestrem mutam esse scribit. Ad hæc, non virides solum inter frutices & harundines reperiuntur, sed rubetæ etiam aliquando, & gibbosæ quid- em sæpius. Facile igitur confundere has differentias fuit parè animaduertentibus. Vt cumq; est, nos remedia aduersus omnes ranas venenosas in Rubeta dicemus. Nicandri Scholiastes ranam mutam, hybernā quoq; dicit ait, inde colligens quoniam poeta rubetam palustrē φρυϊὸν θερεῖον ἢ θεροειδέον, id est æstiuam cognominat. sunt autem æstiuæ (inquit Scholiastes) vocales & innocētiōres, hyber- næ verò mutæ & exitiales. Verum Nicander ipse nullam vocat hybernā, & æstiuam vere etiam appa- rere, ac vernū tempus voce sua inter algas prænunciare scribit. Alij æstiuam dici coniuiciunt, quòd per æstatem venenum ex ea conficiatur: nimirum quòd tum temporis propter calorem venenum syncerius fit. nam in calidioribus quoq; locis ranarum genus nocētius est, vt Scholiastes tradit.

Descriptio Ranæ gibbosæ, cuius hic effigiē dedimus, duo quasi cornicula in dorso medio vtrinque eminent.
rana gib- color ei viridis ferè, sed obscurus & subfuscus est. latera maculis ruffis scatent, sunt & digiti pedum
bosæ. ruffi. Dorsum supra thoracē paucis maculis nigris distinguitur. Venenosam esse ex ipsa specie colo- rēq; apparet. Hoc genus à serpentibus in syluis deuorari aiunt. Conduntur hyeme & ranæ pallidæ in hortis agentes, quæ non comeduntur, & mutæ sunt, Georg. Agricola.

DE RANIS RVBETIS TVM PALVSTRI BV-
tum terrestribus: Et de remediis contra omnes venenatas ranas.

A.

Diuersæ DE RVBETIS vel ranis rubetis non omnino
authorum conueniunt inter se authores tam antiqui quam
sententiæ recentiores. nam & in alijs quibusdam discrepant,
de rubetis. & in locis in quibus degant assignandis. Nicander & alij medici Græci phrynon suum, (sic enim rube- tam vocant) palustrem tantum faciunt, (vide plura superius in Rana gibbosâ:) Plinius & alij in vtroque elemento rubetam ex æquo viuere scribunt. distin- guunt alij, primum in aqua viuere, deinde in terram progredi affirmantes. alij in sicco tantum. alij dupli- cem faciunt rubetam, vnā palustrem sui generis, &

30

Duplex diuersam ab ea terrestrem: vnde opinionum variarum differentias sex colligimus. Ego, vt authores
rubetæ ge- conciliem, quòdā vnū tantū genus cognouisse existimo, siue palustre, siue terrestre tantum: alios
nus, vni vtranq;. Et inquirendum est, an palustris quædam rubeta semper in paludibus agat: alia verò paludes,
palustre siue coacta deficientibus aquis, siue etiā sponte deserat. Ranæ rubetæ in terra & in humore viuunt,
aliud ter- Plin. Rubeta vel rubetū (sed posterior hæc vox Latina non est: Aggregator ranam rubeti dicit ex Ki-
restre. ranide) frequenter inter rubos & arūdineta degit, & tam in aqua quam in terra ex æquo viuūt, Albert. Sunt (rana) quæ in vepribus tantum viuunt, ob id rubetarum nomine, vt diximus, quas Græci phrynos vocant,

vocant, grandissimæ cunctarum, geminis veluti cornibus, plenè veneficiorū, Plinius, in hoc sibi con- trarius: cum alibi, vt iam recitauit, in terra & in humore rubetas viuere scripserit. quod ego de mino- ribus rubetis verum esse puto; grandissimas verò quas bufones & boraces aliqui nominant, terrestres tantum, quamuis non affirmo. Plinius verò grandissimas dicendo, non in rubetarum genere intelle- xit, quod non distinguit in species, sed simpliciter inter ranas. Iam quòd geminis cornibus hoc genus insigniri ait, id ego non rubetæ propriè dictæ aut bufoni, sed ranæ mutæ illi tantū quam superius gib- bosam nominauit conuenire puto, quæ quidem nunquam in humore degit, non tamen grandissima est, sed communis aquaticæ ranæ magnitudine. Rubeta dicta est, quia in vepribus viuūt, quanquam Cur dicta prius in aquis, postea sit terrestris, grandissima cunctarum, geminis quandoque veluti corniculis, vt sit rubeta. inquit Plinius, dorsum exasperat, Hermolaus: qui addendo verbum quandoque, fatetur non simpliciter aut omnibus rubetis id conuenire vt Plinius scripserat. Sipontinus etiā in vepribus tatum & inter ru- bos rubetam agere prodidit, Plinium securus. Sic Marcellus Vergilius quoque, Sunt & quæ in sicco agunt ranæ, vt rubetæ & calamitæ. Kiranides phrynon ranam in sicco degentem esse scribit. Ranæ quædam terrestres sunt, quæ in humore etiam degunt, vt rubetæ asperæ & venenose, lapidem in ca- pite gerentes, Masfarius. Is autem asperas dicèdo rubetas, ab Hermolao deceptus est, cuius in Corol- lario hæc sunt verba: Miror quam obrem Dioscorides φρυϊὸν, hoc est rubetam, λείον, quod est læuis, cognominari dixerit: nisi quis rubetæ duo genera constituat, læuis & sine cornibus, ex qua delibūto- rium venenum, sicut ex palustri quoq; muta conditur, (hoc sine authore scribit: & ego nullam palu- stre mutam scio:) & aspera cornuatq; propriè sit bufio, cuius dorsum paulò ante scabrum esse dixi- mus ex Aetij sententia. Hæc ille. Imposuit autem ei, vt video, codex Græcus manuscriptus, in quo λείος pro ἑλεῖος, legit. quòd autem ἑλεῖος, id est palustris legendum sit, tum ex Ægineta, tum ex Ni- candri Alexipharmacis constat. & rectè codices impressi Dioscoridis ἑλεῖος habent, vt & Vergilius interpres legit, sed perperam transtulit, Rubeta vel muta palustris rana, cum Græcè nihil aliud lega- tur, quam φρυϊὸς βάρβαρος ἑλεῖος, hoc est, Rubeta rana palustris: Ægineta addit disiunctiuam parti- culam φρυϊὸς ἢ βάρβαρος ἑλεῖος, hæc lectio ex Nicandro etiam cōprobari potest, qui postquæ de pa- lustris hac rubeta vocali egit, mox peculiariter de altera rana muta docet. Cæteri Aetius 13. 36. de ru- beta scribens quæ è palustri terrestri euadit, Exasperat (inquit) & vibrat terga dum spiritu expletur, hoc est cum inflatur per iracundiā. Sed hinc nemo cōiucit læuem quandam esse rubetam, ab aspe- ra diuersam. φρύνη interdum solo afflatu interimit Ælian. de animal. 11. 11. Rubeta ranæ species est, quæ palustris vitæ conditionem in terrestrem mutauit, vnde & rubeta appellatur, Aetius interprete Cornario. Græca mihi hæc scribenti ad manum non erant: sed faciunt huc quæ apud Varinum legi- mus, φρυϊὸς pro φρυϊός, abundatè e vocali, εἰδὸς βάρβαρος, καὶ τὸ ἐμφερὲς ἐν αἰ, καὶ εἰς τοὺς ἄλλους, ἢ ἅπ- τῆ φρυϊοῦ τὰ τῆς λιμνῶδους φύσεως ὅτι τὸ χερσαίον, Etymologus. Rubetâ poeta bufonem vocat, duo eius genera sunt: altera terrena, quæ in domibus & vepribus agit: altera palustris, quæ sui generis vocem ædit, Georg. Agricola. Nos palustres quasdam & paruas rubetas, (de quibus Agrico- lam quoque sentire puto,) vocamus Büllentrötle, id est rubetulas lacunarum (quòd in lacu- nis & circa sterquilinia reperiuntur:) & Mōste, quasi paruas salamandras aquaticas, quòd simili- ter & venenosæ sint & in aquis degant, colore etiam ventris similes. Hæc semper paruæ sunt, ventri pallido siue citrino, punctis quibusdam discoloris: & suo quodam sono vocis vtuntur. nam cæteri bu- fones terrestres continuatum quendam sonum ædunt grugrugru. Hæc fortè RANÆ SCINCOI- DE S sunt, (quòd scincos aquaticos, siue salamandras aquaticas, vt nunc scripsi, referant,) quas Ale- xander Benedictus scribit, numerosius quàm par sit enatas, pestilentiæ futuræ aliquando prælagium esse putrificam materiam vbrius in dicante natura. nisi fortè phrynoideis dicendæ sint: Aristot. enim in proble. lib. 1. copiam τῶν μικρῶν βαρβάρων φρυνοειδῶν annum morbosum futurum significare ait. Rana in paludibus degit: item genus quoddam ranunculi cœnulentū in dorso, croceis in ventre ma- culis, quod non clamat nisi post quartam horā diei feruente sole, Albertus. Hoc idem nimirum genus Bufo cor- est bufonis, quod recentiores quidam barbari CORNVTVM vocant, non ab eminentibus (vt in rubeta Plinij) veluti cornibus, sed à sono vocis, quo cornu seu tubam imitatur quodammodo. In Gal- liis est bufonis genus, quod cornutū dicitur, à voce quæ cornicinè refert. colores habet duos, tetrūm in- star tu- (luridum seu fuscū) & croceum. Verno tēpore prodeunt hæc ranæ, & vocem instar tubarum binæ in- barum e- uicem emittunt. In sola Gallia vocales, elatæ voce amissa mutæ sunt, Liber de nat. rer. Rana cornuta coloris est (inquit Albert.) cinerei fusci, & crocei in ventre: & moratur in paludibus putridis, frequens clamore. extra Galliā, si quis efferat, vocē ædere aliqui negarunt: sed id falsum esse expertū se Albert. ait, quum per totā Germaniā altissimè clamēt. Hæc scripserā cum ex agri Figurini loco iuxta arcem Rubeta minor Kiburgam, rubetæ genus paruū mihi allatū est, duplo minus ferè cōmuni rubeta, cætera simile, quod iam sub trunco vt illic per hyemem lateret se abdiderat. erat enim initium Septembris. tergo lurido, aspero, ventre ex fusco albicante, oculis aureolis: clunibus cruribusq; sed præcipuè digitis posterioribus, pilosis. Has ranas alibi nullas aut rarissimas haberi aiunt: vocem eis argutissimam esse, quæ tubæ aut campanæ instar audiatur etiam ex longinquo: degere ipsas non in aquosis sed in aridis locis. Vero vocem suā emittere & æstare: cum vesperi clamant, noctè sequentē sine pruina futurā certò sperari.

Cur dicta sit rubeta.

Bufo cornutus. a voce quæ instar tubarum e-

Rubeta minor Kiburgi.

De bufo-
ne.Nomina
diferfariū
linguarū
& natio-
num.

autumno & hyeme non audiri. ¶ Rubeta, id est bufo, Niphus. Buffo à nonnullis duplici scribitur, quod non probo. Bufo ranaterrestris nimis magnitudinis, Grammaticus quidam. Inuentusque cauis bufo, Vergilius i. Georg. Borax (vox corrupta à Græca βάραιος) species est bufonis, fusci coloris & maxima, ita quod cubitalis efficitur magnitudinis in terris calidis: & costueit aliquando partum suum super dorsum gestare, lapidem in fronte habet, &c. Albertus. Rubetis aliquando cauda initio est, quam post amittunt: ob id in stagnis cum adhuc pusillæ sunt, mutili ruribus vocantur, Hermolaus. Luridam ranam apud Varronem rubetam intelligo, non calamiten ut Hermolaus: causam dixi in ranunculo viridi A. ¶ Zab צב, Leuitici i. r. Salomon interpretatur reptile simile ranæ: aliqui bufonem accipiunt, & nomen ab inflatione factum putant. ego crocodilum interpretor aut scin-cum, (vide in Crocodilo A.) Illyrij quidem hodie ranam omnem zaba vocitant, bufonem Hispani 10 sapo escuenco. Koach, קואח, quoque Leuitici i. r. variè interpretantur, eamzeleontem, crocodilum, lacer-tam, rubetam: vide in Chamæleonte A. Triorches, phrynus & ophis (id est buteo, rubeta & serpens,) inter se pugnant, Aristot. hic Albertus habet, Pugnans *frichachys*, & *coronos*, id est coruus aquaticus: tyrus autem aquaticum animal vocatum *tribane*, deuorat utrunque istorum: quibus verbis nihil ine-ptius dici poterat. Auicenna interpretatur, ubi de nocuentis veneni rubetæ agit: Corpus ranæ (in-quit) & maximè pingue eius, facilem reddit dentium eradicationem. videtur autem hoc esse ex pe-trosâ, (hic Bellunenſis pro petrosâ arboream hortulanam reponit,) & non domestica, &c. Auicenna 4. 6. 2. 8. ranas lacunales virides nominat, & marinas rubeas, pro rubetis simpliciter: & mox sequenti capite ranas citrinas, pro ranis palustribus venenatis ut Aetius habet, i. 3. 5. 4. & 5. 5. Et rursus 4. 6. 5. 2. 5. de morsu ranæ marinæ rubeæ, pro rubeta simpliciter ex Aetio i. 3. 3. 6. Mare quidem Hebraica lin-gua de stagno etiam & palude dicit. rubeas verò interpret fortassis pro rubetis dixerit, vel à viridibus distinguendi causa. Græci rubetam φρῦον appellant, ut supra ex Plinio & aliis ostendimus. debet autem hæc vox semper penam flexa scribi, quoniam penultimam lõgam habet, non (ut à quibusdam scribitur) paroxytona. *Mifoxus*, id est rana terrestris venenosa rubea, Syluaticus. est autem vox corru-pta à Græca μυξος, quæ non rubetam sed glirem significat, ut in Gliris historia ostendi: & à Syluatico ipso alibi *mifox* glis exponitur. Quamobrem errauit etiam Gillius qui in *Æliano* suo μυξος (ex Op-piano) bufones interpretatur. Ranam rubetam Nicander φρῦον φροβερæ, hoc est æstiuam cognomi-nat: vide supra in rana gibbosa. *Kæcpria*, Varino rana simpliciter exponitur: Gelenius noſter affi-nem putat hanc vocem Germanicæ *Rrott*, qua rubetam significamus. Rubeta Italicè nominatur *ro-ſſo, botta, boffa*, teste Lucio Scoppa. & à quibusdam *chiatto*, (apud Rhatos qui Italicè loquuntur *chatt*:) 30 vel *zatto*, ut in Longobardia. item *buffo, buffa, buffone*. ab aliis *ramarro*, qua voce Mattheolus Senenſis, magis propriè puto, pro lacerto minore vitur. Ranæ quædam terrestres sunt, ut sunt mutæ, & rube-tæ: quæ & racanellæ quali raniculæ vocantur: & non comeduntur, quoniam sæpius cum bufonibus coeunt, quam ob causam malignæ reputantur, Monachi in Mesuen. Scoppa rubetam etiã *ranauoto*, & *ranonchia de rubetto* interpretatur: quæ voces diminutiæ sunt, & fortè ad ranunculo viridem per-tinent. nam & in Gallica lingua aliqui confundunt, crassam vel crassantium. ut ipsi scribunt, (*graiſſes*, ou verdier,) vulgò dictam ranam, rubetam interpretantes, quæ omnino ranunculus viridis est: rubeta 40 verò Gallicè *crapault* vocatur, circa Neocomum *boug*. Hispanicè *sapo escuenco*. Germanicè *Rrott*, no-men in Heluetia fœmininum, Argentinæ & alibi masculinum: alij scribunt *Rrote*. Terrestrem pri-uatum vocamus *Gartenfrott*, id est hortensem rubetam: (licet nonnulli ranam gibbosam supra de-scriptam sic appellent,) Saxones *Quapp*. Flandris rana est *Paui* / rubeta *Padde*. Anglis *toad*. Illyrij omne genus ranæ *zaba* vocitant.

B.

Descriptio
Rubetæ.

De paruis palustribus seu lacunarum potius rubetis, quas & cornutas vocant à sono vocis, præce-denti capite scripsi: ubi etiam cornibus exasperari rubetarum dorsum, quod Plinius scripsit, hæctenus mihi non visum dixi: & vnum tantum rubetæ genus, quod ranam gibbosam appellauit, ossibus cornu-um ferè instar eminentibus in dorso mihi cognitum esse. Rubeta quæ palustrem vitam in terre-strem mutat, animal est magnitudine nihilo minus testudine parua, Aetius. Similis ranæ est, sed pe-dibus breuioribus, inertioribus; & turgidiore corpore, Mich. Herus. Color bufoni cinereus pellis den-sissima viscosaque, ita ut magnis etiam istibus non lædatur, Albertus: durissima, ut baculis etiam ægrè vulneretur, Mattheolus Senenſis. Bufo quem ipse nuper inspexi, mense Iunio captum iuxta sterqui-linum, lurido & fusco seu nigricante colore erat, crassis & deformibus membris, cute maculis & ve-luti pustulis quibusdam exasperata, torpido & ignauo corpore: maculis nigris, præsertim in lateribus: ventre turgido inflatoque, cum baculo tangerem & ferirem, aridiusculus sonus ob asperam duritiem cutis, & tanquam ex concauo reddebat. capite crasso latoque: dorso plano, non ita eminente ut in mutis illis ranis quas supra gibbosas nominauit. Sub capite circa collum parte prona (id est terram spectante) color pallidus vel subflauus erat. Apocynon appellant ossiculum in rubetæ latere com-pertum sinistro, quoniam canum impetus inhibeat: nam aliud ad superstitiosos similiter vsus in dex-tro latere quaeritur, ut in G. recitabitur. Ibidem dicam de lapide quem bufones quidam in capite gestare falsò creduntur. In Hispaniæ partibus illud præcipuè boracis genus reperitur, quod lapidem 10 in

in fronte portat, Obscurus. Borax species est bufonis, colore fusco, maximi, &c. (ut in A. retuli,) quæ lapidem in fronte gerit, Albertus. ¶ Bufo animal aspectu fœdissimo, fertur habere cor in gutture, Cor. nec facilè interfici nisi per medium guttur transfiguratur, Obscurus. Rubetæ iecur omnino vitiatum Iecur. est, ut corpus quoque eius torum prauo temperamento afficitur, Aristot. de part. 3. 12. Iecur ei du-plex assignatur, ut capite septimo recitabo. Rubeta perquam exiguum habet lienem, Aristot. Dicta Lien. eius oua ventri subdita sunt, Idem. Pedestrium quadrupedes quæ oua pariunt, eodem coeunt mo- Oua. do quo ea quæ animal generant, mare superueniente. habent verò in quod meatus (genitales) contin-gant, & quo per coitum adhæreant, ut rana & pastinaca, & reliqua generis eiusdem, Aristot. ego leg- Coitum. endum conuicio, ut rana & rubeta, &c. quanquam Græcè γενῖνες legitur, id est pastinacæ, pro quo φρῦον repono. Rubetis aliquando cauda initio est, quam post amittunt: ob id in stagnis cum adhuc pusillæ sunt, mutili ruribus vocantur, Hermolaus.

C.

Rubetæ dictæ sunt quod ferè in rubis & vepribus degant, quanquam & amphibæ sunt, quædam *Vbi degat* terrestres, quædam palustres tantum, aut maiori ex parte, ut pluribus exposui superius capite primo. *rubetæ.* Humida loca & marcida incolit: Solis claritatem odit, nec facilè sustinet. interdiu latet, noctu pro-greditur, præcipuè per vias tritas ab hominibus, Obscurus & Albertus. Æstate incolit subterranea & vmbrosa loca, Ponzettus. Interdiu non apparet nisi locis admodum solitariis: & non egreditur de terra nisi tempore pluuiæ, Albertus. In terra humida & opaca, & inter sæpes versari gaudet, Mich. Herus. Conditur hyeme, Georg. Agricola. ¶ Sub terra habitat, & humore terreno vituit. herbas & Quibus *vescitur.* lumbricos aliquando comedit, Albertus. Bufo terra vescitur, idque pondere & mensura quantum enim anteriore pede concludere potest, hoc illi pro cibo quotidiano est. timet enim ne sibi terra pro cibo deficiat, Author de nat. rer. Dicitur de buffone quod de terrestri humido non edit, nisi quantum manu semel capere potest, timens quod ei tota terra non sufficiat. sed hoc à vulgo acceptum est, nec v-llo experimèto constat, Albert. Hinc est quod superioris sæculi (apud Germanos) pictores, auaritiã Auaritia *per mulie-rem bufoni insidè-tem ex-pressa.* expressuri, mulierem bufoni insidentem pinxerunt, Mich. Herus. Salvia libenter vescitur, cuius radix ta-men ei letalis est, Physiol. Rubeta etiã apes interimit. subies enim aditus aluei, afflat, & obseruans ra-pit euolantes. nullo hæc affici malo ab apibus potest, sed ab apario facilè interimitur, Aristot. vide *tem ex-pressa.* mox in D. ¶ Animalia quæ habent spiritus subtiles & debiles, noctu vident non interdiu, sicut bufon-nes, Gordon. videtur autè bubones aues nocturnas intelligere, quæ ab Italis & Hispanis bufones di- *Noctu vi- dent.* cuntur. Credi autem potest etiam bufo noctu cernere, quoniam noctu progreditur, interdiu latet, ut aues pleræque omnes quæ idem faciunt. ¶ Ranæ terrestres, ut mutæ & rubetæ, non comeduntur: *Vnde na- scantur.* quoniam sæpius cum buffonibus coeunt, Monachi in Mesuen. Bufo ex putredine vel corruptione terræ nasci putatur, Obscurus. Ex bufonis cremati relicto cinere bufo viuis regeneratur, nec tan-tum vnus, sed etiam plures, Physiologus. In Dariene prouincia noui orbis aer insaluberrimus est, ut-pote cœnosa & paludibus fœtidis sepra: imo vicus ipse palus est, ubi ex guttis mancipiorum dex-tra cadentibus, dum irrigant pauimenta domus, illico bufones gignuntur: uti alicubi ego ipse in pulices guttas illas æstate conuerti, Pet. Martyr. ¶ De voce quam ædant tũ palustres paruz rubetæ, tum ter-restres maiores, satis dictum est supra cap. primo. ¶ Gosturdi aues (aludæ cristatæ) dicuntur oua in terra parere & rarè fouere: vnde vulgus mentitur hæc à bufonibus foueri, Albertus. Scribit autem 40 author libri de nat. rer. vulgò ferri gosturdorum oua à bufone foueri, & pullos demum exclusos à parentibus curari. ¶ Non saluunt rubetæ ut cæteræ ranæ, sed propter corpus ignauum, turgidum at-que iners, & pedum quoque breuitatem, tardè procedunt. Iratæ tamen aliquando manifestè insurgunt, & lædendi animo, ut Aetius scribit, insiliunt. ¶ Borax cum tangitur, inflatur, Obscurus. Rana quæ *Obstina- tio.* rubet, deterior est. hæc mense Augusto os ita occludit, ut neque cibi potiusue sumendi causa, neque vocis ædendæ aperiat. quod si manu vel baculo vrgeas, ægrè tamen aperies, Author de nat. rerum. Itali *ramarro*, id est bufoni (secundum alios lacerto paruo) similem vulgò dicunt esse hominem, qui con-ceptam iram non remittit antequam se vlciscatur, obstinatus potius moriturus. aiunt enim bufonem si quid in os ei inferatur, ut ferrum aut aliud quidpiam, id non dimittere, sed subinde mordicus tene-re, ut moriatur potius quam remittat. Itaque auarum etiam hominem & nimium tenacem bufoni 50 comparant. ¶ Vtraque rubeta (tum terrena tum palustris) si bacillo sæpius verberetur, inflato corpore, virus primo è clunibus exprimit, deinde lacteis quibusdam guttis sudat, grauiter odoratis & putridis. occiditur autem difficulter, Georg. Agricola. Nostri humorem illum venenosum retro eiaculan-tes rubetas, meiere dicunt, sed impropiè. nulla enim vesica neque vrina ranis. Obseruauit etiam ipse nuper humorem quendam à rubeta capta excerni. ¶ Rubeta frigidissimum est animal, Obscurus: *Frigidi- tas.* perquam frigidum & humidum, nam nisi abundaret in eis humiditas, corpora earum non auge-rentur tam cito, Ponzettus. Tota prauo temperamento afficitur, Aristot. ¶ Peculiaris quadam her-ba vitur qua vitam (*visum*, ut legit Io. Vrsinus) recuperat, ruta verò interficitur, Obscurus. Salvia de-lectatur in cibo, cuius tamen radix ei letalis est, Idem. Bufo primo aqua perfusus, & postea salus, cre-pat, & tandem consumitur vsque ad ossa, Albertus.

D.

Iracūdia. Rubeta animal est perquam iracundum, & si quid ei obtensum mordicus arripuerit, morti potius quam remittere velit, ut in C. dixi. Verberata saepe virus è clunibus emittit, & inficit verberantem: **Ledendi studium.** Exasperat & vibrat terga dum spiritu expletur, atque ob id ipsum ardentior euadit. ad ledendum itaque & manifestè insurgit, & saltibus interpositum spatium contrahit, raro quidem morsum infligens, verum anhelitum consuevit vehementer virulentum inducere, adeò vt etiam si anhelitu contingat tantum, eos qui propè sunt lædat, Aetius & Auicenna. Inflat se irata, tam proteruè audax, vt insiliat quoque proximum, quanquam suspirio se frequentius quam morsu vindicans, bufo inde vt arbitror à Vergilio & vulgo dicta, Hermolaus. ¶ Rubeta apes interimit, vt ex Aristotele recitauit in C. Apibus aquantibus ranæ insidiantur: nec hæ tantum que stagna riuosque obsident, verum etiam rubetæ veniunt vitro, adrepentescq; sufflant. ad hoc prouolant, confestimq; abripiuntur, nec sentire ictus apum ranæ traduntur, Plinius. Apibus nocent rubetæ & ranæ lutariæ, Ælianus. Expertus sum quòd talpa auidè pascitur bufonibus & ranis. reperi enim talpam quæ sub terra pede fortiter tenebat magnum bufonem: qui iam fugiens è terra totum corpus subdlexerat & altam vocem propter morsum talpæ ædebat, sed ranæ etiam ac bufones, (quod & ipsum experimento mihi constat,) mortuam talpam edunt, Albertus. ¶ Bufo nunc cum aranea, nunc cum lacerta, quandoque verò cum colubro, vel etiam cum serpente prælium subit. læsus autem veneno alterius animalis venenosus à plantagine remedium accipit, Physiologus. Cum aranea pugnat & ab ea vincitur. nam cum illa frequenter pupugerit, nec bufo vicisci se possit, vsq; adeò inflatus turget, vt medius crepet & moriatur, Obscurus. Borax pugnat cum aranea, sicut & serpens. aranea quidem supernè filo suspensa descendit, & cerebrum vtriusuis eorum pungit. bufo autem irascens inflatur, & aliquando crepat ob venenum araneæ, Albertus. Accepi ab iis qui spectarunt (inquit Erasmus in Amicitia inter Colloquia) simile dissidium araneo esse cum buffonibus, (quale cum serpente,) sed buffonem ictum sibi plantagine admorsam mederi. Audies (alloquitur suum congerronem) fabulam Britannicam. Scis illic cõclauium solum consterni scirpis virentibus. Monachus quidam fasciculos aliquot scirporum in cubiculum congeserat, sparsurus cum esset commodum. Is quum à prandio supinus dormiret, bufo ingens crepsit, & os dormientis obsedit, infixis superno atque inferno labro quatuor pedibus. Detrahente buffonè certa mors erat, non amoueri quiddam erat morte crudelius. Quidam suaserunt vt monachus ad fenestram deferretur supinus, in qua ingens araneus habebat telam. Factum est. Mox araneus hoste conspecto filo se librat, & buffoni spiculum infigit, ac filo se recipit in telam. Intumuit buffo, sed non est auulsus. Repetitur ab araneo, magis intumuit, sed vixit. Tertio ictus, abduxit pedes, ac mortuus decidit. Hanc gratiam araneus retulit hospiti suo, Hec ille. Catus cum bufonibus quoq; pugnare dicitur, Obscurus. Catus serpentes & bufones interficit, sed non edit: & læditur veneno, nisi aquam statim superbibat, Albertus. Rubetam rapit exeditq; buteo, Aristot. item accipiter rubetarius. Et alibi, Buteo, rubeta ac serpens pugnant. ¶ Martion Smyræus rumpi scolopendras marinas sputo tradit: item rubetas aliasq; ranas, Plinius. Borax herba peculiari vtitur qua vitam (aliàs visum) recuperat, ruta verò interficitur: & odorem florentis vineæ fugit, Obscurus & Albertus. Serpentes quoq; rutam & vineæ florentis odorem fugere legimus. Ciconia bufonem non nisi in magna fame comedit: vnde venenosa bufonis natura intelligitur, Liber de nat. rerum.

E.

Vsus ex rubetis. Carnibus rubetarum in hamum positis, purpuras præcipuè allici certum est, Albertus & Isidorus ex Plinio, qui hoc de ranis simpliciter non de rubetis scribit. Nicander rubetam palustrem in algis clamore suo veris aduentum prænunciare docet. Rubetæ partuæ terrestres cum vesperi suum instar cornu aut tubæ sonum ædunt, noctem sequentem absque pruina futuram certò pollicentur. Bufones cum vespeti è cauernis egrediuntur, magni præsertim & multi numero, pluuiam præmonstrant, Gratarolus.

F.

Bufonum esus. Hispani quidam cum in Beragua insula noui Orbis ad extremam famem redacti essent, ægrotus quidam bufones duos coctos emit pro duabus lineis auro intexto subuculis, quæ aureis Castellanis sex vendi poterant, vt scribit Petrus Martyr lib. 10. Oceaneæ Decadis 2. & rursus circa finem lib. 2. 50 tertiæ Decadis.

G.

Remedia ex rubetis. Rubeta frigidissimum est animal, Obscurus. Saferna in libris de agricultura, si quem glabrum facere velis, ranam luridam (rubetam intelligo, vt dixi in ranunculo viridi A.) conicere in aquam iubeat, vsquequo ad tertiam partem decoxeris, eaq; vngere corpus, Varro. Rubetæ sanguis psilothrum est, Kiranides. ¶ Sunt ex recentioribus qui rubeta arida buboni pestilenti imposita venenum mirè extrahi doceant. ¶ Acopon ex rubetis quod omnem affectionem tollit, describitur apud Aetium lib. 12. cap. 44. his verbis, Radicis cucumeris agrestis viridis libras sex, olei dulcis libras sex, medullæ ceruinæ, terebinthinæ, ceræ, cuiusque sciscuncem, ranas rubetas appellatas viuas numero sex, rubetas traiccto per pedis plantam filo in oleum demissas donec flaccescant coquimus: deinde extractis per plan-

tas filo traicctis ranis, syluestris cucumeris radicem viridem concisam iniicimus, atque donec vires suas in oleum transmittat coquimus & excolamus. Postremum liquefacta, itidem percolata, ad oleum addimus, & in vitro reponimus. Vtere mane & vespere ad podagricos, arthriticos, ischiadicos, & resolutos. Per huius vsum nouimus homines à podagra & chiragra toto corpore distortos, post lauacrum, in tantum conualuisse, vt citra omnem offensionem obambulant. Quandoq; apparauimus, inquit Asclepiades, hoc pharmacum, additis ad hanc descriptionem sampuci libra vna, vnguenti crocini libra vna, opobalsami quadrante, sanguine testudinum numero decem, Hæc Aetius. Simile autem paulò post ex Galeno adscribam. Ab hoc differt quod legitur apud Galenum lib. 7. de compos. medic. sec. genera: Hoc, inquit, vsus vir xyfticus, (athleta,) & acopi & malagmatis modo, à toto affectu conualuit. confectio sic habet. Olei veteris Sabini, cucumeris agrestis radices, ceræ, apochymatis, adipis suillæ veteris, singulorum libras tres. ranarum rubetarum magnarum numero tres, vel si hæ non sint paruarum (nimirum viridium quas calamitas vocant,) quinque. medullæ ceruinæ, aphronitri, sulfuris viui, olei laurini, irini, singulorum vnc. tres. vnguenti malabathrini, sampuci, vtriusq; libram. Radices in crassiora frusta sectas, ac in oleum simul cum sampucho coniectas, supra prunas incoquito. vbi radices inaruerint, humorem exprimito. radices quidem & sampuchum abiicito: ranas in sportulam textam imponens, huiusq; oras consuens, & oleo expresso committens, rursus vas coopertum igni supra ponito, vbi iam satis magnum temporis spatium intercesserit, vt ranæ colliquefiant, (contabuerint,) sportula deposita humore expresso abiiciatur. Reliquo oleo liquabilia indito, mouens sine requie, postremo medullam & galbanum (sic etiam Actuarius habet, vnde apparet galbani mentionem & pondus superius omissa) adiungito. Postquam soluta fuerint, ab igne tollito, ac modicè refrigerari permittens, arida tunsa, ac tenuissimo cribro secreta inspergito, mouens assidue. Tum in mortarium effusis, iterumq; tunsis, malabathrini vnguenti pondò & semissem (pondò tantum, id est libram, vt supra. sic & Actuarius habet) adiungito, & rursus tundito. excepta vase plumbeo vndiq; obturato, vt nihil perspiret, seruato. Vtèris medicamento interim vt malagmate, facta morbi inclinatione, interim vt collitione. nam pharmaci quod satis est capientes, soluentescq; vnguento, vt cerati liquidi spissitudinem habeat, vtimur, Hucusq; Galenus: ex quo ad verbum eandem descriptionem mutuatus est Actuarius in libro de medicamentorum compositione. Rursus eodem loco apud Galenum habetur & aliud acopum ex rubetis Flauij Clementis simile illi quod superius ex Aetio retulimus. & mox aliud pretiosum & ex multis medicamentis compositum, Pompeij Sabini, quæ breuitatis causa relinquimus. In priore quidem parando oleum diuiditur, ita vt in vna eius parte radices cucumeris agrestis coquantur, in altera ranæ: deinde percolatis iis mixtisq; liquabilia adduntur, vt galbanum, terebinthina, cera, medulla. Sunt etiam qui testudinum (terrestrium) sanguinem, & alia quædam adiciant. Rubetæ quinque miscentur acopo Piscatoris alteri, apud Galenum de compos. medic. sec. genera lib. 2. Rubetæ multæ decoctæ in oleo cum summis thymi ramulis, & pressus & sale (expressæ & illitæ) per triduum continuè in camino balnei, podagricos sanant, Kiranides. ¶ Ranam rubetam & adipis vrsinæ vncias tres cum olei veteris sextariis tribus in olla rudi ad medias decoquito, deinde colato. hæc vndio frequenter adhibita, non solum nervos confirmat (arthriticis,) sed & paralytin repellit & reprimat, Marcellus. Ad scabiem equorum: Rubetam occisam cum vino & aqua in vase æneo coquito, & hoc decocto siue liquore (vnde) inungito, Eumelus in Hippia. Græcis. ¶ Rubeta decocta & in aqua potui data, suum morbis medetur, vel cuiuscunque ranæ cinis, Plinius. Et alibi, Omnium quadrupedum morbis captam solidam cum corio, & ranam rubetam discoctas, mederi reperimus. Ranarum cor adalligatum frigora febrium minuit. maximè autem quartanis liberat ablatis vnguibus ranæ adalligatæ & rubetæ. Iecur eius (rubetæ) vel cor adalligatur in panno leucophæo, Plinius. ¶ Ranæ rubetæ occisæ in fumo arefactæ particula, quanta videbitur, in linteolo inuoluta, & ex licio collo suspensa eius cui nares sanguine fluunt, mirè prodest, Marcellus. Audio Fridericum Saxonie ducem nostra memoria, ad sanguinem sistendum, bufonem veru ligneo transfixum & in vmbra diligenter arefactum, inuolutum sindone manu tenendum dedisse laborantibus, donec intra manum incalcesceret, ita sanguinem mox repressum: cuius rei rationem non video, nisi quod horror & metus facit, sanguine ad cogitationem de animali tam contrario naturæ hominis refugiente. sed forsitan illum qui tenet aut alligatum gerit, quid linteolo contineatur ignorare oportet, vt in plerisque istis superstitionis amuletis. Bufones hodie suspenduntur aëre vt archant, & præsentissimo remedio sistunt omnem fluxum sanguinis, Christophorus Salueldensis. Alij cinerem rubetæ, vt sanguis sistatur aspergi volunt, cui remedio ratio non deest. Vide etiam in Rana G. Buffo vsus sistit nature dote eruditè, lo. Vrinus: cui Iacobus Oliuarius scholiastes adiecit, nihil melius sanguinem sistere. Plin. tamen hanc vim non rubetæ, sed aliarum ranarum cineri attribuit: Ad sanguinem sistendum (inquit) & ranarum illinunt cinerem, vel sanguinem inarefactum. Quidam ex ea rana calamite, minima omnium & viridissima, cinerem fieri iubent. alij & nascetium ranarum in aqua, quibus adhuc cauda est, in calice nouo combustarum, cinerem, si per nares fluat, iniiciendum. Corium bufonis & testudinis sicca tritaq; vel etiam vsta, puluere aut cinere fistulis immisso, sanant eam prius mortificatam, Arnoldus in Breuiario 3. 21. Et paulò post: Bufo, quantus haberi maximus potest, exentera-

Ad sanguinem sistendum.

Ad fistulas sanandas.

tus; totus impleatur radice laureolæ trita & stercore gallinæ, & sale cum vnguento ex althæa eom mixtis: & sic in veru assetur donec combustus sit, ita vt cum omnibus illis quibus factus est conterî possit. Colligenda est etiam emanans pinguedo: & de ea quandoq; modicum in fistula & de puluere omnium prædictorum ponatur. hoc puluere rusticus quidam, vt ipse mihi retulit, omnes fistulas in quauis parte corporis abundantes curabat. Cum mulieris mamilla ob lactis abundantia suppuratur, & cancrofa fit, ac perforatur, tum caro illa infecta & partes vicinas exedens, hoc modo breui tempore curatur: Bufonem crassum occide quocunq; modo, & ligno infixum domum portes, & in bilance ponderes, addasq; eiusdem ponderis caneros viuos, & in olla rudi vitreata aperta; & luto munita, ita vt in medio tantum foramen exiguum relinquatur, vrito super pruna mediocri, calore non intermisso: & hoc cinere vitior, Innominatus. Interdum hæmorrhoides tantum dolorem inferunt, & adedò largum sanguinem profundunt, vt sæpe totum hominem breui exhaustiant. Huius malo Nicolaus Florentinus emplastrum superimponit è cinere bufonis, cuius virus (vt & scorpionum) adustione consumi scribit libro de curandis morbis capite de hæmorrhoidibus. Nam & sanguinem (inquit) hæmorrhoidum sistit, & dolorem sedat, & ipsas delet. Hoc cinere ad eundem affectum tanquam secreto quodam remedio, vsu esse audio Lutetia quoc; insignè quædam medicum. Contra venena marini leporis & rubetæ, cinis eorum remedio est in aqua potus, Obscurus. Albertus simpliciter horum animalium cinerem esse scribit contra venenum ipsisorum. Podagris articularibusq; morbis utilis est rubetæ cinis cum adipe verere. quidam & hordei cinerem adiciunt, trium rerum æquo pondere, Plinius. Articulis & pedibus prodest ranæ rubetæ exustæ cinis, cum sambuci coliculis tritis & seuo hircino, vetere permixto & decocto, pariterq; imposito, Marcel. Samonicus paruam sambucum cum hircino seuo (absque rubetæ) ad podagram commendat. Sunt qui equis puluerem ex bufone (vito nimirum) in oculos albugine aut simili vitio laborantes inflent. Puluis bufonis exenterati, combusti in pignato, pannum oculi corrodit, Albertus de Villanoua. Falconi bufo vsus in pastu datur, si pennæ eius à tineis exedantur, Albertus. ¶ Ranam recentiores quidam vocant vlcus latum nigricans & pestilens (carbunculum puto rectius vocaturi) quo boues interdum, nisi curentur, nono die pereunt. curatur autem cuspe lignea, qua rana rubetæ transfixa fuerit vel simpliciter, vel etiam in ca arefacta. ¶ Corpus ranæ, & præsertim pingue eius, faciem facit dentium eradicationem. videtur autem hoc esse ex petrosa, (arborea hortulana, Bellunenfis) & non domestica, Auicenna & Syluaticus inter nocumenta rubetæ. Vide supra in Ranunculo viridi G. Rubetæ sanguis pilothrum est, Kiran. Vide initium huius capituli. alij ranæ viridis paruæ sanguini hanc vim adscribunt. ¶ Ranæ terrestris dictæ oculi recipiuntur in vnguentum contra lumbricos numero 59.

Ex sanguine. apud Nic. Myrepsum. ¶ De rubetis ranis quæ in vepribus tantum viuunt, mira certatim tradunt aucthores. Illatis in populum silentium fieri. Officulo quod sit in dextro latere in aquam feruentem deiecto, refrigerari vas, nec postea feruere nisi exempto. Id inueniri obiecta rana formicis, carnibusque erosis, singula in folium addi. Et aliud esse in sinistro latere, quo deiecto feruere videatur, apocynon vocari, (Christoph. Salueldenfis Germanicè interpretatur die æcten in frostet:) canum impetus eo cobiberi, amorem concitari, & iurgia addito in potionem. Venerem adalligatum stimulare. rursus à dextro latere refrigerari feruentia. Hoc & quartanas sanari adalligato in pellicula agnina recenti, aliaq; febres. amorem in hiberi eo. Sunt qui nostro tempore, in Anglia præcipuè, non ex lateribus rubetæ os illud superstitionum, sed ex fronte requirant, hoc modo: Rubetam magnam & annosam per medium scindunt, & in myrmecia formicis exponunt, quæ carnes erodunt. sic ossibus tantum relictis capitur os frontis, quod in vetulis bufonibus nigricat & prædurum est, ossis tamen non lapideæ substantiæ. Sed quoniam multi falso credunt verum lapidem in capite bufonis reperiri, quæ de lapide illo apud aucthores obseruauit adscribam.

De lapide quem in capite bufonis reperiri quidam tradunt. ¶ Recentiores lapidem in capite rubetæ haberi tradunt, quem ad dolores ilium gestatu probent, sed qui viua ea sit exemptus, quales vulgò magna etiam copia feruntur anulis. quanquam hunc elici potius quam eximi viuentibus constat, puniceo in panno, cuius plurimum colore delectantur. ita dum ipsi feriando relaxant se, capitis onus deponunt, id mox in subiectam cistam è medio foramine collabitur. alioqui ea est aliis inuidissima natura, vt lapidè eum, nisi tolleretur, resorbeat, Hermolaus & Massarius. Borax, sunt qui cheloniten vocent lapidem, inuenitur vt aiunt in capite bufonis senis ac magni. Brasauolus refert se in capite illius animalis inuenisse, esseq; os potius quam lapidem, (quod ipse è bufonis capite eduxerit colore ad nigrum inclinante.) Duplex est, cauis ossiq; persimilis, colore fusco pallente, & alter qui in ossè lapidem continet. Verùm os capitis est, vt Brasauolus refert, quod vetustate concreuit, quia terra alitur. Sed vires non noui: aduersus calculum valere putant, ego incertus sum an prohibeat lapidis generationem, at omnino prohibere non potest, neq; omnis, an verò aliquis retardet, dignum dubitatione est, Cardanus lib. 7. de subtil. Et rursus, Oriuntur lapides in animalibus duobus modis: altero quidem, frigore, vt in limace, perca, cancris, buffone, & (vt aiunt) Indicis testudinibus. Borax species est bufonis, fulci coloris & maxima, ita quòd cubitalis efficitur magnitudinis in terris calidis: & solet aliquando partum suum in dorso gestare. In huius fronte lapis inuenitur, cuius gratia etiam occiditur. Est autem lapis interdum albus, qui præfertur: interdum fuscus

fuscus subniger, qui probatur quum in medio habet guttam citrinam: aliàs virulentus, & tempore meo inuentus est totus viridis. est quando buffonis figura in eo visitur impressa, Albertus lib. 22. de animalibus. Sed paulò aliter citat Alberti verba Syluaticus in Pandectis cap. 435. ex Alberti libro de mineralibus vel lapidibus, sunt autem hæc: Lapis borax (inquit Albertus) in capite generis cuiusdam bufonis repertus, duorum est generum. Vnus albus aliquantulum fuscus: & alter si viuo adhuc palpitante bufone extrahitur, in medio habet oculum cæruleum. Nostra quidem ætate extractus fuit vnus è bufone paruus, viridis. Aliquos etiam vidimus in quibus effigies bufonis erat expressa, qui de hoc genere dicebantur. vulgo autem *crapodina* (*crapauldines* Gallicè) dicuntur. Sordes purgant intestinorum & superfluitates, Hæc Syluaticus ex Alberto. Sed Albertus hanc vim expurgandi intestina illi tantum generi tribuit in cuius medio oculus quasi cæruleus apparet, si deglutatur. Et rursus cap. 469. iterum ex Alberto, Lapis nise (aliàs nuse) vt quidam dicunt, è genere lapidum est, qui inuenitur in capite bufonis. Sunt autem duo genera: vnus subalbidus, tanquam si lac (multum) mixtum sanguini (paucò) fuerit, ita vt lactis color superet: & ideo sanguinis obscuras vias (venas) in eo dicunt apparere. Et alius est niger: & aliquando pingitur in eo bufo sparsis pedibus & ante & post. Dicunt etiam quòd si ambo simul includantur presente veneno, eos adurere manū tangentis, probari autem hunc lapidem, si cum exhibetur (admouetur) bufoni viuo, bufo eleuetur contra eum, & ore si potest attingat. Dicitur etiam præfente veneno variū effici illum qui subalbidus est. hoc similiter Euax scribit, Hucusq; Syluaticus. Lapis ex capite bufonis ab homine gestatus veneni malitiam arcet, Physiolog. Hic lapis cum bufoni viuo & palpitanti extractus fuerit, in medio sui oculum habere dicitur: Cum autem bufo aliquandiu arte mortuus fuerit, tunc malitia veneni oculus extinguitur, & lapis vitiat, Liber de nat. rerum. Georg. Agricola lib. 5. de natura fossilium de brontia, (quam interpretatur bufonis lapidem maiorem) & de ceraunia, (quam interpretatur lapidem bufonis maiorem læuem) ita scribit: Habent etiam lineas eminentes & strias lapides in agris nati, ex quibus eum qui cum tonitruis, vt nunc quoq; credit vulgus, cadit, brontiam vocant Græci, capitibus testudinum similem: qui cum imbribus, ombriam. Nostri sunt modo sublutei, modo subuirides, modo subrubri, modo subfusci, nunc vero variant colore. politit tanquam specula, imagines reddunt. figura ipsis ferè dimidiati globi, rarò oblonga: interdum oui magnitudine sunt, sed sæpius minores. Aliquibus bini sunt circuli quasi quidam moduli, (modioli), à quorum superiori quinæ lineæ eminentes æqualibus inter se spaciis diuisæ, procedunt ad inferiorem, quarum singulæ vtrinq; striam habent, &c. (has lineas aut strias aliæ aliter habent.) Ceraunia quoq; ex eo nomen inuenit, quòd cum fulmine, vt idem vulgus credit, cadit. nec tantum in Carmania nascitur, sed etiam in nostris agris. caret striis & lineis, atq; in hoc differt à brontia. læuis verò est, & nunc rotunda, nunc oblonga: cuius genera coloribus distinguuntur. nam alia partim est candida & pellucens, partim fusca, alia nigra est, alia rubet, Hæc Agricola. Idem in rerum metallicarum interpretatione, Chelonitidas Germanicè interpretatur minores lapides bufonum, Brontia, (vt inquit Plinius) cum tonitruis cadit, vt putant, & fulmine tacta restinguit, si credimus. De chelonitide vide plura inferius in Testudine H. a. Rubetæ species (inquit Christophorus Salueldenfis) in Gallia & Hispania, cornuta, maculis croceis & nigris liuentibus, nomine borax, in capite gemmam fert eiusdem nominis, quæ aliàs coloris in candido fusci est, vt vidimus: aliàs nigra notulis liuentibus nigris, vt nostri sunt bufones, qualem habuimus: quæ magnitudine mediocris fabæ & rotundæ erat. Annulis principum includuntur. nam vbi venena sunt præfens hic lapis colorem mutat, & quasi sudans guttas emittit. (Hoc & de glossopetra aliqui dicunt. Indica etiam gemma quæ subrufo colore est, in attritu sudorem purpureum emanat, Georg. Agric.) & mirè, quod vidi, experitur à nostris bufonibus hic lapis, ita vt saltu eum rapere nitantur. congregantur etiam circa eum vbi apponitur in terram. Cæterum an gignatur in cerebro bufonis, vt draconites vel echites aliorum relinquo iudicio. Aliqui eum nasci volunt ex viscosa illa spuma, quam bufones verno congregatæ efflant in caput alicuius eximij quasi regis bufonis. Et nostri quoq; bufones tales lapides flare dicuntur, Hæc ille. Sed quòd in cornuta dicta rubetæ nascatur, aliorum nemo meminit, cum illa cæteris minor sit: gemmam verò in maximis rubetis plerunq; reperiri traditur. quod & nuper amicus quidam Italus ad me scripsit, his verbis: Inueniuntur quos ipse vidi, bufones quidam longitudine palmi, (dodrantis,) & supra, qui nunquam ingrediuntur aquas, sed ruinas veterum domorum, locaq; humida & inter sæpes habitant. ex istis extrahitur lapis contra multos morbos, maximè comitalem, commendatus, Hæc ille. Ego planè persuaderi non possum tanta duritie solidissimum lapidem in animante con crescere. summa enim durities & soliditas absq; summis efficientibus causis calore aut frigore fieri non potest. Tantam verò harum qualitatum vim animalium natura non admittit, intra corpus quidem: quod addo, ne quis siliceas marinorum quorundam restas obiciat: itaq; molliores tantum & penè friabiles, hoc est qui dentibus non ægrè cõminuantur, in animantibus nasci gemmas verisimile est. Esti ossa quæ dâ prædura & λθεαδν, vt medici vocant à specie lapidis, in animalium corporibus nascantur, in leone præsertim calidissima fera. sed ossiū materia diuersa est & flexilis. Batrachiten veteribus dictam gemmâ, non aliam esse quam boracè vel crapodinâ coniicio, tum nominis ratione, nam à batrachoborax nomen corruptum est: & si non esset, vtraq; tamen à rana nomen habet, cum borax sit

rana rubeta. tum colorum: de quibus Plinius, Batrachitas (inquit) gemas mittit & Coptos: vnam ranam similem colore, alteram eborti, tertiam rubentem in nigro. Et alibi, Batrachites lapis ranæ viridi similis colore atque effigie. Atqui omnes isti colores, & ranæ etiam effigies, in diuersis hodie etiam boracum lapidum generibus reperiuntur. Kiranides batrachiten lapidem phrynon etiam vocat, si rectè legitur: & supersticiosos quosdam vsus indignosque recenferi ex eo memorat. Lapidem ranæ terrestres in capite eius repertum ligato cum diligentia, ac trito (sic habet codex impressus) & appende ceruici ægrotantis hydropici. pertingat autem vsque ad stomachum. & ita æger gratia Dei sanabitur, Nicolaus Myrepsus interprete Fuchio. Idem Nicolaus borachium (βοράχιον) lapidem nominat in vnguento de citris ad liuores & lentigines faciei. sed chrysolocollam intelligit, quæ hodie etiam vulgò vbiq; borras appellatur. Veneni bufonis bezoar (proprium remedium) est lapis inuentus in capite bufonis, qui apud gemmarios vocatur borax, vulgò crapaudina, Petrus Aponensis. Boracè gemma tanquam plana & læui, aliqui oculos salubriter demulceri putant.

Ex icore
& liene.

¶ Iecur chamæleontis pilos detrudere cum ranæ rubetæ pulmone illitum Democritus prodidit, Plinius. ¶ Iecur eis duplex esse ferunt, alterum exitiale, alterum antipharmacum, vt infra dicitur. Item ex his ranis lien contra venena quæ fiunt ex ipsis, auxiliatur, Plinius & Nicander: cor verò etiam efficacius est, Plinius.

De veneno
rubetarum.

¶ Rubetæ ranæ in vepribus tantum viuunt, grandissimæ cunctarum, plenæ veneficiorum, Plinius. Et alibi, Ranæ quoque rubetæ, quarum & in terra & in humore vita, plurimis refertæ medicaminibus, deponere ea quotidie ac resumere à pastu dicuntur, venena tantum sibi referuant. Ex quibus verbis colligimus rubetas tum in aqua tum in terra venenatas esse: terrestres tamen (siue in terra nascantur quædam, siue potius semper in aquis primum degant, post illis relictis in sicco) multò nocentiores crediderim. Videntur enim humore venena dilui ac temperari. Quamquam rursus aquæ nonnullæ, in quibus rubetæ, minores præsertim, degunt, ita corruptæ sunt, vt venenum ab illis accipere potius, quam suum in eis remittere videantur. sed venenum etiam veneno permixtum, quod genere differat, vim eius imminuit. Rubeta rana dicitur quæ palustris vitæ conditionem in terrestrem mutauit. hac autem mutatione, similiter vt chersydrus, ægrè curabilem afflictionem eis qui in eam inciderunt, inducit, Aetius. Matthæolus Senensis etiam rubetas terrestres aquaticis magis venenosas esse scribit, & terrestrium illas præcipuè quæ locis frigidis & opacis reperiuntur, vt in nemoribus vmbrosis vallium, & inter arundineta densa. Quamquam autem ille frigidis locis venenosiores esse scribat, non ideo tamen putandum est in frigidis quoque regionibus magis venenosas esse quam in calidis, sed contra potius. non enim simpliciter in locis frigidis, sed simul opacis densisq; & humilibus versantes ranas deteriores esse scribit, nimirum propter aerem crassum inclusumq;, & transpirationem prohibitam: cuius contrarium ferè in regionibus frigidis accidit. Sed infra etiam ex Nicandro eiusque Scholiaste æstiuas ranas & in calidioribus locis (id est regionibus) veneni vehementioris esse docebo. Rubeta mulieres veneficæ quondam ad veneficia sunt vsæ, Georg. Agricola: (vt vim coeundi, ni fallor, in vitis tollerent.) Aspidis morsus si ranam (nimirum rubetam) comederit, insanabilis omnino fit, Ælianus. Apros in Pamphylia & Ciliciæ montuosis, salamandra ab his deuorata, qui edere moriuntur, Plinius: idem fieri audio si rubetam ederint. Sunt & ranis venena, rubetis maximè, vidimusque Psyllos in certamine patinis candelactas admittentes, ocyore etiam quàm aspidum perniciæ, Plinius. Occurrit matrona potens, quæ molle Calenum Porrectura, viro miset sitienter rubetam, Iuuenalis Sat. 1. Funus promittere patris Nec volo, nec possim, ranarum viscera nunquam Inspeci, Idem Sat. 3. Iecoris enim rubetarum fibra altera perniciosior esse fertur, altera eius veneno resistere. Rubetæ iecur omnino vitiatum est, vt corpus quoque eius totum prauo temperamento afficitur, Aristot. Rubeta venena habet, sed pauca, Albertus. hoc fortassis in Germania verum fuerit, propter frigiditatem regionis, alibi non item. aut sic scripsit Albertus alii secutus authorum, qui ranunculū viridem pro rubeta intellexit. sic enim quidam ineptè interpretati sunt. Α' σπιδας, φρυϊον, όφιν, χει λάδινας περιφουρα, και κυά λυσσητηρα (λυσσητιλν) potius propter carmen) χει πάλι λάδινας, Suidas in φρυϊος ex Epigrammate. Sed apud eundem in litera Λ, legimus λακεδνας, vbi tamen literarum ordo legi postulat λακιδνας per i. non per e in antepenultima: Vacinus suo ordine posuit λακεδνας, quod non probo. Videtur autem deriuari à recto λακιδνας, & eunuchus aut cinædis significari, nefanda libidine attritus. nam & λακιδνας dicuntur attritæ aut lacertæ vestes, σπαδόνες. Σπαδών eunuchus est: σπαδών vero oxytonum, vnde σπαδόνες in plurali, quamquam & σπαδόνες apud Varinum in plurali legitur, idem quod λακιδνας. Δαδιδνας quidem legi, vt Suidas in φρυϊος habet, non placet. nam à δνκη λάδιων formari oporteret, vt φιλδδνκων. Λακιδνας, το χίσμα, Scholiastes Aristophanis in Nebulis: vbi poeta Δφ, λακιδνας pro Δφ, λακιδνας posuit, & λα syllabam produxit. Et rursus in Acharnenses, Λακιδνας, τα δειρόωρητα ιμάτια, vbi poeta λα syllabam eorripuit hoc versu: Ποίαις ποτ' άνήρ λακιδνας αίτηται πέπλον. Sed in Nebulis posset etiam Δφ, λακιδνας legi per duplex κ. à λακιδνας. nam & λακιδνας dicitur, & eo in loco Δφ, τς φρακτς sermo est. ¶ Bufone sale extincto magno, si sal in aqua (aquam) dissoluatur, interula verò seu camifera in ea aqua lauatur, illum qui eam induerit, scabie grauissima corripit affirmant, Cardan. Catus serpentes etiam & bufones interficit.

ficit, sed non comedit, (ciconia etiam rubetis abstinet præterquam in magna esurie) & læditur veneno, nisi aquam statim superbibat, Albert. ¶ Rubeta raro morsum infligit, verum anhelitum consequit vehementer virulentum inducere, adeò vt etiam si anhelitu contingat tantum, eos qui propè sunt lædat, Aetius & Auicenna. Apes etiam interimit. subiens enim aditus aluei, afflat, & obseruanis rapit euolantes, Aristot. Audio rubetas in hortis aliquando iuxta radices plantarum quarundam, præcipuè saluiaz, latentes, veneno suo eas inficere. Atqui obscurus quidam author scribit, rubetam saluiaz in cibo delectari, radicem verò eiusdem letalem ei esse fieri quidem potest, vt rubeta non radicem latens iuxta eam, sed folia exedendo afflandoq; venenata efficiat. Rubetæ vt inficiant plantam aliquam, aut animal quod caua earum ingressum propius ipsas accesserit, instant se, & contrahunt in sese, & mox tenore illo remisso exprimunt eliduntq; humorem quendam, quo vicina quæq; leuiter aspergunt & inficiunt, (vulgus eas aliquit permingere dicit.) Hoc modo emissionem illius humoris, aut etiam saluiaz insectas herbas, fraga aut boletos, multos qui gustarunt, malè affectos constat, quosdam etiam mortuos. Nam saluia earum non minus exitialis est quam napellus, & similiter sanguis earum, Matthæolus Senensis. Fieri potest vt etiam perreptando per herbas, tardius enim procedunt, & incubado, humoris venenati aliquid relinquunt. Huc pertinent Hippocratis verba in epistola ad Crateum rhizotomum: Herbis (inquit) multa reptilia venenum immittunt, & hiatu suo internæ ipsarum teneritudini afflictionem pro auxilio inspirant. Et huius rei ignorantia erit, nisi sanè nota aliqua, aut macula, aut odor ferus & grauis, rei factæ indicationem fecerit, Hæc ille. Quidam rubetæ venenum inter primi ordinis venena numerant, hoc est deterrima & quæ intra tres horas interimant. ¶ Est rubetarum genus, cuius non modo potus perniciosus, sed illius etiam aspectus aspicientibus infestissimus existit, Ælianus. Et mox, Eius aspectus hanc improbitatem habet, vt eam aduersam si quis acriter intueatur, & illa contra improbo obtutu suo respiciat, ac suam aspirationem humano corpori hostilem anhelauerit, hominem eo pallore afficit, vt ægrotanti similis esse videatur: ac pallor per aliquot dies manet, deinde euanescit. Rubetam aspiciens etiam optimè coloratus aliquis pallore tanquam ictericus afficitur, Philus. Bufo habet visum pestilentem, Liber de naturis rerum. Rubeta rana palustris assumpta tumores ciet, Dioscor. (φρυϊος βάρβαρος λειος) est autem per appositionem adiectum; rana palustris: Ægineta disunctiuam coniunctionem, aut, adiecit, quem & Ruellius in transferendo Dioscoride imitatus est, cum ita obscurior sensus sit, & dubitandi occasio diuersumne an idem animal rubeta & rana palustris sit. Nicander eandem facit, cui maior apud me authoritas quàm Aetij distinguentis non solum nomine, sed etiam remediis, cum cæteri omnes ferè aut non distinguant in diuersa animalia, aut saltem remedia eadè præscribant. Marcel. Vergil. aliter conuertit, Hautæ rubeta vel muta palustris rana: quem reprehendi supra in rana gibbosa, quòd non solum à Dioscoridis verbis recedat, sed etiam falsa scribat, cum nulla palustris muta sit, nec esse tradatur ab authoribus. nam Matthæolus in Italica sua translatione, Potè siue terrestres siue palustres rubetæ, interpretans, aliud quidem quàm Dioscorides dicit, verum tamen, vt videtur, cum vtriusq; eadem remedia conuenire vero simile sit. Et quamquam Dioscorides eadem remedia hic tradat, quæ Nicander non ad rubetam palustrem, sed ad mutatam ranam: supra tamen (in Gibbosa) ostendi, Nicandrum quoq; & alios veteres in ranis istis venenatis distinguendis errasse mihi videri.

Halitus
bufonis
venenatus.

Aspectus
etiam venenosus.

¶ Vt cumq; est, nos hoc in loco ad quasvis ranas venenatas veterum ac recentiorum scripta congeremus omnia. Primum igitur Dioscorides: Rubeta rana palustris (inquit) assumpta, tumores ciet, pallor corpus vehementer decolorat, (quod alij etiam ex solo aspectu eius euenire dicunt,) vt plane buxeum spectetur. spirandi difficultas torquet, & grauis halitus (foetor) oris, singultusq;. inuita interdum genituræ profusio consequitur. Adiuuantur autem facillè secundum vomitionem multo vini meraci potu, & arundinis radicis binis drachmis, aut cyperi totidem. Breuiter, cogendi sunt vt vehementi ambulationi & cursui se credant, ob torporè quo corripuntur. quinetià quotidie lauandi sunt, Hæc Dioscorides & Ægineta. Rursus alibi Dioscorides, Grauis (inquit) odor vomitu regestorum leporis marini aut rubetæ veneficia deprehendit. Ranæ rubetæ (inquit Aetius 13. 54.) duæ sunt species, altera surda (id est muta), altera non. Surda autem exitiosa censetur. Pascitur ea in arundinibus roris linctu viuens: & ex eadem venenū apparatur: Quod qui acceperint, febris comitatur, extremæ partes incéduntur, frequentiq; anhelatione ac difficili spiratione anguntur, &c. vt Dioscor. Ceterū facillè opè reperitur, si post aquæ & olei vomitū, vinum meracum multum sumant, aut picem cum vino, (quod remediū Nicander etiam contra ranam palustrem vocalem scripsit.) Radicem etiam harundinū in quibus ranæ rubetæ pascuntur contusam ex vino bibendam dato, aut cyperum ibidem enatam pondere drachmarum duarū ex vino. Aut mariniæ testudinis sanguinem cum leporis coagulo & cumino ex vino præbeto. Porro dolium insuper aut furnum igne feruefacito, igne q; extracto laterem imposito, & ægrum immitti, multumq; ac diu exudare iubeto. Cogatur autè & ad continentem inambulatione, &c. vt Dioscorides. Et mox cap. 55. Qui ranam palustrem acceperunt appetitione priuantur, sequiturq; oris humectatio, nauæa, vomitus, & oris stomachi leuior morsus. Curatur autè vini multi potu cum omnibus quæ calfactoria vim habent: velut est Cyrenaicus succus, laser, silphium, cuminum, piper & similia, Hæc Aetius. Apparet autem eum pleraq; omnia ex Nicandri Antipharmacis

Remedia
aduersus
ranas venenatas
in genibus.

transcripisse, aut certe ab alio qui à Nicandro mutuatus sit, sed ordine inuerso. Nam quæ Nicander remedia præscribit aduersus ranæ mutæ venenum, Aetius, vt Dioscorides quoq; aduersus ranam palustrem, quæ vocalis Nicandro est, commendat: notas verò seu signa quæ Nicander in duobus istis ranarum venenis distinguit, ipsi ferè confundunt, vt & remedia quædam. Sed audiamus ipsum Nicandrum: Ranæ (inquit, vt nos cõuertimus) venenosæ duorum sunt generum. vna æstiuæ, altera muta viridis, (λαγυειδής,) quæ verno tempore inter frutices nascitur, rorem lambens. Harum æstiuæ colorem ceu thapli inducit, membra accendit, (πιμωρησι:) frequentem ac difficilem respirationem mouet, odor oris foetidus sequitur. Huic subuenies ranæ elixæ aut affæ carne, aut pice ex vino propinata. Ipsius etiam rubetæ lien auxiliatur, rubetæ inquam palustris clamosæ, quæ inter algas primum sua voce amœnum verum annunciat. Ceterum sumpto ranæ mutæ illius, quæ inter harundines degit, veneno, plerunq; buxi color membra obsidet: sæpe os bileo humore abundat, & singultus hominè cum oris ventriculi quadam erosione frequentes concutiunt. Est quando genitale semen viris aut mulieribus (præter voluntatem) effluit. (Quidam interpretantur, vt in Scholiis legimus: Viros aut mulieres, genitura per corpus eorum dispersa, steriles & infæcundos fieri. Rasis etiam ab hoc veneno in mulieribus conceptione impediri tradit.) Sic affectis vinum merû propinato copiosum, & vomitum quantum non nauseantibus excites, aut in dolio igne calefacto impositis sudorè affatim elicias. Item procerarum harundinum palustrium radices secas eodem in loco vbi ranæ versantur, ex vino propines, aut viuacis cyperidis siue cyperi: atq; ipsum sine cibo potuque assiduis ambulationibus exicca & defatiga, Hactenus Nicander. Rubetæ venenum collecturi, inquit Scholiastes Nicandri, pellem eius pungunt, & saniem emanantem collectâ cibo aut potui illius quem occidere voluerint, ammiscent. Et rursus, Punctæ rubetæ in superficie ratum, vulnusculis minimè profundis, in vas non picatum iniicitur, vbi aqua eis affunditur, quæ postea cibus aut potibus addita, letalis est. Si quis exiis qui malas artes ingeniosè factitare sciunt, rubetam primo contriuerit, deinde eius sanguinem siue ad vinum siue ad aliam potionem admistum cuiuspiam per insidias bibendum dederit, is sanè sine mora perit, Ælianus. Non autem omnis rubetæ veneficiis apta est, sed ea maximè quæ calidioribus in locis reperitur. itaq; per æstatem venenum efficacius ab ea extrahitur, quod Apollodorus è vino propinari ait, Scholiastes Nicandri. hinc fortè æstiuam rubetam poeta dixit: & nos supra in calidioribus regionibus nocentius rubetarum genus haberi monuimus. Ei qui rubetas bibit (inquit Auicenna 4. 6. 2. 8. quantumquam interpretis eius non rubetas nominat, sed ranas lacunales virides, & marinas rubeas) accidit obfuscatio coloris ad citrinitatem tendens, & apostematio (tumor) corporis cum mollitie, & aduotio in gutture ac ore, item difficultas anhelitus, tenebrositas oculorum, vertigo & foetor oris. Et quandoque accidit spasmus aut tetanus, aut solutio vètris dysenterica, nausea, vomitus, permistio rationis, & syncope. Est quando genitura & excrementa inuoluntario profluunt. Quod si quis euaserit, dentes tamen excident, (& capilli, Arnoldus: pili, Rasis.) Curabitur autem, si euomuerit à potu olei & aquæ calidæ, aut vini copiosi: & plurimùm exercitatus fuerit, ac sudauerit in balneo & folio calido, & oleis calidis inunctus fuerit. Salubre etiam ei est medicamentum diacurcuma, & lacha, (dialacha, Rasis 8. 3. 1.) & quicquid hydropicos iuuat: item vinum plurimum, cum tribus drachmis radicum harundinis, nec non cyperus, & calamus aromaticus cum vino. Et mox sequenti capite 9. quod de ranis citrinis inscribitur, (sumptum vt apparet ex Aetij capite de ranis palustribus supra recitato.) Per has inquit, tollitur appetitus cibi, & acidi fiunt ructus, color corrumpitur: superuenit syncope, nausea, vomitus, & dolor oris stomachi: & venter & crura apostemate (tumore nimirum) afficiuntur. Curandi autè ratio proxima est curationi præcedentium ranarum quas lacunales & marinas vocauimus, Hucusq; Auicenna. Borax dicta r. (rubetæ) genus ranæ venenosæ, degit in aquis & in terra, reddiq; membrum tactu insensibile ac stupidum, Arnoldus de Villanoua. Caro ranæ sicca sumpta & formicæ magnæ terantur, & conficiatur cum succo squillæ: Si quis inde biberit danich, incurreret pruriturum, scabiem, & maculas pessimas. Quod si de rana decollata arida sumperit ad pondus aurei in pulte vinò vel longo tempore ab accessu mulierum prohibebitur. Et si mulier inde aliquid ediderit biberitve, impediatur eius conceptio, Rasis. Si quis sanguinem ranarum viridium sumperit, & confecerit cum eo azarech, trita, & potauerit ex eo pondus aurei, retinebitur eius vrina, Idem. Atqui apud Arnoldum in libro de venenis sic legimus: Eius qui biberit aureum de sanguine ranæ viridis confecto cum auripigmento, obstruitur vrina. Pota aqua in quam emiserit bufo saliuam suam, vel in qua degit, inflatur corpus vehementer sicut hydropici: color fit liuidus cum permixta citrinitate: dolor & angustia accidit in stomacho, cesophago & intestinis, &c. vomitus & emissio spermatis vna hora, demum syncope mortalis. Pauci euadunt, atq; ij dentes amittunt propter laxam gingiuam inductam mollitiem: quæ huius veneni proprietas est, Bertrutius. Ille cui in potu datus fuerit sanguis bufonis, patietur difficultatem anhelitus, & cardiacæ accidentia. & si quis spurum ipsius (saliuam bufonis) sumperit, vicinus erit morti non minus quam qui napellum biberit. Cura est, vt bibatur smaragdi scrupulus, deinde intrare corpus animalis quadrupedis magni, vt est bos, asinus, vel mulus, vel equus, idq; repetere aliquoties: deinde theriacæ drachmas duas bibere. Et eius bezoar est lapis inuentus in capite bufonis, qui borax vocatur, Hæc Petrus Aponensis, qui eiusdem libri de venenis cap. 78. communia remedia contra leporem mari-

marinum & ranam marinam præscribit, & insectorum quoq; eadem signa. ranam autem marinam in barbarorum & Arabum scriptis semper rubetam palustrem intelligo. Superioribus annis (inquit Ponzettus cardinalis) quidam cepit canam, in cuius summitate infixus fuerat bufo: & expellens cum ea animalia ex suo agro, reuersus domum, quam primum incepit comedere, euomuit cibum quem tangebatur: nec cessauit donec cibus per manus alterius ei administratus est. Et ita intellectum est venenum à canna illa manibus eius inductum: quod cum esset crassæ substantiæ nec aptum penetrare, cutem solum infecit nullo vitæ periculo. Sed neq; anhelando inficit bufo, nisi inflammetur ob iram, vnde fumosus fit anhelitus: qui si crassus & foetidus esset, vitari posset. Saliva quoq; nisi inflammata non inficit: nec potest cito inflammarum cum valde humida sit. Quamobrem venefici hoc animal suspendunt, & sæpe percutiunt baculo. tunc enim spuma emanans venenum est pestiferum, iustibus & ira acutum. Est autem aliter curadus qui spumam sumpsit, vel saliuam (sic enim lego) vel sanguinem, aliter mortuus. Nam qui spumam vel sanguinem factum acutum sumperit, poni debet in ventre animalis magni, vt mulæ recens occisæ: calor enim huiusmodi cum calore naturali animalium perfectorum conuenit, qui inde auctus fortius resistit: & competit omnibus nimirum frigidis venenis: & interdum calidis, saltem quantum ad intentionem roborandi vires attinet. Pro antidoto ramen solent dari decem grana smaragdi triti cum vino, vel oleum balsami cum lacte. Et cum sentiunt frigus, vt iliter dantur pistacia, vel piper longum, Hæc Ponzet. Toxicum potest aliquando esse frigidum, vt spuma vel sanguis botracis supercalefactæ. Idem ego verò hoc venenum tota substantia eiusmodi esse puto, & natura septicum, nec vllum propriè dictum toxicum pro inficiendis sagittis esse frigidum: Vide in Lupo A. in aconiti mentione. Quod si venenum istud rubetæ ab ipsa inflammata ira verberibusque sumitur, & supercalefacta, vt Ponzettus loquitur, non debet frigidum videri.

Bufones aridi poti, mortis periculum inferunt, Matthæolus.

His subiiciam particularia quædam contra rubetæ venenum medicamenta, vt apud authores Particularia obseruauit. Contra rubetarum venena auxiliatur phrynon in vino pota, aliqui Neurada appellant, à larva radicibus neruosis, alij poterion, Plinius. (apparet autem ab hoc ipso contra rubetas auxilio nomen media ei factum. Phrynos enim rubetæ est. Nostro quidem sæculo, quod sciam, ignotum.) Item alisma, aduersus quam alij damafonion, alij lyron appellant, foliis plantaginis, angustioribus, & magis lactinosi, conuexisque in terram, aliàs etiam venosis similiter, caule simplici & tenui, cubitali, capite thyrsi, radicibus densis, tenuibus, vt veratri nigri, acribus, odoratis, pinguibus, nascitur in aquis. Alterum genus eiusdem in syluis, nigrius, maioribus foliis. Vfus in radice vtriusque aduersus ranas & lepotes marinos, drachmæ pondere in vino poti, Plinius. Cancris fluuiatiles triti potiq; ex aqua recentes, seu cinere adseruato, contra venena omnia profunt, priuatim contra scorpionum ictus cum lacte. addi & vinum oportet. eadem vis contra venenatorum omnium morsus, priuatim contra leporem marinum ac ranam rubetam, Plinius. Cynoglossus caninas imitatur linguas. Est alia similis ei, & quæ ferat lappas minutas: eius radix pota ex aqua ranis & serpentibus aduersatur, Plinius. Ego istam cynoglossum similem, ipsam esse cynoglosson puto. lappas enim nostra cynoglossus fert postquam defloruit, in summo caule & ramulis. diuersam fortè iudicauerunt, qui sine caule ipsam primo anno toto viderunt, (secundo enim demum caulescit) vt scribit Dioscorides. similis error in bechio etiam commissus est. Plinius tamen caulem cynoglossi attribuit, libr. 2. cap. 8. thyrso eius semen gerentes memorans. Matthæolus Senensis cynoglossum vulgò dictam pharmacopolis, secundam hanc Plinij cynoglossum esse putat, lappas ferentem. Dioscoridis verò cynoglossum Romæ sibi visam, nunquam caulescere, foliis crassis, longis, pilosis, in terra radiatis rotæ aut Solis instar. sed forsitan ea quoq; caulem profert, eo tempore non visâ Matthæolo: quod facilius conicio, quoniam in petasite etiam similiter ab eo erratum est. Sed quod ad remedium ipsum pertinet, idem hoc præstari puto similiter à quavis anchusæ, echij aut cynoglossi buglosiue radice, vt pote congenerum plantarum tum forma tum facultatibus, siccano nempe refrigerandoq; quantumquam cynoglossus nostra, mollibus & catulos redolentibus foliis, non nihil à reliquarum genere discessit, cum nec ita aculeata sit, nec semen simile proferat: & vt ipse iudico, refrigerando efficacior sit. Ceruus dextrum cornu terra obruit, contra rubetarum venena necessarium, Plinius. Ex his ranis lien, contra venena quæ sunt ex ipsis auxiliatur. cor verò etiam efficacius est, Plinius. Splenem quidem rubetæ palustris veneno eius obsistere Nicander etiam docuit: in Scholiis δρω; pro αρω malè legitur. Timæus & Neocles medicus rubetas dicunt duo iecora habere: & alterum quidem occidere, alterum alteri aduersans salutem adferre, Ælianus, Philes. Ranarum rubetarum altera fibra à formicis non attingitur, propter venenum, vt arbitrantur, Plin. Rubetæ cinis, sicut & cinis leporis marini, medicamen est contra venenum ipsorum; Albertus. Alius quidam obscurus, horum animalium cinerem in aqua potum, venena ipsorum expugnare tradit. Ranarum marinarum ex vino & aceto decoctarum succus contra venena bibitur, & contra ranæ rubetæ venenum, & contra salamandras, Plinius. Sunt autem ranæ marinæ Græcorum & Latinorum veterum non palustres rubetæ, vt Arabum interpretes transferunt, sed pisces quidam plani. Vide in Salamandra G. Testudinis marinæ sanguis cum vino & leporis coagulo cuminoq; contra serpentium morsus, & hau-

sta rubetæ venena, conuenienter bibitur, Dioscorid. Sanguis testudinum terrestrium contra serpentiũ omnium & ranarũ venena auxiliatur, seruato sanguine in farina pilulis factis & cum opus sit in vino datis, Plinius. ¶ Mirè efficax est contra rubetas quinta essentia theriacalis nostra, nec non oleum nostrum de scorpionibus, quæ supra descripsimus in prologo in hunc sextum Dioscoridis librum, Matthæolus Senensis.

¶ Rubeta si conspuerit hominem, mox pilos omnes amittet ille, Kiranides. Aduersus venenum rubetarum (siue morfu nimirum siue aliter infecto corpore) terra sigillata vera, quæ vulgò terra S. Pauli nominatur, salua subacta vtilissimè imponitur, Theophrastus Paracelsus.

De rubetæ morfu.

¶ Bufonis morfus venenosus est, vt serpentis, Arnoldus: sicut serpentis secundi ordinis, Albertus. Pessimus est bufonis morfus, & insanabilis efficitur, Obscurus. Membra stupore afficit, Ponzettus. Catus cum bufonibus quoque pugnare dicitur: quorum licet venenatis aculeis (fortè dentes eorum sic nominat) impugnetur, non tamen necatur, Obscurus. Rubeta dum spiritu expletur exasperat & vibrat terga, atq; ob id ipsum audentior euadit, (audentius inuadit.) ad lædendum itaq; & manifestè insurgit, & saltibus interpositum spatium contrahit, rarò quidem morsum infligens, sed anhelitu (suspirio, Hermolaus) virulento inficiens, Aetius 1 3. 36. Dentes cum inflixerit, negant morsum remittere, vt & salamandram: & si auellatur, letale esse. itaq; relinquendam aiunt à morfu pendentem. Lege supra historiam in D. Qui à rubetis læsi (morfi) sunt, his omne corpus intumescit & diffunditur, accidit omnino pereunt. Porro quæ opem auxiliarem his ferre possunt, ex vniuersalibus & communibus antidotis ac epithematis huc transferantur, itemq; & reliquis quæ ad curationem pertinere videbuntur, Ibidem: ex quo loco Auicenna etiam transtulit 4. 6. 5. 25. Ex morfu (inquit) rubetæ apostema magnum accidit, & interitus velox. Curatio autem adhiberi debet per theriacam magnam, & huiusmodi (communia remedia.) Lac muliebre contra morsum ranæ bibitur stillaturq;, Plinius. Damafonium morfis à rubeta prodest, Dioscor. Eryngij radix illinitur plagis (venenatis,) peculiariter efficax contra chersydros ac ranas, Idem. Bufones etiam morfu suo, quanquam non profundo, venenum immittunt, Matthæolus. Morfis à bufone sufficit dari de osse quod etiam in latere dextro capitis eius reperitur, Ponzet. Atqui Plinius, qui solus huius officuli mentionem fecit, non in dextra rubetæ capitis parte, sed simpliciter in dextro latere contineri scribit, nec vllam vim contra huius animantis morsum ei attribuit. Decepit fortè Ponzettum quod Aponensis scripsit, lapidem in capite bufonis repertum præcipuum contra eius venenum esse remedium: constat autem non lapidem, sed ossa tantum in eius capite reperiri, vt supra docuimus.

De humore rubetæ.

¶ Vulgus nostrum humorem quem inflata irataq; rubeta emittit, vrinam eius vocat: & permittit illum dicit, qui eo aspersus fuerit. De hoc veneno etiam superius sparsim egi, hic tamen priuatim quædam commemorabo. Cutim sic infectam putrescere aiunt, & difficulter sanari. Rubeta tum terrena tum palustris, si bacillo sæpius verberetur, inflato corpore virus primo è clunibus exprimit longius, deinde sudat: cuius sudoris lactei guttæ admodum grauis & putidi sunt odoris, ac cum occiditur ferè opij, Georg. Agricola. Lacteus quidem veneni humor est in salamandra etiam & lacertis aquaticis, forsan & terrestribus. Itaq; ob colorem spumam aliqui (vt Ponzettus) hoc venenum vocant, fortè & saluam eandem: nisi ea oris propria videatur. Si rana salua sua oculum asperferit, præcipuum est remedium in lacte muliebris, Plinius.

De mulieribus que bufones & similia animalia pepererunt.

¶ Mulieres aliquando vnà cum foetu humano pecus etiam concipiunt: sic enim Cælius Aurelianus & Platearius nominant: & interdum ranas seu bufones, & lacertos, aut similia eis animalia. cuius quidem monstroræ conceptionis causam aliis inquirendam relinquo. Notandum (inquit Platearius in capite de retentione menstruorum) quòd ea quæ valent ad menstrua prouocanda educunt & secudinam, & bufonem fratrem Salernitanorum, (sic & lacertum Lombardorum fratrem aliqui nominarunt.) Notandum etiam quòd mulieres Salernitanæ in principio conceptionis, & maximè quando debent foetus viuificari, prædictum animal nituntur occidere, bibentes succum apij & porrorum, Hæc ille. Mulier quædam recens nupta, quum omnium opinione prægnans diceretur, loco foetus, quatuor animalia ranis simillima peperit, & optimè valuit: sed postea circa pectinem dolorem sentiebat, què paucis adhibitis remedijs sedauimus, & pulcherrimè viuuit. Similiter mulier alia quum puerum optimè peperisset, inter secundas animal ranæ simillimum eiecit, & ipsa & puer pancreaticè habent. Mercatoris quoq; cuiusdam vxor abortiuit, & altero post abortum die simile animal peperit, vt multis aliis euenisse vidimus, præcipuè Anconitanis. Debet autem animal hoc inter molæ genera adnumerari, Amatus Lusitanus in Curationibus suis cap. 27. Idem in Heluetia euenisse mulieribus quibusdam audio, sed rarius.

De bufonibus in quorundam intestinis reperi.

¶ Cæterum in ventriculis quorundam aut intestinis bufones reperiri, facilius reddi ratio potest. videtur enim fieri id aliquando posse genitura ipsorum, vno aut altero ouo scilicet à cõtinaua illa ouorum serie separato, cum potu aquæ hausta. Quanquam enim in terra & aquis bufones ex putredine nascantur, in corpore tamen humano id fieri posse non est verisimile. nam lumbrici quidem intestinis reperiuntur, sed non tam corrupta & praua qualem generandis bufonibus subiici oporteret. & lumbrici nihil ferè quàm carni sunt, vt facile ex putredine quauis generentur, bufonis verò

vetò corpus variis membris, organis, & ossibus cõstat, vt id nisi hausta genitura in homine nasci non credam. Ea verò cum hausta fuerit in potu facile ventriculi villis adhæret propter substantiam viscosam & tenacem. non concoquitur verò neq; vincitur à vetriculo, cum naturam nostræ profus contrariam habeat, à qua tamen venenum fortè in corpus non dispergitur, quoniam pellicula continetur tum ouum, tum multò magis cum ex eo animal nascitur, & in ventriculo manet, & meliore intus succo nutritur à prima statim origine. adde quod minus veneni in genitura quæ in aqua fuerit esse verisimile sit, vt in ipsis rubetis aquaticis minus quàm in terrestribus: & insuper vicinatis partui ratione. quo grandius enim animal quodq; venenatũ sit, eò magis siccescit, & syncerius venenum habet. itaque in regionibus calidis & siccis, non tam caliditatis puto quàm siccitatis ratione, aut certe vtriusq; pari, vehementiora animalium venena sunt. quod si minora tenerioraq; animalia, vt pote humidiora, minus noxia sunt, genituram ipsam quantum fieri in cuiusq; genere potest minimè noxiã esse oportet. Neq; hoc tamen prohibet quin animalium quorundam, (in genere serpentium, lacertorum & insectorum,) oua interimere possint: cum quorũdam adeò intèsum sit venenum, vt quamuis per gradus aliquot imminutum adhuc interimat, tardius tamen. Bufonum verò venenum cum non sit vehemens, in nostris præsertim regionibus frigidis & humidis, minus mirum fuerit veneni illius quod genituræ ipsorum inest vim tam debilem esse vt multo tempore superstes homo durare possit. quod quidem etiam in aliis quibusdam venenis septicis ex plantis contingit, vt aconito: sic enim temperari possunt à maleficiis, authore Theophrasto, vt lógo post tempore interimant. Etiam si verò quod genituræ inest venenum minus esse dixerim, grauida tamen animalia venenata, eò tempore quo oua aut foetum gestant nocentiora sunt: non quòd ab ouis foetũ veneni aliquid accipiant matres, sed quoniã si quid boni & dulcioris succi habent alendo foetui cõmunicant, vnde corpus eorum siccius manet, & deterior tantum succus eis relinquitur. Sed hæc fortè intèpestiuus, cum in eo sermone qui in genere de animalibus venenatis instituitur, tractari deberent. ¶ Natos quidè in corpore bufonès, hoc potius quàm ranarum nomine dici puto, quòd colore sunt lurido: & verisimile est à sumpta etiam ranarum in potu genitura, ranas in corpore natas, & forma non nihil, & colore præcipuè, à ranis quæ in suis aquis nascuntur differre, propter alienam nutrimenti & quo continentur loci naturam, aerisq; & Solis priuationem: itaque ranas etiam intus natas bufones appellari. Interim tamen non negarim verorum etiã bufonum genituram aliquãdo hauriri, & veros inde bufones nasci. non mirum autem posse eos ita inclusos viuere, cum alioqui etiam in cauis latere soleant, & hybernos menses abditi exigere: & aliquando saxi etiam inclusi viuui reperiantur. Raro enim pulmone genus omne ouiparum est, nec tantum respiratione indiget quantum viuiparæ animantes. ¶ Ad bufones in ventre natos: Serpentem exenterato, caput & caudam ad duos digitos amputato. reliquum corpus in frusta aliquot secato, in aqua elixato, & pingue supernatans sorbeto, sic bufonès vomitu reddes. hoc remedium reperes, donec omnes euomeris. Postea medicamentis restaurantibus & aromaticis vtitor, Liber quidam Germanicus manuscriptus.

H.

1. Rubeta inflat se irata, tam proteruè audax vt insiliat quoque proximum, quanquam suspirio se frequentius quàm morfu vindicans, buffo inde, vt arbitror, à Vergilio & vulgo dicta, Hermolaus. ¶ Καρφύκτοι, rubetæ, φρυγίαι, apud Rhodios, Hesy chius & Varinum. accedit nonnihil hæc vox ad Gallicam *crapande*. φρυγίος scribi debet, vt sit vox penansflexa, non paroxytona neq; oxytona, vt quidam ineptè scribunt. Nicander & alij penultimam rectè producunt: quare cum acuto scribi non potest. φρυγίος etiam in Etymologico & apud Varinum legitur pro rubeta, ὅτι τὸ ἐμπερήσ εἶναι τοῦ εὐδὲς τῆς ἀλλης βαδύχης, ἢ τὸ φέρειται τὸ τῆς λιμνῶδ' ὄψεως ὅτι (fortè τὸ πῶ) γερσαῖον. Item φρυγίαι, & φρυγίαι, τῆ φρυγίος in Lexico Græcolatino nescio quàm rectè: φρυγίαι in fœminino genere apud Nicandrum, poeticum tantũ videtur. vsurpat tamen Ælianus quoq; de animal. 1 1. 1 1. φρυγίαι pro φρυγίος reperitur apud Galenum libro septimo de compos. medicaminum generalium, in mentione acopi ex rubetis. ipse quidem erratum suspicor, quum sæpius ibidem φρυγίαι non φρυγίαι (quod semel tantum scribitur) nominentur. Chrysiippus philosophus tradidit phryganion ad alligatum remedio esse quartanis. quod esset animal, nec ille descripsit, nec nos inuenimus qui nouisset. demonstrandum tamen aliud animal à Chrysiippo quàm rubetam indicatum puto, quoniã & nomina vicina sunt phrygion & phryganion: & fortè vt Latini rubetam dixere, quod inter vepres & rubos degat, sic Græci quidam phryganion à phryganis id est virgultis minoribus, quæ aliqui suffrutices nominant, alij per syncopen phrygion & phrygon. Conuenit & remedium. Nam vt Plinius ipse alibi scribit, Rubetæ ablatis vnguibus ad alligatæ quartanis liberat, iecur etiã eius vel cor ad alligatur ad quartanas, item officulũ è dextro eius latere. Est igitur phryganion Chrysiippi rubeta, quoniã certius aliud adhuc nemo docuit. φρυγίος, βαδύχης ἢ παχύς, Hesy chius: sed forsan ἢ coniunctio tolli debet, aut pro ea legi articulus δ. vt sensus sit, rubetam, crassam & turgidam ranam esse. φρυγίος ὁ ἀδιάπλατος βαδύχης, Suidas. videtur autem error. adiplastos enim in formem significat, qualis rana, nondum scilicet in membra & pedes digesta, γέρυος vel γέρυος non φρυγίος vocatur. Et sanè grammatici γέρυος interpretantur βα-

Synonyma.

πεδύξας ἀποφραγέας, ut scripsi in Rana C. Si quis rāmen adiplaston hic simpliciter pro crasso & in- articulo accipiat, permittā illi, sed sic ut improprie ita accipi moneam. φρουός quidem pro γάμος fa- cilē scribi ab imperito aliquo potuit: nec obstat autoritas Lexicorum Græcorum, cum & alia simi- lia errata in eis deprehendantur. Petrus de Tusignano barbarus scriptor, buffonem, quem & bubo- nem nominat, inter pestilentialia abcessus numerat, ut batrachion quoque. sed hoc à materia vene- nosa excitari ait, bubonem non item: quem ridiculē buffonem nominari putat, quoniam ut animal huius nominis continuo stet. sic enim loquitur.

¶ Epitheta. φρουός γερειόρμος, γερόεις, λιμναίος, παλαιός, apud Nicandrum. Lurida rana apud Varronem, ut conuicio, rubeta est. Possunt quidem ranarum quædam epitheta etiam rubetis attri- bui, ut tarpis, palustris, rauca.

¶ Phrynion frutex est, qui aliās poterion, apud Plinium & Dioscoridem, &c. sic dictus quod ad- uersus rubetarum venena auxilio sit, ut superius in G. scripsi. Idem nomen etiam paronychiz apud Dioscoridem attribuitur. Quidam Germanicē herbam quam vulgus medicorum cotulam fetidam nominat, Krottenlyll, id est anethum bufonum appellant, cui ego nihil cum bufonibus rei esse puto: & fictum Germanicum nomen à simili Latina voce cauta vel cotula: & similitur simillimam ei, nisi suauis odore differret chamæmalum. Krottenkraut, id est herbam bufonum aliqui vocant. Harum si- militudinem in floribus parthenium representat, quam Hetrusci olim cautam vocitabant, ut inter nomenclaturas Dioscoridis legitur. Sed in quibusdam Heluetiz locis herbam botryn appellant Krottenkraut: nimirū quod foliis circa radicē priusquam caulescit sessilibus terræ incumbat: nisi for- tassī à rubetis etiā appetitur in hortis vbi seri aut sponte nasci solet. Nostri etiam lactariā quandā her- bam, quæ tithymalis adnumerari possit, minimā in eo genere, denfam & fruticosam, locis cultis pro- uenientem, Krottenkraut nominant: quæ veterū chamælyce videtur. Chamæbatum aliqui Krotten- beerē vocitant, alij sambucum aquaticam eodem nomine. Sunt qui linariam vulgò dictam, Germa- nicē Krottenflachs, id est linum rubetarum interpretantur. Ruellius de nat. stirpium 3. 1. 2. tertium genus sideritidis à Gallis vulgo herbam terrenam vocari meminit, à nonnullis crapadinam, quod bufonis modo semper sessilis humi resideat. Cicutam nonnulli Krottenpeterle, id est petroselinum seu apium bufonum dicunt, ut Laur. Frisius annotauit. Garab est arbor super quā generatur borax, Vetus glof- sograph. Auicennæ. intelligit autem per vocem borax lanam xylinam siue gossipium, quæ à non- nullis vulgo borra nominatur.

Homony- ma, & de- rinata.

De tribus bufonibus Gallorum regum insigni.

¶ Φρωολοχος ἰεραξ, id est rubetarius accipiter vocatur, qui rubetis insidiatur ut deuoret. ¶ In lit- toribus Oceani Gallici crappam quasi crappaudam, id rubetam nominari audio piscem quem accolæ Balthici littoris torfch vocitant, cuius corpus totum in capite & cauda est. (Hunc postea cognoui ra- nam piscatricem esse.)

¶ Veteres (hoc est superioris sæculi apud nos pictores) ad denotandam auaritiam, mulierem bu- foni insidentem pingebant, (cæcam, cor manu comprehensum rodentem,) quod bufonem licet totus in terra occultetur, non satis tamen terræ in cibo absumere ausit, Mich. Herus. Gallorum reges inue- nio olim insigne regni habuisse tres bufones nigros in spatio flauis coloris: postea verò Clothoueu- tria lilia aurea in spatio cæruleo tanquam cælitus transfusum insigne vsurpasse. Troiani Ilio de- structo traiecto mari circa Mæotin habitauerunt: vbi cum à Gothis infestarentur, Marcomirus rex eorum cum reliquis populi præfectis, nouam & quietiorem sedem quærere statuit. Et cum oraculo moneretur vt locum illum adiret vbi Rhenus in mare illabitur, à maga etiam Altruna nomine ad profectorem illam suscipiendam impulsus est. Effecit enim mulier illa arte sua vt noctu appareret regi Marcomiro spectrum quoddam triceps, aquilæ, bufonis & leonis capitibus: ex quibus aquila his verbis eum allocuta est: Genus tuum ô Marcomire opprimit me, & conculcabit leonem & interfici- ciet bufonem. Quibus verbis significauit futurum, posteros eius Gallis Romanis & Germanis impe- raturos, Munsterus.

¶ Propria. Phrynion, cytharcedus Mitylenæus. Phrynion duo Athenienses tragici, tertius comicus, quartus sophista Bithynus, quorum omnium Suidas meminit. Apud eundem φρυών proprium viri nomen. Phryne, meretrix olim famosa. Eustathius Iliados χ. interpretans, Phrynē meretricem al- teram Thespicam fuisse scribit: alterā Septum cognomine σήσι, ἀφ. τὸ δευτέρου καὶ δευτέρου τὸς αὐτῆς σωήτας. Alij verò, inquit, Phrynem alteram κλαυθρῶν cognominatam scribunt, alterā Saperdion. Mnēfarete aurea fuit Delphis, ea scilicet quæ Phryne cognominata fuit propter pallorē, Plutar. in li- bro Cur Pythia non amplius carmine respondeat. Phrynondas, φρυωνάδας, vir Atheniensis fuit, no- tæ improbitatis, non minus Eurybate, vnde homines malos Phrynondas cognominat, Etymologus. Eustathius quoque Phrynondam hominem improbum & malignum fuisse refert. φρυόροι populi sunt Scythiæ Dionysio in Periegesi, aliās φρυόροι ἰμανίμους τῶ ζώφ, id est ranis rubetis cognomines, Eu- stathius in Dionysium.

¶ c. Mustelas fluuiatiles, quas nostri thryscias vocant, alij quappen, alquappen, cum ranis aqua- ticus maioribus coire putant aliqui: vel etiam cum rubetis aquaticis. nam & oris rictu ranas referunt, & ventriculus eorū appendices quasdam habet pedibus seu manibus raninis similes. hinc Saxones di- cunt

cunt proverbio, Es ward ein quapp no nie so gut. Sie heft ihn siē cyn patten sūt, vt Christoph. Encel. annotauit. ¶ Buffones gigno (anas loquitur in poemate Io. Virsini) purrida tellure sepulta, Elumores pluuij forte quod ambo sumus. Humet is & friget, me sic vis humet & alget. Cum perit in terra qui prius ignis erat.

¶ e. Archibius ad Antiochum Syriæ regem scripsit: si fictili nouo obtuatur rubeta rana in media segete, non esse noxias tempestates, Plinius. Multi ad milij remedia, rubetam noctu aruo circumferri iubent, (Democritus iubet, Ruellius) priusquam farriatur, defodiq; in medio inclusam vase fictili: ita nec passerem, nec vermem nocere: sed eruendam priusquam metatur, alioqui amarum fieri. Idem. Sunt qui rubeta rana in limine hordei pede è longioribus suspena, grana inuehere iubeant, (contra gurguliones,) Idem. Venerem concitant nerui rubetæ dextro sacerto adalligati. Amorem finit in pecoris recenti corio rubeta alligata, Plinius. Sunt & aliæ quædam superstitione huiusmodi nugæ ex rubeta aut partibus eius adalligatis, præsertim ossiculorum quæ in lateribus eius reperiuntur, quas su- pra in G. recitaui.

¶ h. Bufonem vnde cunq; & quomodocunq; obuuium veteres in auguriis felicissimum habue- runt. nam licet vel solo visu molestus sit, hominibus tamen nihil feliciores successus enunciat bufone. auguria enim cum vel nomina sint deorum, multoties per ea quæ primo aspectu molesta sunt, homi- nibus deferuntur, Aug. Niphus lib. 1. de auguriis. ¶ In hominem stolidum & nullius mentis vulgus nostrum prouerbialiter dicit, Su haast åben sinni/ wie ein frott haar: Tantum sensus tibi inest, quan- tum pilorum rubetæ.

DE RANA VENENATA FOSSILI.

20 RANA venenata, quam metallici nostri ex ignis colore qui insidet ei, (Saurfrott,) no- minat, in saxis perpetuo quasi cõdita & sepulta latet. Altius intra terrā gignitur, & reperitur modo in venis, fibris, saxorum commissuris, cum hæ excauantur: modo in saxis ita solidis, vt nulla foramina, quæ videri possint, appareant, cum cuneis diuiduntur. Quo sanè modo & Snebergi & Mannisfeldi fuit inuenta. Ea ex subterraneis cauernis elata in lucē primò turget ac inflatur, mox de vita decedit. talis etiā rana crebrius reperitur in Gallis Tolosæ in saxo arenario rubro candidis maculis distincto, ex quo molæ fiunt. quocirca id genus saxa omnia priusquam molas ex eis faciant, perfringunt. quod ni fecerint, ranæ, vbi, cum molæ versantur, conculuerint, inflari solent, & disruptis molis frumenta veneno inficere, Georg. Agricola.

DE RANIS. RVRSVS EX BELLONIO.

30 RANA aquis innatat, saltando per terram graditur. Multorum quidem est generum, sed palustris ac marina tantum edulis est. Venenata est quæ cœnosis antris ac cloacis plantarumq; radicibus, & sub terra altè defossa reperitur, rospum & buffonem nominant. è cuius capite detracti calculi, oculis ac venenatis poculis mederi falsò circulatorum vulgus aurumat. hi enim potius à rubetæ cerebro detrahuntur: vulgus nostrum crapodinas appellat: quas ab antiquis chelonites vocatas postea doce- bimus, cum de lapidibus nomen à piscibus habentibus à nobis differetur.

Rana marina ad palustrem accedit, sed cartilagines habet ossium loco, estq; palustri procerior, at- que æstuariis frequens, vt suo loco tractabitur. (Vide in rana piscatrice G.) Marina.

40 Rana palustris paucis antehac annis in cibis apud nos expetita, ore est prægrandi, nullis dentibus prædito, quod foras ex aqua, testudinis modo, emitit, vt auram excipiat: chamæleonem in cibo capi- endo imitatur, vesciturq; muscis, locustis, millepedibus, erucis, culicibus: quibus dum insidiatur, linguam ternūm digitorum longitudinis foras exerit ac vibrat, in cuius extremo spongiosus quidam veluti mucus, visci modo, quicquid contingit, agglutinatur, vt integrum scarabeum plerunq; in alium demittere conspiciatur. Ad quod munus ossicula vtrinq; duo in radice linguæ (vt & serpentes) habet, quibus ipsa miro naturæ artificio confirmatur. Ranæ oua pariunt, coeunt, fœtusq; emittunt continuo veluti filo sibi coherentes (carnes minutim confissas ac nigras esse dixeris) gyrimos vocant, oculis & cauda insignes, qui mox in posteriores pedes abeunt. Ranæ hepar in tres lobos distinctum est, sub quo vna vtrinque pulmonis pars apparet: lienem quoque rotundum & paruum habet: intestina no- dulis intercepta, vesicam, testes, ac cætera ferè interiora membra reliquis animalibus terrestribus si- milia, Bellonius.

50 Rana muta quam gibbosam cognominauit, ab Italis sconpiffon, id est permictrix appellatur. eam procul saltare aiunt, & interim permingere hominem. Muta.

DE CORDVLA SIVE CORDVLO.

CORDVLA, κορδύλη, palustris est vel potius lutaria vt rana quoq; Aristot. 1. 1. hist. anim. Et alibi Cordulus (κορδύλος) non pulmonem, sed branchias habet, egressusq; cibum petit in terra solus aquati- lium, & quadrupedes idem est vt ad ambulandum idoneus. Et rursus, Cordula (aliàs crocodilus, quod nota placet) natat pedibus & cauda, quam similem filuro habet, quoad paruum magno licet cõferre. Et lib. 4. cap. 1 3. de partib. anim. Corduli (κορδύλοι) quamuis branchiis præditi, pedes habent, quo- niam pinna carent, caudam etiam habent laxam & latam, μανδάη καὶ πλαταίαν. Alia est cordyla siue p. 26.

Vide plu- ra in libr. de piscib. in Cordy- lo. Itē in- fra in Ap- pendice

scordyla vel cordylus scordylusve piscis, de qua in Thunni piscis historia dicemus. Cordula quidem quadrupes mihi ignota est. apparet autem eam ambigere inter pisces & ouiparas quadrupedes, ac sui omnino generis esse. Cauda & pedibus scinci etiam siue lacerti aquatici natant, & in terram egrediuntur: sed ij pulmone non carent, vt puto: nam Bellonius, qui lacertos aquaticos cordylos facit, pulmonibus eos carere asserit. Cordyla, κορδύλη, animal est palustre, τελαποειον, simile ascalabotæ, id est stellioni, Hesyechius. Albertus piscem quendam diem appellat, qui eodem die quo natus est perficiatur moriaturq; pedibus duobus & totidem pinnis præditum. Corruptus est locus ab ephemero animali, cui pedes quatuor & totidem pinnas tribuit Aristoteles.

DE CORDVLO. RVRSVS EX BELLONIO. 10

CORDVLYM Aristoteles, κορδύλον Numenius vocat, id salamandrini amphibij genus, quod pharmacopolarum officinæ falsò pro Scinco exponere solent. viuiparum animal esse comperimus, admodum alacre, in quo salamandram excedit: scinco multò minus, branchiis præditum, pinnis lateralibus carens, caudam laxam & latam habens, siluri modo (quoad paruum magno licet conferre) minimè squamosum, tergore nigricante, ac glabro, tuberculis tamen horridulo, quodque facile glubi potest; digitisque atrectatum lacteum humorem vt salamandra emittit, qui naribus ad motus virulentum quidpiam referat: rostro obtuso, dentibus asperioribus communito, digitis anteriorum pedum in quaternos, posteriorum in quinos articulos diuisis: quod dum per aquam fertur, pinnam carnosam erigit, quæ à vertice secundum dorsum vsque ad caudam protensa, ipsam ambi- 20 re conspicitur. quamobrem sinuoso corporis impulsu, siluri, anguillæ ac murenæ modo natare solet. Proinde quòd ad eius interiores partes attinet, linguam ranæ fluuiatilis modo spongiosam habet, qua glutinis more facile ad os adducit hirudines fluuiales & terrestres oniscos & lumbricos, quibus præcipuè vescitur: ob idq; circa fauces fortasse id ipsi pulmo est. respirat enim eam partem mouendo, vt ranæ, vt obseruauim in capta quam manu tenebam. quiddam veluti carnosum ad linguæ radicem illi extuberat. Cæterum costis ac sterno, vt & salamandra caret, ossaq; pro spinis gerit, cor spongiosum, dextro lateri incumbens, cuius auricula sinistra maiorem pericardij partem occupat: pul- monibus caret, branchiis enim præditus est. hepate est nigerrimo, ad conuexam partem aliquantulum bifido, liene subrubro, ventriculi fundo adhærente: renibus spongiosis, cruribus ferè incumben- 30 tibus, qua in parte (& circa spinam) carnosus tantum comperitur. alioqui ad pectus, & sub ventre totius cutaneus est: oua gerit in bicorni vulua per ordinem, vt in viuiparis carilagineis disposita, quæ rufo quodam adipe fouentur, ex quibus postea viuos fetus, eosque numerosos, vt & salamandra excludit, Bellonius. ¶ Nos hoc animal non cordulum, sed lacertum aquaticum nominauimus, & figuram eius historiamq; inter quadrupeda ouipara posuimus. Quòd si branchias habuerit (vt Bellonius scribit. neque dum enim id satis obseruauim. in siccis quidem, quos hæc dum scriberem inspexi, lacertus aquaticus quem vidi viuum, oculis aureolis, exiguum, ouis plenum subfuscis, branchias nullas habebat. sed neque pulmonem in eo reperire potui, nec lacteum vllum humorem emittebat. nullæ mihi apparuerunt) non dubitabo etiam ipse cordulum esse fateri. Cordylum Aristoteles amphibi- um esse scribit, & perire illum Sole exiccatum (αὐαθεντα, lego αὐαθεντα.) Numenius eundem in Halieutico curylum (κέρυλον) vocat, his versibus: Τοῖσι κέρυδινα πάντα παροπλισσῶ δὲ μῶρε, Κέρυ- 40 λον ἢ πειρεῖα ἢ εἰναλίλου ἑρπιλλαν, Athenæus lib. 7. Ego de cordylo nihil tale apud Aristotelem legisse memini.

Vide supra in Quadr. Ouipar. pag. 79.

DE SALAMANDRA.

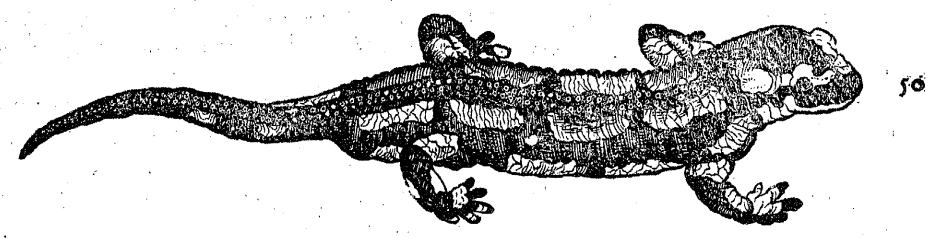

Fig.

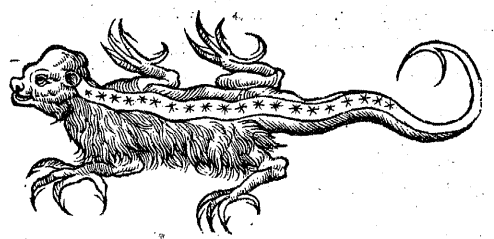

Figura prior ad viuum expressa est. altera vero quæ stellis in dorso gerit, in libris quibusdam publicatis reperitur, conficta ab aliquo, qui salamandram & stellionem à stellis dictum, animal vnum putabat, vt conicio. Et cum à stellis stellionem dictum legisset, dorsum eius stellis insognire voluit.

LACERTORVM genera plura sunt, vt salamandra, saura, stellio, Isidorus. Salamandra, non Salamander vermis vt inepti quidam literatores volunt, sed lacerti genus, Σαλαμάνδρα Græcè vocatur. quod quidem nomen pleræq; omnes linguæ hæcenus retinent: eò quod veram salamandram vbiq; opinor satis frequentem nemo ferè cognoscendam sibi curât, & omnes nescio quam peregrinam & portentosam bestiam sibi finxerint. Videtur etiam Aristoteles tanquam de ignoto animali dubius de ea loqui, vno tantum in loco, cum inquit: Nonnulla corpora esse animalium, quæ igne non absumantur, salamandra documento est: quæ vt aiunt, ignem inambulans per eum extinguit. Nam si nota ei fuisset, nec ex fama tantum de ea scribere, neque rem falsam, vt post dicemus, asserere debebat. Lacertum Arabes samabras, vel, vt Bellunenſis apud Auicennam legit, sambras vocant. vnde salamandræ Græcis Latinisq; deductum vocabulum facile conicio. Accedit nonnihil etiam Hebraica vox semamit, quæ stellionem significat, Prouer. 30. etſi alij araneam, alij simiam interpretentur, vt diximus in Simia A. Ridicula Isidori opinio est, qui salamandram dictam suspicatur quasi valincendram, quòd contra incendia valeat. Idem & Albertus & alij quidam recentiores salamandram, stellionem & chamæleontem magno errore confundunt. Syluaticus dictionem oac salamandram interpretatur, & alio loco odac. Koch quidem alij chamæleonem, alij crocodili siue lacerti genus faciunt, vt pluribus docui in Chamæleone A. Salamandra, hoc est illud ipsum animal quod hic pictum damus, apud Italos & Rhætos qui Italicè loquuntur, vetus adhuc nomen retinet: alicubi tamen à Rhætis rosada dicitur. Ab Allobrogibus pluuiua, à rore & pluua. A Gallis saurd, vt audio nominatur: non quidem puto quòd furda mutave sit, sed à Græco saura fortassis. In Gallia Narbonensi blande, à lento incessu, vt conicio. blandum enim pro tardo & lento dicunt: & alibi in Gallia alebrenne, alibi arrassade: quæ nomina fortè à salamandra interpolata sunt. Neocomithat. Normannis, ni fallor, muron. Hispanis salamantegua. Germani appellant ein Maal, alij Moss vel Mosch, vel Moidwurm vt in Carinthia: alij Oim. Euricius Cordus vltimam & mulcham Latina terminatione. Harum sanè vocum etyma certa non habeo, sed coniecturas meas asserâ. aut enim Maal conciso & transposito salamandræ vocabulo dicta est, aut à maculis, & punctis, quibus toto corpore pingitur atque distinguitur. maal enim maculam, & maalen pingere nostri dicunt. quare etiam stellatum hoc animal Plinius dixit: & forsàn inde moti sunt aliqui, vt cum stellione confunderent: cui similiter stellæ, id est maculæ nominis occasio fuerunt: & ardea stellaris, & alia quædam eandem ob causam à stellis cognominata sunt. Idcirco etiam Puntermaal, in quibusdam Germaniæ locis appellatur, à punctis vt dixi, vt à lacertis aquaticis, quos Wassermaal, nominamus, discernatur. Aut fortè Mosch rectius vocatur, quòd liquore lacteo turgeat, quod & Plinius testatur, & ipse obseruauim. Quanquam & aliud lacerti genus in alpibus reperi, figura & magnitudine salamandræ simile, cuius fortè species fuerit, quòd in fine mensis Iulij virga a me percussum, lacteo humore copioso manabat. Moschen nostri & lac & omne opus lactarium indigetant. Et quoniam crasso amploque capite lacertus hic est, homines similiter capitatos Mossenfopff appellant. Salamandram Germani, quia propter crura breuia tardè graditur, Græco nomine μάργη appellant, vt Georg. Agricolæ placet, nimirum ab aduerbio μάρις deriuanti, aut quia Varinus μάργον interpretatur, πονβραδύ. Sed cum etymologia Germanica non desit, superuacuum est externam quærere. & si dictio μάργη Græcis in vſu esset, vt non est, facta videri posset à lacteo liquore, non minus quàm Germanica: μάργος enim & ἀμαργός à verbo ἀμέλγειν, quod est lac mulgere, deriuantur. Quidam in Heluetia Rhætis finitimi crasso vocabulo, & per onomatopœiam, vt videtur, confictò, Quattertettsch hæc animalia vocant: quoniam plura simul aliquando, eaque crassis corporibus, tanquam in vno cumulo circa vias cælo pluuii reperiantur. ¶ Anglicum eius nomen nullum adhuc resciscere potui. ¶ Albertus libro 26.

Nomina varia salamandræ.

histor. anim. in dictione Stelle (stellio scribendum) eadē omnino scribit quæ Plinius de Salamandra. nam, vt supra quoq; monui, duo hæc animalia confundit. Rimatrix est serpens ordinis primi, (id est acutissimi veneni, vt dicit Iorach, rimans aquas & cibos, & inficiens: & si quis ex infectis aliquid gustauerit, statim moritur, Alberrus. Ego apud idoneos authores de salamandra hæc & similia tradi inuenio: nec obstat nobis quod serpens nominatur, cum barbari authores eorumq; interpretes, serpentium, vermium, lacertorūq; nomina more suo confundant. Quin & Albertus salamandram serpentem nominat, vt stellionem quoq; & sauram.

B.

Descriptio Salamand. e. Salamandra lacertæ species est, Dioscorides & Isidorus. Lacerti figura, Plinius. *Ramarro;* (id est paruo lacerto, vt Itali quidam vocant: quanquam & bufonem à quibusdam sic vocari audio) 10 similis corpore & magnitudine ferè, maior tamen tum corpore tum capite, cruribus altioribus caudaque breuiore, Matthæolus. Auicenna etiam lib. 4. caudam breuiem ei tribuit. Illæ quas vidi crassiores erant lacerto vulgari, ventre pallido, crassiusculo, longæ circiter dodrantem: cutis pars nigerrima, pars flaua auripigmenti colore, vtraque splendens: linea (si bene memini) per dorsum nigra erat, punctis quibusdam orbiculatis, ceu ocellis impressa. Dioscorides animal varium, Plinius stellatum esse dicit. A coloris quidem varietate stellioni etiam & ardæ stellari nomen impositum. Similis ascalaboræ (id est stellioni, vt Nicandri Scholiastes quoque tradit) salamandra est Aetio, lacerta venenaria, hoc est pharmacitide velocior, Hermolaus in Corollario: Sed non rectè *τεχνοποιος* pro *τεχνοποιος* legit, neq; enim velocior est salamandra villo lacerti genere, sed tardissima omnium: asperior verò ei cutis & scabrior est, in dorso præsertim propter puncta quæ dixi: & fortè Nicander hanc 20 ob causam *σαρβεν δέρος* salamandræ dixit, quod cutis interrupta his velut oculis videatur. ex his in pelle eius rupturis, inquit Scholiastes, cum in igne fuerit, sudor effluens, ignem extinguit. Præterea notandum quod Aetius lacertam pharmacitidem à salamandra diuersam facit, Nicander in Alexipharmacis eandem. Salamandra quadrupes est, similis lacertæ aut crocodilo terrestri: vel, vt alij, parua est vt lacerta, cauda breui, Scholia Nicandri. Maior lacerta viridi, Kiranides. ego crassio- rem reperiri puto, nunquam verò longiorem. Suidas simpliciter magnitudine lacertæ esse scribit: & Zoroastres in Geoponicis 15. 1. animal esse minimum. Subtile & paruum est animal, lumbricis affocium, flauo colore vestitum, Hermolaus ex Cassiodoro. Salamandræ toto corpore nigro flauoq; colore alternis distinguuntur, vtroque adeò splendente, ac si arte splendor ille indutus fuisset. sed animal est ipso aspectu homini contrarium & abominabile, Matthæolus: hinc scilicet Nicander cognominatur *δολιόν δόλοσ* *αὐτὸν ἀπὸ τοῦ δόλου*. De maculis quibus quasi depingitur, vnde nomen ei fortassis apud nostros, dixi in A. Meminit tamen aliquando in alpi- bus reperire vnam huius generis quæ tota erat fusca, absque splendore, corporis forma alioqui simili, cauda breui, & lacteo succo percussa similiter manabat, vt etiam lacerti aquatici, quos nostri *Wassermollen*, id est salamandras aquaticas vocant, de quibus supra priuatim scripsi. Videntur salamandræ in valle Anania per syl- uas vbique, & alibi passim in Tridentina ditione, Matthæolus. Apud nos quoque non sunt raræ, & plures aliquando simul quasi conuolutæ reperiuntur, vt dictum est in A. & alibi passim in Germa- 30 nia. Salamandram nonnulli dicunt cute & squamis carere, Gillius. ego in folis Nicandri scholiis hoc dictū reperio, quæ *λιπορρινόν* epitheton quod poeta huic lacertæ attribuit sic interpretantur, *διότι δέρμα δὲν ἔχει, δὲ τε λεπιδία. ἢ διότι λίπος ἀφίησιν ἀπὸ τῆς δέρματος. γλίχρος (γλίχρος) γὰρ ἐστὶ τῆς λιπαρίας.* Sed alia quoq; multa sæpe absurda in istis Nicandri scholiis leguntur. Mihi ea interpretatio arridet, *λιπορ- 40 ρινόν* cognominari, quod splendida & renitente tanquam pingui aliquo delibuta sit pelle: & magis, quàm vt idem Scholiastes inquit, quoniam succum pinguem e cute remittat, quo quidem manante ignem quoq; extinguat. nam si propriè pinguis esset hic humor, ignem aleret potius. Theophrastus humorem salamandræ densum, tenacem & frigidum esse docet. Salamandræ an sexus differentia carcant, quod Plinius scribit, vide circa finem capitis sequentis. ¶ Caput eis magnum, venter lutei coloris, vt etiam ima caudæ pars. reliquum corpus totum alternis maculis nigris & luteis quasi stella- tum distinguitur, Georg. Agricola. In quibusdam syluis paludosis Germaniæ iuxta vias reperiuntur toræ nigre in dorso, & in ventre ruffæ, Matthæolus.

C.

Vbi degat Salamandra. Salamandræ loca frigida & humida incolunt, qualia sunt vmbrosa & opaca, & circa fontes, in pratis & circa semitas reperiuntur. Kiranides in vepribus & fruticibus eas degere scribit. ¶ Nunquam nisi magnis imbribus proueniunt, & serenitate deficiunt, Plinius. Idem nostri homines te- stantur: nempe pluuiosa solum tempestate eas visi, siue quod tum nascantur, siue potius quod lati- 50 bula sua tum temporis deferant, vt & intestina terræ. Vulgò etiam animal æstiuum esse fertur, quod primo vere apparens æstatem aut ver potius prænunciet, vernum melius appellandum. Memini equidem videre hunc lacertum initio Februarij, & aliàs Aprilis, crepusculo vespertino in via in- ter riuum & sepem. Tempore pluuiali præcipuè verno & autumnali apparent, cum autem frigora iners est verna sunt, & æstate calores intensi, rarissimi è terra prodeunt, Matthæ. ¶ Animal est iners, *νωρὸν* *ἀνίμαλ.* Diosc. ingressu tardissimum, Matthæolus: quod nos quoq; obseruauimus: hinc Galli Narbonenses blan-

blandam nominant, vt videtur. ¶ Sunt qui ore hiantæ aërem ab ea captari dicant, quod ego in vna quam diebus multis domi in vase vitreo retinui, nunquam animaduerti. Vnde deceptos eos conii- cio ab illis qui salamandram cum chamæleonte confuderunt. Sunt qui lac eam appetere mihi retu- lerint, & si fortè in sylua cubantis vaccæ vber suxerint, emori vber, nec amplius lacte manare. Fauos exedit veluti promuscide quadam, Iod. Willichius in quartum Georgicorum. ego nullam in ea pro- muscidem obseruauit.

Lac appetit.

¶ Salamandram aliqui illæsam per ignem transire scribunt, alij simpliciter nihil ab igne lædi, alij ignem ab ea extingui, alij viuere eam & nutrir ab igne, alij etiam generari in eo. quæ sententiæ ipse in- ter se pugnant. quomodo enim viuet in igne aut generabitur in eodem, si ignis ab ea extinguitur? 10 Sed primum illorum qui hæc stultè affirmarunt verba recitabo, secundo loco aliorum qui tanquam de Sala- falsa negarunt. Nonnulla corpora esse animalium quæ igne non absumantur, salamandra docu- mento est: quæ, vt aiunt, ignem inambulans per eum extinguit, Aristot. 5. 19. historię anim. Ap- paret autem eum non suam sed aliorum sententiam retulisse, ex verbis, vt aiunt adiectis, quod philo- sophum hominem decebat. alij enim incautius simpliciter quod audiebant tantum, nec vnquam viderant, asseruerunt. Hominem igne combustum significantes Ægyptij, salamandram pingunt. hæc enim vtroque capite interimit, Horus in Hieroglyphicis 2. 60. vt interpretes verterunt, & Græ- cus etiam codex habet. mihi quidem locus obscurus aut potius deprauatus videtur. quis enim sala- mandram legit bicipitem? & si salamandra igne non vitur, absurdum & contrarium est sala- 20 mandra picta hominem qui eodem vratur insinuare. Nicander in Alexipharmacis salamandræ per ignem transeunti nullum inferri damnum canit, nec pelle eam nec pedibus vri. Scholiastes addit, meatibus quibusdam patere huius animantis cutem, (vnde poeta *παρρη δέρος* dixerit,) vnde humor destillans ignem extinguat. Et rursus in Alexipharmacis idem poeta nihil eam ab igne pati scribit: vbi Scholiastes Andream quendam citat à quo proditum sit, manum aut venter salamandræ san- guine illitam, nihil damni ab igne accepturam: & lipórrhinon à poeta cognominari hunc lacertum quod pinguem quendam ac tenacem succum à cute remittat, quo destillante restinguatur ignis. Salamandra animal frigidissimæ est naturæ, adeò vt ignis quoque si in flammam irreat, extingua- tur ipso interim illæso, Suidas. Huic tantus rigor, vt ignem tactum extinguat, non alio modo quàm glacies, Plinius. An verò frigidum huius animantis temperamentum sit, disquiremus infra. Sala- 30 mandra quanquam ex igne non nascitur vt pyrigoni: contra tamen hunc ire audet, contraque illius flammam veniens, tanquam aduersus hostem quandam, sic eam expugnare aggreditur. Cuius rei testimonium fabri, quorum opera atque artificium igne nititur, asserunt: nam quandiu eis ex flam- mæ splendore ignis flagrare eorumque artem fabrilem adiuuare videtur, huiusmodi animal magna securitate ipsi negligunt. Cum autem ignis euanescit, ac restinguitur, frustra quoque folles flant, hoc sibi tum animal aduersari præclare intelligunt. Quare hoc ipsum peruestigant, atque inuestigatū vlciscun- 40 tur. ignis autem postea iterum succensus fabrile opus, modo vt ante erat solitus alatur, iuuare per- seuerat, Ælianus. *Seu salamandra potens, nullusq; obnoxia flammis.* Serenus. Miratur animalia quæ- dam, quæ per medios ignes, sine noxa corporū transeunt: quanto hic mirabilior vir qui per ferrum & ruinas & ignes, illæsus & indemnis euasit? Seneca epist. 1. 9. de Stilbone loquens. Salamandra mini- mum animal, ex igne generatur, & in igne viuut non vrente eam flamma, Zoroastres in Geoponicis 15. 1. videntur autem hæc dicta potius ad pyrigonos muscas quàm ad salamandras pertinere. Sed vi- 50 de quàm nullus est stultitiæ finis: non satis erat nugari salamandrâ in igne viuere, addiderunt quidam ascendere eam ad ignem illum elementarem orbi Lunari finitimum. Quomodo potest salamandræ patere accessus ad sphærâ ignis? præsertim quum aues quæ altius iusto euolant, relabantur deorsum. aër enim illic nimis subtilis, ictus alarū sustinere non potest, Ferdin. Ponzet. Salamandra (inquit Aetius citante Hermolao) per ignem cadentibus flammis ambulat, eumq; non solum frigoris vi, sed etiam pondere corrumpit quasi obruens. Fertur in libro de proprietatibus rerū, genus esse salamandræ aliud cuius pellis villosa ac pilosa sit, cuius pili post longam vetustatem, vt comperitur, in ignem proiecti, igniti extrahantur illæsi, Arnoldus de Villanoua in libro de venenis. ¶ Recitauit verba illorum, qui salamandras ab igne non lædi scripserunt: nunc addam aliorum verba quibus hæc opinio improba- 50 tur, vt debet. exuri enim ipsam meo experimento noui, & cineris eius in re medica vsus est. Quæ magi ex salamandris tradunt contra incendia, quoniam ignes sola animalium extinguat, si forent ve- ra, iam esset experta Roma, Plinius. Sextius negat ignem restingui ab iis, Idem. Salamandra lacertæ genus frustra creditum est ignibus non vri, Dioscor. Aetius scribit salamandra ignem transeunte, di- uisam flammam ab ea discedere: si tamen immoretur, consumpto frigido eius humore exuri. hoc nos quoq; experti sumus. Salamandra ad certum vsq; terminum ab igni nihil patitur, vitur autem si lon- giore spatio igni sit admota, Galen. lib. 3. de temperamentis. Theophrastus etiam testatur sala- mandram igne comburi, si in eo diu manserit, Niphus. Prunæ imposita extinguit eam, quod experiri vo- luit, vt cuiusvis animantis caro cruda: at si in ipsum ignem flammis vigetem inieceris, ibi non exuri eam, aut igne eam viuere vt chamæleon aëre, nulla ratione credi potest, Matthæolus. quanquam sunt qui in Cyprio muscas quasdam in igne nasci & inde nutrir putent: de quibus inter insecta loquemur.

Salamandræ aliqui (inquit Albertus) inesse dicunt lanam quandam quæ in igne non aduratur, quod penetrare eam non possit. Sed ego expertus sum id quod ad nos deferretur pro huiusmodi lana, non esse lanam animantis. quidam lanuginem cuiusdam planete (vox videtur corrupta) quod etiam ego non sum expertus. Hoc quidem expertus sum, lanuginem esse ferri. vbi enim magnæ massæ ferri (vt pro incudibus) fabricantur, scinditur aliquando ferrum & euolat vapor ignis: qui cum panno vel manu colligitur, vel tecto fabricæ adhæret, lanam fuscâ & aliquando albâ refert. hæc autem lanugo ignem non sentit, & à nonnullis lanâ salamandræ vocatur. Multi autem sequentes Iorach philosophum dicunt quod hoc animal viuit in igne, quod falsum est, (simpliciter dictum.) ad breue enim tempus, Galeno etiâ teste, in eo durare potest. Quod si mediocris sit ignis, vt inquit Iorach, extinguit eum: non ideo quod vita eius in igne sit, sed quia frigidissimum est, vt placet Aristoteli, (ego hoc nusquam apud Aristotelm inuenio) & pelle tam densa, vt poros eius ignis non penetret, nisi diutius in eo remanserit. Ego aliquando araneam spissæ pellis & frigidum humoris posui in ferro candenti, quæ diu iacuit antequam moueretur, & sentiret calorem adurentem: & ad aliam magnâ adhibui lumen paruum, quod ab aranea tanquam flatu quodam retinctum est, hæc Albertus. Crassitiem sanè pellis in salamandra obstare puto quo minus citò ab igne afficiatur. salamandræ quidem aquaticæ adeò duram tenacèq; pellem esse deprehendi, vt cultro difficulter vulneretur. quod si etiam vi ignis rupta fuerit cutis, humor crassus & copiosus erumpens, aliquandiu obstare potest. multo enim humore abundare hoc animal, ipsa eius corporis crassities signum est, & quod humiditas tantum pluuij q; temporibus apparet. idem humor an frigidus sit, ad extinguendum ignem non multum refert. Iam corporis læuitas illa splendida, tanquam oleo aut vernice (vt vulgò vocant) delibuta, meatus omnes quàm maximè clausos esse ostendit, ideoq; difficiliorem igni vrenti aditum. Ex salamandræ pilis, quos nullos habet, inextinguibilem telam fieri falsum est. Nam huiusmodi materia est vel ex amianto: vel ex quodam apud Plinium lini genere, si non & id amianto lapidi idem fuerit, Euricis Cordus. Ipse expertus sum villos Salamandræ non consumi igne, Ringelbergius. Salamandra propter frigus ignem non aliter ac glaciæ extinguit: quo modo etiam oua serpentium in ignem camini coniecta flammam solent extinguere. attamen tam ipsa oua quàm salamandra comburuntur, Georg. Agricola. Lini asbestini Plinius meminit libro 19. quod si in ignem proiciatur, non vitur. ego id arbitror ex lapide quodam esse, qui amiantus dicitur, is, vt Dioscorid. libro 5. inquit, in Cypro nascitur, similis alumini schisto, id est de pluma à nobis vocato. ex eo theatris vela texuntur. hæc autem in ignem coniecta, inflammantur quidem omnino, sed splendent magis exempta, & nihil igni deperdunt. Nos hunc lapidem habemus, & nêdo in fila diduci certum est. Multi ex alumine schisto, sed frustra, conati sunt linteam hunc finem parare. Non desuere qui ex salamandræ cortice similes mappas, quæ comburi non possunt, factas putarent: sed falso. vidi enim ipse salamandræ comburi parumq; aberat, quin sanies eius in os mihi profiliret, Ant. Brasauolus. De Carystio lapide ex quo mantilia fiebât, quæ igne purgabantur non vrebantur, lege Varinum in voce Carystos. In prouincia Chinchintalas Tartarorum regi subiecta (vt scribit Paulus Venetus 1. 47.) mons est in quo inueniuntur mineræ chalybis & audanic: itemq; salamandræ, de quibus fit pannus, qui in ignem proiectus comburi non potest. Fit autem pannus ille de terra in hunc modum, vt quidam è sociis meis vir singulari industria, Turchus religione me edocuit, qui in prouincia illa rebus metallicis præfuit. Inuenitur in monte illo fossilis quæda terra, quæ fila producit lanæ haud dissimilia, quæ ad Solem desiccata in mortario æneo teruntur: deinde sic purgata & attenuata vt reliquum lanificij genus nentur, atq; in pannum cõtexuntur. Hos cum dealbare volunt proiciunt ad horæ spatium in ignem, & tunc ex flammis illæsi educuntur niue candidiores. Eisdem similiter purgant quâ maculas aliquas contraxerint. nam lotura alia præter ignem illis non adhibetur. De salamandra verò serpente qui in igne viuere dicitur, nihil explorare potui in orientalibus regionibus. Aiunt Romæ mappam quandam haberi ex salamandra contextam, in qua sudarium Domini inuolutum retinetur, quam rex quidam Tartarorum Romano misit Pontifici, hæc ille. Alexander papa, vt fertur ex huius animalis lana vestimentum habuit, quod non aliter purgabatur, quàm igni iniectum, vnde candescebat, Obscurus. Contextæ ex hac lana pallida zonæ, non exuruntur, vt recentiores quidam tradunt. Alumen *Scaiola* vulgò dictum, est aster Samius apud veteres, nec est ex succorû genere: vt nec alumen plumæ: ex quo si fiant licinia, non ardent, sed perpetuo oleum consumitur, ipsa manent. Commune est hoc omniferme generi crustati lapidis. Nam & in Eisleba ex pyritide, tum lapide alio scissili pyræ imposito, liquor viridis emanat, qui cum igne extincto cogitur, ignem amplius non sentit. Sic & ex amianto lapide Romæ mappas, & in Verebergo Bohæmiæ mantilia esse affirmat Agricola, quæ non aqua sed ignibus eluatur. Et ex Magnesia lapide squamoso argentei & plumbei coloris in Boldecrana mentæ sunt, quæ igne purgantur, nec vitiantur: ex tenuiore autem thryalides pro lucernis, &c. Cardan. Et alibi, Asterem Samium & calcem extinctam in maluz succo aut mercurialis, efficere posse putant, si manus illinantur, ne ignis noceat, Georg. Agric. amiantum Germanicè interpretatur *Säderwys* / *Salamander haar*. Albertus lapidis iscultos (aliàs iscultos, quæ vox corrupta videtur à Græca asbestos) mentionem facit, qui an idem sit cum amianto, an eius species, aliorum reliquimus iudicio. Verba Alberti hæc ferè sunt, Iscultos lapis,

vt

vt Isidorus & Aaron tradunt, in vltimis Hispaniarum partibus iuxta Gades apud Herculis Columnas frequenter inuenitur: is propter viscosum humorem in eo exiccatum, in fila deduci potest: è quibus facta vestis non comburitur, sed igne purgatur & nitet. & fortè hoc est quod pennam (plumas) vocant salamandræ, quæ est lanugo quædam tanquam lapidis humidi. Ignistum alijs modis extinguitur, (inquit Theophrastus in libro de igne, vt nos transtulimus,) tum infuso humore aliquo: qui si frigidus etiam fuerit, validius extinguet: id quod circa salamandræ accidere aiunt. est enim hoc animal natura frigidum: & quæ effluit ab eo humiditas tenax, sed eius naturæ vt facillè possit procul penetrare. argumentum sunt aquæ exitiales factæ, itemq; fructus quibus admixta fuerit, præsertim mortua: est etiam non nihil causæ in tarditate incessus eius, nam cum sic diutius immoretur igni, magis extinguit. Extinguitur autem ab illa non quantumcumq; ignis, sed mediocris si conferas ad naturam & potentiam eius: in quo si non diutius versetur, denuò excitatur (ignis.) Eiusdem rationis est quod visco illita non vruntur, vt pote humore lento, densoq; & frigidus: & quod acutum præsertim cum alio oui liquore mixtum incendia validissimè extinguit, &c. Hæc ille. Ignis maximè extinguitur aceto & visco & ouo, Plinius 33. 5. Cor negatur cremari posse in ijs qui cardiaco morbo obierunt, negatur & veneno interemptis. Certe extat oratio Vitellij, quareum Pisonem eius sceleris coarguit, hoc vsus argumento: palamq; testatus, non potuisse ob venenum cor Germanici cæsaris cremari: contra genere morbi defensus est Piso, Plinius. In epistola Esculapij cuiusdam ad Octavianum Augustum, legitur venenum quoddam esse tantæ frigiditatis quod cor hominis interempti illo veneno conseruet ab igne. Et si cor illud in igne ponatur tam diu donec assatione lapidescat, lapidem illum vocari 20° profilis (vox videtur corrupta) ab igne, à materia verò humanum: & pretiosum esse eò quod victores faciat & à veneno præseruet, &c. rubere aiunt candore admixto, Albertus de fossilibus 2. 14. Hæc de salamandra, & alijs quæ igni resistere legimus.

¶ Frigidissimam esse salamandræ apud Suidam legitur. Theophrastus & Nicandri Scholias-
tes simpliciter frigidam esse scribunt. Plinius tantum ei rigorem esse scribit, vt ignem tactu extin-
guat non alio modo quàm glaciæ. Quod si verum est, falsum fuerit animalia omnia calida & humi-
da esse, nimirum si conferas inanimatis atque inanimatis corporibus mixtis nullum est quod equè
ac glaciæ ignem extinguat. Ipse quidem agnosco salamandræ frigidam esse actu tactuq; vt serpen-
tes omnes: & hanc etiam magis, quod & humoris plus habeat, & sub terra frequentius lateat, neq; cali-
dis & ficcis temporibus prorepat, sed verè & autumnò ferè tantum, idq; tempore pluuij. Habet ta-
men in visceribus ac venis calorem suum natium, eò fortassis efficacior per antiperistalsin. Ad
hominem quoq; calida est, sed calore humido putridoq; quare inret septica venena ponitur, quæ
corpus erodunt; non sic vt calida & sicca, sed ita vt simul tabe quadam afficiant. itaq; pilos detrahit,
quod nullum ex frigidis facit. Dioscorides ei vim calefaciendi & vicerandi adscribit. Sed alios quo-
que serpentes, eorumq; venena aliqui frigida crediderunt, quos reprehendit Albertus lib. 25. hist.
anim. & Matthæolus in sextum Dioscoridis cap. 40. Videntur autem mihi omnino non serpentium
tantum lacertorumq; omnium, sed quæcumq; ex animalibus venena sunt, septica esse, hoc est cum
calore humido ac putrefaciente coniuncta.*

¶ Quædam gignuntur ex non genitis, & sine vlla simili origine: Ex ijs quædam nihil gignunt,
vt salamandræ: neq; est ijs genus masculinum femineumq; sicut neq; in anguillis, omnibusq; quæ
gignunt, Obscurus qui ex Plinio mutuatus videtur, & pro nihil, legisse omnes. Latet hybernis mensi-
bus salamandra, (verba sunt Geor. Agricola: latitare autem eas Ælianus quoq; author est.) Etenim
hoc anno in Februario Snebergi maxima vis salamandarum ex vicinis locis collecta agglomerata-
que in vltima cuniculi cuiusdam parte fuit reperta. Et proximo anno in Nouembri salamandra viuâ
ex fonte finitimæ syluæ per fistulas in hoc oppidum influxit. Pluiiæ autem & subsequens serenitas sa-
lamandras excitant ex venis, sibus commisturisque saxorum. Huic animali nec masculinum nec femi-
ninum genus falso putant esse, Geor. Agricola. Salamandra catulos excludit iam perfectos, &
protinus vt nati sunt incedentes, quadraginta aut quinquaginta numero, omnes sine vllò inuolucro,
vt vipera quoq; Petrus Bellonius. Quanquam autem viuos pariat, in vtero tamen primum oua con-
cipit, sola in hoc genere quod sciam: vt sola inter serpentes vipera. Zoroastres salamandræ ex igne
generari scribit: Ælianus non nasci quidem ex igne vt pyrigoni, in igne tamen versari illæsam, vt lu-
perius recitauit ac reprehendit.

D.

Salamandra irritata saniem euomit lacteam, Agricola. Audax est, neq; hominem fugit, sed et-
iam persequenti se opponit, vt quidam mihi retulit. Ego hoc in duabus quas domi per aliquot dies vi-
uas retinui, non potui animaduerrere. Et fortè cum propter tarditatem gressus effugere non possit, dax.
audacior videtur, ac si sponte non fugiat.

E.

Salamandra viua signum pluuiæ futuræ est.

G.

Prognosticon plu-
uie.

H

Remedia ex salamandra.

Remedia ex salamandra. Vim habet erodentem, calfactoriam, exulcerantem. additur, vt cantharis, in medicamenta, quorum vis est exesse, & lepras abolere, similiq; modo reconditur, Dioscor. Vide supra in C. vbi de temperamento eius docui. Raim. Lullius in libro de quinta essentia hoc animal adnumerat remedijs, aut venenis potius, illis quæ quarto gradu refrigerant. Galenus non ipsam, sed vstæ eius cinerem, medicamentis septicis, lepricis & pforicis admisceri scribit. Celsus inter ea quæ exedunt corpus & adurunt salamandram adnumerat. Pro salamandra substitui potest lacerta viridis, Author succidaneorum. Liquefacta in oleo pilos euellis, Dioscor. interprete Ruellio. Græcè legitur, τακείσσι μετ' ἐλαίου, hoc est in oleo macerata aut tabefacta potius. Marcellus Vergilius χείσσι legere mauult, id est vsta. quoniam Paulus Aegineta quoque crematæ salamandræ cinerem tantum ad hos vsus adhibeat, cuius hæc sunt verba, Σαλαμάνδρας δὲ καυθεῖσιν τῶν τέφρων ἐπιτοί μίσγασιν. Quod est, Crematæ autem salamandræ cinerem aliqui miscent. Ego salamandram non vstam magis septicam esse puto quàm cum vsta est: quod igne venenum illud septicum maiori ex parte consumatur. Salamandræ cinis pilos in palpebris incommodos euulsos renasci non patitur, Plinius. Salamandræ vstæ cinerem terrestrium herinaceorum felle excipito, ac pilis antea euulsis vritor, Galenus de compos. medic. secundum locos 4. 7. ad pilos palpebrarum pungentes. Et rursus lib. 1. inter ea quæ Crito ad pilos disperdendos scribit: quin & fortiora iam dictis ex herinaceis & salamandra componunt in oleo coctis. Salamandræ cinis aspersus myrmecias & clauos pedum breui extirpat, Kiranid. Intestina salamandræ pilos abolent, Nicandri Scholiastes. sed apud Dioscoridem aliter habetur, Exenterata detractis pedibus & capite in melle seruatur, ad eundem vsus, (ad euellendos pilos.) Verum Plinius hunc reponendi salamandras modum in alium vsus refert: Sextius (inquit) Venerem accendi cibo earum, si detractis interaneis & pedibus, in melle feruentur tradit. Mihi quidem Pliniana lectio magis probatur. nam ex scinco etiam & stellione, tum simpliciter tum transmarino, capite caudaq; rescissis, medicamenta fiunt intra corpus sumenda ad Venerem ciendam, & alios quosdam vsus. Hæc scribo vt veterum scripta explicem, non quod huiusmodi quicquam intra corpus dari approbem. Sextium sanè Plinius alibi etiam sæpe citat, ita vt semper ferè eadem apud Dioscoridem quoq; reperiantur. Salamandræ sanie quæ lactea ore vomitur, quacunq; parte corporis humani contacta, toti (totius corporis) defluunt pilli: idq; quod contactum est, colorem in vitiliginem mutat, Plinius.

Defluit expulsus morbo latitante capillus,

Seu salamandra potens, nulliq; obnoxia flammis

Seu rard lauitur, seu vis epota veneni,

Eximum capitis tactu decicit honorem.

Q. Serenus. Hoc salamandra caput, vel sua nouacula nudet, &c. Martialis mulieri imprecans. Plura vide mox in veneno eius. Salamandræ cor circa genua mulieris gestatum, conceptum impedit & menstrua, ita vt extinguantur. Quod si pelle in nigra cubito alligetur, tertianam & hemitritæum & quartanam, & omnem typum febris aufert, Kiranides. Peruasio quidem illa circa sterilitatem inducendam mulieri hoc cor iuxta genua gestanti, inde orta videri potest quod salamandræ etiam steriles creditæ fuerint. nam & alias similes falsas credulitates (vt sic dicam) recitauimus in Lepore G. Salamandræ cor collo febrientis appensum, statim extinguit febrim, Kiranides.

De Salamandra veneno.

Salamandram dicunt solo aspectu nocere, & habere tor genera veneni quot colores. Contra salamandram aut aliquod ex ea venenum intra corpus sumptum. Inter omnia venenata, salamandræ scelus maximum est. Cætera enim singulos feriunt, nec plures pariter interimunt, vt omittam, quod perire conscientia dicuntur homine percusso, neq; amplius admitti ad terras. Salamandra populos pariter necare improvidos potest. Nam si arbori irrepsit, omnia poma inficit veneno, & eos qui ederint necat frigida vi, nihil aconito distans. Quinimo si contacto ab ea ligno vel pede crusta panis incoquatur idem veneficium est, vel si in puteum cadat. Quippe cum salua eius quacunq; parte corporis, vel in pede imo resperfa, omnis in toto corpore defluat pilus. Tamen talis & tanta vis veneni à quibusdam animalium vt suis manditur, domante eadem illa rerum dissidentia. Venenum eius extingui primum omnium ab his quæ vescantur illa verisimile est. His verò similia sunt quæ prodantur (probantur à) cantharidum potu, aut lacerta in cibo sumpta. Cætera aduersantia diximus, dicemusq; suis locis. Hæc omnia Plinius 29. 4. In quo non probo, quod salamandræ venenum frigidum facit, & & aconito comparat. nam neq; illud frigidum esse supra in C. ostendi, neq; aconitum in Lupo 4. Deinde quod scribit venenum eius primum extingui ab his quæ vescantur ea, verisimile esse, de suis tantum accipio, (Nicander quidem suillam carnem cum testudine elixam commēdat,) vt præcipua alexipharmaca ex suc petenda sint, ijs verò similia & proxima, nempe secundo loco, ea quæ aduersus cantharides aut lacertas produntur vel probantur, id est laudantur. Multa enim, vt in sequentibus patebit communem aduersus salamandras & cantharides auxiliare vim obtinent. quamobrem miror cum simile sit cantharidum venenū, & remedia ferè eadem contra vtrasq;, quomodo Plinius rursus (eodem capite inferius) cantharides salamandris resistere scribat, his verbis: Salamandris cantharides contrariæ sunt, vt diximus. Atqui hoc nusquam alibi ab eo dictum reperio: neq; si reperire approbaturus essem. Itaq; deprauatum esse dixerim Plinij locum, aut mutilatum. Codex iam olim Basilicæ excusus sic habet, Solipugis cor vespertilionis contrarium, omnibusq; formicis, salamandris resistit.

Cantha-

Cantharides diximus: sed & in ijs magna quæstio, &c. Hermolans nullam hic variæ lectionis mentionem facit, vt neq; Sigismundus Gelenius. Hic reprehendendus est etiam Matthæolus, qui miratur quomodo Dioscorides iubeat iisdem auxilijs contra salamandram vti, quæ aduersus cantharides adhibentur, cum hæc calidissima sint, illa, vt inquit, frigida: itaque non de particularibus remedijs, sed tantum de communi venenis medendi genere intelligenda Dioscoridis verba putat. Sed longè errat, cum neq; frigidum sit, vt sæpe iam dixi, salamandræ venenum, & particularia auxilia, vt in sequentibus apparebit, multa eadem sint. Interim tamen remedia illa quæ contra cantharides præscripta sunt tanquam communia, non omittenda esse, & de ijs præcipue intelligenda esse Dioscoridis verba non negarim, si ita legas vt codices nostri habent, & Marcellus transtulit, ἐφ' ὃν πάντα ποιησόμενοι ὄσται χεῖ' ὅτι χεῖ' ἀλειψάντων, ἰδιαιτέρον αὐτοῖς προσφερόμεν, &c. Sin legas vt Aegineta, ἐφ' ὃν ἅπαντα ποίησόμενοι ὄσται χεῖ' ὅτι τῶν χεῖ' ἀλειψάντων, ἰδιαιτέρον δὲ αὐτοῖς, &c. cui lectioni Plinius etiam assipulari videtur, de particularibus quoque medicamentis eum sensisse dici potest. Sed Aetius hac in parte cum Matthæolo facit, scribens, Danda verò & his quæ in cantharide sunt relata, vt inde vomant. Ephemero sumpto, quemadmodum & à salamandræ potu, remedio sunt vomitiones & clysteres, Dioscorides. Qui biberit salamandram, patietur signa cantharidum, & cura eius & bezoar est vna, Aponensis. Salamandra ab apris in Pamphyliæ & Ciliciæ montuosis deuorata, qui edere moriuntur, nec est intellectus vllus in odore vel sapore, Plinius. Sus si quando salamandram comederit, ipse extra periculum est: eos autem qui carnibus eius vescantur, interimit, Alianus. Et aqua vinumque interimit salamandram ibi immortua, vel si omnino biberit vnde potetur, Plinius. Aquas, quibus admixta fuerit, exitiales reddit, item fructus, præsertim mortua, Theophrastus. Verisimile est autem mortuæ venenum latius spargi propter accedentem putredinem, & emanantes inde vapores odore & flatu solo inficere. Nostro etiam tempore venenosa hæc eius vis non ignoratur. nam Galli quidam olim mihi narrarūt, vulgò apud eos ferri, si blanda (sic salamandræ Narbonenses vocant) in aceruo tritici reperitur, totum infici, adeò vt vel gallinæ vescentes inde pereant. Apud nos quidem non vq; adeò male audit: & Antonius Brasauolus salamandram nostram (inquit) non puto adeò venenosam esse, vt vulgus & recentiores multi arbitrantur. Sed præstat hac in re veterū scriptis credere quàm experiri. Rimatrix est serpens ordinis primi, (id est pessimi veneni,) rimans aquas & cibos, & inficiens eos: & si quis ex infectis aliquid gustauerit, statim moritur, vt dicit Iorach, Albertus. Hæc mihi omnino eadem quæ salamandra videtur, ex simili aut eadem potius vi veneni, eoq; magis quòd nec in ipsa salamandra & quem cum ea confundit stellione, nec alibitale venenum Albertus ex Ioracho commemorat, cuius tamen verba in plerisq; omnibus alijs serpentium generibus adducit. nec obstat quòd serpens dicitur, cum his nominibus barbari abutantur vt monui in A. In obsonia aliquando dum coquuntur incidere solent, serpens, salamandra, erucæ, Aetius 13. 9. In quibusdam Heluetiæ locis lac à salamandris appeti aiunt, & si forte in sylua cubantis vaccæ vber fuxerint, emori id, nec amplius lacte manare. Saniem aut saluam ore lactea vomit, irritata præcipue, vt Agricola tradit. Hæc vel calcata tantum, hominem inficit, Arnoldus. Ab huius in quacunq; corporis parte contactu toti (totius corporis) defluunt pilli, idq; quod contactum est, colorem in vitiliginem mutat, Plinius. Quamobrem medici quidam vehementibus psilothris salamandram aut cinerem eius admiscēt, vt supra scripsi. In herbis aut fructibus quos ore tetigerint, saluam quandam relinquunt, venenum præfens, & eisdem lacteo illo succo, quem toto corpore resudant, transeundo inficiunt, Matthæolus.

Signa eorum qui salamandram sumperunt. Lingua inflammatio consequitur, Dioscorid. Γλώσσης βάθος ἐμάρησθη, Nicander. Est autem periphraasis, inquit Scholiastes, γλώσσης βάθος pro ipsa lingua, quæ huius veneni vi crassescit. Lingua exasperatur, Largus. Mens & sermo præpeditur, vt ex Salamandra sumptum impeditum fieri transtulit, eam quæ in Aeginetæ libris habetur lectionem secutus, λαλῶντες ἐμποδισμός. Et quanquam verisimile est inflammata lingua sermonem impediri, omnes tamen quos ego vidi, præter Aeginetam, qui de hoc veneno tractarunt scriptores, non λαλῶντες sed ἀφρονεῖσιν habent, Dioscorides, Aetius, Nicander, & Auicenna 4. 6. 2. 7. idem tamen 4. 6. 5. 20. vbi de mortu salamandræ agit, & signa remediaq; ea repetit quæ ad venenum eius in corpus sumptum pertinent, non ad mortuum, Aeginetæ lectionem sequitur. nam vbi legitur & grauitas linguæ, & punctio eius, Bellunenensis reponit, & grauitas linguæ, & loquela difficilis in qua pronūciatur mumi. Versus quidem Nicandri hi sunt, Οἱ δὲ ἀεισοφάλοισι ἀτε βρέσθος ἐρπύζισσι Τετραπόδες, νοεραὶ γὰρ ὄσται φόνες ἀμυγλώονται. Hoc est, Illi membris inuvalidi (aut titubantes) infantis instar reptant quadrupedes. mens enim eis obtusa est. Tremor cum torpore (stupore) aut horrore quodam ac exolutione accedit, Dioscor. Græcè legitur χεῖ' ἄστος μετὰ νάρκης ἢ φελίης πύος χεῖ' ἀλώσεως. apud Aeginetam ἐκλύσεως, sed video interpretes omnes, & rectè quidem meo iudicio, legisse ἐκλύσεως. eclysis enim resolutionem & imbecillitatem significat. Cornarius etiam apud Aetium exolutionem vertit. Matthæolo nescio quid in mentem venit vt pro tribus istis vocabulis, quæ sunt, torpor, horror ac resolutio, tristitiam, pauorem ac debilitatem magnam reddiderit. Corpus inuvalidum fit, & torpet rigoribus quibusdam, Largus. Ἄψ δὲ ὄσται μύλωνος ἀάματαται, ἐμβαρῶν δὲ χεῖ' ἄστος πύος ἀψαλύσει, Nicander. hoc est, Mox

autem frigore corpus corripitur, & grauens malus tremor membra resoluit. Ad hæc partes nonnullæ corporis liuoribus circumquaque fugillantur: sæpeq; diutius immorante veneno putrescentes defluunt, Dioscorid. vt Ruellius, Marcellus, & Mathæolus vertunt. (hic quidem etiã clarius, corruptas in terram decidere:) item Auicenna, & ex Aetio Cornarius. Dioscoridis verba sunt *ὁ πολλὰ κίς σηπόμενα σπορρεῖν τὰ μέρη*. Mihi quidem non videtur partes ipsas delabi integras, cum tantam putredinem oboriri in membris, vita & corde adhuc incolumi, vix sit verisimile: nec ab vilius alterius veneni vel intra corpus sumpti, vel per ictum morsum ve in ipsum translati, tale quid accedere legimus, quod meminerim. Et si enim Marcellus Vergilius à cenchro morsis carnes decidere transfert ex Dioscoride: Græcè tamen legitur *σπορρεῖν*, quod est humore diffuere. Itaque *σπορρεῖν* malim simpliciter interpretari fluere & manare, humore scilicet putrido, & faniem stillare, pro *σπορρεῖν*. In hanc sententiam induxerunt me Nicandri versus isti, *Σάρκα δ' ἔπιπροχέουσι ἀλλήεσ' ἀκρεπέλιθαι*. Σμάδιγες γὰρ εἰσι κεδυομένης χειρότητος, quod est, Per summam autem cutim liuentes maculæ passim apparent, eousq; scilicet dispersa veneni malitia. Vbi interpretis habet, *Ἐπιπέγει τῇ σαρκὶ πελιδνότης, ἔξ ἧς ἔργασία*, lego *ἔργασία*. Et mox, *Σμάδιγες αὐτοῦ χυὶ σὺν τῆσ' ἰν τῆσ' σαρκὸς γὰρ εἰσι*. Sed aliàs, inquit, scribitur *εἰς ἔργον*, id est pungunt, vt sensus sit, liuores illos multos & dispersos in eis esse punctorum instar. Sed ego *εἰς ἔργον* malim, quod conuenit cum verbo *σπορρεῖν*. Corpus liuoribus quasi maculis variatur, Largus. Auicenna 4.6.2.7. alia etiã signa ex Aetio citat, sed corruptè, quare omitto. Habet enim Aetius omnia vt Dioscorides: nisi quod præterea addit hæc verba, Primum equidem maculæ albæ per corpus apparent, deinde rubræ, postea nigræ cum putrefactione & defluuio capillorum. quæ verba etiã ipsa cum Nicandri & nostra sententia faciunt. Sed hæc signa 20 eueniunt etiã vbi pars aliqua corporis à salua salamandræ contacta est, vnde toti defluunt pili, idq; quod contactum est colorem in vitiliginem mutat, vt Plinius scribit. Et à morsu eius probabile est eadem fieri. A potu salamandræ accidunt dolores vehementes in ano (aliàs in stomacho, Bellunen- sis) & apostema sicut hydrops, & in ventre spasmus, & retentio vrinæ, Auicenna: ex quo etiã Arnoldus repetit sed corruptissimè vt excusi codices habent, in libro de venenis. Video autem deceptum Auicennam, cum Dioscorides hæc signa de ijs scribat qui buprestin sumpserunt, de qua proximè ante salamandram agit.

De remedijs aduersus haustum salamandræ venenum.

De peculiaribus remedijs aduersus haustum salamandram, quæ scilicet post communia statim (vt sunt vomitiones & clysteres, de quibus supra non nihil dixi,) adhiberi debent. Auicenna 4.6.2.7. eadem quæ Dioscorides & Aetius remedia præscribit, sed deprauatius. Salamandra 30 cura communis, est vt cura opij: & dentur in potu theriacæ magnæ, vt theriaca alferuch, & Mithridatum & similia, Auicenna. Quamquam autem curam eius communem esse dixit vt opij curam, non iccirco oportet salamandræ venenum esse frigidum, vt Mathæolus ratiocinatur, oblitus se paulò ante negasse calidum esse venenum licet eadem cura communis, quæ aduersus cantharides, ei debeat. nam & calidis & frigidis venenis vna eademq; cura communis ferè omnibus debetur. Nunc particularia remedia, vt ab authoribus tradita sunt, ordine alphabetico subiungam. Aqua multa, vide in Lino. Calamintha, vt Auicenna ponit, non rectè, vide in Rana. *Αίγυα* siue chamæpityos decoctum, in quo nuclei pini (strobili, vel vt *Αγινετα* habet strobilia, vnde Auicenna. transfultit grana pini parua,) conterantur, Dioscorid. Chamæpityos folia coque cum conis, *ἔς ἐψόσσοτο* (ἐθρέλατο, Scholiast.) *πέυκι*, Nicand. Vide in pino infra. Cupressi folia, Auicenna: vide infra in Pino. 40 *Ἐρουμ*, vide in Vrtica. Eryngium, vide infra in Rana. Galbanum ex melle linctum, aut resina pinea ex melle, Aetius & Dioscorid. Auicenna (aut eius interpretis) ex Aetio, quem citat hunc locum malè transfultit, his verbis: Priuatim conferunt, ammoniacum, (resina, Bellunen- sis) & gluten albotin, & sumatur de eis, aut ambo cum styrace. Galbani radix, Nicand. Lac recens, præcipue bubulum, contra salamandræ venenum efficax est, Dioscorid. Lac infunditur phthificis, cantharidum, aut salamandræ venenis, Plinius. infundi intelligo per clysterem. nam poti remedia mox priuatim subiungit. Dioscorides autem lac in potu dari vult: nec aduersantur, sed vtrunq; fecisse profuerit. Liliū, vide in Vrtica. Lini feminis farina ex aqua multa sumpta, quàm plurimum bene adiuuat, Largus. Mel quàm plurimum per se, vel cum resina ex pinu, Largus. Galbanum ex melle linctum, Dioscorid. Mustum cantharidum naturæ aduersatur, & salamandræ, 50 Plinius. à quo & sapa commendatur. Oleum prodest contra cantharides, salamandras, &c. per se potum redditumque vomitionibus, Plinius. Resina pinus (*ρήτιν πινύνη*), aut galbanum cum melle, in eclegmate, Dioscorid. Aetius clarius, Resinam pinus cum melle delingendam præbe, aut etiã galbanum cum melle. *Δάκρυα πέυκις*, id est lachrymæ picæ, (quamquam Gaza ex Theophrasto *πέυκλω* pinum vertit, *πίτυν* picem,) cum melle, Nicander: & paulò post, Resina (simpliciter) cum melle. sed hic mel apum, *ἔργα μελίσσης*, expressè nominat, supra verò mel *πενθρῆνης*, quod genus insecti ex apum genere vel api simile, vel ipsum alucare interpretatur Scholiastes. Resina ex pinu, cuius etiã tenera folia cum herba quam Græci chamæpityn appellant, decocta, ex aqua multa profunt, Largus. *Ἡ ἡραμπίτιος βλασημονος ἀμυγακάνοις φύλλα κεδυομένησ' ὄσας ἐψόσσοτο πέυκι*, Nicand. vbi Scholiastes, *Σίμωψισσας θήφισι τὸ τοῦ σπόδίου τοῦ φύλλοις τῆς ἡραμπίτιος τῆς βλασημονος ἀναμα-*

ἀναμαμπίτιος κεδυομένησ' τὰ φύλλα κεδυομένησ' ὄσας ἐθρέλατο ἡ πέυκι, ἰδὲ πτεῖν. ὁ μανύμωσ' λέγεται δ' κεδυομένησ' ὁ σπόδιος, κεδυομένησ' ὁ κλων. Hæc ille. mihi quidem Nicander nullam ramulorum pinus, sed fructuum tantum mentionem fecisse videtur. neque enim vel strobilum vel conum in alia quàm pro ipso fructu significatione legi dixerim. De re ipsa tamen non contendo, cum & Largus pini folia commender, & cupressi folia Auicenna. quamquam is super hoc remedio Aetium citat, apud quem nihil tale reperio. A iugæ decoctum in quo nuclei pini conterantur, Dioscorides & alij. Ranarum (βατραχίων, *Αγινετα βατραχίων*) habet, quod magis probò, ne quis virides ranunculos terrestres intelligat) ius cum quibus eryngij radix incocta sit, Dioscorid. & Aetius, qui remedium hoc præter opinionem auxiliari scribit. Nicander præterea scammonium addi & simul decoqui iubet: in cuius 10 Scholij non scammonium, sed ammoniacum legitur, quod minus probò non admittente carmine. quamquam vetus etiã Auicennæ translatio ammoniacum inter remedia habet, tanquam ex Aetio sed perperam. Bellunen- sis legit, resina, Aetius galbanum habet. Scammonia quidem liquor etiã contra leporem marinum à Dioscoride commendatur. Ranæ decoctæ cum calamintha, Auicenna tanquam ex Aetio: sed ille cum eryngij radice decoquit, vt Dioscorides, nulla prorsus calaminthæ facta mentione. De remedio ex ranis vide plura in Testudine. Resina, vide supra in Pinu. Rutæ genera (vt satiuæ, & syluestris) valent tum contra alia multa venena, tum contra cantharides ac salamandras, Plinius. Sapa vsus contra cantharides, salamandras, & contra mordentia venenata, Plinius à quo & multum laudatur. Scammonium, vide paulò antè in Rana. Styrax, vt ab Auicenna ponitur, nescio quàm rectè: vide supra in Galbano. Suis præpinguis carnes, (Γέντα, carnes, 20 Thracibus, Eustathio teste, & Nicander alibi, *Καὶ τὰ βοδὸς γὰ γέντα*) coctæ cum carnibus testudinis siue marinæ, siue terrestris, Nicander. est & alia quædam lectio in Scholij, vbi nulla suis mentio, quæ mihi nequaquam probatur. Sues quidem & apros salamandris deuoratis nihil pati, supra diximus: vnde Plinius etiã colligit primum ex præcipuum & suis petendum esse remedium, vt supra exposui. Oua testudinis marinæ aut terrestris, cocta, Dioscor. *καὶ ὄσα θέρει γελάνης Αλθαίνοι*, Nicander. Grammatici θέρει tum aliter, tum feruidum apud Nicandrum interpretantur. ego hic oua cocta intelligo, vt Dioscor. quæ ab igne aquæ vel cineris vbi cocta sunt adhuc caleant. Contra salamandras carnum decoctarum testudinis marinæ succum bibisse satis est, Plinius. Testudinum 30 marinarum carnes admixtæ ranarum carnibus contra salamandras præclare auxiliantur: neque est testudine aliud salamandræ aduersus, Plinius. Et alibi, (lib. 32. cap. 5.) Ranarum marinarum ex vino & aceto decoctarum succus contra venena bibitur, & contra ranæ rubetæ venenum, & contra salamandras. Sed cum ranæ ouiparæ quadrupes nullæ in mari sint, quæ autem ranæ marinæ (βατραχίον ἀλίειν) vocantur ex genere piscium planorum habeantur, neq; vlla earum vis contra venena prædicetur, quod sciam, suspectus est mihi hic Plinij locus, ita vt dubitem an potius legendum sit, Testudinum marinarum ex vino & aceto decoctarum succus, &c. nam & alibi testudinis marinarum succum simpliciter decoctum (nimirum in aqua) vt superius recitauit, contra salamandras commendat. Fieri autem potest vt hoc erratum (si est) commiserit Plinius ipse memoria lapsus: et si de ranis illic omnino eum agere, ex ijs quæ sequuntur patet, nempe de fluuiatilibus ranis. alibi sanè nullam ranam marinam nisi pro pisce plano nominauit, longè diuersi generis quàm ranæ fluuiatiles sint, vt neq; remedia comparari debeant. Contra rubetæ quidem venenum nullum ab alio quo- 40 quam ex rana marina remedium præscriptum inuenio; sed neq; contra salamandram, ex testudine vero marina contra vtrunq;. Testudinis marinæ sanguis cum vino, &c. contra rubetam bibitur, Dioscor. Aut igitur omnino apud Plinium pro ranarum marinarum reponemus testudinum marinarum: aut saltem nullum periculum est si id fecerimus, cum Plinius ipse testetur nihil testudine aduersus esse salamandris. Suis præpinguis carnes cum testudine marina aut terrestri coctæ, Nicander. Apollodorus vrticæ semen salamandris contrarium esse affirmat cum iure decoctæ testudinis, Plinius. Vrticæ folia cum lilij & oleo decocta, Dioscor. Nicander vrticam cum oleo & criminis coquit, & in cibo dat ad saturitatem. est autem *κρίμνος* farina crassiusculè molita, *κρίμνοιοί πο χύτροιοί τῶν ἀλεύρων, καὶ κρίμνος ἡ κελθῆ*. Scholiastes hic farinam erui exponit (cuius & proximè antè mentionem fecerat, cum sicca erui farina semen vrticæ miscendum pro remedio monens,) aut hordeacea. 50 ceam. facilis autem transitus est à *κρίμνοιοι* in vocem *κρίμοις*, id est lilij, vt *Αγινετα*, Aetius & Dioscor. habent. Mihi Nicandri lectio placet. Vrticæ semen etiã Auicenna inter remedia numerat, tanquam ex Aetio, apud quem hoc non legitur.

De morsu salamandræ. Hanc lacertam in quibusdam Galliarum locis, vt dixi, *arressadam* vocant, cuius mortuum adeò exitiale esse putant, vt nulla vitæ spes relinquatur. itaque vulgò hæc metra celebrant: *Si mordu t a vne arressade, Prens ton linceul & ta flassade*. hoc est, Si te salamandra momorderit, accipe linteum tuum ac tuam lodicem. Rhæti qui Italicè hodie loquuntur, aiunt a salamandra morsum tot medicis opus habere, quot distinguitur maculis. Sic & apud Arnoldum de venenis, affices quidam serpens multis & varijs distinctus maculis, tot habet species nocendi, quot colores distinctos. Dentes vbi semel infixit salamandra, (vt quidam mihi retulerunt, nescio an verè) nunquam remittit. & si auellatur, letale est. ita enim relinquatur venenum, (quod etiã de H iij

De Salamandra morsu.

bufone fertur.) itaq; relinquenda est à morfu pendens, quod homo interim viuere possit. Nicander in Theriacis salamandræ morfum dolosum & semper infestum esse scribit, *Καὶ σαλαμάνδρειον δόλιον δάκος ἐστὶν ἀπεχθές*. Significat autem δάκος tum serpentem mordentem, tum morfum ipsum, vt Varinus docet. Salamandræ duæ, quas domi habui, cum sæpe à me bacillis ligneis, herbarum caulibus aliterq; tentarentur, nunquam tamen ne os quidem tanquam morsuræ diduxerunt: morfum etiam ab eis apud nos nunquam audiui quenquam. sed fieri potest vt non omni tempore aut non in quauis regione mordeant, vt stelliones quoq;. ¶ Quos salamandra percussit, eos dolor vehemens & crustæ productio consequitur. adhibeatur autem eis communis cura iam prædicta, Aetius. Auicenna 4. 6. 5. 20. de salamandræ morfu scribens, (nam de alijs quoq; in eodem tractatu istu morfuiue relinquentibus venenum agit.) eadem tum signa tum remedia ponit quæ Græci salamandræ in corpus sumptæ veneno adscriperunt, & ipse etiam scripserat supra 4. 6. 2. 7. nisi quod illic quædam aliter habent, eò quod è Græcis malè translata sint. Vnicum est in hoc loco remedium quod morfui conuenit, quod rana decoctas edi iubet, & ius in potu dari, (quanquam hoc etiam inter alexipharmaca ponitur.) & insuper carnem earum imponi, quod theriacum est, id est morfui conueniens. Cor vesperilionis contra salamandras prodesse Aggregator citat ex Plinij lib. 29. vbi nos cap. 4. cor vesperilionis non salamandris, sed salpugis siue solifugis contrarium esse legimus. Idem Aggregator remedia tanquam contra morfum salamandræ scribit, quæ ab authoribus contra venenum eius intra corpus sumptum prodita sunt. Morfus quidem salamandræ solus Nicander, Aetius & Auicenna meminerunt: remedia verò ad eum particularia nemo scripsit, (nam Auicennam in hoc errasse ostendi) nimirum quod cura communis satis factura videretur. Nicander quidem in Theriacis, cum animalia aliquot venenosa, & istu morfuiue ab eis læsorum signa descripsisset, vt phalangia, scorpions, apes, vespas, scolopendram, salamandram, venenata marina, & alia: mox remedia subiicit, tanquam communia contra hæc omnia, nihil distinguens.

Salamandra visus apud chymistis.

¶ Curiosi quidam homines, in salamandris vim quandam inesse persuasi, qua argentum viuum in aurum mutetur, ipsas in olla super carbonibus ignitis ponunt, & argentum viuum per tubum ferreum oblongum superinfundunt: in quo opere interdum venenoso vapore exhalante ita inficiuntur, vt corpore intumescant, vel alia noxa implicantur, vel etiam de vita periclitentur. His Theophrastus Paracelsus remedio esse scribit nescio quam axungiam Solis, (oleum auti fortassis,) quam inter arsenici & argenti viui alexipharmaca descripserit. nos eam descriptionem in libris eius non reperimus.

Homonymum.

H. a. Ζωοφόρος, καὶ σαλαμάνδρα, καὶ ἀγχιόν νεκρός, Hefychius & Varinus. videtur autem significari vna in qua crematorum funerum ossa condebantur, aut ipsa cadauera integra: quam & sarcophagum vocabant, quod ex certo lapidis genere fieri soleret, qui carnes mortuorum consumebat: quo sensu Ζωοφόρον potius dixerim à consumenda animalium carne, quæ vis septica & exedens salamandris etiam in viua animalium corpora est.

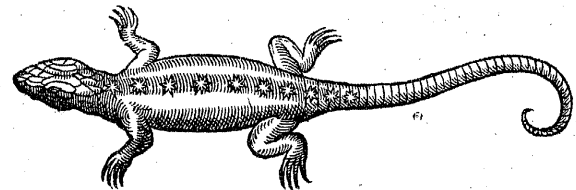
¶ Epitheta. seu salamandra potens, nullifq; obnoxia flammis, Samonicus. Nicander cognominat λιπόρρινον, & φαρμακίδα σαύρα πολυκηδέα. Et rursus, *Καὶ σαλαμάνδρειον δόλιον δάκος ἐστὶν ἀπεχθές*, non de morfu, sed de ipsa salamandra. sequitur enim, *Ἡ τε καὶ ἀσπίς, &c.*

¶ Lapis Eislebanus refert aliquando effigiem salamandræ, aliàs aliorum animalium, Georg. 40 Agricola.

Superstitiosa.

¶ e. Alchymistæ dicti salamandræ nescio quomodo in metallorum metamorphosi & chrysopeccia vtuntur, vt aiunt: Vide nonnihil supra in fine capitis septimi. ¶ Salamandræ corgestatum, securitatem ab igne præstat, & audacem contra incendium & incremabilem reddit. Animal ipsum in caminum vel ignem immisum, omnem flammam extinguit, Kiranides.

DE STELLIONE.

Diuersa opiniones de stellione, quæ sit.

GENERA lacertorum plura sunt, vt salamandra, saura, stellio, Ifidorus. Hermolaus Barbarus coniicit stelliones esse quas Romanum vulgus tarantulas vocat, albas, innocuas, & pusillis lacertis similes. Idem Perottus & Grapaldus asserunt, & Lucius Ioan. Scoppa. Stelliones nonnulli tarantulas esse putant, Niphus. Stellio multas maculas paruas in dorso habet similes stellis, non enim est illa

est illa lacerta quæ aspicit homines. ista enim est viridis. illa habet colorem æruginis æris: & forte est de genere earum, quæ versantur in ædificijs & domibus antiquis, & raro mordet. quia habet dentes tortuosos, quos relinqueret in vulnere, Ponzettus cardinalis: videtur autem non de alia quàm tarantula sentire. Circa Romam inuenitur genus quoddam parui lacerti, dorso per totum stellato, quod terrantulam vocant, quoniam sub terra degere solet. id quia valde venenosum est, sæpe cogitauit Dioscoridis sèpa siue chalcidicam lacertam esse: aut si ea non sit, veterum stellionem, Petrus Matthæolus Senensis in Dioscorid. 2. 58. Et rursus 6. 4. Stelliones (inquit) in Italia venenatos esse & letales alicubi Aristoteles scribit, qui vero illi sint, non facile dixerim, nisi fuerint tarantulæ quæ apud Thufcos reperuntur in domibus, præcipuè in cauis quibusdam murorum prope terram. Paruis enim lacertis simile est hoc animal, & araneis viuit, vt Plinius & Aristoteles de stellione scribunt: & per dorsum totum stellis quibusdam insignitur, vnde forsitan nomen inuenit: & in Thuscia morfus eius pestifer est, Hæc ille. Ponzettus tarantulas non à terra, sed à Tarento ciuitate circa quam abundant, dictas suspicatur. Stellio, id est lacerta viridis, Verus glossographus Auicennæ, & Ant. Musa Brasauolus de simplicib. cap. 524. Stellionem medici nostri temporis magno errore putant lacertum esse, cum longè aliud animal sit lacerta minus, Perottus & Grapaldus. Matthæolus in Dioscor. 6. 4. reprehendit illos qui lacertum minorem pro stellione accipiunt, cum lacertus ille sanguinem habeat, & inter sæpes ac macerias versetur, quorum neutrum stellioni conuenit, qui etiam tore & araneis viuit, ille bruchis, cicadis, gryllis, cochleis, &c. homini beneuolus, nec vt stellio noxius. Stellio, id est lacerta facetana, sed secundum quosdam est lacerta viridis, Syluaticus. Stellio, vulgò lacerta vermicularis rusticè, inuenitur in foraminibus domorum antiquarum, in quibus aranei quoq; manere solent, Niphus.

¶ Stellionem Græci coloton (lego colotem) vocant, & ascalaboten, & galeoten, Plinius. Lacerti siue stelliones qui per parietem repunt, curti sunt, Græcè ascalabotæ vocantur, Marcellus Empericus. Aristophanes in Nebulis fingit, dum Socrates ore hiante Lunæ motum noctu obseruat, ἀσκαλαβώτιον vel γαλεώτιον (nam utroq; nomine vocat) à tecto alui excrementum ei immittere. Nicander in Theriacis ἀσκάλαβον vocat, nimirum carminis gratia. Ascalabotes à Græcis dicitur, quod apud eos ἀσκαλος circulus est. stelliones autem circulis quibusdam depicti sunt, & veluti lucentibus guttis in modum stellarum, vnde nomen, Perottus. Ego hanc etymologiam apud nullum idoneum authorem inuenio, vt neq; ascalon pro circulo vsquam. Hebræi quidem agil, אגיל, circulum & rotundum vocant. Grammatici ἀσκαλα interpretantur impura, quod sanè etymon animali impuro & venenato congrueret. Sed ascalabotes fortè quasi καλοβάτης dictus fuerit, quod artuum suorum digitis & vnguiculis innixus per parietes repat, & felium aut mustelarum instar ascendat. nam & colotes, vt iam ex Plinio dixi, vocatur, & καλοβάτης Suidæ: nisi quis malit à calis, id est lignis sic dictum, vt & calopodium, pedem vel calcem ligneum dicimus. nam & xylobates & tæchobates à Kiranide nominatur, quod ligna (asseret scilicet ligneos) & parietes scandat. Ζυλοβάτης (inquit) vel Τοιχόβάτης est species parua crocodili (id est lacerti.) Καλώτης, qui & γαλεώτης, δὴ καὶ ἀπὸ τοῦ γαλεώτου ἀπὸ τῆς μύτης, Varinus. hoc est, Videtur autem scitè & argute circa mures salire: quasi hoc etymon statuat, vt inde nomen habeat, tanquam ἐσταλαβώτης, sed hoc feli potius aut mustelæ quàm stellioni conuenit, qui mures nihil curat. Sciendum itaq; veteres ascalabotæ & colotæ nomen tum de fele seu mustela potius, tum de stellione ex æquo vsos esse, vt Grammatici quidem in dictionarijs interpretantur,

¶ Varinus & Suidas. nam apud ipsos authores nusquam inuenio his vocibus felem aut mustelam significari, quum illam semper ἀίλουρον, hanc γαλιώτην, hanc γαλιώτην nominent. Recentiores tamen Græci γαλιώτην etiam pro fele seu cato posuerunt, vt in Cati historia docui. Videtur autem vulgus Græcorum hæc nomina de duobus seu tribus istis animalibus ideo confudisse, quod ex æquo omnes in sublime suis pedibus & vnguiculis reptando scandant. In picorum genere arborum cauatores sunt, scandentes in subreptum felium modo, illi verò & supini, Plinius 10. 18. Transtulit autem hunc locum ex Aristotele de historia anim. 9. 9. vbi ille Gaza interprete, Picus martius (inquit) scandit per arborem omnibus modis. nam vel resupinus more stellionum ingreditur. Græcè pro stellionibus hic ascalabotæ legimus, Hermolaus etiam stelliones vertit. Sed Græca integra apponam: Ὀδρυσκολάτης πορεύεται ὅτι τοῖς δένδροισι ταχέως πάντα ἴσταν, καὶ ὑπὸ τοῦ, καὶ ὑπὸ τοῦ ἀσκαλαβώται: In Mirabilibus eadem leguntur, sed ista clarius, καὶ ὑπὸ τοῦ, καὶ ὅτι τὸ γαλιώτην, atqui feles ascendunt quidem commodè, minus commodè verò descendunt, vt desilire plerunque vel omnino vel ex parte malint. stelliones vtunque pari facilitate præstant. Quare miror cur Plinius non potius stelliones transtulerit, vt debebat, quibus per parietes ingressus seu reptatio secundum omnes modos (sursum, deorsum, & in transuersum obliquumque) conuenit, vt & picis & sciuris. ὑπὸ τοῦ etiam dixeris reptare animal, cum sub aliquo transuertio progreditur: vt ὅτι γαλιώτην, cum super eodem, hic dorso sursum, illic deorsum spectante. Cæterum alibi vbique Plinius ascalaboten & galeotem ex Græcis vel simpliciter stellionem, vel stellionem trasmarinum reddit, vti nos obseruauimus. Καλοβάτης ἀσκαλαβώτης, Hefychius & Varinus. Colotæ quidem nomen non aliter à colis, id est artubus & pedibus factum est Græcis, quam ab istdem in hoc genere apud Latinos lacertus. Γαλιός & γαλεώτης, ἀσκαλαβώτης, Hefychius & Varinus. Galeotes igitur stellio vocatur, vel quod vt galæ, id est mustelæ & feles,

pedibus in sublime scandit: aut forte quod corporis ductu sit oblongiore, vnde & galeis piscibus, id est mustelis inditum nomen, sed stellio tum longitudine tum humiditate etiam crurum mustelas quodammodo refert. Aſcalabotes stellio est quem & χαλαρόπλιον vocant, sed frequentius galeoten. η χαρδο ποτινός, χαρδονός, λερομάνυμφοτζα, Suidas, & partim Varinus. Est autem nymphitza recentioribus Græcis non alia quam mustela: ponticus vero, mus, cui aſcalabotæ nomen alius præter Suidam nemo quod sciam attribuit. His tamen omnibus reptatio in sublime conuenit. Aſcalabietymon deduci potest etiam χαρδο το χαλαρός βαλνεν, à molli & tacito ingressu, (vt Etymologo & Varino placet) qui & felium & stellionum generi competit. Cæterum aſcalaphos per ph, dictus fuit Martis filius, χαρδο το χαλαρόν τιω αφρω, ό περιω τον χροα χαρδονός, χαλαρόν enim est leue, molle, quietum, Varinus. At Suidas contra, Ασκάλαφος χαρδο το ασκαλός (ασκαλός) της αφης, ό λιασοληρός. Æginetæ interpretes 5. 11. pro galeota, id est stellione felem non rectè translulerunt, (vt in Fele ostendimus: & quod aſcalabotes ac galeotes vnum sit animal, licet Ægineta separasse videatur,) & Auicennæ 4. 6. 4. 13. Σοφής ἀρχήνης ἴσον εὐρεκαλώτης, Καὶ λεπτόν ἐνίδυ φείρος, ἐκτεμὼν τοίχου, Babrius apud Suidam, vescitur autem stellio araneis, vt in C. dicam. Dormit colotes in præsepibus, & narem subiens asini, ne comedat impedit, Aristot. Albertus nescio quomodo coloten hic rattum exponit, id est sine auctore. Apud Græcos hodie vulgo stellione λαχόνι vocari conijcio: quem enim sic vocant, lacertum esse aiunt paruam, argenteo lucido colore, in siccis & apricis locis: & nomen ipsum quodammodo ad stellionem alludit, sed per apharesin. A nonnullis tamen stellio esse putatur, qui vulgo Græcis hodie γαμάμιδος; aut γαμαμίδη vocatur, quo nomine lacertum paruam significari puto, sed certum nihil habeo. ¶ De stellionis nominibus Hebraicis vide quædam supra in Lacerto A. nam Septuaginta letah transferunt in aſcalaboten, id est stellionem, & c. מןמרתר semamith stellionem vertit, alij araneam aut lumbricum: Vide in nomenclaturis salamandræ & simiæ. Ego omnino aut stellionem ipsum aut simile lacerti genus esse puto, proxima huic est vulgaris hodie vox Græca ψαμamythæ & thamamithos, de quibus paulò ante dixi. Prouerb. 30. sapientia animalia minuta quatuor numerantur, formicæ, cuniculi, locustæ, & semamith, quod manibus nititur & moratur in ædibus regijs, vt Hieronymus vertit: Munsterus araneam quæ manibus negotietur, sed Hebraica vox raphtas apprehendere & capere, non negotiari significat. Manus quidem de stellione potius, qui manus digitatas habet vt lacerti, quàm de araneo dici possunt. Semamith Hebraicæ voci vicina est Arabica samabras, vel saambbras, vt Bellunenſis legit, aliàs senabras vel semabras, vnde salamandræ nomen deductum videtur, non quod idem sed quod simile & congener sit animal. Sarnabratus, id est stellio, Vetus glossographus Auicennæ. Senabras idem est quod lacertus vel stellio qui in hortis reperitur, Bellunenſis. Videtur autem abuti stellionis nomine, vt & alij Aratum interpretes, id est generis loco statuere, sub quo species aliquot contineantur, quod rectius & Latinius lacerti quàm stellionis nomine facere poterant. Samabras quidem Auicennæ lib. 2. cap. 646. lacertam simpliciter significat, vt ex adscriptis ei remedijs clarissimè constat. Guaril seu vrel apud Auicennam lib. 2. in capite de ashab seu alda, id est lacerto, vetus interpretes stellionem reddit, Bellunenſis Arabicas voces relinquit. Alurel est animal terrenum, simile lacerto, coloris cinerei, longum ad quantitatem trium palmorum, Bellunenſis. Guaril lacerto similis est, sed corporis forma differt, cauda longa, & paruo capite, Obscuro. Guasemabras, id est stellio, Vetus glossographus Auicennæ: qui forte duas voces guaril & semabras in vnam confundit. Guayfes animal quoddam habens sanguinem, & est stellio, Syluaticus, videtur & hæc vox corrupta. Verus quidem stellio, teste Plinio, sanguinem non habet. Guaril aquaticus, id est scincus, sed verius stellio, Vetus glossographus Auicennæ. Sed stellionis aquatici ex bonis authoribus nemo meminit. Epithetos, id est stellio, Syluaticus. Aſcalabotes (id est stellio) & araneus pugnant, Aristot. vbi Albertus ineptissimè habet, Auis aſcalonitis aliquando comedit abachiez. V A S G A Arabicè sunt reptilia, vt stellio, subnigra, dicta in Catalonia dracones domorum, quæ cum mordent, inflatur locus, donec denticuli infixi extrahantur, sicut etiam denticuli stellionis vel lacertorum, Arnoldus in libro de venenis. Videntur autem mihi nihil ferè à veris stellionibus differre, præterquam colore. ¶ Albertus Magnus chamaeleontem interpretatur stellionem maiorem, quod minimè probo. Idem chamaeleontem, salamandræ & stellionem imperitissimè confundit: & pro colote alicubi arcolum habet, ex Auicennæ interprete nimirum. ¶ Germani, Galli & Angli, nullum quod sciam huius lacerti nomen habent, cum ipso etiam animante careant. Errat qui stellionem Germanicè interpretatur Dundermolech/ quod animal omnino salamandræ esse supra docui. ¶ Est & STELLIO transmarinus Plinio & Æginetæ, idem forte qui scincus: de quo plura in G. & mox in B.

Vbi reperitur.

Reperiuntur stelliones in Italia, etiam venenati morsus, Aristotele teste: item in Thracia, Nicandro. Nos supra circa Romam & in Thracia stelliones tarantularum nomine haberi docuimus. Plinius in Italia nasci negat stellionis illud genus scorpionum contrarium quod Græci aſcalaboten & coloten vocent: (quod forte alibi stellionem transmarinum dicit.) Est enim hic (Græcorum stellio, inquit) plenus lentigine, stridoris acerbi, & vescitur: quæ omnia à nostris stellionibus aliena sunt. Stellio-

Stelliones in Sicilia aiunt morsum habere letalem, non vt apud nos infirmum & leuem, Aristot. in Mirabilibus. ¶ Cortice integuntur, Aristot. Stellio terga depicta habet interlucentibus oculis in modum stellarum, vnde nomen, Albertus. Et alibi, Piger est, dorso & cauda latior lacerto: & guttaturis, cum lacerta sit vnus coloris. sed hæc coniuncta, ad salamandræ magis referenda videntur, quam, vt dixi, cum stellione confundit, Circulis quibusdam depicti sunt & veluti lucentibus guttis in modum stellarum, vnde nomen, Perottus. Vide plura in A. Aptum, coloris. Nomen habet variis stellæus corpora guttis, Ouidius. Tarantulæ, vt Romæ vocant, albæ sunt, innocuæ, & pusillis lacertis similes, Hermolæus. Audiuetiam ex oculato quodam teste, tarantulam illam corpore lucido esse & fragili. Sed λαχόνι etiam vulgo apud Græcos dictus lacertus, siue idem siue similis, argenteo colore lucido esse fertur. Vidi ego nostros communes lacertos in littore prope Venetias, albo colore, innoxios, nec imordentes licet digito in os inserto. Aſcalabotes animalculum est lacertæ simile, Suidas. Similis aſcalabotæ salamandra est, Aetiis. Lacerti siue stelliones qui Græcè aſcalabota vocantur, curti sunt, Marcellus Empiricus. ¶ Stelliones sanguine carent, lacertarum figura, Plinius. hinc forte albo & lucido colore apparent. Sunt qui & ranam in quadrupedum ouiparorum genere sanguinem præterquam in oculis habere negent. Chamaeleontem Aristoteles scribit sanguine carere exceptis oculis & corde, & quibusdam ex eo nascentibus venulis. Quamobrem errasse videtur Syluaticus (aut librarius, qui negationem omiserit) apud quem legimus, Guayfes animal quoddam habens sanguinem, & est stellio. ¶ Stellio vel lacerta cum mordet, dimittit in loco sui morsus dentes paruos, subtiles, nigros, Auicenna & Albertus: plura leges supra in Lacerto B. & G. Stellio forte est de genere lacertarum, quæ versantur in ædificijs & domibus antiquis, & raro mordet: quia habet dentes tortuosos, quos relinqueret in vulnere, Ponzetus. Lacertorum etiam, qui Arabicè valga dicuntur, stellioni similia dentes in morſu infixi hærent, vt Arnoldus scribit. ¶ Polypo brachia à congruo abroſa, renasci, sicut colotis & lacertis caudam, haud falsum, Plinius. Stellio Græcorum plenus est lentigine, quod nostro non conuenit. atqui alibi non ipsum lentigine plenum esse scribit, sed faciem illorum qui medicamentum ex ipso factum biberint, lentigine obduci, quod magis probo.

C.
Stellio est lacerta inhabitans domos, Elluchasem. Stelliones in nouis domibus cernuntur, vt Marcellinus inquit, Hermolæus. In veteribus domibus, Ponzetus. Cubilia eorum in locis hostiorum fenestrarum sunt, aut cameris sepulchris, Plinius. Aſcalabota aliquando ex superioribus locis in cibos, dum præparantur, decidunt, Dioscorid. Parietes ædificiorum rependo conscendunt, Suidas & Marcellus Empiricus. In sublime scandunt, felium modo: sed & deorsum reptant & ad latera, vt in A. dixi. Latebras petunt, Ouidius 5. Metam. Senabras idem est quod lacerta vel stellio, qui in hortis reperitur, Bellunenſis. Stelliones & alia quadrupedes ouiparæ quomodo ingrediantur, ex Aristotelis libro de communi animalium gressu, in Crocodilo scripti.

¶ Nam sepe fauos ignotus adedit Stellio, Vergilius 4. Georg. Foramina aluearium angustissima esse debent, vt nec venenatus stellio, nec aliud animalculum noxium intrare & fauos populari possit, Columella. Chamaeleonum stelliones quodammodo naturam habent, rore tantum viuentes, præterquam araneis, Plinius. Et alibi, Græcorum galeotes, stridoris est acerbi, & vescitur, quæ à nostris stellionibus aliena sunt. Puto autem eum ex Græcis hæc vertisse, & pro βρυγμός aut simili voce morsum significante, stridorem reddidisse, homonymia deceptum. βρυγμός enim vtrunq; significat, & stridorem qualis ex collisione dentium fit, & morsum, vt apud Nicandrum de ipso stellione, Ἐπὶ τοῦ ἑπὶ πῶρ ἀπερχοῦ βρυγμοῦ τῶσιν Ασκάλωσιν. Inter stellionem & araneum bellum est, deuorantur enim araneæ à stellione, Aristot. Σοφής ἀρχήνης ἴσον εὐρεκαλώτης, Καὶ λεπτόν ἐνίδυ φείρος, ἐκτεμὼν τοίχου, Babrius apud Suidam.

¶ Stelliones mensibus quatuor frigidissimis latent, & nihil edunt interea, Aristot. Hyeme Seneçtutem vere & autumno exuunt, vt & reliqua cortice intacta quibus mollis est cutis, Aristot. Tuniculam eodem modo vt anguis exuunt, Plinius. Exutam mox deuorant, vide in D. Γ. Pellempas χαλώτης, pellis stellionis, quam vt serpens per seneçtam exuit, Varinus. ¶ Oua parit, quorum licurur, vt Plinius scribit, euulos palpebrarum pilos renasci non patitur. Animal est infirmum, Obscurus. Hinc nimirum ἑπὶ δανὸν ἀσκάλωσιν Nicander dixit. ¶ Tarantulas in quibusdam Italiæ locis dictas (id est stelliones) si desuper alicubi cadant, caudam frangere aiunt: quod præ nimia corporis siccitate eis conijgere videtur.

D.

Theophrastus autor est, angues & stelliones seneçtutem exuere, eamq; protinus deuorare, præripientes comitiali morbo remedia, Plinius & Ælianus. Ego id in libris Theophrasti qui extant non reperi, sed in Mirabilibus quæ Aristoteli tribuuntur. Aduersus comitiales magnificè laudatur tunicula stellionis. Operæ precium est scire quomodo præripiatur, cum exuitur membrana hyberna, aliàs deuoranti eam, quoniam nullum animal fraudulentius inuidere homini tradunt. Inde stellionum nomen aiunt in maledictum translatum. Obseruant cubile eius æstatibus. Est autem Quomodo præripiatur tunicula stellionis quæ hyeme exuunt.

Ex ouis. (vulnera, sectiones) Kiranides. Pilos in palpebris incommodos euulsos renasci non patitur ouorum stellationis liquor, Plinius. In medicamentis succidaneis, quæ cum Galeni & Æginetæ operibus habentur, pro felle cameli (malim chamæleonis) fel ascalabotæ substituendum legimus. ¶ Stellationis stercus eurati impetiginem, & ephelides faciei & alphos aufert, Serapionis interpretis ex Galeno: quum Galenus de crocodili terrestris stercore hæc scribat. Vide supra in Lacerti fimo. Stercus xylobatæ, vt & sanguis, hebetudinem oculorum & albuginem sanat, Kyranides.

DE VENENO STELLIONIS IN CIBO AVT POTV SYMPTI.

Sæpe ex superioribus locis in cibos dum præparantur decidunt venenata quædam animalcula, vt phalangia, ascalabotæ, & alia, Dioscorid. Caro stellationis mortificat. & quandoq; cadit in vino, 10 cui immoritur & dissoluitur. hoc qui biberit, vomitu & dolore stomachi vehemente conficitur. Siue cibis autem siue potus hoc veneno infectus & ingestus fuerit, cura communis & eadem quæ aduersus cantharides adhiberi debet, Auicenna 4. 6. 2. 5. Aduersus salamandræ etiam & lacerti venenum, eadem remedia valere, quæ contra cantharides, apud Plinium legimus. Curandi ratio adhiberi debet communis: hoc est per vomitus & clysteres ab initio, & exhibitionem theriacæ vel alterius antidoti, Matthæolus. Alharbe (id est chamæleo) exitialis est, similiter stellationi, Auicenna.

DE MORSV STELLIONIS ET REMEDIIS.

Stelliones fortè sunt, quos Romanum vulgus tarantulas vocat, albas, innocuas, & pusillis lacertis similes, Hermolaus. Venenatum stellationem Columella dixit, vbi aditus aluearium adedè angustos fieri iubet, vt hoc animal irrepere non possit. Theophrastus author est stellationes pestiferi in Græcia morsus, innoxios esse in Sicilia, Plin. 8. 31. Nos hæc in Aristotelis de Mirabilibus libro legimus, contrario sensu: nempe in Sicilia morsum stellationum letalem esse, in Græcia verò infirmum & leuem. Italiae locis quibusdam morsus etiam stellationum exitiales sunt, Aristoteles. Nicander quoque in Theriacis, circa insulas Thraciæ stellationis vtrunq; infirmi animalis morsus noxios esse ait, Έρθα καὶ ἐπιδαις περ ἀπὸ χθονὸς βρύγματος ἔασιν Ἀσιαλάβω. Hinc Plinium transulisse puto quod scribit stellationem transmarinum animal esse stridoris acerbi, vt supra dixi in C. Stellationis morsus est lethalis, Paracelsus. Selliones nonnulli tarantulas esse putant, horum morsus perratò interimit hominem, tamen semistupidum efficit, variegq; afficit, Niphus. loquitur autem de tarantulis lacertorum generis. Qui à stellatione morsu sunt, assidue & contentè dolitant, morsusq; locum liuidum habent. 30 luuantur autem euestigio, si capæ & allia cataplasmatibus modo eis imponantur. Auxiliantur eadem comesta, vino meraco post eorum acceptionem absorpto. Vilitèr etiam sesamum eis imponitur, aut melanthium aqua mulsâ affatim affusa, Aetius 13. 12. Eadem habet Ægineta 5. 11. Sed ille aut librarius in hoc peccauit, quod primum aduersus ascalabotæ morsum, sesamum tritum imponi iubet. deinde reliqua, vt Aetius, subiungit, ad galeotæ tanquam diuersi animalis morsum. Errant etiam interpretes qui eo in loco pro galeota, id est stellatione, selem reddiderunt. Qui error ab Auicenna quoq; aut eius interprete commissus est 4. 6. 4. 13. vbi eadem habet Auicenna, quæ Aetius, eodemq; ordine. sed addit, curari à stellatione morsos cura communi. & pro alio calamintham montanum nominat, qui lapsus fortè interpretis est. Stellio & lacerta dimittunt in loco sui morsus dentes paruos, subtiles, nigros: nec cessat locus pruritus & dolorem mouere donec extrahantur, &c. Vide supra in B. & in Lacerto in B. & G. Vasa Arabicè sunt reptilia vt stellio, subnigra, dicta in Catalonia dracones domorum, quæ cum mordent, inflatur locus, donec denticuli infixi extrahantur, sicut etiam denticuli stellationis vel lacertorum, Arnoldus. Quum morsus stellationis manifestè apparet, dicunt quod debet poni super eo scorpio tritus, & pro antidoto dari modicum de stercore falconis, cum vino, Ponzetius qui stellationem & alia lacertorum genera confundit. Sesama stellationum morsibus resistit, Plinius. Rhazæ Arabis verba de remedijs ad morsus stellationis & lacertæ, recitauimus in Lacerta G. Scorpio tritus stellationum veneno aduersatur. Fit enim & è stellationibus malum medicamentum. Nam cum immortuus est vino, faciem eorum qui biberint, lentigine obducit. Ob hoc in vnguento necant eum infidiantes pellicum formæ. Remedium est oui luteum, & mel ac nitrum, Plinius.

H.

Synonyma & homonyma. 1. Est & stellio araneorum generis, Perottus & Niphus. Ego Latinorum neminem noui, qui inter araneos stellationem nominat. quare deceptum suspicor Perottum, vel quia Græci asterion phalangijs adnumerant: vel quia tarantulam tum phalangij siue aranei genus vocitant, tum lacerti qui stellio existimatur. ¶ Ασπιδάλαβος, γαλέος, ασπιδάβωτης, καὶ ὁ αὐτός, Hefychius & Varinus in Γαλέος. Nos γαλέον pro galeota & stellatione apud authores non reperimus, præterquam Stephanum. Ασπιδάλαβος, ασπιδάβωτης, Hefych. & Varinus. Καλάβος, γαλέος, ασπιδάβωτης. Καλαβύσας, τὸς καλώπας, Ἀργεῖοι. Καλάβωτης, piscis quidam, & lacertus, lidem. Κάλαφος, ασπιδάβος, μαγνήτης, lidem. sed Ascalaphus per ph. proprium videtur. Syluaticus ascalabotas imperitè cantharides interpretatur. Γαλλώπαι, ασπιδάβωται, Λάκωνες, Hefychius. Καλωπίνους, ασπιδάβωτης, Hefychius & Varin. Αἰγυπῆσι, ασπιδάβωτης, σίντης, lidem.

Epithe-

Epitheta. Venenatus stellio, Columella. Οὐπιδάβος, Nicander. Ignotus stellio apud Vergilium, à Seruo exponitur ignobilis, vel ex improuiso veniens.

Icon. Thrafsbuli statua est in Olympia, cuius dextrum humerum stellio (γαλέωτης,) quamuis Loëscherus interpretis selem reddidit ascendit, & canis victima adiacet, Pausanias Eliac. 2.

Stellare, stellatione, stellationatus: Vide supra in D. ¶ Γαλέωτης γέρον, apud Menandrum, de sene, vt videtur, callido vel inuido.

Γαλέωτης, nomen proprium, Suidas. Galeotæ dicebantur vates quidam in Sicilia & Attica, vt ait Stephanus: à Galeote (Galeo, Steph. apud quem tamen mox rursus Galeotes legitur) Apollinis filio & Themistûs, (qui in Sicilia oracula obtinuit, vnde Galeotæ ibidem dicti eius successores, Gycilia.

10 raldus:) quæ Zabij regis Hyperboreorum filia fuerit. Hic autem Galeotes frater Thelmissi eius traditur, qui Telmissum vrbem in Caria condiderit, oraculo ex Dodone accepto, vt alter orientem Solem versus, alter occidentem nauigare: atq; vbi ea quæ sacrificassent ab aquila rapi cernerent, in eo loco sedem capefferent. Ælianus quoque Dionysium tyrannum Galeotas solitum consulere in Sicilia significat. Cicero quoq; in primo Diuinationis lib. portentorum interpretès in Sicilia, Galicios appellat: vt fortasse non Galicios, sed Galeotas scribere oporteat, Hermolaus. Stephanus etsi galeon interpretatur ascalaboten, id est stellationem in Galeotarum mentione: ipsos tamen dictos innuit à galeis, id est mustelis piscibus marinis longè callidissimis, aut obiter tantum hæc adfert propter vocis affinitatem, Galeotas verò ab eiusdem nominis Apollinis filio tantum nominatos vult. aut potius dubitat ab illone, tanquam vate, dicti sint, an ab astutis animalibus, siue galeo terrestri, siue galeis marinis, vt locus pro mutilo habeatur. Idem plura se de Galeotis in Telmissi dicturum pollicetur, vbi tamen nullam Galeotarum mentionem reperimus: mutilato nimirum codice vt aliàs sæpe. Hybla vrbis minoris in Sicilia, incolæ Galaxotæ vel Megarei dicuntur, Stephanus. Galeotæ vates Siculi, Galei quoq; dicti Pausanias grammaticus, qui in Hybla (inquit) habitarent, Hermolaus; Γαλεοί, μάγιστροί, ἔπιοι καὶ πλω Σικελίαν ἔπισταυ καὶ γένος τι, ὡς φησι Φαύδης καὶ Πίνδαρος Ταραντῖνοι, Hefych. & Varin.

20 ¶ Καλώπης per o magnum in prima & secunda syllaba, stellio est & Bacchus, vt Venus καλώπης. Καλώπης verò per o breue in prima, nomen est Epicurei cuiusdam philosophi cuius meminit Macrobius: & statuarij apud Plinium 35. 8. Colotes in Elidis Cyllene mira specie fecit Æsculapium eburneum, Strabo lib. 8. Fuit etiam Teius quidam pictor hoc nomine, cuius meminit Quintilianus lib. 2. ¶ Ascalabus per b, stellio est, Ascalaphus per ph, Astyoche & Martis filius: & alius Acherontis & Orphnes, in bubonem mutatus Ouidij Metam. 5.

30 b. Scordyle, animal quoddam palustre est, simile stellationi, Hefychius. d. In fraudulentos Emblema Alciati. Parua lacerta, atris stellatus corpora guttis Stellio, qui latebras & caua busta colit, Inuidia prauisq; doli feri symbola pictus: Hec nimium muribus cognita zelotypis. Nam turpi obregitur faciem lentigine, quisquis, Sit quibus immersus stellio, vna bibat. Hinc vindicta frequens decepta pellice vino, Quam forma amisso flore relinquit amans.

Vide supra in fine capituli septimi. e. Io. Vrsinus in carminibus suis de animalibus scribit, si quis caudam stellationis amputaram manu contineat donec tota immoriatur, & eadem manu postea naturam mulieris attingat, neminem alium cum illa rem habere posse. Oliarius Scholiastes addit, hoc tradere Marcellum in Empirica. 40 ego nihil tale apud Marcellum Empiricum reperi. Xylobates insigne philtrum est, Kiran. g. Contra quartanas, Magi stellationem inclusum capsulis subiiciunt capiti, & sub decessu febris emittunt, Plinius. h. Cererem Metanira mulier hospitio suscepit: & cum sacrificaret ei, Abas filius Metaniræ indignatus est matri quod hospitio deam suscepisset, & sacrificium eius per inuidiâ irrisit. & contra deam locutus est: vnde illa irata, potum (νεβροσμία) in craterè relictum super eum effudit, & sic in stellationem mutauit, Scholiastes Nicandri in Theriaca & Ouid. Metam. 5. paulò aliter. Combibit os maculas, & mutat o. quomodo brachia gessit, Crura gerit. cauda est mutatis addita membris. Inq; breuem formam, ne sit vis magna nocendi, Contrahitur. paruaq; minor mensura lacerta est.

50 DE TESTVDINIBVS IN GENERE. A. TESTUDO, quam Græci καλώπαι vocant, quadrupes est ouipara, & sanguine prædita. Recetiores De nominibus uab eruditus id quæsitum, in piscotij decuriam veniantne testudines. Et non venire forsân liquidò valet riuus duercomprobari, ac primum ratione principij, quoniam vt gallinæ oua ædunt, colore ac substantia & saru lim-cortice ferè eadem. deinde nec generatio est diuersa, quam perfricatione pisces nascantur. Spitant quarum, quoq; quod pisci non contribuit Aristoteles. ambulant item, squammas non habent, sed ossa, Cælius. ¶ Sed cum tria summa testudinum genera sint, primum terrestre, secundum quod in dulcibus

I

aquis, tertium quod in marinis degit, dicam prius de iis quæ apud authores in genere scripta reperto, ita ut cuius ex istis generibus commodari possint: deinde priuatim de singulis. ¶ *שחבלול*, *schablul*; Hebraicè limacem significat, ut mihi videtur, non testudinem ut quidam interpretatur, confundens fortè limacem cum testudine. Instar limacis defluentis (impij) abeant, (& fiant veluti) abortus mulieris, qui non videt solem, Psalmo 58. Dauid Kimhi vocem *שחבלול* interpretatur *ליברית* id est limacem, cui consentit R. Salomon in Psalmum iam citatum scribens, & Abraham Esra quoque. Aliqui tamen spicam intellexerunt. Chaldaica translatio habet *חבלול*, *thibella*. Arabica, *لشبرية*, *lisemat*, si rectè scribo. Septuaginta *καμπος*, id est cera, ut & Hieronymus, qui tamen in altera translatione vermem reddit. Quidam impetum aquæ interpretantur, teste Munstero. Dauid Kimhi (ut idem scribit) reptile esse ait, quod contegit se in medio testæ qua vestitur, & incedendo dissolvitur, (soluti humoris sui vestigia post se relinquit.) hoc reptile si contuderis, & imposueris vlceri, præsentaneum dicitur esse remedium. Verbum quidè *מס*, *mas*, vel *מסוס*, *masus*, apud Hebræos, non simpliciter dissolui, sed liquefcere seu liquefieri significat: quod limaci magis quam vlli animalium conuenit. nam & aliàs faciliè liquefcit: & saletacta, ferè tota in humorem soluitur. Auicenna tamen limacem vocat *halzun*, nescio an Arabica an Persica voce. testudinem verò *selbase* lib. 2. cap. 698. *חברית*, *homer*, Leuitici vndecimo testudinem aliqui transferunt: ego lacertum videri hæc voce significari, pluribus asserui in Lacerto A. קיפוד, *kypod*, quoque Hebraicam vocem, non testudinem, ut aliqui ineptè exponunt, sed omnimò erinaceum designare suo loco ostendi. *Kanken* & *salabbase* Arab. Testudo. Auicenna. *Halachalie* apud Albertum, (vel Auicennam potius ex quo ille desumpsit) vbi Aristotelis animalium historia caput sextum libri noni interpretatur, testudo est, *ladach* ciconia: ipse stultissimè equos & equicervos interpretatur. ¶ Testudo Italianè vocatur *testuma*, testudine vel *testugine*, *tartuca*, *cafuruma*, ut Scoppa docet. alibi etiam *tartacha* & *cosrona* lego. Testudines (inquit Braslauus Ferrariensis) *gallana* à nobis, ab alijs *tartugella*, à nonnullis *bisca scutellaria* vocantur, (id est serpentes scutati.) *Tortuam* vocant aliqui serpentem scutum, Albertus. Taurini serpentem *cuppariam* à *cuppa*: alij Itali serpentem *scutellariam* à scutella. nos Galanam, Græcæ vocis vestigio, quasi *χελων*. Iul. Scaliger. Testudo, *gagado* Lusitanis: *galapago* vel *tartuga*, reliquis Hispanis. *Tortue*, Gallicè, vel *tartue*. *Tortuca*, id est testudo, Syluaticus. usurpant enim hoc nomen tanquam Latinum recentiores quidam barbari scriptores, Albertus & alij. Neocomenfes circa Sabaudiam, qui lingua Gallica vtuntur, vocant *boug coupé*, id est rubetam truncatam. quoniam retræto in testam capite, truncata videtur. Germani *Schiltfrott* vel *Zellerfrott*, id est rubetam testa scuti aut orbis effigie intectam. & Flædri eodem sensu *Schiltspaddè*. Angli *schelcrabb*, id est canctum scutum seu testaceum sed nimis generali nomine, vel *torryse* siue *torrois* & *atorrois*. Aliqui Germanicè *Gschertzenfider*: nimirum quod pedes earum quodammodo alas referant, præcipuè marinarum. Vox *σαλιδω* in Demetrii Constantinopolitani de accipitribus libro, nisi testudinem, ut conicio, significet, ignotà mihi est.

Testudinigenetaria.

De testudizesta.

Descriptio testudinis.
Palpebra.
Pulmo.
Venter.
Tecur.
Lien.
Renes.
Vesica.

B. Testudinum genera, ut dixi, tria sunt, edendo omnia. Chelonophagi tamen India gens, non à quibusuis, sed marinis tantum edendis hoc nomen inuenit. Quibus in regionibus hæc animantia abundant, vide in E.

¶ Testudo, quod testa tectum hoc animal, Varro. Quæ oua pariunt, pennas habent, aut squamas, aut corticem, aut testam, ut testudines, Plinius. Gaza ex Aristotele transferens, In testudine (inquit) apparet, quam durus & rigidus cortex (*φολις*) sit quo regitur, & in crocodilo. firmior enim esse euadit. Memini audire tam firmam esse hanc testam, ut à plaustris etiam superinuecti rotis non comminuantur. Palladius corium testudinis dixit, Marcellus Empiricus tegumen, Plinius operimentum, putamen, & superficiem. Testudo operculum habet testaceum, & inter cortice intecta (*φολιδωπη*) numeratur, Aristot. Græci chelonium vocitant, & generali nomine *ostracon*, ut in E. dicam. Germani sua lingua scutum, vnde & animal ipsum rubetam scutatam vocant, ut Nicander *χελωνοσκαυον*. Tortuca (inquit Albertus) scuta duo gerit, vnum in dorso, alterum in ventre: quæ quatuor inuitis coniunguntur. Arbores quæ corticem tenuem & siccam habent, intrinfecus autem carne sicca constant, sanæ diuturnæq; sunt, nec facilè putrescunt: sic & animalia, ut testudines, & quidquid eiusmodi est, Hippocrates in libro de humoribus. Aliqui *νεγας*, id est senectutem vocant, ut Ælianus, negans testudinem exuere senectam: & Suidas in *φολιδωτην Γηγας* *δεν εινδιδου* ¶ Testudini pellis (cutis) scabra ut lacertæ, Albertus. ¶ Tortuca caput habet & caudam serpentis: quod si magna fuerit, habet etiam scutum in capite, Albertus. Pacuuus testudines cognominat domiferas, capite breui, ceruice anguinea, aspectu truci. ¶ Quadripedes quæ oua pariunt, ut testudines, crocodili, inferiore tantum palpebra conniuent, sine vlla nictatione, propter præduros oculos, Plin. ¶ Testudo quamuis prægrandem pulmonè & sub toto tegumento habeat, sine sanguine tamen habet, Plin. ¶ Ventrem vnum & simplicè, ut & reliquæ ouiparæ quadripedes, Aristot. ¶ Testudinis iecur vitiatum est, ut reliquum corpus eius prauit temperamenti, Aristot. ¶ Perexiguum habet lienem, Idem & Plin. ¶ Testudo sola ex corticatis renes habet. Genus tamen testudinis, quam Iutarium vocant, & vesica & renibus caret. fit enim propter eius mollitudinem tegminis ut humor facile

facilè diffletur, Aristot. (Id tamen negat Rondeletius.) Oua parientium testudo sola renes habet, quæ & alia omnia viscera, Plin. Sola ouiparorum (vel corticatorum) vesicam habet, Idem, & Aristoteles: qui etiam causam huius rei adfert lib. 3. de partibus cap. 8. Testudinum foemina singularem habent vtriusque excrementi foras pertingentem meatum, quanquam vesicam obtineant, Aristoteles. ¶ Testudini testes intus adhærent lumbis, Idem. ¶ De vulua testudinis, vide supra in Lacerto B. *Testes.* ¶ Oua durioris testæ, & bicolora ædit, quale ouum auium est, Aristot. Oua eius dicta ventri subdita sunt, vide in Echinis. ¶ Cauda ei infra duo (dorsi & ventris) scuta procedit, serpentina similis, Albertus. Et rursus, Inter duo scuta exeunt quatuor pedes tortucæ, qui videntur pedes lacertarum; cum quinque digitis & vnguib.

10

C.

Testudo amphibia est, Stephanus Aquæus. Geminus similiter (ut fibrorum) victus in aquis terræq; & testudinum, Plinius 3. 2. 4. Sed forsân distinctius agendum erat. nam castor vnus & idem amphibiis est. testudo verò terrestri, aquatica & marina, tria genera sunt diuersa: ex quibus terrestres, non rectè amphibia dici possent, cæteræ possunt. nam cum in humore degant, respiratione tamen indigent: & in terra dormiunt, & propter partum foris morantur. ¶ Testudineum incessum de tardissimo dicimus. Pacuuus testudinem tardigradam dixit. Chamæleonti motus piger admodum ut testudinis est, Aristot. ¶ Senectutem testudo non exuit, Ælian. ¶ Abruptum & perexiguum sibilum ædit, Aristot. Oua parientibus sibilus, serpentibus longus, testudini abruptus, Plin. Sibilat altius quam serpens, Albertus. ¶ Testudines ideo incredibiliter timent & oderunt maritos suos, quod haudquaquam eis similiter ut cæteris bestiis iucundus coitus sit, imò maximum dolorem eis affert. nam maris os & durum, & aculeatum, & inflexibile foeminam intolerabili doloris sensu afficit. Quamobrem dentibus inter se pugnant, quod hæc infestum coitum effugere contendat, ille inuictam tandiu conuellit, quoad robore victam subegerit, & tanquam longi belli præmium ceperit, & pulchram rapuerit in bello puellam. Earum coitus terrenorû canum, & vitulorum marinorû similis est, Gillius. Quadripedum ouiparæ eodem coeunt modo quo ea quæ animal generant, mare superueniente, ut testudo tam aquatilis quam terrestri, Aristot. Testudines omnes salaces esse magnopere comperit, Volateranus ex Ælian. ¶ Testudo animal est ouiparum, Aristot. Oua gallinarum ouis si- milia parit, & in terra effossa reponit, donec ad calorem Solis exeat pullus, Albertus. Testudines & crocodilos dicunt cum in terra partum ediderint, obruere oua, deinde discedere, ita & per senascuntur, & educantur, Ælianus. Idem de testudine marina fertur.

30

D.

¶ Testudinis iecur vitiatum est, ut reliquum corpus eius prauit temperamenti, Aristot. de partib. 3. 12.

Sunt qui subtilitatem animi constare non tenuitate sanguinis putent, sed cute operimentisq; corporum magis aut minus bruta esse, ut ostrea & testudines, Plin.

¶ Perdici hostis est testudo, Ælianus & Philes.

¶ Simia quantum oderit testudinem, aut potius limacem, scripsimus in Simia D.

Testudo hostis perdici & simia.

E.

Vt olera animalia infesta non generent, in cortio testudinis omnia semina, quæ spaturosus, sicca, Palladius.

¶ Testudinum testæ in laminas dissectæ, operibus intestinis oriandis adhibebantur, ex quoquis, ni fallor, earum genere, ut ex sequentibus authorum locis apparebit. Testudinum putamina secare in laminas, lectosq; & repositoria his vestire, Carbilus (*Caruilus*, vetus lectio) Pollio instituit, prodigi & sagacis ad luxuriæ instrumenta ingenij, Plinius, qui plura de hoc Caruilio scribit lib. 3. Nam fictili (olim) aut lignea, aut vitrea, aut ærea denique supellectili vtiebantur: nunc ex ebore, atq; testudine, & argento, &c. Celsus ff. de supell. leg. Testudines terrestres in operibus chersinæ vocantur, Plinius. Et alibi, Luxuriæ placuit materiem & in mari quæri. Testudo in hoc secta: nuperq; portentosis ingenijs principatu Neronis inuentum, ut pigmentis perderet se, plurisq; veniret imitata lignum. Sic lectis pretia quaruntur, sic terebinthum vinci iubent, sic cedrum pretiosius fieri, sic acer decipi. Modo luxuria non fuerat contenta ligno, iam lignum emi testudinem facit. Cum homines adhuc frugi essent, nemo curabat. Quales in Oceani sinibus testudo natarit, Clarum Troiugenis factura ac nobile fulcrum, Iuuenalis Sat. 11. Quam in testudineo lecto culcitra plumea in die dormire, Varro apud Nonium Marc. Testudineum hexaclinon, opere testudineato factum. nam id antiquis summo in pretio fuit, quod opus Carbilus Pollio primus instituit. Et testudineum mensus quater hexaclinon, Inuenit citro non satis esse suo, Martialis lib. 9. Plato dixit *χελωνοσκαυον* *ουδ' αυ χει ελεφαντινω ει ποιε, εχελωνοσκαυον*, Pollux. Chelonophagi orientales populi testudinibus (marinis) vitam agunt, vnde nomen. Earum quoque testa vasorum vice & nauium vtuntur, domos eadem sibi contegentes Chelonophagi in Carmania angulo sunt, testudinum superficie casas tegentes, carne vescentes, Plin. 6. 25. Hæc adeo in Indico mari magnæ sunt, ut singularum superficies habitabiles casas integant, Plinius & Solinus. Strabo lib. 16. tantas alio in loco reperiri scribit, ut Chelonophagi in eis nauigent. Sed hæc de marinis tantum testudinibus, quarum insignis est magnitudo, intelligi possunt. Vide infra in Testu-

Vfus ex testudine.
Exc testis.

dine marina E. In Rhapsitis emporio iuxta mare rubrum, plurimum est ebur: *καὶ χαλῶν ἀφ' ὧν ἴσθμῳ μετὰ τὴν Ἰνδὴν*, Arrianus in Periplo. Insula Oceani vltima ad ipsum orientem Solem, testudinem fert omnium circa rubrum mare locorum optimam, Idem. Et rursus, Insula Serapidis in eodem mari testudinem multam & eximiam habet. In mari rubro parua quaedam insula testudines proferunt quæ ad Emporium exportantur, Arrianus in Periplo. Mosyllon locus ad mare rubrum χαλῶν εἴα pauca habet, Ibidem. Et alibi, Ptolemæus ἢ τῆς Ἰνδίας, emporium est ad mare rubrum, quod habet χαλῶν τε ἀλθιῶν τε καὶ χρυσίου ὀλίγου: καὶ λευκῶν μικροτέρων τοῖς ὄφθαλμοῖς, id est testudinem veram, & terrestrem paucam: & candidam, testis (ὄφθαλμοῖς) minoribus. Et rursus, Dioscoridis insula in mari rubro, testudinem fert veram, & terrestrem & candidam, plurimam verò excellentem & maioribus testis, item montanam prægrandem, ostraci, id est testæ crassissimæ: *τὰ ὠστράκω καὶ αὐτῶν μέρη μὲν τὰ ἐγγύθι ὄντα, πομῶν δὲ ὅτι δὲ γέται, καὶ πυρρότερα ὄντα, ὁλοτελῶς δὲ τὰ εἰς γλωσσόμοια, καὶ πικρακίδια, καὶ μακρὰ ἐγγύθι ὄντα, καὶ τοιαύτων πρὸ γέφυρας καὶ ταπέμελαι.* In Lybia desertis curruum magnitudine visendas aiunt testudines. Noctu procedunt in pastum, ad eò lento gressu, vix vt mutare locum videantur. Interdiu subductæ sub sua testa non videntur. Narrant fabulam. Appetente nocte, viatori locum aliquem à feris tutum captanti oculis, visam testudinem quam tumulum ratys (musco enim obita erat) conscendit, atq; in excubiis aliquandiu fuit. Somno deinde oppressus, vbi noctis & quietis idem finis fuit, & ille sese aliis in locis (processerat enim illa) esse intellexit: percepta bestiae facie admirationem cum scientia nouæ naturæ commutauit. Iul. Scaliger.

De cibo
et alimē-
to ex te-
studini-
bus.

Prouerb.
χαλῶν
κρέας ἢ
φαγεῖν ἢ
μὴ φα-
γεῖν.

Amazones lacertis ac testudinibus & id genus bestiis vescantur, Cælius. Tortuæ caro est tarda digestionis, & generat cholera nigram, Rafis. Caro testudinum inter carnem quadrupedum & piscium ambigit, Stephanus Aquæus & Baptista Fiera. Testudines insigniter nutriunt vt docuit Conciliator, Cælius. Qui citò obefare voluerint equos, tortucas cum pabulo molli decoquunt, vnde equis magna sed falsa pinguitudo accedit, Albertus. Aloysius Cadamustus Navigationū suarum cap. 40. de insula quadam Noui orbis scribens, Erant ibi (inquit) testudines innumera, quibus pro tegmento natura vastissimas testas dederat, magnitudinis tantæ, vt pro clypeo non ineptè sufficerent. Nostri itaq; esculentis huiusmodi oblectati plurimum, exenteratis testudinibus multijuga eduliorū genera parabant, asferentes eis aliàs se solitos vbertim vesci, & cum primis in sinu Argino, qui huiusmodi testudinibus scater: hortabatur q; vt ego eis vesci vellem. Est autem cibum inibi insuetum, vt cōplura experirer. visus est non insuauis. albicat enim caro hæc, nec multum est ab similibus vitulinis carnibus: si fragrantiam & saporem spectes. Hæc ille: Videntur autem de marinis tantum intelligenda hæc verba. Obseruatum nobis de testudine illud quinto Halieuticōn ex Oppiani interprete: Testudine, inquit, si quis vescatur degluuiate παροισίως, multum inde iuuari: Si verò *μὴ παροισίως*, lactationem fieri manifestam, enata inde parœmia, χαλῶν κρέας ἢ φαγεῖν ἢ μὴ φαγεῖν, testudinea carne aut vescendum, aut non omnino vescendum. Paucitas strophos facere narratur, id est tormina: copia verò detergere atq; expurgare, Cælius. Ἡ δὲ χαλῶν κρέας φαγεῖν ἢ μὴ φαγεῖν, senarius prouerbialis à Demone quodam, vel (vt alij) Terpsione vsitatus: in eos qui negotium aliquod subeunt quidem, sed nimis cunctanter. (sic enim emēdo viciosam Suidæ & Apostolij lectionē, vt legā, ὅτι τῆς ἑσπερίων μὲν τὸ κρέας, καὶ φαγεῖν οὐδὲν ἔστι.) quoniam hæc carnes si parca sumantur, ventrem torquent: si copiosius, purgant. Conuenit hic trimeter (inquit Erasmus) in eos, qui negotium susceptum frigide ducunt, neq; explicantes, neq; relinquentes. Sunt qui putent hoc dictum ab auctore Terpsione profectum esse: quorum est Athenæus lib. 8. declarans hunc primum præcepisse de gastrologia: æditi regulis per quas liqueret à quibus esset abstinentum, quibus contra vescendum. Inter quas erat & hæc de testudine, Ἡ φαγεῖν ἢ μὴ φαγεῖν. Addunt testudinis carnem si modicè edatur, ventris tormina facere: rursus si copiosè, lenire. Nam pleræque res sunt, quas si facias acriter, plurimum conducunt: si ignauiter, efficiunt. Plinius testudinem decisis pedibus, capite, cauda, & intestinis exemptis, reliqua carne ita condita vt citra fastidium sumi possit, inter hydropis remedia ponit. Simili modo decoctam, antidotum esse scribit, aduersus fastidium aut cruditatem ex melle obortam, auctorem citans Pelopem. Eodem sanè modo serpentes etiam edendi parabantur, vnde apparet veteribus nisi remediorum gratia, hunc cibum, vt ranarum quoq; ferè inuitatum fuisse. Aristoteles certè testudinis iecur vitiatum esse scribit, vt reliquum corpus eius prauum temperamenti. Testudines in cibo ætate nostra multum appetuntur, & inter delicias quidem: quod miretur aliquis, cum Apicius ueliciarum omnium pater, nullam earum in scriptis suis mentionem fecerit. Videtur sanè cibum ex eis insalubris nec sine periculo, à quo ferè ipsa natura nos absterreere debebat, quæ ad eò deforme & vel ipso aspectu aduersum nobis hoc animal (capite & cauda, serpentibus simile: pedibus, lacertis) produxit. Hoc etiam illi qui his scilicet deliciis fruuntur, fateri videntur, multis illis & variis condimentis quæ adhibere solent, tanquam sine illis vel non placeret hic cibum, vel noxius foret. Nam quod ad morbos quosdam commendatur, hoc ipso conuincitur, eam pro medicamento potius quàm alimento homini datam. Hoc intelligens Oppianus lib. 5. de piscibus, modicum eius vsum nocere dixit inductis torminibus, copiosum iuuare ac ventrem subducere, Hæc ferè Steph. Aquæus in libello Gallicè ædito de testudinibus, ranis, &c.

Ait

Ait autem se non simpliciter hunc cibum damnare, sed nimiam vel curiosam eius & in deliciis affectationem. Porro locum quem citat ex quinto Oppiani de piscibus, ego nusquam reperio. nihil enim aliud eo in libro Oppianus, quàm de capiendis testudinibus marinis docet. quare vel interpreterem in quintum de piscibus Oppiani, ex quo etiam supra quædā à Cælio descripta retuli: vel Athenæi octauum dicere debuit. Sed de cibo è singulis testudinum generibus, terrestri, aquatico & marino, in singulorum historia dicitur.

Remedia ex testudine tota. Leonellus Fauentinus remedio cuidam ad phthificos carnem testudinis admiscet, aut eius loco pulpam phasiani cancorum ve. Hydropicis medetur testudo decisis pedibus, capite, cauda, & intestinis exemptis, reliqua carne ita condita, vt citra fastidium sumi possit, Plin. Ciconiarum, echinorum, & testudinum carnes ceu proprietate quadam articularum doloribus conuenientes, non damnare, Manard. 18. 4. Vriticæ semen Apollodorus affirmat salamandris contrarium esse cum iure decoctæ testudinis: item aduersari hyoscymo, & serpentibus & scorpionibus, Plini. Si ex melle syncero (non venenato) fastidium cruditasve quæ sit grauissima incidat, testudinem circuncisis pedibus, capite, cauda, decoctam, antidotum esse autor est Pelops, Idem. Testudo (terrestris, Demetrius) & lacerta in cibo faciunt vt accipitres citius mutent pennas, Crescentiensis. Falconibus malè affectis, ranam aut testudinem, &c. in cibo dari iubet Albertus. Puluis tortuæ in collyrio adhibitus cæcitatem inducit per albedinem quæ provenit in oculis, Rafis. Quod si in lebetem balnei tortuca proiciatur, quotquot illic balneantur, obcæcabuntur, Idem. ¶ Si pili iumentorum tardius creuerint, viuam testudinem supra farmenta combures, & cineres eius in nouum cacabum mittes, additis vniciis tribus aluminis crudi, medullæ ceruinæ quod sufficit, & vino infuso decoques, & diebus plurimis impones, reuocare pilos creditur, Vegetius artis veterinariæ 2. 63. & Pelagonius cum Hippiatris Græcis cap. 55. Tortuca cremata & trita cum albumine oui, aut lacte asinæ, si ventri, vberibus, aut femoribus mulieris illinatur, fissuras abolet, Rafis. Vide in terrestri infra.

Sanguis testudinis ad remedia colligitur hunc in modum, vt docetur in libro vulgari Nicolai Præpositi, ex Bulcasi de præparat. medicamentorum. Testudinem aquæ (non exprimit dulcissime an marinæ, sed parum interesse puto, cum terrestris etiam testudinis sanguis in vsu sit) supinam pone in paropside, & absconde caput eius subito, & sanguinem effluentem collige, & cum coagulabitur, tege paropsidem cum cribro ex setis vel ex panno lini, & expone Soli donec deficcetur, & serua. Vide infra in Testudine marina. Plinius testudinis terrestris sanguinem farina excipi iubet, & pilulas inde fieri, quæ cum opus sit in vino dentur contra venena serpentium. Testudinis tum marinæ tum terrestris sanguinem venenis resistere legimus. Testudinis sanguis cum aliis quibusdam miscetur pro medicamento aduersus scorpiones & morsu noxias feras apud Galenum lib. 2. de antidotis. Testudinis sanguis exiccatus cum syluestri cumino potus, mirabiliter facit contra viperæ morsum, Aetius. Vide in Marina. Cimicem cum sanguine testudinis vtiliter illini morsibus quos serpentes infixierint, aliqui prodiderunt. Aduersum malidem, sic dictum morbum pestilentem in bubus: Paribus casæ myrrhæq; & thuris ponderibus, tantundem sanguinis marinæ testudinis miscetur, cum vini veteris sextariis tribus, & ita parua res (per naves, legendum) infunditur. Sed ipsum medicamentum pondere sex vnciarum diuisum, portione æqua per triduum cum vino dedisse fat erit, Columella & Pelagonius in Hippiaetricis Græcis cap. 4. vbi sic legitur, *τὸ τετράκιον βουβί- μαιος τὰς δύο ὄγγυλας εἰς ἑκατοήσας, καὶ στένεγμα ἑπὶ ἡμέρας τρεῖς.* Sanguinem marinæ testudinis colliges, & cum vino per os dabis: quam quia inuenire difficile est, vulgarium testudinum prodesse æstimant, quod vtrum bene opinentur vsus viderit. Nam auctores de terrestri (marina, legerim) testudine tractauerunt, Vegetius, & c. vt in Boue C. recitauimus. nam medicamentum cum casia, myrrha & thure, hic absque testudinis sanguine infundit. Vide infra in terrestri testudine G. Porrigini depellendæ, Prodest & tarda demptus testudine sanguis, Serenus. Vide infra in Marina. Ad defluuium capillorum & ophiasin, Nonnumquam variant macula, paruisq; parumper Orbibus aspersum ducit noua vulnera tempus, & c. Tu testudines mala permulcetò cruce, Idem. Vide in Terrestri. Ad achoras, Apollonius (citante Galeno lib. 1. de compos. sec. loc.) testudinis sanguine caput illini iubet. Sed hoc pharmacum, inquit Galenus, curiosum & superuacaneum est, neq; vnquam tetaui eius periculum facere. Ignem sacrum, cuiuscumq; generis testudinum sanguine illini quidam iubent: item capitis vlcera, & verrucas, Plin. Vt pili alarum adolescentium non nascantur, euulsis illis, illinatur loca sanguine ranarum vel testudinum, mixto cum ouis formicarum, vel cum oleo stellionis, Elluchasem. Collyrium cum sanguine tortuæ factum excæcat, & similiter sternutationes cum eodem factæ, Rafis. Arnoldus de Villanoua sanguinem testud. per se vel cum vino potū, aduersus epilepsiam commendat. Rafis non simpliciter, sed agrestis (id est terrestris) testudinis sanguinem in hoc morbo laudat. Vide infra in terrestri & Marina quoque. Praxagoras in Epilepsia, cum accessionem viderit comoueri, deprimit partes quæ fuerint in querela, & sanguine testudinis aut aliis quibusdā defricat, quod ipsum facientem Cælius Aurelianus reprehendit. Aliqui sanguinem testudinum lethargicis illinunt, Plin. Testudinis sanguis diu ore contentus, dentes (motos) corroborat, Galenus Euporist. 2. 12. Vt vino non

Remedia
ex testudi-
ne tota.

Ex cine-
ribus.

Ex san-
guine.

I iij

Χελώνιον, labellum, Etymologus: & idem quod **χελώνιον**, teste Hesychio. Ruellius ex Hippocraticis Græcis cap. 34. & 108. **χελώνια**, labra trāstulit. **Χελώνιον**, **χημών**, (forte **χειλῶν**.) & **Χελώνια**, **χηλῶν**, (forte **χειλῶν**, aut **χηλῶν**, id est vngulæ. nam **χελώνη** alioqui pars est **ὀπλής**, id est vngulæ solidæ. chela verò vngula bifurca est.) Hesych. **Χελωνάζειν**, **χηλῶνάζειν**, Hesychius & Varinus, id est irridere, subfannare. **Χελών**, piscis è mugilum genere apud Athenæum, nimirum à labiorum magnitudine. Nicander **χελείας**, labibula serpentium vocavit, **ὄχι**, τὸ χελιδνῶν αὐτῶν τὸς ὄφεις, vt Scholiafles annotauit.

Testudo nummus Peloponnesium. Icon. Lego (apud Pollucem lib. 9.) Peloponnesium nummum fuisse quendam ab incusa animalis forma chelonem, id est testudinem nuncupatum. Nam obolum Eupolis callichelonum appellauit, veluti testudinem dicas pulchram. Hinc emanauit illud, **Τὰν ἀρετῶν καὶ τῶν σοφῶν νικῶντι χελώναι.** Quod est, Virtutem ac sapientiam testudo superat, Cælius. **Χελώνιον**, τὸ ὑποπόδιον, καὶ Πελοποννησιακόν, (addiderim νόμισμα,) Hesych. Varinus. **Καλλιχελώνος** obolus inculptam habebat testudinem, Hesychius & Varinus. Erasmus carmen ex Polluce iam recitatum prouerbiale facit, quo velut ænigmatē innuatur, pecuniam longè plus posse, quàm aut virtutem aut sapientiam. Consimili figura (inquit) dictum & illud multas noctuas sub tegulis latitare, & hos in lingua. ¶ Testudo apud veteres fecretia ac silentij symbolum fuit. Hoc enim argumento Eliensibus Phidias Venerem fecit, quæ testudinem calcaret, opertius implicatiuſq; commonstrans, esse muliebris decoris ædes custodire ac silentium, (silentium ac tardum & lentum sermonem, Step. Aquæus,) Cælius è Plutarchi nuptialibus præceptis, vnde & Stobæus citat. Iuxta forum Eleorum templum, est Veneris Vranix, id est Cælestis, cum simulachro dexæ quod Phidias partim ex ebore partim ex auro fabricauit, cuius pes alter testudini insitit. Cæterum in crepidine nemoris ibidem, Venus est Pandemos, id est popularis, quæ capro æneo insidet, Paulanias in Eliacis. **Τὸ τῆς ἀφροδίτης ἐν Ἠλιδι ἀγάλματι Φειδείας τὴν χελώνην παρέθηκεν, ὡς τὰς μὲν παρθένους φυλακῆς δεομένης, τὰς δὲ γαμήλαις οἰκείαν καὶ σωπτικὴν ἀρέπην, Plutarchus** in libro de lide. ¶ Chelonium inter cyclamini nomenclaturas apud Dioscoridem reperio.

Chelonia insula. ¶ Chelonia insula in rubro mari, gentile similiter, Stephanus. Chelonates promontorium Achaixæ, quod Ptolemæo Chelonita dicitur, Idem. Post Cyllenem Chelonatas est promontorium, signum ex tota Peloponneso maximè in occasum protensum, Strabo lib. 8. Et rursus, In medio Chelonatæ à Cyllenæ spatio Penius effunditur.

Superstitiosa. ¶ **Chorus Vespærum Aristophanis** aculeos cuidam minitur his verbis, **Ἄλλ' ἀφίει τὸν ἀνδρῶν: εἰ δὲ μὴ, φημ' ἐγὼ τὰς χελώνας μακαρίων τε δέμας.** osseum enim testudinum tergus aculeis vespærum pungi non potest. Volaterranus testudinis conuexum dixit pro testa eius.

Prouerbia ex testudine de sumpta. ¶ **Aliqui tradunt**, incredibile dictu, tardius ire nauigia, testudinis pedem dextrum vehentia, Plinius. Si quis posuerit dorsum tortuæ euersum super ollam, non bulliet olla, Rafis.

Aquilæ testudo vincit. ¶ **Osseum** μὲν ἐς φρένας ἦλθε κραταίρειοιο χελώνης. Ἐφορδύθη ἐν χαλκῷ ἀμ' ἀρνέοισι κρέασιν, &c. Oraculum Cæclo Delphis responsum, Suidas in Κροίσος, ex primo Herodoti.

Testudine equus insequitur. ¶ **Trogodytæ** testudines consecrarunt, Gyraldus. sed hoc de marinis intelligendum.

PROVERBIA. Aquilam testudo vincit, Vide infra in terrestri. Testudinem equus insequitur: conueniet vti cum rem præposterè & absurdè geri significamus: finitimum illi, Testudinem pegaso comparas: & Citiu testudo leporem præuerterit, Erasmus. Vide in Equo inter prouerbia. Testudines edendæ aut non edendæ. Vide superius in F. Ipsi testudines edite qui cepistis: **Ἄνθρωποι χελώνων ἐσθίουσιν, οἵ τε οἰσίουσιν.** In eos iacitur, qui posteaquam incòsulte quippiam adorti sunt, aliorum implorant auxilium, quos suo negotio admisceant. Parcemiam ex huiusmodi quodam apologo natam existimant. Piscatores aliquot iacto reti, testudines eduxerunt. Eas cum essent inter se partiti, neque sufficerent omnibus comedendis, Mercurium fortè accedentem inuitarunt ad conuiuium. At is intelligens se nequaquam humanitatis gratia vocari, sed vt eos fastidito cibo subleuaret, recusauit, iussitque vtriusque suas testudines ederent, quas cepissent, Erasmus. ¶ Prius testudo leporem præuerterit, **Πρότερον χελώνη τὸν δολφίνον μετὰ τὴν δολφίνου, de re neutiquam verisimili, Erasmus.** Aëtopus fabulatur quòd testudo leporem cursu vicerit, vt pigros ad laborem impelleret, & veloces (ingeniosos) à torpore deterreret, Io. Tzetzes. ¶ Quàm curat testudo muscas, **Ὅσον μέλει τῇ χελώνῃ ἐμελεῖν ἢ χελώνη μωῶν τὸ τῆς παροιμίας, Testudini nihil nocere possunt muscæ propter testam qua munita est. Cōfine illi, Non curat culicem elephantus. Lepidius erit ad res animi detortum, Animus virtute ac philosophia munitus, nihil plus timet fortunæ incursum, quàm testudo muscas, Erasmus.** Huc pertinet quod superius in b. recitauit ex Vespis Aristophanis. Refertur à Suidas in **Χελώνη**.

Testudine pegaso comparas. ¶ Testudinem Pegaso comparas, **Χελώνη Πηγάω συγκρίνεις:** de rebus nequaquam inter se conferendis. Pegalus equus erat volucer, si fabulis ereditimus, testudine nihil tardius, Erasmus. ¶ Testudines vincunt sapientiam & virtutem, Vide supra in a. inter icones. ¶ Domus amica, domus optima: **Ὀἶκος φίλος, οἶκος ἀριστός.** Nusquam commodius, nusquã liberius, nusquam lautius homini viuere contingit, quàm domi. Quidam per iocum detorquent ad testudinem, de qua fertur apologus humifmodi. Iupiter cum animantium omne genus ad nuptias rogasset, venissentq; reliqua, præter vnam testu-

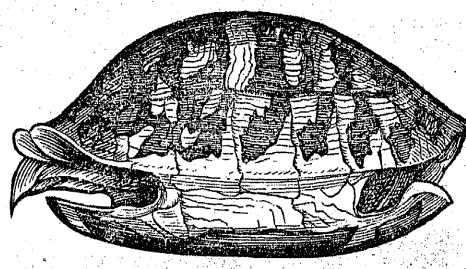
testudinem (nam hæc peracto conuiuio tum demum aduenit,) Iupiter admirans percunctatus est, quid nam illi fuisset in mora. Atq; illa respondit, **Ὀἶκος φίλος, οἶκος ἀριστός.** Iratus ille, iussit vt quocunque iret, domum suam secum circumferret. Ad Apologum alludit M. Tullius in Epist. quadam ad Dolobellã: Hæc loca venusta sunt, abdita certè, & si quid scribere velis ab arbitris libera, sed nescio quomodo **οἶκος φίλος.** Itaque me referunt pedes in Tusculanum. Huc adscribendum quod refert Plutarchus in vita T. Flaminij. Is dehortans Achaicos ne sibi vindicarent infulam Zacynthiorum, dicebat, **κινδυνεύειν ἐν ὕπνῳ εἰ χελώναι προῖσιν τὴν κεφαλὴν τῆς Πελοποννήσου ἐστεινωσιν.** Id est, Periculū ipsis fore, quemadmodum testudinibus, si longius à Peloponneso proferrent caput. His non dissimilia T. Liuius de bello Macedonico libr. 6. vbi sic loquitur Quintius: Si vilem possessionem eius insulæ censerem Achæis esse, autor essem S. P. Q. R. vt eam vos habere sineret. Cæterū sicut testudinem, vbi collecta in suum regumen est, iuram ad omnes ictus video esse: vbi exierit partes aliquas, quodcūque nudauit, obnoxium atq; infirmum habere: Haud dissimiliter vobis Achæi clausis vndique maris, quod intra Peloponnesum est, termino, ea & iungere vobis, & iuncta tueri facile: si semel auditate plura amplectēdi hinc excedatis, nuda vobis omnia quæ extra sunt, & exposita ad omnes ictus esse, Hæc omnia Erasmus. **Τῆ τῶν ῥηνῶν χελώνας ἀμύδμονα, Οἶκος γὰρ ἀριστός ἀλαθείας καὶ φίλος, Cercidas** in Hemiambis apud Stobæum in sermone de Tranquillitate.

¶ Mulieris famam, non formam vulgatam esse oportere, emblema Alciati.

Alma Venus quam hac facies, quid denotat illa Testudo, molli quam pede dina premis?
Me sic effinxit Phidias, sexiumq; referri Fœmineum nostra iussit ab effigie.
 20 *Quodq; manere domi, & tacitas decet esse puellas, Supposuit pedibus talia signa meis.*

DE TESTVDINE TERRESTRI.
 Testudinis terrestris putamen tantum hoc tempore habuimus.

TESTUDO terrestris est, quæ nec in dulci nec in salso humore degit, nec in cæno & paludibus, sed locis siccis. Recentiores aliqui paludum Latini vocauerūt etiã syluestrem, campestem, agrestem & nemoralem. Græci **χελώνη χερσαία.** Sunt & terrestres, quæ ob id in operibus chersinæ vocantur, Plinius. Nicander **ἔρπει** dixit, Oppianus **ἔρσειφοιτον**, id est montanam. Videntur autem montanæ cæteris terrestribus maiores fieri. Vide infra in E. Galli **tortue des boys**, id est testudinē syluarum appellant. Sed conuenient ei eadem nomina quæ supra in Testudiæ simpliciter retulimus.

40 Testudines terrestres in Africæ desertis reperiuntur, Plin. In quadam Libyæ parte (in Mauritania) in campis testaceorum multitudinem esse dicunt, Strabo lib. 17. Terrenæ testudines apud Indos gignuntur magnitudine maximarum glebarum, quæ in altis arationibus terræ non difficilis excitatur, bene penitus intrante aratro, & sulcum facillimè proficidente, & glebas in excelsum excitante. Eiusmodi testudinum genus aūt testas exuere: ac sanè eadem ab agricolis sic lignonibus abstrahi, quemadmodum vermes ex verminosis locis, Ælianus de anim. 16.4. Parthenius mons Arcadiæ testudines exhibet, Paulanias. Et rursus, Soron & alia querceta Arcadiæ, ingentii magnitudine testudines alunt. ¶ Terrestrium testudinū tergus luteo & nigro colore pulchrè distinctis spatiis variare vidi, ferè instar pellis salamadræ. Testudines quas nos marinas dicimus, albo cortice tectas, & nigris quibusdam signis vermiculatas, ex mari non sunt, sed maritimis nemoribus & sabulosis. nostra autè nemora & fouearum aquæ nigras faciunt, Brassauolus. **Σαρῶς γὰρ ἀπὸ τοῦ σφιστε χέλειον Αἰόλον,** Nicander de testudine à Mercurio reperta. ¶ Terrestres quadrupedes ouiparæ, vt lacerti, testudines, &c. pulmonem habent exiguum & siccū, sed aptū ampliari ac extumescere cum inflatur, Aristot. Vrina carum ad remedia quædam commendatur. Hanc Plinius aliter quàm in vesica dissectorum inueniri posse non arbitratur. Testudo tam aquatilis quàm terrestris, habent in quod meatus contingant, & quo per coitum adhæreant, Aristot. Pulmonem ac ventrem habent ita, vt omne genus terrestre ouiparum, Idem.

Testudines terrestres testæ elegantioris, amant agros in quibus fruges consistæ sunt, vt audio, nimirum quòd frugibus vescantur: nam & domi quidam eas cistis inclusas farina nutriunt. Cochleas quoq; & lumbricos ab eis edi aiunt. Sunt & montanæ. Arrianus in insula quadam maris rubri

vbi reperiuntur.
 In Africa.
 In India.
 In Arcadia.
 Descriptio testudinis terrestris.

Cunila. χελώνη ὀρεινή haberi scribit Nicander testudinem montanam κωτιστόμων cognominat, quod cytisum depascatur: non enim probro Scholiastæ interpretationem, non ad cytisum sed cytinis mali Punicæ flores, hanc dictionem referentis. Testudo cum viperam ederet, mox cunilam (origanum) edit: quod cum ita sæpius factum animaduertisset quidam, cum gustata cunila viperam testudo repeteret, herbam euulsit, quo facto testudo interiit, Aristotel. in historia animalium, & in Mirabilibus: & Zoroastres in Geoponicis 15. Testudo cunilæ quam bubulam vocant pastu, vires contra serpentes refouet, Plinius. Aelianus vel ipse, vel deceptus eius interpres Gillius, organum & cunilam tanquam diuersa remedia testudini aduersus viperæ esum memorat. Testudo cum organum ederet, viperam præclare contemnit. Quod si eius facultatem non assequatur, comesta ruta contra hostem armatur. Iam si vtriusq; facultate caruerit, à serpente exeditur planeq; conficitur, Aelianus. Cunila bubula se muniunt testudines cum serpentibus pugnaturæ, quidamq; in hunc usum panacem vocant, Plinius. Testudines terrestres sunt in Africa desertis, qua parte maxime sitientibus harenis squalent, roscido (vt creditur humore viuentes: neq; aliud ibi animal protuenit, Plinius. ¶ Testudo tum marina tum terrestris in dorsum inuersa, ad pristinum statum redire non potest, Oppianus. ¶ Omne hybernium tempus testudo intra terram abdita manet immobilis: cuius naturam non ignorant homines, eam ineunte hyeme terræ operimento obducunt: post vero hyemem ibi locatam ac sitam, vbi terra obruerunt, reperiunt, sine cibo totam hyemem traduxisse: ¶ Quadrupes ouiparæ pedestres, eodem coeunt modo quo ea quæ animal generant, mare superueniente: vt testudo tam aquatilis quàm terrestris: habent verò in quod meatus cõtingant, & quo per coitum adhæreant, Aristot. Testudines montanæ ex ventis concipiunt, vt & coturnices, Scholiastes Nicandri vbi poeta κωτιστόμων testudinem cognominarat, quasi ipse legerit κωτιστόμων, aut similem quandam vocem, ἄπο τῆς κώβης οὐτὴ ἀνέμων. Ex terrenis testudinibus mas ad venerem inflammatus est. Demonstratus sceminam humi ad coitum stratum ait supinam iacere, deinde expleto coitu, propter testæ magnitudinem cum se conuertere non queat, escam paratam à marito relinquit cum aliis animalibus, tum aquilæ: (Vide supra in Testudine in genere D.) vnde fit, vt mares eas ad coitum ideo illicere non possint, quod sceminæ magna moderatione libidines contineant, & salutem voluptati anteponant. At enim mares mirabili quadam natura illecebram amatoriam, & omnis metus obliuionem afferentem sceminis iniiciunt: neq; tamen huiuscemodi illecebræ sunt cantionculæ, quales Theocritus, pastoritiæ lusionis compositor, nugatur: sed occulta herba, cuius neq; ille nomen se scire dicit, neq; alium cognoscere confitetur. itaq; mares eam ore continentes, ad libidinem sceminas alliciunt: & quæ antea fugiebant, nunc exardescunt ad coitum, & nullo de se timore afficiuntur, Aelian. 15. 19. ¶ Oua non modo incubare solo aspectu dicitur, sed etiam ad exclusionem perducere, Gillius. Sed authores de marina tantum hoc scribunt, vt in eius historia dicitur. Aliqui è vulgo putant quòd oris spiritu afflando, ea maturet. ¶ Testudo latibulis tegitur, senectutem verò non exuit, Aelianus. Et alibi, Testudines terrenas apud Indos aiunt testas exuere.

D. Testudo contra viperas & serpentes pugnat. Vide in C. ¶ Aquilæ vt morbis quibusdam occurrant, testudines comedunt, Oppianus in Ixeuticis. Testudines terrestres sceminæ in coitu supinæ iacent, quo peracto cum se conuertere nequeant, præda cum aliis animantium, tum aquilæ relinquuntur, Aelianus: Χελωνοφάροι ἀέροι πνεες, Helych. & Varinus. Tertium aquilarum genus anatariam vocant, &c. ingenium est ei testudines raptas frangere è sublimi iaciendo: quæ fors interemit poetam Aeschylum, prædictam fati (vt ferunt) eius diei ruinam, secuta cœli fide cauentem, Plinius: & Suidas in χελώνη, vbi Aeschylum, sic oppressum annorum quinquaginta octo fuisse refert. Sotades apud Stobæum hoc ei scribenti accidisse ait. Terrenas Testudines à se comprehensas ex alto deicientes aquilæ ad saxa allidunt, & ex contrita Testudinum testa extractam carnem exedunt, conficiuntq;. Itaq; Aeschylus Eleusinius Aeschylus tragicus poeta de vita migrasse dicitur. Cum enim is in saxo sedens (in agro apud a testudine ex alto dixerat, Gyraldus) ex consuetudine institutoq; suo & philosopharetur, & scriberet, eius caput à pilis deiecta in nudum, aquila saxum esse arbitrata, testudinem, quam in sublime extulerat, in id ipsum deiecit, & fixerit. De Aeschylis interempto ab aquila anataria, meminerunt Valerius Maximus lib. 9. & Gellius lib. 13. & lib. 7. Idem hoc versiculo Sotades testatus est: Αἰχμὸν δὲ γράφον πῖπτε πῖπτε γελώνη.

E. Testudines aliqui in hortis alunt, vt purgant eos à cochleis & lumbricis. ¶ Parthenius mons Arcadiæ testudines exhibet, ad compingendas lyras aptissimas, Pausanias. Arcadium querceta ingenti magnitudine testudines exhibent, ex quibus lyras conficeres, æquales illis quæ ex Indica testudine componuntur. Idem in Arcadicis. Et rursus, Soron & alia querceta Arcadiæ, ingenti magnitudine testudines alunt, ex quibus lyras conficeres, æquales illis quæ ex Indica testudine componuntur. (Sed de testudine musico instrumento diximus supra in Testudine in genere H. a.) Dioscoridis insula in mari rubro fert testudinem veram, & terrestrem, & albam: & plurimam excellentem, ac testis maioribus.

ioribus. montanam quoq; maximam, & teste crassissimæ, Arrianus. Vide supra in Testudine in genere cap. 5. Sunt & terrestres, quæ ob id in operibus chersinæ vocantur, Plin. & 32. 4. Geminus, inquit, similiter (vt fibrorum) victus in aquis terræq;, & testudinum, effectus quoq; pari honore habendi, vel propter excellens in vsu pretium, naturæq; proprietatem. Vide mox in G. ab initio.

F. Tortuca terrestris magis est tēperatæ carnis quàm aquatica. neutra tamen est venenosa: sed vtraq; in cibo multum impinguat. Dicunt tamen quidam quòd si quis super renes mortuæ tortucæ calcauerit, veneno inficitur, Albert. Testudines aquaticæ meliores sunt quàm terrestres, pro equis qui cum satis pabuli absument non proficiunt, Laur. Rufius. Terrenæ testudines in India maximæ gignuntur, eademq; non amaræ vt marinæ sunt: sed & suauis & pingues habentur earū carnes, Aelian. Amputato capite pedibusq;, ex iure in cibo sumuntur contra morbos quosdā, vt mox in G. referetur.

G. Geminus similiter (vt fibrorum) victus in aquis terræq;, & testudinum, effectus quoq; pari honore habendi, vel propter excellens in vsu pretium, naturæq; proprietatem, Plinius: Videtur autem sentire, effectus in re medica siue ex terrestri, siue ex aquatica testudine eisdem haberi: & testudinem amphibium animal non minus celebre esse quàm fibri sint, cum non ad remedia tantum diuersæ eius partes, sed etiam ad ornatissima opera tegumentum tum terrestris tum aquaticæ requiratur. Oua sanè testudinis vel marinæ, vel terrestris similiter, contra salamandræ venenum commendantur: & itus coctum ex suilla pingui cum testudine vtrauis, auctore Nicand. Et pro sanguine marinæ testud. vulgarium sanguinem prodesse existimant quidam, (vt ex Vegetio citauimus in testudine in genere.) Quare etiam cætera remedia ex eis ferè indifferentia esse aliquis suspicetur. Aquilæ testudines pro medicamento vorant, Oppianus Ixeuticis. Testudines aquaticæ meliores sunt quàm terrestres, pro pro equis qui ex pabulo satis copioso parum aut nihil proficiunt, Rufius cap. 156. Vide paulò ante in F. Idem Rufius cap. 165. testudines ad tussim siccam equorum laudans, sic scribit: Testudines abiectis capitibus, caudis, pedibus & intestinis in aqua coques donec carnes ab ossibus separentur, & aqua bene pinguis fiat. Hac aqua equum potabis, ita vt aliud nihil bibat antequam eam absumperit. Carnes si quæ remanserint, mixtas cum annona equo in cibo dabis. hoc facies donec equum videas curatum. Et quamuis terrestres testudines bonæ sint, aquaticæ tamen præferuntur. Idem cum limacibus facere potes. Amatus Lusitanus pro puella quadam ventriculi erosione chronica cum destillatione capitis & tussi ingenti sicca, inter cætera tale remedium præscribit. Testudines nemorales duæ bulliant in aqua feruentissima, demptis corticibus: deinde lauentur vino, ac postea aqua hordei vel rosacea: tandem interanea pulpamenta dicta, cum infra scriptis rebus coquantur. Rec. florum boraginis, capillorum Veneris, sem. melonis, lactucæ ana vnc. semis. Radicum petroselinii, boraginis, ana ḡ. j. tragacanthi, gummi Arabici, amyli. glycyrrhizæ ana drach. semis. Pinearum mundatarum, amygdalarum albarum, pistaciorum mundatarum, ana drach. duas. Bulliant in libris sex aquæ ad consumptionem mediæ partis, & colentur. Huius decocti quinque vncias cum vna syrupi violacei quotidie ieiuna bibat. Syrupum quendā de testudinibus terrestribus cum aliis remediis parandū Guaynerius describit in curatione febris hæcticæ: Item liquorè ex capo galli, aut iisdem testudinibus aut limacibus destillandum. Testudo terrestris vsta tota, & cum melle sumpta, vetustissima leucomata

continud purgat, & dolorès nubeculasq; illita sanat, Author Keranidum. Testudinem captam ex aridis locis (alij testudinem simpliciter nominant) accipitrida in cibo. sic enim pennas citius mutabit, & pulciores habebit, Demet. Constantinop. ¶ Terrestrium carnes suffusionibus propriè, magicisq; artibus refutandis, & contra venena salutare produntur. Plurimæ in Africa. Hæ ibi amputato capite pedibusq; pro antidoto dari dicuntur: & ex iure in cibo sumptæ, strumas discutere, ac lienes tollere: Item comitiales morbos, Plin. ¶ Testæ crematæ cinis cum vino mixtus chimetla sanat: & cum butyro veteri solutus, carbunculos curat, Author Keranid. Tegumenti cinis vino & oleo subactus, pedum rimas vlceratq; sanat, Plin. Rafis testudinis simpliciter cinerem cum albumine oui aut lacte asinino, fissuras in ventre, vberibus & femoribus mulierum sanare prodidit. Squamæ è summa parte derasæ, & in potu datæ venerem cohibent. Eò magis hoc mirum, quoniam totius tegumenti farina accendere traditur libidinem, Plin. ¶ Sanguis testudinis terrestris additur acopis quibusdam arthriticis Asclepiadæ apud Galenū de compos. medic. sec. genera lib. 7. Et apud Aetium lib. 12. cap. 44. testudinum decem sanguis acopo ex rubetis adicitur. Vide in Rubeta G. Testudinum terrestrium decem sanguis apud Galenum de compos. medic. sec. genera lib. 7. (vnde Actuarius etiam mutuatus est) miscetur Acopo Piscatoris primo: secundo verò simpliciter testudinum plurius sanguis cum rubetis quinque, &c. Testud. terrestr. sanguinem eorum traquunt prodesse comitialibus, Dioscorid. Rafis, & auctor Keranid. Auicenna in eundem usum cum vino bibi iubet: & alibi caput purgium ex eo fieri. Vide supra in Testud. simpliciter. Sanguis earum claritatem visus facit, suffusioneq; oculorum tollit: (Non igitur verisimile est quod apud Rasim legitur, collyrium cum sanguine tortucæ factum excæcare. Et contra serpentium omnium, & araneorum & similibum, & ranarum venena auxiliatur, seruat sanguine in farina pilulis factis, & cum opus sit in vino datis, Plin. Sed de seruando sanguine testu-

Efus testudinis terrestris.

Remedia ex testudine amphibium animal non minus celebre esse quàm fibri sint.

Ex carnis.

Ex testarum cinere.

Ex sanguine.

dinum simpliciter, diximus supra in Testudine in genere, initio cap. 7. Sanguis testud. terrestr. potus, ab echidna vel scorpione percussos, summè adiuuat, Author Kœranid. (Alij testudinis simpliciter, alij marinæ, ad eosdem ferè vsus commendant.) Cum spolio serpentis & aceto solutus, dolores aurium & vsuras sanat: Inunctus capiti alopeciam densat, & furfures abstergit, Idem. In testudine simpliciter, sanguinem eius ad capillorum defluuium, ophiasin & achôras, à quibusdâ prædicari scripsimus. Galeno curiosum & superuacaneum hoc remedium non placet. Vide infra in Marina. ¶ Testud. terrestr. iecur tritum in pello naturalibus imposito, aduersus vteri strangulatum, Galenus Euporist. 2. Ex sicore. 72. ¶ Felle testudinum terrestr. cum Artico melle glaucomata inungi prodest: & scorpionum plagæ instillari, Plin. Cum melle cicatrices & leucomata summè sanat, Author Kœranidum. Simifceatur fel tortuæ agrestis cum pari melle, & hoc collyrio illinatur aliquis triduo, mane ter, & nocte ter, conferet hoc aquæ in oculo coeunti, (suffusioni,) Rasis. Vide supra in Testudine in genere. Fel agrestis tortuæ permixtum lacti mulieris, si destilletur in nares vel aures à quibus fluit sanguis, confert, Rasis. ¶ Vrinam earum aliter quàm in vesica dissectarum, inueniri posse non arbitror: & inter ea quoque esse quæ portentosa magi demonstrent aduersus aspidum ictus singularem, efficacioram tamen vt aiunt cimibus ammixtis, Plinius. Vide in Marina G. ad finem. ¶ Oua durata illinuntur strumis & vlceribus frigore aut aduisione factis. Sorbentur in stomachi doloribus, Plin. Oua testudinis marinæ aut terrestris cocta, profunt contra salamandram, Dioscorid. Nicander in Alexipharm. simpliciter testudinis oua commendat. Καὶ ὄρεα θέρρα (ab igne adhuc feruida) χελώνης Ἀλθαίης. Oua testud. syluestris aiunt prodesse comitialibus, & ad rissim infantium non sine experimento laudantur, Auicenna. Author Kœranidum marinæ oua in cibo sumpta lunaticos sanare scribit.

Ex sicore. 72. Ex felle. Ex vrina. Ex ouis.

H. a. Epitheta. Οὐρέην & κυπριώμιος, Nicandro. Τραχέια & ὑπερίφοτος, Oppiano. Vide supra in Epithetis Testudinis in Genere. c. Bœus scribit ex Gerano (muliere quondam inter Pygmæos insigni in gruem mutata) & Nicodamante, testudinem terrestrum natam esse, Athenæus. e. Testudinem musicum instrumentum Mercurius fabricasse dicitur reperta Testudine in Cylenc monte Arcadiæ, (nimirum terrestris) vel in littore decrecente Nilo, (nimirum aquatica.) Vide supra in Testudine in genere H. a.

b. Testudines Parthenij Arcadiæ montis, accolæ tum ipsi verentur capere, tum peregrinos tollere non patiuntur: Pani enim sacras esse arbitrantur, Paulanias. PROVERBIUM. Aquilam testudo vincit. Diogenes Laertius in vita Menedemi Philosophi, ex Achæi poetæ Satyra, cui titulus Omphale, refert hos senarios: Ἡλίοισι τ' ἀραγε τὴν πρὸς ἀδενῶν ἑλὺς, Καὶ πρὸς χελώνης ἀετὸς ἐν βραχέϊ γέγονε. Hoc est, Captus aliquando est celer ab imbecillibus. Et aquila tempore in breui a testudine. Eolus ait vsurpare solitum Menedemum in illos, qui secum in ciuilibus honoribus contenderent. Accipi potest per ironiam: aut simpliciter, vbi quis potentior arte vincit, aut quod viribus non potest, assiduitate conficit, Erasimus.

DE TESTVDINIBVS QVÆ IN AQVA dulci viuunt siue palustri siue fluente.

TESTUDO aquatica nominatur à Marcello Empirico, quod nomen commune videri potest ad omnes testudines quæ in aquis degunt, vel marinis vel dulcibus: & his siue fluentibus siue stantibus: & fortè etiam lutarias, quæ non tam in aqua quàm in cœno paludum degunt. Plinius testudinum genera quatuor numerat. Sunt enim (inquit) terrestris, marinæ, lutariæ, & quæ in dulci aqua viuunt. Has quidam è Græcis emydas appellant. Gaza Aristotelis de animalibus librorum interpret testudinem lutariam & murem aquatilem pro vno genere accipit, Aristotelis emyde, quod non probò: deceptus fortè, quod codices quidam Plinij in loco iam recitato, sic legant: lutariæ, quæ in dulci aqua viuunt, & c. Sed sic tria tantum genera essent, cum Plinius disertè genera quatuor statuat. Muris quidem nomen pro testudine, non quauis, sed aquatili aut marina apud Plinium vsurpatur, imitatione vocis Græcæ vt conitio, μύς, cuius genitiuus est μύδης, si rectè μύδης in Lexico Græcolatino vulgari legitur. mihi quidem non placet, vt neq; ὠμύς & ὠμύδης per o magnum, quas voces in Græcorum Lexicis non reperias. Author Kœranidum tamen ὠμύς legit & Aristoteles lib. 3. de partibus cap. 9. Ἐμύς, verò per epsilon scribi placet, quod à librariis fortè alicubi omissum est, aut in ω mutatū. Ἐμύς, ἔδον ἐν λιμνῇ καὶ ἐν πηγῇ γινώσκον. οἱ δὲ χελώνη πύχιστον ἔραν, Hefychius & Varinus. Apud Galenum de compositione sec. locos, lib. 2. cap. 2. ἀμύδα per alpha legitur, in verbis Archigenis. interpretatur autem χελώνη λιμναία, id est testudinem palustrem seu lacustrem. & similiter Euporiston 1. 9. Author Kœranidum de tribus duntaxat generibus scribit, terrestris marina, & palustri quam vocat emydas. Mydæ de genere testudinum à colore luteo dictæ, quæ in aquis inueniuntur, vt inquit Plinius, Niphus.

Quatuor testudinū genera. De Emyde.

Niphus. Sed apparet illum myde pro emydes legisse apud Plinium 32. 4. vbi codices antiqui emydas habent, recentiores aliqui emydas, (minus rectè.) item Aristoteles ac Theophrastus, teste Hermolao Barbaro. Et rursus in eiusdem libri caput vndecimum: Τρία (inquit) inuenio in mari quæ μύς dicuntur: primum testudines sunt, ideoq; non μύες in plurali sed μύδες & ἐμύδες vocantur. (Atqui Oppianus dicit μύδην γένος in genere plurali de testud.) Genus hoc aquatilis mus, & lutaria testudo à Theodoro, marinus mus à Plinio quandoque lib. 9. vertitur. alterum inter pisces. tertium inter ostrea pro mytulo, Hæc Hermolao. Sed marinus mus Plinij marina testudo est, (distinctius hæc tradidimus in libro de piscibus.) non ἐμύς, id est palustris aut dulcis aquæ. Et non in plurali tantum numero ἐμύδες, sed in obliquis etiam singularibus ἐμύδης, ἐμύδι & ἐμύδα rectè dici asseruerim. Iam quod Niphus ait mydas à luteo colore dictas, propter Græcæ linguæ imperitiam eum somniasse puto. Amphibia quædam propter vitium aquas relinquunt, vt phoca καὶ ὁ μύς, Theophrastus in libello de piscibus. Marinum genus μύδην, id est murium, pro testudinibus marinis, Oppianus lib. 1. de piscatione nominat: nisi fortè species diuersas esse vult, genus autem vnum: Χελώνην enim postea seorsim nominat. In Casinate fluuius appellatur Scatebra, frigidus, in quo, vt in Arcadiæ Stymphali, enascuntur aquatiles muscoli, Plin. quæ verba de muribus viuiparis accipio, qui & alibi in Arcadia aquatici esse traduntur, vt in Quadrupedum viuiparorum historia in Mure aquatico scripsimus. Quod si quis testudinem lutariam ad verbum Græcè reddere velit, χελώνη πηλαμύδα dixerit: & per aphæresin ἐμύδα. Vt eundem q; siue a siue o primam syllabam facias, id potius placet quàm monosyllabum μύς, homonymiæ vitandæ causa. Μύς enim, id est mus aquatilis etiam viuiparus est, & mus siue musculus piscis: & genus ostrei, Gaza mitilum vertit. Μύες, id est mures dicuntur tum domestici mures, tum marini, Hefychius. per marinum verò an testudinem vel piscem vel ostreum intelligat, querendum. Nemora nostra & fouearum aquæ testudines nigras producant, Brassauolus Ferrariensis. Testudinum tertium genus in cœno (vnde lutarias superius appellauit) & paludibus viuentium. Latitudo his in dorso pectori similis, nec conuexo incurua calice, ingrata vitu, Plin. Et mox, Ex quarto genere testudinum quæ sunt in amnibus, & c. sanguis instillatus crebro, capitis dolores sedat. Has superius simpliciter in aqua dulci degere dixerat. Nam in lacubus frequentius quàm amnibus aut fluuiis reperiuntur, nisi qui fluuij admodum magni sint, ita vt aqua circa ripas eorum stagnet. Idem remedium aduersus capitis dolorem emydi siue lymnææ, id est lacustri testudini Archigenes attribuit. Itaq; testudinum genera quatuor esse apparet, & lutariam ab emyde diuersam, quod Gaza & alij quidam non animaduertent. Marinæ etiam testudines, auctore Plinio, circa Phœnicium mare statò tempore in amnem Eleutherum se recipiunt. Testudines India in Gange fluuio fert maximas. ¶ Testudinem fluuialem Lusitani gagado vel gagado vocant, cæteri Hispani galapago Itali gatandre de aqua. Sed nomina testudinis in genere, supra nobis enumerata, huic etiam attribui possunt.

B. Testudines Heluetia etiam in lacubus quibusdam habet: Tigurinus quidem ager in exiguo lacu iuxta Andelsingam pagum. In Gange fluuio Indiæ testudines nascuntur, quarum testa non minori magnitudine sit, quàm dolium capax viginti amphorarum, Alianus duobus in locis, interprete Gillio. Et rursus, Testudinis Indiæ & fluuiatilis testa, non minor est, quàm scapha iustæ magnitudinis. decem enim leguminum modios capit. Nicolaus Damascenus prodit, Antiochiæ sibi 40 viros Indorum legatos, qui Cæsari Augusto inter cætera munera testudinem fluuiatilem trium cubitorum attulerint, Gillius. Sunt & in Nilo testudines, Aliano teste. ¶ Aquatilium tegumenta plura sunt: alia corio & pilis teguntur, vt vituli: alia cortice, vt testudines, Plinius. Testudini quæ in cœno & paludibus viuunt, latitudo in dorso est pectori similis, nec conuexo incurua calice, ingrata visu, Idem. Mus aquatilis (Emys) tegmen habet testaceum, & inter operta cortice recentur, sicut & testudo, Aristot. Lienem perexiguam habet, Idem. Testudo sola ex corticatis renibus habet, genus tamen testudinis quam vocant lutariam (emyda, id est in dulci aqua degentem) & vesica & renibus caret. negat hoc Rondeletius. sit enim propter eius mollitudinem tegminis, vt humor faciliè diffletur, Aristot.

C. Mures aquatiles dicti parere educereq; solent in sicco, prorsus tamen ab aquæ natura disclusæ viuere nequeunt. In humore etiam intereunt, nisi interdum respirent. non secus & marinæ testudines, Aristot. In terra serobe effossa domij amplitudine pariunt ova, quæ deserunt terra obruta, dieq; tricesimo repetunt, refoffaq; aperiant, factumq; continuo ducunt in aquam, Idem. Oua testudinum in sicco maturantur, Plinius. Testudo mas in coitu superuenit: Vide in Terrestris C. Aquatiles testudines ortæ extra aquam, simulac primum niti possunt, aquam persequuntur, Gillius.

D. Testudines, cancri & crocodili, futuram Nili inundationem præsentientes, in loca Nilo inaccessa oua transferunt, Alianus.

F. Ad cibum præferendæ videntur amnicæ aut lacustres iis quæ in cœno & paludibus diuersantur.

Vide supra in Terrestri.

G.

Remedia Accipiter nimium carnosus & obesus, attenuabitur cibo testudinis aquaticæ, Demetrius Constantinop. Testudines aquaticæ ad tussim siccam equorum commodant, Vide supra in Terrestri G.
ex Testudine aqua ex Rufio. ¶ Cinis huius testudinis cum ceroto rosaceo illitus, igne combusta, erysipelata, calidasq; podagras summè sanat. Idem cinis inpersus omnem sanguinis eruptionem sistit, & narium & plagarum, Author Kœranidum. ¶ Ad capitis dolorem, Testudinis lacustris, quam quidam amyda vocant, sanguis sincipiti instilletur, Archigenes apud Galenum secund. locos, 2. 2. inter amuleta. vbi Galenus, Hoc (inquit) si verum est, inter pharmaca & cum discrimine referri conueniebat: nisi sanè hoc vult quod omnem capitis dolorem iuuet, idq; omni temporis occasione. Idem remedium inuenio in Euporistis Galeni 1. 9. non ad quemuis capitis dolorem, sed ex ebrietate tantum ac Solis æstu obortum. Testud. palustris, quæ dicitur emys, sanguis hemicraneam & omnem capitis dolorem sanat, illitus fronti, Author Kœranidum. Et rursus, Capiti illitus veteres cephalalgias sanat, & eos qui nocuum quid sumperunt, (potus nimirum, vt terrestris etiam & marinæ.) Testudinum quæ sunt in amnibus sanguis instillatus crebro, capitis dolores sedat: item strumas. Sunt qui testudinum sanguinem cultro æreo supinarum capitibus præcisit, excipi nouo fictili iubeant, Plinius. Suffusiones oculorum emendat testudinis marinæ fel cum fluuiatilis sanguine, & lacte mulierum, Plinius. ¶ Ex eodem genere testudinum quæ sunt in amnibus diuulsarum pingui cum aizoo herbatulo, admixto vnguento & semine lilij, ante accessiones si perungantur ægri, præter caput, mox conuoluti calidam aquam bibant, quartanis liberari dicuntur. Hanc testudinem quintadecima Luna capi oportere, vt plus pinguium reperiat: vetum ægrum sextadecima Luna perungi tradunt, Plin.
Ex pinquedine. ¶ Fel emydosillitum, omnem caliginem abolet. Hepar potum phthificos sanat, Author Kœranid.
Ex Hepate & felle. ¶ Ad ischiadem physicum remedium: Testudinis aquaticæ crus præcide, & phœnicio inuolutum ex ea parte qua quis ischiadem patitur adpone, potenter remediabitur, Marcellus Empiricus. Vide supra in Testudine terrestri simpliciter.
Ex testudine palustris. ¶ Ex hac quoq; testudine quæ in paludibus viuunt, aliqua contingunt auxilia. Tres nanq; in succedentibus sarmenta deiecitæ, diuidentibus se tegumentis rapiuntur. Tum euulsæ carnes earum coquantur in aquæ congio, sale modicè addito. Ita decoctarum ad tertias partes succus paralyfin & articulatorios morbos sentientibus bibitur. Detrahit item fel pituitas, sanguinemq; vitiatum. Sistitur ab eo remedio alius aquæ frigidæ potu, Plinius.

H.

4. Mydia insula, quæ etiam Delos dicitur, Stephanus. Sed fortè hæc nihil ad mydes siue emydas testudines.
 e. Grandini creditur obuiare, si palustrem testudinem dextra manu supinam ferens vineas peritiosa quæ ambulet, & reuersus eodem modo sic illam ponat in terra, & glebas dorsi eius obiciat curuaturæ, ne dam de te possit inuerti, sed supina permaneat. Hoc factò fertur spatium sic defensum nubes inimica transcurstidine parere, Palladius. Testudinem musicum instrumentum Mercurius primum fabricasse dicitur inuenta testudine in litore decrefcente Nilo. Vide supra in Testudine in genere H.a.

DE TESTVDINE MARINA.

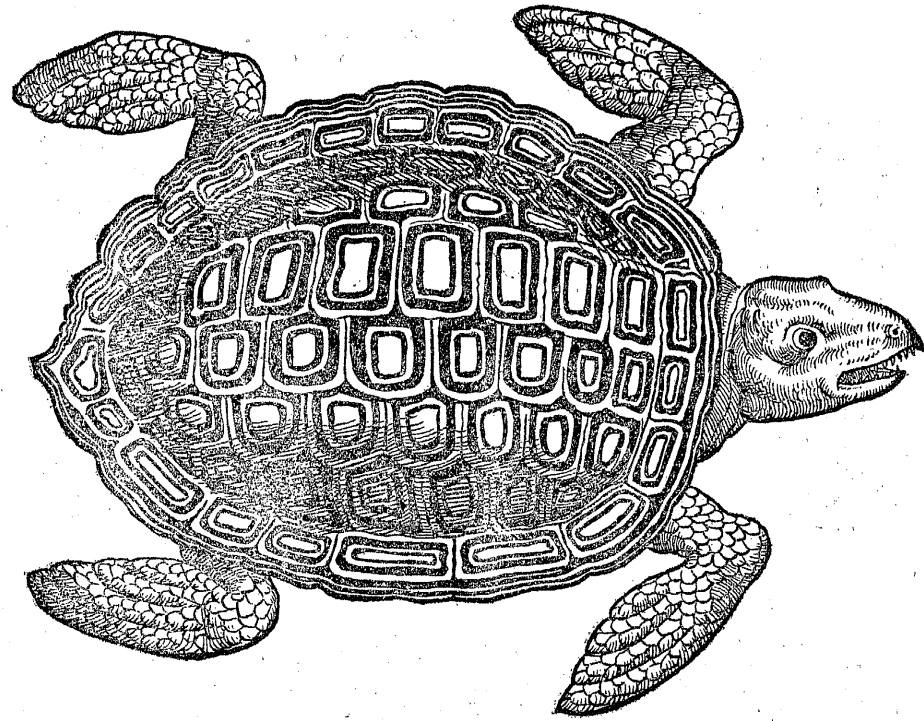
A.

Nomina diuersa. **Mus marinus.** **Milos.** **Zytyron.** **Testudines cornigeræ apud Troglodytas.**
 TESTUDO marina, à Plinio etiam mus marinus appellatur: & Albertus quoq; murem marinum rectè testudinem interpretatur. Vide supra in Testud. aquæ dulcis A. *Asfulhasch*, id est testudo marina, Syluaticus. Lusitani *artarugam* vocant. Cæteræ gentes nuncupare possunt generali testudinis nomine, adiecta tantum differentia marinæ, vt Germani *ein Meersehiltfrott*. Tortuca maris est id quod vulgus militem vocat, nigerrima, Albertus. *Barchora* (vide ne corruptum sit nomen ab ostracodermo) animal est duræ testæ, sub quo tortuca maris, cum aliis quibusdam speciebus continetur, Idem. Et mox, Hoc animal piscatores Germaniæ & Flandriæ militem vocant, eò quod gerit scutum & galeam. *Zytyron* animal maris esse dicunt, quod antiqui (fortè aliqui) militè vocauerunt. magnum est ac fortissimum. Anterior quasi armati militis figuram præfert. Caput enim ceu casside galeatum est ex cute rugosa & dura. & à collo eius veluti scutum dependet, longum, durum & firmum, valde cauum inferius. Venæ enim & nerui quasi de collo eius & de spondylis procedunt, quibus hoc scutum alligatur, forma triangulum. Anteriora crura ei quasi brachia longa sunt, perquam valida & bifurcata, quibus validissimè pugnat. Captum vix nisi malleis opprimitur. Apparuit hoc animal in mari Britannico, & est de genere tortucarum, Albertus.

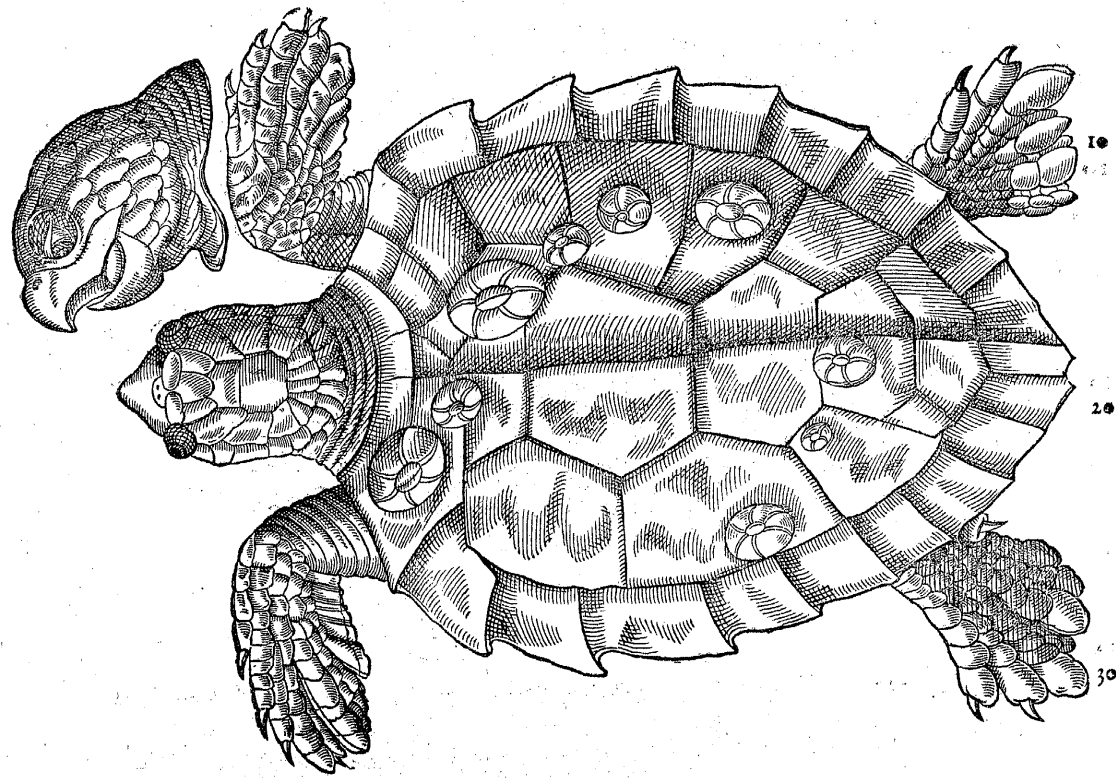
B.

Troglodytæ testudines cornigeras habent, vt in lyra, annexis cornibus latis, sed mobilibus, quorum in natando remigio se adiuant: Celtium genus id vocatur, eximie testudinis, sed raræ. Nanq; scopuli præacuti Chelonophagos terrent. Troglodytæ autem ad quos adnatant, vt sacras adorant, Plinius.

DE TESTVDINE MARINA.

Plinius. Codices quidam Plinij *Celtium* habent. Hermodorus *celetum* non celtium scribi posse iudicat. Et rursus in castigationibus capitis decimi lib. 9. Fuit (inquit) quando chelytiurum genus putauerim scribendum, *κελετος* quæ vox & testudinem significat & pectora, quasi magnas & pectorosas intelligi voluissent. Vtrūq; celetas credo testudines dicendas, hoc est *κελετος*, quæ vox equitū genus significat apud Græcos. nam & cancrorum est genus quoddam *κελετος* Aristoteli itemq; formicarum alterum, quas Plinius pennatas vocat, à velocitate omnia, quoniam remigio, inquit, cornuum adiuant se natando, ceu equites videri possint, non pedestres vt chelyti a terra nominata, Hæc ille. Et rursus in Glossematis, Et nauigia quædam, inquit, celetes appellantur, authore Polluce: vti mirū ne sit testudinum quoque id genus celetes vocatū fuisse. ¶ De alijs quibusdam generibus, *barchora*, & *Zytyron*, vide in A. ¶ Tortuca maris similis est terrestri, nisi quod in magnitudine excrefcit, ita vt aliquando octo cubitorum inueniatur, & scutum dorsi eius quinque cubitorum, Albertus. Scutum eius octo vel nouem pedum inuenitur, Idem. Testudines tantæ magnitudinis Indicum mare emittit, vt singularum superficies habitabiles casas integant: atq; inter insulas rubri præcipue maris nauigent his cymbis, *guitudi* Plinius. Nymphes aut hor est, apud Troglodytas testudinum tegmēta ea esse magnitudine, vt ne testudū sex modios Aticos singula capiant, Ælianus. Qui incolunt Taprobanam insulam, (Thraciæ *num marina* vt superficies earum domum faciat, & numerosam familiam non arcte receperet, Solinus. Taprobanæ insule tecta aiunt non ex ligno facta, sed ex integumentis maximarū testudinū, quæ in eo mari procreantur. Vniuscuiusq; superficies integrū tectum præstare potest. Nam singule testæ ad quindecim cubitorum magnitudinem procedūt, vt sub eis nō pauci habitare queant, ac nimirum vehemētissimos solis ardores defendant, & prolixā vmbra efficiat, sicq; ad perferendos imbres resistūt, vt melius quam omnes tegulæ pluuiarū vim repellat. Neq; enim sic eas habitatores, quemadmodū tegulas fractas sarcire habent necesse, nam totum tectum ex solida testa constat, vt suffosso saxo & cauernofo & natūū tectū efficiētī similis esse videatur, Ælian. Incolæ Sumatræ (id est Taprobanæ) ædes humiles ex lapidib. construūt, loco imbricum piscis tartarucæ pelles succedūt. mittit. n. eum piscem (inepte & improprie piscē vocat) pelagus Indici. Nam illic agēs vidi adeo vastum bellucæ corium, vt pondo librarum centū triumq; esset, Ludouicus Roma. Ad Taprobanā Testudines marinæ tam sunt grandes vt vna centum tria pondo pependerit, lul. Scaliger. De Chelonophagis & earum testudinibus vide in F.

*Descri-
ptio testu-
dinis ma-
rinae.* ¶ Marinae testudines præter magnitudinem & pedes terrestribus similes sunt, Pausanias. Ni-
gerrimæ, Albertus. Cornu(corium) habent in capite sicut tortuca agrestis: & hoc circumdat caput
ad modum galeæ, Idem. Scutum eius quodammodo de quinque ascribitur, compositum videtur, Idem. Te-
studini marinae lingua nulla, nec dentes, sed rostri acie comminuit omnia. Postea arteria & stomachus
denticulatus callo, in modum rubi ad conficiendos cibos, decretescibus crenis quicquid appropin-
quat ventri. Nouissima asperitas ut scobina fabri, (tam modicis scilicet eminentijs,) Plinius. Et rursus,
Dentes ei non sunt, sed rostri margines acuti superna parte inferiore claudente pyxidum modo. oris
duritia tanta ut lapides comminuant. Oppianus tam in libro primo De piscatione mures marinos con-
tra homines etiam certare scribit, duritia tergoris & crebris dentibus fretos, forte ipsos rostri margines
dentium nomine appellans. Oculi testudinis marinae longè lateque fulgorem iaculantur: quorum
pupillæ candidissimæ ac splendidissimæ cum existant, eruuntur, ut vel auro includantur vel monilibus
imponantur, Ælianus. an lapides Chelonitæ potius: sed ij non sunt albi. ¶ Testudo marina, Ron-
deletius, omnis testudo. sola ex quadrupedibus ouiparis renes & vesicâ habet, magnitudine ad ce-
terarum partium rationem. Similes bubulis renes ei omnino adherent, quasi ex multis exiguis con-
stituti, Aristot. ¶ Pedes ut phocæ habent, Pausanias. ad ambulandum ineptos, quippe alæ videntur
quibus pro remis videntur, Brassauolus. ¶ Crura longa, & digitos & ungues fortiores habet quam leo,
Albert. Pedes quatuor multorum digitorum, caudam instar serpentis, Idem.

*Testudi-
nes mari-
nae amphi-
biae.* Mures marini in petris & arenis degunt, Oppianus. Testudines marinae ne viuere quidem
possunt disclusæ ab aquæ natura. intereunt autem in humore, nisi aliquando (per interualla) spirant: pa-
tere tamen educantur, solent in sicco. sic & lutariae testudines, Aristot. Vituli marini spirant ac dor-
miunt in terra: ite testudines, Plinius. Pastum egrediuntur noctu, Idem. Et 9. 19. Exeunt in terram
& qui marini mures vocantur. ¶ Summa in aqua nonnunquam obdormiscunt, & sonum stertent-
es edunt, Plinius. Conchulas petunt. habent enim os omnium robustissimum. quicquid namque in os
ceperint, siue lapidem, siue quoduis aliud, perfringunt ac deuorant. exeunt etiam in terram, & pasunt
herbam,

herbam, Aristot. In mari viuunt conchylis, tanta oris duritia, ut lapides comminuant, Plinius. Piscu-
culos paruos venantur, & his aliquando ligatis filo decepte capiuntur, Albertus. In Attica rupes sunt
maritimæ quas Scelestas vocant. Accola enim ipsarum Sciron, quoscunque comprehendit, peregrinos
in mare ibi precipites dedit. Testudo autem ex scopulis ut pronatauit, abiectos eo dicitur rapuisse,
Pausanias in Atticis. ¶ Fœminam aiunt coitum fugere, donec mas festucam aliquam imponat ad-
uersæ, Plinius. Testudo marina diu in terra viuunt, & illic coit, Oppianus. In terram egressa in herbis
pariunt oua, auium (anserum, Albertus. auium corticalium, Solinus ni fallor) ouis similia. eaque defossa ex-
tra aquas, & cooperta terra, ac pauca corpore (alias pectore, ut Albertus quoque legit) & coplanata, in
10 est: eaque defossa & cooperta terra ac pauca & coplanata (epicroto) incubat, crebrius reperens: fœ-
rumque sequente anno excludit, Aristot. Cælius Rhodiginus epicroton terram interpretatur pauitam
& coplanatam ubi incubet testudo. sed quæuis plana & pauca terra instar areæ, recte epicrotos dice-
tur, qualis etiam apta est equorum cursibus. Mus marinus in terra scrobe effossa parit oua, & rursus ob-
ruit terra. tricesimo die refossa aperit, fœtumque in aqua ducit, Plinius. Idem Ælianus scribit, & ita
per se nasci ac educari. Alibi tamen, Testudinum (inquit) amor circa curam fœtuum suorum ex eo perspi-
citur, cum parturiant, ex aqua egrediuntur, atque in arido ex sese secundum mare oua pariunt, quæ cum
vel ad incubanda infirmæ sint, vel diu in terra versari non possint, ea primò leui & molli arenarum cu-
mulo obruunt, deinde notæ pedibus imprimunt, qua post reuersionem locum recognoscunt. Alij vero
dicunt fœminam triginta dies oua per seuerare custodire, eandemque interea à mare nutriti: posteaque
20 libenter & promptè sic suos fœtus, tanquam autem defossum homines, refodere, Hæc ille in historia
anim. In Varijs, verò lib. 1. cap. 6. Tantum (inquit) habent rationis, ut quadraginta dies numerare pos-
sint intra quas fœtus compactis ouis in animalia iam euadit. Tunc redeunt ad eundem locum, terram
foboli repositæ iniectam effodiunt, & illam iam sequi valentem secum abducunt. Testudo marina (in-
quit Plutarchus) mari egressa haud procul, sabulo primum deponit oua, mox arena tenuissima
mollissimaque obruit, ac ubi iam contumulauit probè, pedibus, ut alij putant, insculpit signatque locum
cognobilè sibi reddens: ut alij, ab ipso resupinata marito fœmina, testæ propriæ characterè sphragi-
demque inscribit. iam quod longe mirabilius est, præstituto die quadagesimo (nam hoc interuallum ad
maturitatem oua perducendi iustum est) redit, ac suum quæque thesaurum agnitum longe quam illos
30 centena pariunt oua, Aristot. & Plinius. centum vel amplius, Albertus. ad ducenta numero, Cicero
2. de Nat. Educant fœtus annuo spacio. Quidam oculis spectando quoque oua foueri ab ijs putant,
(quod falsum est, Albertus,) Plinius. Leuo Hispaniolæ lateri ad meridiem portui Beatae proxima
inhæret insula, Altus bellus appellata. Mira ferunt de huius insulæ belluis marinis, sed de testudini-
bus præsertim. Magno ancili scuto inquit esse gradiores. Quo tempore genitalis & improbus casus
ror exagitat, è mari procedunt. Egesta in profundam scrobem arena, ter & quater centum oua dicitur in
scrobem demittere. Genitali vulua iam exhausta, remittit arenam tantum, quantum ad oua cooperien-
da sufficiat, reditque ad marina pascua, de sobole nil sollicita. Ad statutos illi belluæ procreandæ e a na-
tura dies, pullulat, uti è fornicario, testudinum multitudo, solo calore Solis sine partem admuniculo
generata. Anserina ferè oua inquit æquare magnitudinem, Petrus Martyr lib. 9. Oceanæ De-
cadis 3. ¶ Testudo marina tres homines inuadere non dubitat. resupinata verò inualida reddi-
40 tur, quod surgere nequeat, Albert. Mus marinus etiam non ita magnus, præcipue tam animosus est, ut
aust etiam contra homines pugnare, & contra alios pisces, duritia tergoris & crebris dentibus fretus
Oppianus. Et alibi, Testudini marinae non auit aliquis temerè obuiare in vndis. ¶ Caput marinae
testudini abscissum non continuo moritur, sed & videt, & si ante oculos ei manus obuertatur, illos
claudit: & paulò etiam propius si manum admoueas, mordet, Ælianus. ¶ Laborant plerumque & inter-
eunt quoties innatantes sicantur Sole. deferri enim in gurgitè facile nequeunt, Aristot. Vide mox
in E. Si quandoque egrediuntur ad Solem, scutum dorsum exiecat, quod postea nisi diu remolliatur, pro
arbitrio flectere non possunt, Albertus.

D.
Mures marini adeo animosi sunt ut auit etiam contra homines certare & alios pisces, Oppia-
nus, ut in C. retuli. Verum hoc fortè non ad animum eorum referri debet, sed potius ad naturam virium
suarum robur sentientem, quæ quantumcumque potest ad corporis sui conseruationem experitur.

E.
Capiuntur multis quidem modis, sed maxime euectæ in summa pelagi ante meridiano tempore
blandito eminate toto dorso per tranquillam fluitantes: quæ uoluptas libere spirandi, in tantum fallit oblita
sui, ut solis vapore siccato cortice, non queat mergi, inuitaque fluitet opportunæ venantium prædæ. Fe-
runt & pastum egressas noctu, auideque saturatas lassari: atque ut remearint matutino, summa in aqua
obdormiscere: id prodi stertentium sonitu, tumque leuiter capi. Adnatæ enim singulis ternos, a duobus
capiendi.

in dorsū verti, a tertio laqueū inijci supinā, atq; ita ad terrā à pluribus trahi. In Phœnicio mari haud vlla difficultate capiuntur, vltroque veniunt statō tempore anni in amnē Eleutherū effusa multitudine, Plinius. Testudines marinę sæpe nocētē piscatorib. laniatis retibus, vnde & ipsæ & pisces alij euadunt. Capiuntur autē faciliē, si quis natando aliquā subiens inuertat, vt supina sit & pedibus erectis; neq; enim ad suū statum redire potest. itaq; à piscatoribus aut percutitur ferreis telis, aut alligata fune attrahitur quō voluerint. Sepe etiā radijs Solis exiccata eius testa, cū mergere se amplius nequeat, faciliē à piscatoribus capitur, Oppianus. In insula quadā maris rubri nauiculę paruę monoxylæ sunt, quibus vtuntur *αεθς αλ(αι) κη δ(υ)ραι χελώνης*. Εν δὲ ταύτην ἡσω κελύφης αὐτῆς ἰδιος ληθείσιν, ἀπὶ δικτύων χελώνης αὐτῆς ἀπὸ τοῦ σπυματοῦ *Ἰδ(α) αεθρῶν*, Arrianus in Periplo. ¶ De marinis testudinibus quod ad ornatū & castas tegēdas, vide supra in Testudine simpliciter. E. Testudines tantæ magnitudinis Indicū mare emittit, vt singularū superficies habitabiles castas integat, atq; inter insulas rubri præcipuē maris nauigēt his cymbis, Plinius: Vide etiā supra in B. ex Solino & Aliano. & mox in F. in mentione Chelonophagorū. Cū exirem è Damiatā (id est Pelusio) vt viderē mare (inquit author in nōminatus, qui iter Hierosolymitanū Italicē descripsit) inueni mercatorē quē dā cū plurimis testudinibus, inter quas erat testa (cherna Italicē scribitur) vna tres vna longā. Test superiores perquam validę sunt, quamobrem emuntur a Sarracenis in vsum scutorum: nullo enim ferro cōcedūt. nā cū ex eis vni altus securis ictus inflictus esset, (vt vidi,) nihil tamē resoluēbatur, sed rūpebatur securis, Hæc ille. Historia prodit, id in Cæsarū familia peculiarius seruātū, vt domus paruuli testudineis abluerētur alueis: & inde Clodio Albino factū imperij præfagiū. nā eo recens nato, testudo magnitudinis visendæ ab piscatore patri est allata. quā is homo impensē litteratus, ad pueros destinauit ex caldationes, Cælius. Testudinis marinæ oculi longē lateq; fulgorem iaculantur: quorū pupillæ candidissimæ ac splendidissimæ cū existant, eruuntur, vt vel auro includantur; vel monilibus imponantur: quamobrem mulierum admiratione plurimæ estimantur, Alianus.

De usu ex his testudinibus percipiēdo.

De alimento ex testudine marina.

De alimento ex testudine marina vidē nonnihil supra in Testudine simpliciter. Testudinis marinæ carnem vitulinæ comparant sapore, Petrus Martyr. India habet genus hominum, qui non alia quā testudinis carne viuūt, hirsuti omnia facie tenus, quæ sola leuis est. Sidē corijs pisciū vestiūtur, Chelonophagi cognominati, Solinus. Chelonophagi testudinū testis contēgūtur, quæ adeo magnæ sunt vt vel in eis nauigent, Strabo. In Oceano insulæ sunt iuxta continentē numero plures, sed paruæ humilesq;. Inter has magnus habetur testudinum numerus, quæ eo confugiūt ob maris tranquillitatē. Noctu in profundo cōmorantur intentæ cibo. Die inter insulas diuertētē iacēt, respicientes ad Solē, inuertiq; nauiculis piscatoriis aspectu similes. excellunt. n. magnitudinē præcipua inter marinas cōchas. Barbari insulas incolētēs, interdiū paulatim ne sentiātur, versus testudines natāt. Eas adorti, quidam ab vno latere ad terrā premūt, quidā ab altero sursum leuāt, quo reddāt resupinas, ne vertere se, neve effugere queant. Tū lōga refte per caudā ligatas, nādo ad terrā deducūt. in insula expositis, omnia interiora, paruo tēpore ad Solē adusta comedunt. Testa, quæ cōcaua est, tū veluti cymba ad continentē nauigant, tū pro aquæ receptaculo, tū pro tētorij vītut, quib. natura admodū opitulata est, vt vna res vario vsui accommodaretur. Cibo enim, vase, domo, nauī, vitā illorū adiuuāt, Diodorus Siculus lib. 4. de fabulosis antiquorū gestis. Testudines terrenę in India nō amaræ vt marinæ sunt, sed & suauis & pinguis habētur earū carnes, Alianus. Prouerbiū, ipsi testudines edite qui cepistis, supra inter prouerbia ex testudinē in genere explicatum est.

Remedia ex Testudine marina. Ex cingere. Ex sanguine.

Testudinū marinarū carnes ammixtæ ranarum carnibus contra salamandras præclare auxiliātur. neq; est testudine aliud salamadrę aduersus, Plinius. Nicander ad idē remediū laudat suillā cōctā cū carne testudinis marinæ. Et rursus, Contra salamandras vel succū decoctæ bibisse satis est. ¶ In alopeciis cutē replet muris marini cinis cū oleo, Plin. Testudinis marinæ sanguinē antidotis quibusdā cōtra morsus venenatos adiici obseruauī, vt apud Scriboniū Largū cap. 177. in antidotū Marciani. Preparatur autē, vt docet Aetius lib. 13. cap. 24. hūc in modū: Testudinē super ligneū aut fictile vas supinā reclinato, eiusq; caput statim āputato, & leuata ipsa sanguinē supposito vase excipito, & cōgelatū deinde per harūdinē in multas partes secato, atq; operculi vice cribrū vasi superponito, & ad Solē locato: (Vide supra in Testudine simpliciter G.) siccatū vero reponito, ac vitior ad viperę morsum drachmis duab. exhibitis, ex polcē cyatho vno: sequēti deinde die siccū sanguinis drachmas quatuor cū aceti cyathis duob. dato: & 3 deinceps, sanguinis drachmas octo, ex aceti cyathis trib. Eadē habet Aegineta lib. 5. cap. 24. sed quēdā paulo aliter: Sanguine (inquit) arido vtire ad morsos a vipera vt dictum est (nihil autē in mentione morsorū a vipera dixerat, quā dandū eis hunc sanguinem cū cymino syluestri) drachmas duas, ppinādo cum aceti duobus cyathis: tertio vero die drachmas duas cum aceti cyathis tribus vt codex noster impressus habet, sed mutilus (vt apparet) & ex Aetio restituendus. Testudinis marinę sanguis omnibus feris est remedium, & omnis feræ morsus & aspidis magnificē sanat, author Kœranidum. Et rursus, Iuuat percussos ab echidna & potus & illitus vlceri. cum pulibus conditus & potus, sanat eos qui nocuum aliquid sumserūt. Sanguis testudinis marinæ cum vino & leporis coagulo cuminoque contra serpentium

morsus & hausta rubetæ venena conuenienter bibitur, Dioscorides. Apud Aerium idem remedium contra ranam rubetam inuenio. Aegineta testudinis marinæ sanguinem aridum cum cymino syluestri morsus à vipera dari iubet: aut coaguli leporis hinnulivę tres obolos per se. Auicenna hunc sanguinem cum coagulo, nulla cumini mentione facta, contra morsus venenosos, & contra venenum ex herbis quibusdam lactariis, celebrat. Nicander in Theriacis ad quosuis serpentium morsus sanguinis huius amputato capite excepti, defæcati & arefacti drachmas quatuor, cumini syluestris drachmis duabus admiscet, & coaguli leporis drachmæ dimidia. Inde drachmam ex vino propinat. Ad viperarum morsus Dorothei Helicæ remedia, descripta à Galeno lib. 2. de antidotis: Testudinis marinæ exiccati sanguinis drachmæ (duæ) ex aceto potæ commendantur: Inter composita verò id quod ab Apollodoro compositum est, & à Soltrato laudatum, ac omnibus qui ab eo acceperunt, quod ex sanguine testudinis constat, ita habet: Cumini syluestris seminis acetabulum, testud. marinæ sanguinis aridi drachmas quatuor, statēres duos coaguli hinnuli, sin minus, leporini, tres: hœdini sanguinis drachmas quatuor: omnia mixta vinoq; optimo excepta, reponito: in vsu magnitudinem oliuæ sumens, conterito: ex vino quā præstantissimo cyathi dimidium potui dato: si medicamentum reuomat, rursus oliuæ dimidium, sicuti prædictum est, exhibeto: ac rursus si eiicit, tertio fabæ Aegyptiæ instar porrigito, quemadmodum dictum est prius. Sed de remedio testudinis marinæ contra pestilentem morbum in bobus, vide supra in Testudine simpliciter. Sanguine testud. marinæ alopeciarum inanitas & porrigo, omniaq; capitis vlcera curantur. Inarescere autem eum oportet, lenteq; abluī, Plinius: & Serenus qui hanc vim testudini simpliciter adscribit: alij terrestri. Alopeciis testud. marinæ sanguinem illine. ex laudatissimis enim hic est, Archigenes apud Galenum sec. locos & Galenus Euporiston 2. 86. Atqui Crito apud eundem lib. 1. de compos. sec. locos, marinæ testud. sanguinem pharmacis pilos disperdentibus addi scribit. Instillatur & dolori aurium cum lacte mulierum. Quod si dentes per annum colluantur testudinum sanguine, immunes à dolore fiunt, Plinius. Anhelitus discurit, qualq; orthopnoeas vocant: ad has in polenta datur, Idem & author Kœranidum. Aduersus comitiales morbos manditur cum polline frumenti. Miscetur autem sanguis heminis tribus aceti hemina vini addita his, & cum hordeacea farina, aceto quoq; admixto, vt sit quod deuoretur fabæ magnitudine. Hæc singula & matutina & vespertina dantur, dein post aliquot dies vespera. Comitibus instillatur ore diducto, his qui modicē corripiantur. Spasmo cum castoreo clystere infunditur, Plinius. Serapion pro epilepticis ordinat quæ specialiter passioni congrua medicamina nuncupauit, & inter cætera medicamento cuidam testudinis marinæ sanguinem admiscet, Cælius Aurelianus, non probans hoc Serapionis remedium. Et rursus, In Epilepsia bibendum dant aliqui lac asininum cum sale, vel sanguine testudinis marinæ aut humano, Idem, hoc quoque improbens. Ad comitalem iumentorum consulunt aliqui in nares infundi testudinis marinæ sanguinis dimidium cotylam cum pari aceto, & vino pari, admixta liquoris Cyrenaici drachma, Absyrtus in Hippiatricis Græcis 109. Vide supra in Testudine simpliciter, & in Terrestri quoq;. Hippocrates lib. 1. de morbis muliebribus glandem seu medicamentum subditium describit, quod recipit Testudinis marinæ cerebrum & crocum Aegyptium: & salem Aegyptium: nec exprimit eius vim. videtur tamen factum vt aperiat vterum, fortassis & foetum immortuum extrahat. ¶ Felle caccissimum esse creditur scorpionis marini, & callionymi piscis, marinæq; testudinis, & hyænar, &c. Dioscorid. Et paulo post, Testudinis fel anginis, & puerorum vlceribus quæ pascendo serpunt, medetur. Comitibus in nares vtiliter inditur. Caprino felle (inquit Galenus 10. 13. de medic. simplicib.) simile feruē est vsinum & bubulum. taurinum verò validius est istis, sed inferius felle hyænarum, vt hoc rursus imbecillius est quā fel callionymi, & scorpj mar. & testudinis marinæ. Fel testudinum (inquit Plinius) claritatem oculorum facit: cicatrices extenuat, tonsillas sedat, & anginas, & omnia oris vitia: priuatim nomas ibi: item ardentium testium. Naribus illitum comitiales erigit, attollitq;. Idem cum vernatione anguium aceto amixto, vnicē purulentis auribus prodest: Quidam bubulum fel admiscēt, decoctarumq; carniū testudinis succum, addita æquē vernatione anguium: Sed diu in vino testudinem excoquunt. Oculorum quoque vitia omnia fel inunctum cum melle emendat. suffusiones etiam marinæ fel cum fluuiatilis sanguine & lacte mulierum. Capillus inficitur felle, Hæc Plinius. Ad suffulos prima ferē omnium compositionum est, quæ ex sceniculi succo, & hyænar felle ac melle Attico constat. quidam verò etiam caprinum fel addiderunt. Verum postea aliud fel ammiscuit, alius galli, alius viperæ, alius testudinis marinæ, Galenus libr. 4. de compos. sec. locos. Alij Galli remedium ad suffusiones: Felle testudinis marinæ drachmas octo, mellis Attici tantundem, fellis taurini drachmæ duæ, &c. apud Galenum de compos. sec. locos 4. 7. inter liquidas oculares compositiones Asclepiadis. Et mox 4. 8. ex Archigene aliud ad suffusiones præscribit huiusmodi, Felle testud. marinæ partem vnam cum Attico melle quadruplo illine. Fel ipsum etiam per se sufficit cum aqua illitum. Ad auditus grauitatem ex Apollonio apud Galenum de compos. sec. locos: Senecta anguium cum felle bubulo, aut caprino, aut testudinis marinæ, aut callionymi diluta vtor. Idem ferē locus à Plinio expressus est, his verbis: Senectus serpentium feruente testa vsa instillatur auribus rosæo admixto, contra omnia quidem vitia efficax, sed

Ex felle.

contra graueolentiam præcipue: aut si purulentæ sunt ex aceto, melius cum felle caprino, vel bubulo, aut testud. marinæ. ¶ Medicamentum quod puerperij purgamenta expurgat: Testudinis marinæ hepar viride adhuc viuens, in lacte muliebri terito, & cum vnguento irino ac vino subigito & apponito, Hippocrates libr. 1. de morbis mulieb. ¶ Testes marinæ testud. sumptimulcum prodesse traduntur morbis à Serpentibus, Dioscorides 6. 39. Item oua testudinis aliqui ad eundem usum commendant, ibidem. Et inter remedia aduersus salamandram, Profunt etiam (inquit) oua testudinis marinæ aut terrestris, cocta. Vide in Terrestri supra. Oua eius assa (aliàs esa) lunaticos sanant. Author Kceranidum. ¶ Vrina quoq; eius sexus pota, morfos ab aspidē vel echidna sanat, Idem. Vide in terrestri. ¶ Medicamentum quod infunditur vtero si non concipiat mulier: Lac mulieris masculum aleniis. grana mali punici recentis terito, ac succum exprimito: & testudinis marinæ partem inter anum & pudendum comburito ac terito. & hæc in pudendum muliebri infundito, Hippocrates de morbis muliebri. lib. 1.

χέλυδος *testudo marina.* *χελών.* *ωμύς.*
H. *a.* *χέλυδος* est testudo marina, *ὡς* *ἡ* *χελύδερμον* *ἀπὸ* *τῶν* *χῆρας*, Varinus. Etsi verò chelydros propriè colubrum significat, vt inter serpentes dicemus: fortassis tamen pro testudine aquatica accipi potest, vt sic dicatur quasi *χέλυς* *ἐν* *ὕδατι*; sed authorem non habemus. *Χελών* aliqui marinam testudinem vocant, Helychius & Varinus. Omys (*ὠμύς*) marina quæ *hybernus*: aliud autem est *hymbrus*, tenue animal quod in cibum venit, menida vocant, Kiranides libr. 1. litera vltima. Ibidem *ὠμύδα* scribit à quibusdam sic vocati, quod in humeris magnam vim habeat. nam *ὠμύς* est humerus. Videtur autem menida piscem, & emyda siue omys quadrupedē ouiparam confundere. nam quod animal tenue esse scribit ac spinas habere, pisci conuenit: cætera testudini.
 ¶ Epitheta. *Χέλυς* *κραινα*, de marina, Oppianus: sed cuius testudini conuenit vt *κραινα*, id est aspera dicitur. *Βροτολοιγός*, Nicander in Theriacis: fortè quod contra homines pugnare audeat. *Εὐαλία* *χέλυς*, Eudem. *Ποντιαὺς* *χελώνη*, Crates Comicus apud Athenæum. "Αλιον δάκος, χελώνη θαλασσοῖα. Oppianus. *Μυῶν* *χελυπών* *γένος*, *ὡς* *ἐν* *πύλαι* *θαλασσοῖοι* *νεπόδων*, Oppianus. Reliqua epitheta communia testudinum generi supra retulimus.
 ¶ Apud Chelonophagos insulæ tres sunt deinceps, quarum vna testudinum appellatur, Strabo.
 ¶ *c.* *Ἡ* *ἄνω* *ἡ* *σι* (aliàs *ἀκρησι*) *ἀπὸ* *πλάται* *περὶ* *χέουσι*, Nicander de marina testudine, id est, Quæ celeribus (aliàs *summis*) natat pedibus.
 ¶ *e.* *Ἀθαλασσία* *λεπὰς*, Callias Mitylæus in Oda apud Alcæum. vbi Aristophanes pro *λεπὰς* legit *χέλυς*; & Dicæarchum ait non rectè *λεπὰς* legisse, addit etiam pueros his ori applicatis (infertis) vti pro fistulis per ludum, vt etiam tellinis alibi, Athenæus. Kiranides libr. 1. litera vltima, de omys, id est testudine marina, multa superstitiosa adfert, indigna relatu.
 ¶ *h.* Troglodytæ testudines cornigeras habent. Celtium genus id vocatur eximia testudinis, sed raræ. Nanq; scopuli præacuti Chelonophagos terrent: Troglodytæ autem ad quos adnatant, vt sacras adorant, Plinius Circa Træzenem olim polypos & testudinem marinam attingere nefas erat, Athenæus ex Clearcho.

DE TESTVDINIBVS RVRVSVS EX BELLONIO. 40

OUIPARORVM amphibiorum quadrupedum naturam habent omnes ferè testudines. Hæ verò etsi præter aliorum, quos descripsimus, aquatiliū quadrupedum morem, concha longè durissima contegantur, quia tamen lacertosi generis esse nemo negauerit, post crocodilorum species iure describendas esse duximus. Marinæ testudines duorū sunt discriminum, longæ ac rotundæ, amariū *testudinum due species.* *Marina* *testudinum due species.* *Testudines rubri maris.* *Testudines fluuiales.*
 bæ litorales. Longæ tamen magis pelagiæ, quæ (vt & reliquæ omnes) dum paulum in aqua steterunt, per eius summū tantisper caput exerunt, dum externo aëre (quod & vitulis marinis accidit) pulmones, quos carnosos & sanguineos habent, saturauerint. Testudines enim in mari per nares spiritum trahere necessarium fuit, cum branchiis careant, vesicam quoque vt & reliquæ quadrupeda terrestria habent. Omnibus itè testudinibus hoc est peculiare, vt mortuæ sicut & delphini supinæ fluctuēt. Mares planam subtus testam, scæminæ concauā habent. Oblongas testudines omnium maximas in portu Toræ rubri maris ciuitatis frequentes vidimus, quarū testæ vanni bene magni longitudinem ac latitudinem exæquant. Caput habebant admodū solidum, atq; os ita durum, vt vel crassissimos aseres eroderēt. Proinde omnes edules sunt, atq; optimi gustus, (sed Græcis per religionem his non licet vti,) fluuiatilesq; præter magnitudinē omnino imitatur, quemadmodū & marinæ rotundæ ad terrestres ac nemorales ipsa forma accedunt. quarū plurimas in foro Veneto me vidisse memini, calice conuexo, multis tuberculis elato, inæ quali tegmine, in gyrū crenato, duro, rigidoq; vtrinq; decliu, ac cataphracti clypei modo in rotunditate desinente: cauda breuiore, capite admodum duro, rostro aquilino, ferè osseo, dentibus & lingua carète, adunco, cuius margines cultelli in morè secare possent. Fluuiiales testudines, Aristoteles hæmydas (emydas) vocat, quas à chelonis fecernere videtur: ob id (ita enim puto) quod lato neq; ita conuexo dorso appareant. Græci *ποταμια χελώνια* vocauerunt. Plinius

Plinius Lutarias testudines appellare maluit, quod luto ac cœnosis paludibus oblectentur: à marinis testudinibus ipsa tantum testæ vastitate distant. Sunt enim harum, quemadmodum & marinarum, quædam longæ, aliæ etiam rotundæ, Bellonius. Atqui nos testudinem lutariam à fluuiatili diuersam esse suo loco ostendimus.
 Montanas testudines Græci *ὄρεινδς*, nostri nemorales, alij terrestres appellauerunt, omnium longè delicatissimas, ac magis salubres: quamobrem à medicis in resumptiuo victus genere, heceticis, & narasino ac tabe laboratibus præcipi solent. offerunt autem eas capitibus ac pedibus ablatis, vel furno, vel testa exaffatas: vel cum pineis, pistaciis & saccharo subactas, ex quibus alimenti genus conficiunt quod tortugatum nominant. Multæ sunt in Thracia, Macedonia, & apud nostros Linguoscythonicos, quarum forma ad marinas rotundas, sola magnitudine dempta accedit.
 Inauditum antiquis testudinis genus apud Turcas è longinquis regionibus allatum vidi: cuius testæ rara est ac pellucida, chrysolithi colorem mentiens, ex qua Turcæ cultellorum manubria efformant, tanti pretij, vt etiam clauis aureis exornare non dedignentur, Bellonius.

DE TESTVDINE POLYPODE.

INSVLA ab Iambolo reperta in Oceano versus meridiem animalia producit, magnitudine quidem parua, sed natura & sanguinis virtute admirabilia. Corpore sunt rotundo ac testudinibus simili, duabus lineis inuicem per medium transuersis, in quarum cuiuslibet extremo sit auris & oculus, vt quatuor oculis videant, totidemq; audiant auribus. Vnicus venter atq; intestina, in quæ comesta confluunt. pedes circum habent plures, quibus in vtranque partem ambulant. Huius beluæ sanguis mirabili asseritur virtute. Omne enim corpus concisum dum spirat, hoc tinctum sanguine coheret, Io. Boëmus.

FINIS LIBRI DE QVADRVPE DIBVS OVIPARIS.

